MUSA'NIN BOZKURTLARI

AHMET ALMAZ

KaraKutu

MUSA'NIN BOZKURTLARI

Ahmet Almaz

KaraKutu

Karakutu Yayınları : 255
Araştırma-İnceleme: 55

© 2009, Karakutu Yayınları
© Bu kitabın her türlü yayın hakları
Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince
Karakutu Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir.
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 0207-34-008074

Yayın Yönetmeni: Rasih Yılmaz
Yayın Koordinatörü: Ahmet Güçlü
Editör: Z. Aybike Yılmaz

Kapak Tasarım: Hüseyin Özkan
İç Tasarım: Burhan Maden

Baskı: Ebru Matbaacılık Bas. Yay. San. Tic. A.Ş.
Organize Sanayi Bölgesi Atatürk Cad.
No: 135 İkitelli-İstanbul
Tel: +90 (212) 671 93 70

ISBN: 978-605-120-000-2

1. Baskı: Kasım 2009

internet: www.karakutuyayinlari.com
e-mail: karakutu@karakutuyayinlari.com

KaraKutu

Cağaloğlu Yokuşu No: 6-8
Karvar Han Kat: 4 Eminönü-İstanbul
Tel: (0212) 519 83 74 (2 Hat)
Faks: (0212) 519 83 77

[Ahmet Almaz]

Ahmet Almaz, Anamur'da doğdu. İlkokulu Anamur'da bitirdikten sonra ortaokul ve liseyi Konya, Ceyhan, Karman ve Anamur'da okudu. 1993 yılında üniversite eğitimine başlayan Ahmet Almaz, ilk çalışması olan "Yıldızların Doğuşu" isimli eseri Dr. Ahmet Gül ile birlikte hazırladı ve bu eser 1997 yılında yayımlandı. 1998'de lisans eğitimini tamamlayan Ahmet Almaz, aynı yıl içinde Hasan Celal Güzel'in editörlüğünü yaptığı "Osmanlı Projesi" içinde yer aldıktan sonra Yeni Avrasya dergisinde araştırmalarına devam etti. AK Parti'nin kurulmasıyla birlikte 2002 yılında AK Parti Genel Merkezi Dış İlişkiler Başkanlığı'nda araştırmalar yapan Ahmet Almaz'ın, "Çocukların Vazifeleri/Çocuklara Altın Öğütler" isimli çalışması, aynı yıl içinde okuyucu ile buluştu. Hâlen İstanbul Ticaret Odası Ticaret Gazetesi'nde ticaret tarihi üzerine yaptığı araştırmaları "Nostalji" köşesinde yayımlanan Ahmet Almaz, aynı zamanda Anayurt Gazetesi'nde de köşe yazıları yazmaktadır.

e-mail: ahmet.almaz@mynet.com

Yayımlanan Eserleri:

- Tarihin Esrarengiz Bir Sahifesi-Dönmeler ve Dönmelerin Hakikati
- Büyük Gazi'nin Hatırat Sahifeleri-Atatürk'ün Hatıraları
- Hz. Muhammed Nasıl Zehirlendi?
- Atatürk'ün Üç Günde Okuduğu Kitap-Allah'ı İnkâr Mümkün Müdür?
- Fatih Sultan Mehmet Nasıl Öldürüldü?
- Selanik'ten Ne Çıkar?–Atatürk Dönmelik Tartışmalarına Son Noktayı Koyuyor.
- Tevrat'ın Türk Evlatları (Prof. Dr. İlber Ortaylı'nın Osmanlı Yahudileri Eki İle...)
- Yahudilik Tarihi/Pelin Batu İle... (Prof. Dr. İlber Ortaylı'nın Osmanlı'nın Modernleşmesi ve Sabatayculık Eki İle...)
- Karahanlılar Tarihi/Doç. Dr. Hacı Yakup Anat ile...
- Türkler ve İslamiyet/Prof. Dr. İlber Ortaylı, Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Prof. Dr. Mümtaz'er Türköne ile...

Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş ile yaptığı çalışmalar:

- Avrupa Birliği ve Kıbrıs
- Avrupa Birliği ve Türkiye
- Avrupa'da Yükselen Hilal
- Türk Birliği-Yeniden Diriliş
- Amerika'nın Irak Macerası

Çevirisini yaptığı Corci Zeydan'ın romanları:

- Fergana Güzeli
- Abbase Sultan
- 17 Ramazan Suikastı

İçindekiler

Yorumsuz Başlangıç! 15
Almelekler'in Marşı Laiklik Konulu Etkinlikte 16

Birinci Bölüm
Alparslan Türkeş ve Yahudiler 17
Musa'nın Bozkurtları 19
Yahudiler'le Savaşmadık 20
Paraşütlerini Verdiler 20
Ülkücü Museviler 21
Böyle Karşıladılar 21
Türkeş'e İnat Krediye Ret 22
Gölgede Kalmak 23
Yahudi Hazar Türkleri 24
13. Kabile'nin Kayıp Başkenti 34
Türklerin Tarihi Gerçeklerinde Yahudi Varlığı 35

İkinci Bölüm
Osmanlı ve Yahudi İlişkilerine Genel Bakış 47
Osmanlılar ve Yahudiler 49
Edirne'de Yeşiva 50
Şeyh Bedrettin ve Torlak Kemal 51
Fatih'in Bizans Yahudileri'yle Yaptığı Gizli Anlaşma 52
Üsküplü Mahallesi 55

Fatih'in Zehirlenmesi 56
Yahudiler'in İspanya'dan Kovulması 58
Çığır Açan Sürgün 61
Yahudiler'in Altın Dönemi 62
Yahudiler'i Kıbrıs'ta Toplama Projesi 64
Büyük İsrail Planı 65
Theodor Herzl Kimdir? 66
Beni Bu Adam Devirecek! 67
Kapnist Projesi 69
Almanlar'ın Hicaz Demiryolu Projesi 69
Filistin'e Değil Doğu Anadolu'ya Yerleşin 71
Önce Filistin'i İstediler 72
Hahambaşı Teklifi Kabul Etti 73
Ermeni Milliyetçiliğine Karşı Yahudiler 73
"Basel'de Ben Yahudi Devleti'ni Kurdum" 74
Yahudiler'in İkinci Kudüs'ü Selanik 74
II. Abdülhamit'in Sonu 75
İttihat ve Terakki'nin Yahudiler'e Güneydoğu Projesi 76
Tesettür Kavgası! 77

Üçüncü Bölüm
Üç Türkiye Başkanı ve Yahudiler 81
Türk Milliyetçisi Yahudi 83
Kemal Atatürk ve Yahudiler 84
Taarruza Uğramış Atatürk ve Yahudiler 85
Atatürk'ün Yahudiler Hakkındaki Düşünceleri 87
İsviçre Yahudileri ve Atatürk 90
Kudüs Yahudileri ve Atatürk 90
İstanbul Sinagogu'nda Atatürk Ruhuna Okunan Dua 91
Türkiye Cumhuriyeti İkinci Başkanı İsmet İnönü 92
Türkiye Cumhuriyeti Üçüncü Başkanı Celal Bayar 93

Dördüncü Bölüm
Frenk Beyi Yasef Nasi (Don Juan Mikez) ve İsrail Projeleri 97
Kıbrıs Yahudi Devleti 99
Bir Yahudi ve Bir Harp Kararı 100
Saffet Bey ve Yasef Nassi 102
Şarap İçin Değil Bütün Kıbrıs'ı Yutmak İçin 103
Asıl Adı: Josef Hannasi, Don Juvan Mikez! 104
Kanuni Sultan Süleyman'ın Verdiği İsim: Frenk Beyi 106
İtalya'daki Binlerce Maran İstanbul'a Geliyor! 108
Yusuf Nassi Kütahya Sarayı'nda 109
Şehzade Selim'in Nedim-i Hassı! 111
Yasef Nassi Fransız Gemilerini Sattırıyor! 112
Nakşe, Naksos ve Bütün Kiklad Adaları'nın Dukası! 114
Kıbrıs'ın Fethi ve Yasef Nassi 116
Üçüncü Murat, Yasef Nassi ve Son 117
Milyonlar Ne Olmuştu? 117

Beşinci Bölüm
Turancılık 119
Turancılık'ın Doğması 121
Anlayışsız Kaba Türkler! 122
Dilde Sadeleşme Akımı 123
Türkçülük Filizleniyor 124
Yerli Türkçüler 124
II. Abdülhamit'in Yasakladığı Türkçülük Kitapları 125
Türkçülüğün Teşkilatlanması 126
Turancılık'ın Sonu! 127

Altıncı Bölüm
Türkçülüğün Öncüsü Ahmet Vefik Paşa 129
Türkler'in Soy Kütüğü 131
Duyulan Çatırdılar 132
Fransa'da Öğrendi 135
Türkçülük 136
Bir Tuhaf Adam 136
Robert Koleji ve Ahmet Vefik Paşa 138
Amerikalı Rahipler 139
Kayalar (Aşiyan)'a Defnedin! 140
Dini Tören İstemedi 140
Dört Hamal Yeter 141

Yedinci Bölüm
Mustafa Celaleddin Paşa ya da Konstantin Polzokic-Borzezki ve Torunu Nazım Hikmet Ran 143
Konstantin Polzokic-Borzecki 145
Mustafa Celalettin Paşa 145
Türkler Avrupalı Bir Irktır 146
Atatürk'ü Etkiledi 146
Lehistan Mektubu 149
Baba Selanik'in Son Valisi 150
İlk Şiir 151
Gizli Örgüt Üyesi Nazım 151
Güneşi İçenlerin Türküsü 152
"Cenaze Merasimim..." 153
Nazım Hikmet'ten ve Atatürk'e "Hav Hav..." 154

Sekizinci Bölüm
Türkolojinin Kurucusu Armin Vambery veya Sahte Derviş Efendi 157
Yahudi Türkçü 159
Hammer ve Vambery 160
Vambery Reşit Efendi Adını Alıyor 160
Sahte Derviş'in Asya Seyahati 160
Vambery II. Abdülhamit ve Theodor Herzl 162

Dokuzuncu Bölüm
Türkçülüğe İlham Veren Kitaplar ve David Leon Cahun 165
Gökbayrak 167
Türk Tarihi 168
Atatürk'ün Emriyle Çevrilen ve Yayınlatılan Risale 169

Onuncu Bölüm
Moiz Kohen (Tekin Alp) ve Türkleştirme 181
Serez'li Taham'ın Oğlu Moiz Kohen 183
Türkçülüğü Avrupa'ya Tanıttım 183
Ziya Gökalp'ın Yardımı 185
Türkleştirme 186
Uydurma On Emir! 187
Gerçek On Emir 188
Türk Ruhu 189
Kemalizm'in Kitabı 195
Edouard Herriot'un Sunuşu 195
Prof. Dr. Fuat Köprülü'nün Önsözü 195
Kitabın Bölümleri 197

On Birinci Bölüm
Türkçü Yahudi Asıllı Bir Milletvekili: Avram Galanti 201
'Vatandaş Türkçe Konuş' 203
Bodrumlu Galanti 204
La Vera 204
Galanti Meşveret'te 205
Hamenora 206
Milletvekili Galanti 206
Türkler ve Yahudiler 206
İstanbul Kültür Derneği 208
Or-Ahayim'de Jübile 209

On İkinci Bölüm
Önce Kürtçü Sonra Milliyetçi ve Mason
Mehmet Ziya Gökalp 213
"Heyecan ve Hislerimin Babası Namık Kemal,
Fikirlerimin Babası Ziya Gökalp'tır" 215
Diyarbakır'dan Selanik'e 217
Kaybolan Türklük! 218
Türkçülüğün Peygamberi! 218
Kürtçülüğün Esasları 219
Ziya Gökalp'ın Kürtçülüğün Esasları Kitabına Ne Oldu? 219
Mabedimizin Üstünde Bir Meşale Söndü 224
Türkçülüğün Esasları ve Türkçülük Nedir? 225
Türkçülük ve Turancılık 227
Kültür ve Uygarlık 229
Halka Doğru 232
Batıya Doğru 233
Tarihsel Maddecilik ve Toplumsal Ülkücülük 235

On Üçüncü Bölüm
(İlk Oyun) Yunanistan Milliyetçiliği ve Sonu 239
Megalo İdea'nın Doğuşu 241
Bağımsızlık Fikirlerinin Doğuşu 242
Büyük Grek Planı 243
Smyrna'lı (İzmir) Adamantius Korais 245
Rigas'ın Şiirleri 246
Rigas'ın Savaş Türküsü 248

On Dördüncü Bölüm
(İkinci Oyun) Ermenilerin Uyanışı 251
Ermeniler ve Osmanlılar 253
Mehitarist Tarikatı 254
Hayton'un Planı 255
Ararat Krallığı Projesi 256
Mazlum Ermeniler! 256

On Beşinci Bölüm
(Son Oyun) ABD'nin Üç İsrail Planı 259
İkinci İsrail Türkiye mi? 261
Cinlerin Çocukları 262
Yahudi Kürtler 263
Ali Baba Operasyonu 264
Yahudi Kürtler'in Yaşadığı Yerler 265
Kürt İsrail'i 267
Bağımsızlık 2013'te 267
Gevşek Federasyon Modeli 268
ABD'nin İkinci Büyük Müttefiki Kürtler'di 269
ABD'nin Irak'ta Gizli Planları 269
Beklenen Son: Yahudiler Irak'tan Toprak İstedi 270

Ek-1

TÜRKLEŞTİRME'DEN

Yahudiler ve Türkçe (Avram Galanti) 271

Harsî Tesir 273

İçtimaî Tesir 274

Dinî Tesir 275

İktisadî Tesir 276

İspanyolca ve Portekizce 278

İspanyolca ve Rabanîler'in Yunancası 278

İspanyolca ve Karaylar'ın Yunancası 278

İspanyolca ve Yahudice-Almanca 279

Şu'le-i Maârif Mektebi 287

Haham Mektebi 287

Mektep Dışında Türkçe'nin Ta'mîmi 290

Ek-2

Primo Türk Çocuğu (Türklük Ülküsü-Ömer Seyfettin) 303

Primo Türk Çocuğu Nasıl Doğdu? 307

Primo Türk Çocuğu Nasıl Öldü? 341

Son Söz 353

Kaynakça **355**

"Bugünkü dünyada Türkiye'nin
menfaati İsrail ile dostluğa dayalıdır!"

Alparslan Türkeş
(1994 Bilkent Konferansı konuşmasından.)

Yorumsuz Başlangıç!

"Sevgili okurlar;

Aşağıdaki yazıyı 400 kişiye gönderdik. Bu yazıyı kendinize de yazılmış addedebilirsiniz. Marşımızı dinlemek isterseniz lütfen bize bildiriniz.

1998 yılında, Cumhuriyet'in 75. yıl kutlamaları için bir marş oluşturmuştuk. Marşı bildiğimiz ve tespit edebildiğimiz Türkiye'nin en tanınmış 400 kişisine gönderdik. (Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu, kuvvet komutanları, üniversite hocaları, medya mensupları, iş adamları ve yakın çevremiz vs.)

Onların bazılarından aldığımız yazılı ve sözlü mesajlar kıvancımızdır. Bundan dört ay kadar önce Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Genel Başkanı Sayın Prof. Dr. Türkan Saylan, bizi telefonla arayarak Atamız'ın sözleriyle cumhuriyetimizin ilelebet payidar olacağını ve bundan dolayı '75. Yıl Marşı' yerine dünün, bugünün ve geleceğin marşı olarak adlandırabileceğimiz 'CUMHURİYET MARŞI' oluşturmamız önerisinde bulundular.

Sayın Saylan'ın bu önerisini büyük bir hazla gerçekleştirdik.

Saygılarımızla,
Yakup ALMELEK-Alper ALMELEK

İlgililere: Güftesini ve bestesini değiştirmemek/kayıt üzerinde herhangi bir oynama yapmamak kaydı ile marşımızın çoğaltılması ve dağıtılması serbesttir. Ancak hiçbir

şekilde bir satış aracı olamaz." (http://www.salom.com.tr/news/detail/723-Cumhuriyet-Marsi.aspx)

Almelekler'in Marşı Laiklik Konulu Etkinlikte

II. Dünya Savaşı'nda sadece Yahudi oldukları için katledilen genç, yaşlı, çocuk altı milyon Holokost kurbanı, Aşkenaz Sinagogu'nda düzenlenen bir törenle anılacaktı. İsrail'de sirenlerin çalması ile başlayan Holokost'u anma günü Yad Vaşem Müzesi ve Knesset'te düzenlenen etkinliklerle devam ederken Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin düzenlediği "Çağdaşlaşma Sürecinde Laiklik" konulu etkinlikte, güftesi Yakup Almelek, bestesi Alper Almelek'e ait olan Cumhuriyet Marşı seslendirilecekti.

18 Nisan 2007 tarihinde Maçka İTÜ Mustafa Kemal Salonu'nda gerçekleşen etkinlik Genel Başkan Yardımcısı Prof. Filiz Meriçli'nin konuşmasıyla açılmıştı. Etkinliğe Pera Güzel Sanatlar Bale Bölümü sanatçıları; Akademi Klarnet Ensemble ve ÇYDD Fatih Şubesi Çağdaş Müzik Topluluğu müzikleriyle konuk olacaktılar. Akademisyen Gülsün Kaya'nın "Çağdaşlaşma Sürecinde Laiklik" konuşmasını, "Okuma Tiyatrosu" adı altında Işık Yenersu, Halit Ergenç ve Rutkay Aziz etkili sesleriyle sunacaktılar. Ardından Türkiye Felsefe Kurumu'ndan Nuran Direk ve ÇÇYD Genel Başkan Yardımcısı Prof. Türkel Minibaş söz alacaktı.

Gece, ÇYDD Genel Başkanı Türkan Saylan'ın kapanış konuşmasının ardından mezzo-soprano Ardan Beyarslan, tenor Turgay Elyağutu, soprano Esra Köksalan ve bariton Merih Köksalan'ın seslendirdikleri, güftesi Şalom yazarı Yakup Almelek, bestesi oğlu Alper Almelek'e ait olan Cumhuriyet Marşı ile sona erecekti.

(http://www.salom.com.tr/news/detail/5228-Almeleklerin-marsi-Laiklik-konulu-etkinlikte.aspx)

Birinci Bölüm

Alparslan Türkeş ve Yahudiler

Musa'nın Bozkurtları

Aşağıdaki yazı Hürriyet Gazetesi'nin 29 Kasım 2003 tarihli nüshasında yayımlanacaktı.

"Alparslan Türkeş, aktif siyaset yıllarında aldığı bazı kararlarla kamuoyunu, hatta kendi siyasi tabanını dahi zaman zaman şaşırtıyordu. Nitekim, 'Türk milliyetçiliğinin lideri' olarak kamuoyuna sunulan Türkeş, özellikle 12 Eylül İhtilali'nden sonraki siyaset döneminde, Yahudiler ve Ermeniler ile dostluk ilişkileri kuruyor, MHP liderinin bu tavrı merakla izleniyordu. Türkeş, 1992 yılında, İstanbul'daki Yahudi cemaati yöneticileri tarafından Balat Sinagogu'ndaki bir törene davet edildi. Daveti kabul eden Türkeş, yanına yardımcısı Rıza Müftüoğlu'nu alarak Balat Sinagogu'na gitti. Bakalım, bu davette neler olmuştu... Yine Rıza Müftüoğlu'ndan dinleyelim:

Genel Başkanımız, özellikle Yahudiler'le ilişkilere çok önem veriyordu. Bu konuları gündeme getirirken, dünyada üç güçlü lobinin varlığından söz ediyor; bunları 'Yahudiler, Ermeniler ve Rumlar' şeklinde sıralıyordu. Başbuğ'un değerlendirmelerine göre, Rum lobisi, Ermeni lobisini yanına alarak sürekli Türkiye aleyhinde çalışmaktaydı. Bizim, bu birleşik güçle ancak Yahudi lobisini yanımıza alarak mücadele edebileceğimizi vurgulamaktaydı.

Yahudiler'le Savaşmadık

Genel Başkanımız şunları söylüyordu: 'Biz Türkler'in, tarihte savaşmadığı milletlerden birisi de Yahudiler'dir. İspanya'da, Engizisyon Mahkemeleri'nde Müslümanlar ve Yahudiler katledilirken, biz Padişah Yıldırım Bayezid döneminde, bu iki dinin mağdurlarını gemilerle Türkiye'ye getirmişiz. Hatta, Yavuz Sultan Selim de Ortadoğu seferine çıkarken, bir Yahudi zenginin borç altın almış. Dünyada cami, kilise ve sinagogun yan yana olduğu şehir, İstanbul'dur. Ayrıca Yahudiler, bugün dünyada etkin üç büyük güç merkezine hakimdir. Bunlar finans merkezleri, basın ve üniversitelerdir. Bu gücü dikkate almalıyız. Bize düşman olan milletler ve lobiler irdelenirken bu güçleri hesapta tutmalıyız. Yahudiler konusunda, ülkemize karşı en fazla dayatma, Müslüman Arap ülkelerinden ve Farslar'dan gelmektedir. Ancak, bu Arap ülkelerinin çoğu, uluslararası platformlarda maalesef Yunanistan'la birlikte hareket etmektedir. Yunanistan'la anlaşmalar yaparak PKK'yı besleyen Suriye, bize dost mudur?

Paraşütlerini Verdiler

Biz, asırlar boyu 'Kutsal Topraklar'ı bekledik, savunduk, savaştık ve şehit verdik. Oysa onlar, Hristiyan İngilizler ile işbirliği yaptılar. Onların büyük bir bölümü bizi sevmez. İngiliz Kraliyet Ailesi'nin mücevherlerinin çoğu, Arap ülkelerinden hediye olarak gelir. Kralları, ABD Başkanı Reagan'la diz çökmüş bir vaziyette viski kadehi tokuşturur ama Türkiye gündeme gelince sırt dönülür. Bütün bu şartlar altında Yahudiler'le iyi ilişkiler kurmak zorundayız. Yahudiler, Kıbrıs savaşı sırasında,

Hayfa kumsallarındaki paraşütlerini Ankara Esenboğa'ya döktüler, bize yardımcı oldular.'

Rahmetli Genel Başkanımız, bu değerlendirmeler ışığında İstanbul'daki sinagoga gitmemizi emrettiler. Ben kendilerine, 'Hayırdır efendim' diyerek yüzüne bakınca, güldü ve şunları söyledi: "Bizi tenkit ederler, aleyhimize konuşurlar diye korkma. Osmanlı döneminde bu sinagog açılışlarına vezirler ve paşalar katıldı. Hatta bu törenlerde, Osmanlı ordularının muzaffer olması için dualar edildi. O bakımdan bu davete katılacağız.

Ülkücü Museviler

Tören bitti. Sinagogdan ayrılırken bir sürprizle karşılaştık. Yaklaşık 50 kadar genç, bozkurt işareti yaparak, 'Başbuğ Türkeş' diye slogan atıyorlardı. Sinagog, adeta MHP'nin miting alanına dönmüştü. Genel Başkanımız da bu gençlere aynı şekilde bozkurt işareti yaparak cevap veriyordu. Gençlerin kimler olduklarını pek anlayamamıştım. Onları, ülkücü gençler zannediyordum. Genel Başkan'a hemen oracıkta, 'Efendim, buraya geleceğimizi kimse bilmiyordu. Bu gençler, nereden haber aldı? Sayıları da pek fazla değilmiş. Bunlar, semtin Ülkü Ocakları mensupları mı acaba' dedim. Rahmetli gülerek şu cevabı verdi: 'Yok Rıza, bunlar bizim gençlerimiz değil; bunlar Musa'nın bozkurtları!'..."

Böyle Karşıladılar

Türkeş ve Rıza Müftüoğlu, Balat'taki Ahrida Sinagogu'nda Bozkurt işaretiyle karşılanmışlardı. Müftüoğlu anlatmaya devam ediyor: "Törene katıldık. Yahudi va-

tandaşlarımız tarafından çok sıcak şekilde karşılandık. Bir ara dualar okunurken, ben ilk defa böyle bir ibadethaneye geldiğim için sürekli kelime-i şahadet getirmeye başladım. Bir ara rahmetlinin kulağına eğildim 'Efendim ben kelime-i şahadet getiriyorum, Fatiha okuyorum; ne olur ne olmaz diye' dedim. Kendileri bana aynen şunu söylediler: 'Oğlum, ben de bildiğim bütün duaları okuyorum!'..."

Türkeş'e İnat Krediye Ret

Alparslan Türkeş ile dönemin Başbakanı ve DYP Genel Başkanı Tansu Çiller, 1994 yılında, aynı gün fakat ayrı ayrı uçaklarla ABD'ye gidecekti. Liderlerin, bu seyahate aynı saatlerde çıkışları 'acaba bir tesadüf müydü' sorusunu gündeme getirecekti. Aradan yıllar geçti; söz konusu seyahatle ilgili sis perdesi bugüne kadar ortadan kalkmadı. İşte bu sis perdesini de yine Rıza Müftüoğlu kaldırıyordu. Müftüoğlu ile devam edelim; "Bu eşzamanlı yolculuk, tesadüfi değildi; planlı ve programlı bir geziydi. ABD'nin Yahudi lobisine mensup büyük bir işadamı grubu, GAP için Türkiye'ye 20 milyar dolar kredi teklifinde bulunmuştu. Teklif önce bize geldi. Genel Başkanımız da konuyu Sayın Başbakan Çiller'e intikal ettirdi.

Söz konusu görüşmeyi, her iki liderin yapacakları ortak bir ziyaret içinde programladık. GAP için bu astronomik krediyi teklif eden grup yöneticileri ile New York'ta buluştuk. Bu arada, John P. Sears ve Joel D. Hoppenstein isimli işadamları ile Dillion Read&Co. Inc.'in Genel Müdür Yardımcısı'nı Başbakan Çiller'le

görüştürdük. Bunlardan John P. Sears, aynı zamanda Nixon ve Reagan'ın başkanlık seçimleri sırasında yürütülen kampanyanın başında bulunmuş. Kendisi, Cumhuriyetçi Parti'nin ileri gelen şahsiyetlerinden birisi. Joel D. Hoppenstein ise Yahudi kökenli bir Amerikan Vatandaşı.

Gölgede Kalmak

Amerikalı işadamları, söz konusu krediyi her yıl 2 milyar dolar olmak üzere, 10 yılda temin edebileceklerini söylediler; eğer bu proje gerçekleşirse PKK'nın dış boyutlu desteğinin de büyük ölçüde kırılacağını ilave ettiler. Yahudi lobisinin bu büyük finansörleri, ayrıca Türkiye'den İsrail için su talebinde bulundular. Türkiye'nin bu konuya sıcak bakması halinde, ayrıntılı bir proje sunacaklarını ve finansman imkânları sağlayacaklarını da ifade ettiler.

Görüşmeler sırasında, bir ön protokol yapılması gündeme geldi. Çiller'le görüşme tamamlandıktan sonra bunun teyidi için bir gün beklendi. Ama Türkiye tarafından bir haber çıkmadı. Amerikalılar, bizim önerimizle Türkiye'ye resmi müracaatta bulundular. Bir süre sonra da topluca Türkiye'ye gelip Ankara'da, GAP İdaresi Başkanlığı ilgilileriyle görüştüler. Aradan zaman geçti, Türk hükümetinden yine ses çıkmadı. Sonra konuyu araştırdık; bürokratların, bu büyük projeye engel olduklarını öğrendik. Bizim bürokratlardan bazıları, Başbakan Çiller'e 'Bu ön anlaşmayı yaparsak, siz Türkeş'in gölgesinde ABD ziyareti gerçekleştirmiş olursunuz' demişler. Bütün bu gelişmelerden sonra Genel Başkanımız, 'Anlaşıldı, bunlar bize değil de başkalarına gitmiş olsalardı, ülkemiz

bu krediyi kazanırdı. Bilseydim, baştan onlara gönderirdim. Yazık, çok yazık' diyordu." (http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2003/11/29/378144.asp)

Gerçekten Alparslan Türkeş'in yukarıda ifade ettiği gibi Türkler ve Yahudiler tarih boyunca hiç karşı karşıya gelmemiş, asırlar boyunca her zaman dostluk içinde yaşamışlardır. En azından alenen bir düşmanlıkları olmamıştır. Bu yüzden tarih boyunca Türk ve Yahudi ilişkilerini iyi analiz etmek gerek diye düşünüyoruz.

Yahudi Hazar Türkleri

www.acikistihbarat.com isimli internet sitesinde Zeki Bingöl Türkler ve Yahudilerle ilgili ilginç bir yazı kaleme alıyordu. Selçuklu Türkleri ile ilgili tespitlerine şerh koymak kaydı ile söz konusu analizi sizinle paylaşmak istiyoruz.

"Tarihte Hazar Türk Devleti'ni hepimiz biliriz. Bu devletin Musevi dinini kabul ettiğini de biliriz. Ne oldu bu Musevi Türkler'e? Tarihi kayıtlardan baktığımızda kısaca; Hazar İmparatorluğu ya da Hazar Devleti, 5 ve 10'uncu yüzyıllar arasında Karadeniz'in Kuzey kıyıları, Kiev'e kadarki bugünkü Ukrayna toprakları, Hazar Denizi'nin kuzey ve kuzeybatısını kaplayan geniş topraklarda hüküm sürmüş olan bir Türk devletidir. Hazarlar din olarak Museviliği benimsemişlerdir. Hazar askerleri Sibir Türkleri'nin ve bazı Göktürk boylarının devamı olan Hazarlar, Göktürk birliği döneminde Göktürkler'in Batı kanadını oluşturmaktaydı. Göktürkler'in yıkılmasından sonra bağımsızlaştı. 7. yy. ile 10. yy. arasında Hazar Denizi ile Karadeniz'in kuzeyinde egemenlik kurdular.

Hazar Kağanlığı halkının bir kısmı batıdaki Bulgarlar'ın etkisiyle Hristiyanlığı, bir kısmı güneydeki ülkelerin etkisiyle Müslümanlık ve Museviliği benimsediler. Yöneticiler ise Musevi dinindeydi. Musevilik resmi din haline geldi. Hz. Osman'ın başında bulunduğu Araplar'la ve Sasaniler'le savaş yaptılar. Doğudan gelen Peçenekler sebebiyle zayıfladı. Rus Knezliği tarafından yıkıldı. Evet, dağılan Hazar Türkleri yani Musevi Türkler göç ettiler.

Birçoğu Doğu Avrupa'ya gitti. Burada yine Musevi olarak yaşadılar. Eğer Türk kimliklerini kaybetmemiş olsa idiler herhalde haberimiz olur idi. Zaten Avrupa'da Yahudiler'in bu kadar çok olması da başka şekilde açıklanamaz. Hatta Hazar Türkleri'nin Museviliği kabul ettiği tarihte de Yahudiler'in nüfusunda korkunç bir artış meydana gelmiştir. Hazar Türkleri'nin neden Museviliği kabul ettiği konusu çok tartışmalıdır.

Bir görüşe göre Hristiyanlığı, devlet işinde kullanan Doğu Roma (Bizans) ve yine Müslümanlığı devlet işinde kullanan Arap devleti arasında belki de kendi kimliklerini kaybetmemek ve de diğer iki gücün dini hâkimiyetine girmemek için seçmiş olabilirler. Hatta bu iki semavi dinde olduğu gibi ilahi gücü devlet işinde kullanmış olabilirler. Zaten Museviliğin de bütün gereklerini yerine getirdiklerini düşünmek mümkün değildir.

Aslında Museviliğin asıl sahibi olan İbraniler ile Türkler başka ırklara mensuptur.

Tevrat'a göre Türkler, Yafet'in soyundan, İbraniler ise Sam'ın soyundan gelmektedir.

Şu an dünya Yahudiliğinin %92'sini sonradan Musevi olan Hazar Türkleri'nin oluşturduğunu, Katolikliğe dönen Yahudi Benjamin Harrison Freedman ilk kez Ortadoğu ve Doğu Avrupa sorunları konusunda ABD Pentagon'da dile getirmiştir.

Burada bir başka saptama yapmalıyız.

Türkiye'de Sabataistler hangi soydan geliyor?

Onlar 500 yıl önce İspanya ve Portekiz'den göç eden Sefarad Yahudiler idi.

Bu durumda Hazar Türk Yahudileri'yle ilgisi yok, yani Sam'ın soyundan gelen gerçek İsrailoğulları'ndan olurlar.

İsrail devletini kuranlar ise Hazar Türk Yahudileri ekseriyetteler. Hatta çok ezici bir üstünlükle İsrail devletine hakimler. Hatta Freedman'a göre ABD başta olmak üzere birçok devlette üst düzeyde olan Yahudiler'in de Hazar Türk Yahudileri'nin soyundan olduğunu düşününce şaşmamak elde değil. Cengiz Özakıncı'nın Siyon-Türk Zelda kitabında çok ilginç bir anlatımla bu konular hakkında bilgi verilmektedir."

Bu arada farklı bir anekdot düşmek istiyoruz. Amerikalı Dr. Tony Richard Turk de kendi soyadının neden Türk olduğunu merak edenlerden biri. Başkaları da vardır diye bilgi paylaşımı için bir site kurmuş. (www.turkgenealology.com) Tabi birçok kişi de siteye bilgi aktarmış. Yaklaşık on bin kişi olmuşlar. Hatta 488 değişik Türk adının yazılım şekli ortaya çıkmış.

Birbirleriyle neden soyadlarının Türk olduğu konusunda bilgi alışverişi ve araştırma neticesinde de kendi soylarının Amerika'ya Doğu Avrupa'dan göç eden Mu-

sevilere dayandığını, bir kısım Hristiyan olanın da sonradan Musevilik'ten geçtiğini öğrenmişler.

Dr. Tony Richard Turk, bir adım daha atmış ve kendi DNA'sını araştırmış. Yapılan test sonucuna göre genetik olarak da Türk olduğunu öğrenmiş. Köklerinin ise Hazar Türk Yahudi devletine dayandığını tespit etmiş. Site halen faal ve hayret verici bilgiler içermektedir.

Yine bir başka kaynak Arthur Koestler'in Onüçüncü Kabile isimli kitabı ki; yazar bu kitap yayınlandıktan birkaç sene sonra yatağında ölü bulunmuştu, çok ilgi çekici ve değerli bir yapıt.

Özeti ise Ashknazi Yahudiler'in yani Avrupa'daki Yahudiler'in Hazar Türkleri'nin kökeninden olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu konuda diğer bir eser; Kevin Brook'un Hazar Türkleri isimli kitabı da mevcuttur.

Sonuç olarak Nazi Diktatörü Hitler meğer Hazar Türk kökenli Yahudiler'i katletmiş.

Belki de bu Yahudiler Anadolu'daki Türkler'e "siz diğer kavimlerle karışmışsınızdır ama bizim Yahudilik sayesinde kanımız daha saf Türk" de diyebilirler.

Bu durumda Türkiye'de bulunan Sefarad Yahudiler ki gerçek İsrailoğulları'ndan yani Tevrat'ta adı geçen Sam'ın soyundan olmaktadırlar, şu an Türk ve Müslüman görünen, hem sağcı hem solcu ve de tabi ki hem iktidar hem muhalefet olarak erk sahibi olan Sabataistler, 'Ne mutlu Türk'üm' diyerekten Türkçülük de iddia etmektedirler. Hazar Türkleri gibi Türk de değiller. Ama Türk'ün yurdunu yönetmektedirler. Diğer taraftan Türk

kökenli olan Hazarlar da İsrailoğulları namına devlet kurup yaşatmaktadır. Bu ne garip bir durumdur.

İsrail'deki Hazar Türk Yahudileri de acaba kendilerinin Türk kökenli olduklarını kabul ediyorlar mı?

Özetle; sadece Hazar kralının ve eşinin, birkaç da saray görevlisinin Museviliği kabul ettiği dile getirilmektedir. Farz edelim bu doğrudur. Demek ki İsrail devletinin resmi söylemine göre Amerika'da Türk soyadı taşıyan ve 488 değişik yazılımı olan Hazar Türk kökenli Museviler, Hazar kralının soyundan gelmektedirler. Bu da sosyolojik ve tarihi gerçeklere ters düşeceğine göre, gerçek başka bir şey olmalı.

Diğer yandan İsrail'i kuranların da Türk soyundan geldiğini hayretle anlamaktayız. Bu durumda gerçek İsrailoğulları asla Arzı Mevud'da devlet kuramayacaklardır.

Sabataistleri ise Yahudiler de kabul etmemektedirler.

Dolayısıyla Sabataistliğin, Museviliğin içinde veya dışında bir başka inanç biçimi olarak karşımıza çıkmış olduğunu da düşünebiliriz.

Cengiz Özakıncı'nın kitabında da bahsi geçen Selçuk Bey'in oğulları bir başka konu diyemeyiz. Çünkü oğullarının adlarını bize hatırlatarak ve bunlar da Hazar Türk Yahudi devletinden kopup gelen Musevi Türkler olduğuna dikkat çekmektedir.

"Selçuk'un babasının adının Dokak, Hazar Krallığı'nda subaşı ve ölünce de oğlu Selçuk'un yerine getirildiğini" anlatmaktadır.

Hazar Devleti yıkılma aşamasında iken Selçuk emrindekilerle Cend'e yerleşmiştir.

Oğullarının isimlerinin de; Arslan Yabgu, Yusuf, Mikael, Musa olduğuna dikkat çekilmekte ve haliyle Selçuk Bey ve oğullarının da Musevi asıllı Müslüman olması kuvvetle muhtemel olduğu düşünülmektedir.'

Yine Soloman Ben Roy isimli Hazar Türk Yahudi'sinin oğlu Menahem'le beraber Orta Doğu'ya geldiği ve Menahem'in kendisini Mesih ilan ederek David Al Roy adını alarak bir ordu kurduğu, Babil sürgününden arta kalan Yahudiler'le birleştiği ve de Filistin'de bir devlet kurmaya çalıştığından bahsedilmektedir.

Kurulan bu ordunun simgesinin de altı köşeli Davud Yıldızı olduğuna dikkat çekilmektedir.

Hepimiz biliyoruz ki Selçuk Bey ve oğullarının kurduğu devlet bir İslam devletidir. Ama bu onların Hazar Türk Yahudi soyundan gelmiş olmalarını değiştirecek bir durum değildir.

İşin garip tarafı Hazar Türk Yahudi devletinin yaşadığı dönemde Doğu Roma (Bizans) ve Arap İslam devletleri var idi. Bu iki devletin de olayları kayıtlara geçtiğini bilmekte iken neden bu olaylar hakkında yeterince araştırma yapılmamakta ya da yapılmış ise bunlar bizlere intikal etmemektedir.

Bir garip durum da Hazar Türkleri'nin Museviliği kabul ettiği yıllarda yaşananlardır.

Keza o yıllarda Araplar, Türkler'in yaşadıkları yerleri tek tek fetih ederek Türkler'i İslamlaştırmışlardır. Bu süreç de manidardır. Çünkü bizlere Türkler'in İslam'ı kendi istekleriyle kabul ettikleri anlatılmasına rağmen gerçek başka mı?

Arap gezgin ve tarihçi Fadlan'dan bunları okumak herhalde yeterli bir fikir vermeye yetecektir.

İşte böyle bir Arap-İslam yayılması sırasında Hazar Türk Krallığı'nın Museviliği kabul ettiğini görmekteyiz.

O yıllarda Doğu Roma (Bizans)'nın Hristiyan olması yani İslam'ın da kabul ettiği bir peygamber olan Hz. İsa'nın öğretilerini hatta İ.Ö. üçüncü yüzyıllarında bu dini bizzat devlet eliyle düzenledikleri gerçeğinden hareket edecek olursak her iki semavi dini temsil eden bu iki devletin ortak hedefinin kafir saydıkları Türkler olduğunu tahmin edebiliriz.

Hatta bugün Suriye dediğimiz coğrafyada Hristiyan Araplar'a, Müslüman Araplar'ın bir baskısının olmadığını ve ticari-siyasi iletişim içinde olduğunu da görmekteyiz. Buna karşı olarak Türkler'in yaşadıkları yerlere ise amansız bir sefer güdüldüğünü görebiliriz. Peki Türkler ne yapmıştır?

Birçok vatandaşımız Türkler'in İslam ile karşılaşması sonucu topluca bu dine katıldığını düşünür. Hatta Emevi Araplar'ın zorlama yapmaları sonucu Türkler İslam'a direnmiştir, daha sonra Abbasiler'in yumuşak ve anlayışlı davranması sonucu Türkler'in kitle halinde İslam dinine geçtiği anlatılmaktadır.

Belki de durum biraz farklıdır, nasıl ki Aryan olan İranlılar kendi milli değerlerini Araplaşmaktan kurtarmak için Şii inancında protest Arap şeklinde tezahür ederken Türkler de ya Şii olmuşlardır ya da Şiiliğe yakın bir yol seçmişlerdir. Burada milliliğin esas olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

Haliyle o yıllarda Hazar Türkleri'nin Museviliği bu nedenle seçmiş olması da kuvvetle muhtemeldir.

Bir başka tarihi gerçek ise Cengiz Han'ın İslam Dünyası'na taarruzudur.

Arap İslam Devleti'ne gönderdiği elçilerin işkenceyle öldürülmesi sonucu ordusuyla taarruza geçmiş Müslüman Araplar'ın ele geçirip İslamlaştırdığı Türk yurtlarını tek tek fetih etmiştir.

Hatta orduları Bağdat'ı da ele geçirerek İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in soyundan gelen ve Halife olanların tamamını idam etmiştir.

Sadece o sıralarda Mısır'da bulunan dört yaşında biri kurtulmuştur. Bu çocuğun soyundan gelenler ise ileride Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim tarafından himaye edilerek hilafetin Osmanlı'ya geçmesini sağlamıştır.

Cengiz Han'ın taarruzları sonucunda katliamlar yaşanmasına rağmen Türk yurtlarına bakıldığında halen Türkler'in yoğun olduğunu görmekteyiz. Bu da şunu göstermektedir; Türkler Araplar'ın Araplaştırma gayelerine rağmen halen Türklük bilincini kaybetmemişlerdir.

Hatta şunu da söylemek gerekecektir, Cengiz Han ve Timur Han'ın taarruzları bugün üzerinde yaşadığımız Anadolu topraklarının Türkleşmesinde önemli rol oynamıştır.

Burada şunu da belirtmek lazım; Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk tarafından konulan Esenboğa ismi Timur'un komutanlarından birinin adıdır.

Şimdi merak edilen şey acaba milliyet mi esas olmalıdır yoksa din mi?

Bu soruya cevap zor verilebilir. Yaşanan coğrafyada varlık sebebini oluşturan şey ne ise o esas olmaktadır.

Nasıl ki Sırplar'ın Ortodoksları Sırp, Müslümanları Boşnak, Katolikleri Hırvat ise ve aynı ırka mensup olsalar da can düşmanı olmuşlar ve yabancılaşmışlardır. Bu durumda aynı coğrafyada bulunan ve de aynı ırka mensup milletler arasında değişik dinler o milleti kendi ırkından olanlara düşman yapmaktadır diyebiliriz.

Değişik ırka mensup milletlerde ise aynı din içinde aynı coğrafyada kendi öz milli değerlerini korumak için aynı dinin değişik uygulamalarını görmekteyiz.

Hatta aynı millette bile bu duruma tanık olmakta mezhep ya da tarikat şeklinde milli değerlerini koruma güdüsünde olduklarına rastlamak mümkündür.

Değişik coğrafyada olan aynı milletin soylarından gelenlerin ise din inancını bir yana bıraktığı ve milli değerleri öne çıkararak iletişim kurduklarını veya bu konuda çaba gösterdiklerine şahit olmaktayız.

ABD'de ortaya konan görüşe göre Hazar Türk soyundan gelen Ashkanaziler'in kurduğu Yahudi devletinin etrafının İslam Arap devletlerinin sarmasından dolayı varlık sebeplerini devam ettirmek için kendilerini İbranilerden sayarak özünü unutup Tevrat'a daha çok mu sarılacaklardır yoksa dini bir yana bırakıp mensubu oldukları iddia edilen Türk soyundan geldiklerini mi kabul edeceklerdir, bilinmez.

Tabi ki bu konu daha çok tartışılacaktır. Bu tartışma asıl İbrahim soyundan gelen Yahudiler'i daha çok ilgilendirmektedir.

Eğer söylendiği gibi dünya Yahudilerinin % 92'sini Hazar Türkleri oluşturuyor ise buların öz benliğine dönmeleri durumunda Siyonizm herhalde bitebilir ve

milli duygular ile dünya hakimiyeti söz konusu olur. Bu durumda gerçek Yahudi olanlar da Mesih beklemeye devam etmek zorunda kalacaklardır.

Bir başka durum da İsrail'i kuranların Türk soyundan geldiğini diğer Türkler nasıl karşılayacaklardır?

Kabul görülecek midir?

Türkler Naziler'e bizim soydaşlarımızı nasıl kestiniz diye soracaklar mıdır?

Ya da Sam'ın soyundan gelen ve erk sahibi olanlar İsrail'deki erk sahibi olan Hazar Türk Yahudileri'ne karşı nasıl bir tutum sergileyeceklerdir?

Belki de bunlar yaşanmaktadır. Ama halen çıplak gözle görülememektedir. Türkiye'de bile kimin kim olduğu tam olarak bilinmemektedir.

Tayfun Er'in Erguvaniler kitabından da öğrendiğimiz gibi Türkiye'de birbirlerini bilen ama genel çoğunluğu oluşturan milli unsurun bilmediği bir grup ki bunlar da Yahudi olmakla beraber Sam soyundan gelmektedir, İsrail'e hangi eksende bakmakta olduğu ise ayrı bir araştırma konusudur.

Onların bakışı da maalesef bulundukları mevkiler nedeniyle tarihte hep resmi bakış olmuştur.

Hatta Türkler'i zor duruma düşürmek isteyenlerin Sam soyundan gelen Yahudiler olduğu ve buna mukabil Türkiye'yi bu zor durumdan kurtarmak isteyenlerin de Yafet soyundan gelen ve sonradan Yahudi olan Hazar Türk Yahudileri olduğu hep merak konusu olarak kalacak gibi görünse de ama mutlaka bir şekilde bu soruya cevap da bulunacaktır.

13. Kabile'nin Kayıp Başkenti

Hürriyet Gazetesi'nde (22 Eylül 2008) yer alan bir habere göre '13. Kabile'nin kayıp başkenti İtil bulunmuştu. Habere göre, 'Rus arkeologlar, bin yıl önce Museviliği kabul eden ve dönemin en zengin devletlerinden birini kurduktan sonra tarih sahnesinden aniden çekilen Hazar Türkleri'nin kayıp başkent 'İtil'i bulduklarını açıklamıştı.

Hürriyet'in haberi, Yahudiler'le Türkler'in akraba olduğu tezini yeniden gündeme taşımış oluyordu. Bu tezi savunan popüler isimlerin başında Kevin Alan Brook ile Arthur Koestler gelmektedir. Brook, Polonya kökenli Eşkenazi Yahudisi olan bir yazardır. Koestler de kendi geçmişiyle övünen bir Eşkenazi Yahudisi'dir. Brook, Hazar Yahudileri adlı kitabında Türkler'in soy kütüğünü Tevrat'ın Tekvin (Yaradılış) bölümünde sözü edilen Gomer'in oğlu Togarmah/ Targama'nın soyuna dayandırarak İsrailoğulları ile akraba olduğunu ileri sürmektedir. Arthur Koestler, 1976'da yazdığı 13. Kabile adlı çalışmasında, Orta Avrupa Yahudileri'nin Hazar Türkleri'nden geldiğini iddia etmektedir.

Türkiye'de kimi masonlar da Yahudiler ile Türkler arasında akrabalık bağı kurmaya çalışmaktadır. Örneğin halen 065 numaralı Ege Locası'nın aktif üyesi olan Cahit Ülkü 'Son Hazaryalı' adlı kitabında bu tezi savunmaktadır. Ülkü, Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Derneği'nin web sitesinde yayımlanan söyleşisinde şunları söylüyordur:

"Son Hazaryalı, Arthur Koestler'in tezine katkı ötesinde güç kazandırmıştır. Örneğin, Aşkenazlar'ın kökeni, Yahudi-Musevî kavramları arasındaki fark, Aşkenaz-

lar'daki Şamanist izler, Son Hazaryalı'ya özgü kanıtlardır."

Kimi masonların Yahudiler ile Türkler arasında akrabalık bağı kurmaya çalışması pek şaşırtıcı değil. Ama kendilerini bir tür Yahudi-karşıtı olarak tanımlayan kimi Türkçüler'in Eşkenazi Yahudileri'nin Hazar Türkleri'nin bakiyesi/akrabası sayması çok ilginç. Hâlbuki Hazar Türkleri'nin bakiyesi Karaim Türkleri'dir ve Karaim Türkleri, etnik olarak Türk, din olarak Musevi olduklarının bilincindedir. (Karaim Türkleri için bkz. Ömer Erbil, Son Türk Musevileri 19 Haziran 2000 Milliyet; Tutkun Akbaş, Son 50 Musevi Türk, 21.06.2005 Tempo)

Bu tezlerin amacını saptamak için Brook'un yeni çalışmalarına bakmak yeterli. Brook, geçmişte bir senaryo ile Türkler'i Eşkenazi Yahudileri ile akraba yaparken, son yıllarda da Kürtler'i Sefarad Yahudileri ile akraba ilan etmektedir.

Türklerin Tarihi Gerçeklerinde Yahudi Varlığı(*)

Türkler, Masonlar ve Yahudiler üçgeninde bir alt okuma yapmak gerekirse eğer Osmanlı aleyhtarı peşin hükümler 1880'lerden itibaren İngiliz politikasının temel unsuru olduğunu görürüz. İngiltere'nin Türkiye Sefiri Lowther'ın mektubu yeni Osmanlı devlet adamlarının meş'um dalavereci bir çete olduğu inancını desteklemekle bu peşin hükmü doğrulamış ona yeni bir kuvvet ver-

(*) http://cihanhakimiyeti.blogcu.com/turklerin-tarihi-gerceklerinde-mason-yahudi-varligi_860348.html

miş oluyordu... Tesirlerini tam hesaplamak imkânsızsa da, böyle bir hüküm, Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesindeki yıllarda Osmanlı İmparatorluğu'na karşı İngiliz politikasının incelenmesinde göz önünde tutulması gereken bir husustur. Yakın zamanda çıkan bir yazıda Prof. Ailen Cunningham şöyle demiştir: "1914'te artık bir İngiliz hükümeti, Türkiye'ye onu kendi tarafına kazanmak için herhangi büyük fedakârlık yapmaya yanaşmayacak tutumdaydı." Lowther'in raporlarının bu tutumun gelişmesinde rol oynadığını kabul etmek mantıklı olurdu.

Lowther ve Fitimaurice'in fikirlerine benzeyen, iki görüşü hem bu fikirlerin ilgi çekici yanları, hem de böyle fikirlerin ne kadar yaygın olduklarına işaret etmek bakımından ele almak lazımdır. 26 Eylül 1916 sayılı Arap bülteninde "Türkiye'de yeni rejimde (1908–1914) Farmasonluk" başlıklı, imzasız bir makale vardı. Bu makale Lowther'in 29 Mayıs 1910 tarihli mektubunda yazılanları adeta aynen veriyordu.

Carasso (Abdülhamit'e halini tebliğ eden meşkur Yahudi Karasu) renksiz ahlaksız, düşük seviyeli, namusuz, hain bir avukat... Talat, Cavid, Dr. Nâzım ve Bahaeddin Manastırlı'yı farmasonluğa teşvikten sorumlu idi. Bu adam "İttihat Ve Terakki'nin aslan ve kaplanları için faydalı bir çakaldı. "İttihat ve Terakki Cemiyeti" farmasonluk (Siyonizm) ile parçalanmaz bir bütündü, İstanbul'daki Türkler'den Selanik'i bilenler "İtti-had ve Terakki Cemiyeti'nin amblemleri ve Makedonya Ristorda Locası ve Yahudi Beni Brith Cemiyeti amblemleri arasındaki benzerliği fark ediyordu. 1909 Haziran'ında Üstad-ı

Azam makamı Türkiye Meşrik- i Âzamlığı vazifeyi devralma töreninde Hasköy'den, Selanik, İzmir, Macaristan-'ın çeşitli şehirlerinden ve Orta Avrupa imparatorluklarından gelen birçok Yahudi centilmen vardı. Bülten Türkiye Meşrik-i Âzamlığı'nın Yüce Konsey üyelerini de sıralıyordu. Bunlardan üç veya dördü Yahudi, üçü dönme idi ve sadece dördü Müslüman'dı... Bazı yabancılar "Jön Türk, Alman taraftarı bir yaşlı Yahudi mi" diye meraklanmıştı...

Dikkate değer diğer nokta Kahire İstihbarat Şefi G. F. Clayton'dan Sudan Wingate'e yazılan mektuptur. Clayton'un resmi vazife ile gittiği Londra'dan yazılan mektup 3 Ağustos 1916 tarihli... Clayton, "Her zaman düşündüğünü tasdik eden" intibalarını bildirmekte, Yahudiler'in ne derece tesirli olduklarını anlatmaktadır. "İngiliz Yahudileri, Fransız, Amerikan, Alman, Avusturya ve Selanik Yahudileri var ama hepsi aynı soydan... Üstelik aşağı yukarı hepsi de Rus aleyhtarı... Barış sözleri duyuyorsanız arkasında mutlaka Yahudi vardır. Türkler lehine sözler, Türkiye ile ayrı bir barış istekleri duyuyorsanız yine Yahudiler..."

"İttihat ve Terakki'nin Temeli" adlı mektup, Birinci Dünya Savaşı'ndan önce ve sonra Orta Doğu'da, İngiliz politikasının başlıca mimarı olan bir zatın görüşlerindeki acayipliği göstermektedir. Fakat tabii ki Yahudiler'in kudret ve her yerde mevcudiyetlerinin tesirini fark eden yalnız Clayton değildi. Clayton şüpheciydi; fakat başkaları bu derecede bir kudretin tesirinden kurtulamıyordu. Bu tip rivayetlerin, İngiliz hükümetini ikna edip Siyonizm'in dönmesinde rolü olduğu inkar edilemez.

Eserin muharriri Prof. Eli Kidor bu basit girişten sonra, kaydettiğimiz gibi, İngiltere'nin Türkiye sefiri Sir G. Lowther'in o zamanki İngiltere Hariciye Nazırı Sir Harding'e gönderdiği mahrem ve müthiş raporu ortaya döküyor.

RAPOR

İstanbul, 29 Mayıs 1910

İttihat ve Terakki'ye yekinen bağlı olduğu söylenen, İstanbul Farmasonları'nın Mısır'da temsilciliğine Muhammed Ferid'in seçildiğine dair rivayetlerle ilgili olarak Gorst'ün 23 Nisan ve senin 25 Nisan tarihli telgraflarınız, beni Jön Türk cereyanında Avrupa Farmasonluğu'nun tesiri hakkında izahat vermeye itiyor. Bunu, özel ve çok gizli yazıyorum. Zira Türkiye'deki yeni Farmasonluk, İngiltere ve Amerika'dakinin aksine büyük çapta gizli... Politik, hedef bakımında bilgi çok gizli elde ediliyor ve politik sırları ifşa edenler Mafia'nın, Komite'nin eliyle cezalandırılıyor. Birkaç gün önce ifşaatta bulunan yerli bir mason, askeri mahkemeye sevk edilmekle tehdit edildi.

Bildiğin gibi, Paris'teki Jön Türk hareketi Selanikli'dir. Selanik'te 140.000 nüfusun 80.000 kadarı İspanyol Yahudisi, dışta ise Müslüman görünen ve Sabetay Sevi tarikatına bağlı Farmason... Roma'nın Yahudi Belediye Başkanı Natham, mason localarında yüksek bir mevkiye ulaşmıştır ve Yahudi bakanlar Luzzati ve Sonino ve diğer senatör ve milletvekilleri de Farmasondur. "Kadim İskoç"tan temellendikleri iddiasındalar.

Birkaç yıl önce, Selanikli Yahudi mason Emanuelle Carasso -ki halen de Osmanlı Meclisi'nde Selanik temsilcisi- orada Makedonya Risorta isimli İtalyan Farmasonluğu'na bağlı bir loca kurdu. Bu adam görünüşte Sultan Hamid'in casuslarını aldatmak maksadıyla, fakat aslında Türkiye'de Yahudi tesirini kuvvetlendirmek için Jön Türkleri Farmasonluğu kabule teşvik etmiştir... Evinde onlara toplanma izni sağlamıştır. Abdülhamid'in casusları bunu haber almış ve 1908 Temmuz ihtilalinden sonra esrarengiz bir şekilde öldürülen İsmail Mahir Paşa, durumu Yıldız Sarayı'na bildirilmiştir. Evin dışına yerleştirilen casuslar, gi-

rip çıkanların isimlerini kaydetmekle vazifelendirilmiştir. Fakat Farmasonlar casusları "kardeş" ilan edip aralarına almıştır. Selanik'teki hareketin temeli Yahudi'dir... Jön Türkler'in (Iiberta, Egalite, Fraternite- Hürriyet, Eşitlik, Kardeşlik) sloganları İtalyan Farmasonları'ndan alınmıştır. Kırmızı, beyaz renkler de aynıdır. 1908 Temmuz İhtilali'nden kısa zaman sonra, Cemiyet İstanbul'da yerleşince, belli odaklara hizmet vermeye devam etmiştir.

İki yıl boyunca örfî idare ilan edildi.

Askeri mahkemelerdeki subayların çoğu farmasondu. Parlamentoya verilen "emir"le çok sıkı bir basın kanunu çıktı ve Selanikli bir Kripto-Yahudi (Directeur du Bureau de la Presse) Basın Bürosu Müdürü oldu. Bu çok kudretli bir mevkiydi; zira böyle bir mevkiye sahip kişi, istediği gazeteyi "yeni rejimi tenkit" (buna gericilik deniliyordu) suçuyla kapatabiliyor, sahibini veya yazı işleri müdürünü askeri mahkemeye sevk edebiliyordu.

Osmanlı Telgraf Ajansı Bağdatlı bir Yahudi emrinde başlatıldı. Selanikli bir mason Yahudi avukatın Adalet Bakanlığı'na da danışman getirilme teşebbüsü az kalsın başarı ile neticeleniyordu. İstanbul'daki İttihat ve Terakki Başkanı Selanikli bir Kripto-Yahudi ve masondur. Başka bir Selanikli Kripto-Yahudi mason, belediye başkanı olmak için çalıştı ama henüz gayesine ulaşamadı. Lakin Mısırlı farmason, Prens Halim Belediye Başkanvekili oldu. Fransa'daki gibi İstanbul'daki "Şehremini Belediye Başkanı" halkın üzerinde son derece büyük kudrete sahiptir. Aynı zamanda eski polis teşkilatının yerine sureta halk getirildi. Polis ve jandarmayı kontrol eden bu teşkilatın başına da Selanikli bir farmason geçirildi. "Parlamentoya verilen emirle İttihat ve Terakki Bulgar, Yunan vs. arasındaki rakip teşkilatla ezecek Loi Sur'da kendini gizli ihtilalci bir teşkilat olmaktan çıkardı ve "Politik parti ve sosyal cemiyet" ilan etti... Aynı sıralarda fark ediliyordu ki, Makedonya'nın başlıca kasabalarında ve başşehirde, mantarlı hücre gibi üremeğe devam ediyorlardı.

Yukarıda belirtilen locaların dışında 1909 -1910 arasında İstanbul'da şu localar kurulmuştu: (Vefa Oryantal Şark Vefa), (Les Vrais amis de l'Union et Profres- İttihat ve Terakki Gerçek Dostları), (Byzantio Risorta), (La Veritas- Hakikat), (La Patrie-Vatan), (La RE naissance- Yeniden Doğuş) ve Makedonya Risorta'nın kolu (Şafak)...

Mısır yeraltı politik uzmanları bu ismi bilirler. Bütün bu localar, Selanik ve Makedonya'daki Farmason ağı gibi temel olarak

Yahudiler tarafından yönetilmektedir... Ermeni veya diğer Hristiyan unsurlar adeta yoktur denilir...

Mısırlı Prens Said Halim'den bahsedildi yukarıda... O, kardeşi Abbas Halim, Prens Aziz Hasan, Hidiv'e karşı duydukları şiddetli nefretten ötürü İttihat ve Terakki ile çalışmış, mali bakımdan cemiyeti desteklemiştir. Selanik yolu ile başşehre yayılan Jön Türk Farmasonluğu'nun Mısır Masonluğu ile münasebeti Boğaz'daki yalısına çekilişi bu akıntılı politika neticesidir.

İdris Ragib Bey, İskoçya Büyük Locası tarafından tanınan Mısır Büyük Locası'nın başı idi ve Mısır, Suriye, Filistin ve Lübnan'da bazı locaları kurmuştu. Lübnan'da Roma Katolik masonların çok sayıda mevcudiyeti acayip bir vakıadır.

Muhammed Örfi Paşa da Mısır, Kudüs ve Güney Suriye'de bazı locaların kurucusu idi ve İstanbul localarını da sistemine katmayı amel edinmişti. 1909 baharında bu niyetle buraya geldi. Zorluklarla karşılaştı. Ve 13 Nisan ayaklanması olunca korktu ve derhal Mısır'a kaçtı. Hadiselerden bir süre önce, İdris Ragib, İskenderiye'deki İtalya locasında 17'nci dereceye ulaşan Prens Aziz Hasan'a İstanbul localarını Mısır Büyük Locası'nın emri altında toplama vazifesini vermişti. Masonlar başkanlığında Makedonya kuvvetlerinin başşehre girişi ve masonluğa şiddetle karşı çıkan Abdülhamit'in tahttan indirilmesi üzerine bu yolda konuşmalar başladı. Gerekli yetki İtalyan "Mesrik-i Âzamlığı"ndan alınmıştı ve Prens Aziz Hasan, Yusuf Bey Sakakini vasıtasıyla 33'üncü dereceye yükseltildi ve Türkiye Büyük Locası'nı kurmak yetkisi ona verildi; Bu 1909 yılının Temmuz veya Ağustos'unda gerçekleşti ve İçişleri Bakanı Talât Bey "Üstad-ı Âzam" oldu.

Bu arada Sakakini de İstanbul'a geldi Mısır'dan Suriye'ye geçerek oradaki locaları Osmanlı Büyük Locası'na bağladı.

Eğer İttihat ve Terakki Cemiyeti Büyük Türkiye Locası, Mısır Locaları'nı ele geçirir ve milliyetçilerle doldurursa şüphe yok ki, gizlice faaliyete başlayıp 1908 Temmuz'unda Selanik'teki patlamaya hazır bir bomba hazırlayacaktır.

Bununla ilgili olarak tuhaf bir hadiseden bahsedeceğim: Bir süre önce Türkiye'nin yeni büyük hahamı, sefaretimizden Ventura isimli Yahudi bir mason için yardım istedi. Haham akıllı, enerjik bir adamdı; bazı mevki sahibi Jön Türkler'in okul arkadaşıydı ve eski rejimde Abdülhamit'in sarayındaki Ventura İtalyan tebalı, yıllarca önce Osmanlı vatandaşı pozunda Sudan'-

da iş kurmuş ve Suahim'de iki Yahudi vasıtasıyla onbaşı White'a tütün kaçırdığı iddiası ile sınır dışı edilmişti. Onbaşı White, ordudan atılmış, rezil olmuştu. Ventura davasını Kahire'deki mahkemeye getirdi ve Savunma Bakanlığı'na karşı davayı kazandı.

Fakat temyiz kararı bozdu. Haham Ventura'nın haksızlığa uğradığına, kurban edildiğine dair 200 sayfaya yakın bir savunma raporu çıkardı. Sir E. Gorst'a verilmek üzere Ventura'ya ait tavsiye mektubu yazmamı istedi. Gayesi Sir E. Gorst'un tekrar Mısır'da muhakeme edilerek Ventura için forsunu kullanması, onu kurtarmasaydı. Hahama belirttim ki, böyle bir davranış adalete tesir mahiyetinde olurdu; üstelik Ventura İtalyan vatandaşıydı. Bundan bir süre sonra Yahudi bir mason Dr. Farhi, İngiliz Locası üstadı vasıtasıyla sefaretimden birisi ile tanıştı ve yine sakin, kararlı tavırla Ventura adına Gorst'a tavsiye mektubu istedi. Talebinin imkânsızlığı kendisine izah edilince de, büyük bir haksızlığın düzeltilmesi gerektiğini söyledi. Dünyadaki forslu kişilerin, hatta İngiliz Lordlar Kamarası'ndaki Yahudi üyelerin bile desteklerinin alınacağını belirtti. Ve hatta gerekirse Mısır hükümetinin yıkılması için tedbir alınacağını öyle bir durumda İngilizler'in Mısır'daki yerinin sarsılacağını, bu durumda İngilizler'in Mısır'a olan hâkimiyetlerinin kalkacağını belirtti.

Çingene asıllı İçişleri Bakanı Talât Bey ve Kripto-Yahudi Maliye Bakanı Cavit Bey, cemiyetin olduğu gibi kabinenin de en önemli kişileri, aynı zamanda Türkiye'deki Farmasonluğun da liderleri, Sakakini gibi ajan kullanmaları şüphe uyandırıyor. Bir yıl kadar önce İçişleri Bakanı olduğundan beri Talât Bey Farmason Cemiyet'in ağlarını imparatorluğa yaymaktadır. Her yere, önemli mevkilere mason veya güvenilir cemiyet üyelerini tayin ediyor. Şayet mecliste çoğunluk bütün baskı ve tedhişe rağmen muhalefetini fazla ileri götürür, Talat ve Cavit'in bakanlıklarını tehlikeye düşürürse, bu beyler derhal bir darbe ile meclisi dağıtacak, cemiyetin üyeleri ve farmason localarının kişileri tarafından idare edilecek bir seçimle eyaletlerden daha yumuşak başlı temsilciler gelecek... Türkiye'nin görünmeyen hükümeti Büyük Localar'dır ve Talat Bey "Üstad-ı Azam..."

"19. Asır Degisi"nin Nisan sayısında, Eugene Tavenier, Fransız Cumhuriyeti'ni "Büyük Locanın Kızı" diye tasvir eder. Aynı tabiri İttihat ve Terakki için kullanabiliriz. Zira masonlar cemiyeti tuttuğu gibi, mason olmayanlar, yani nüfusun büyük

çoğunluğu gizlice ona karşıdır. Cemiyetin temayülü, şeriatı modernize etmek değil, ezmek, yok etmektir...

Liderlerin çoğu halkın İslam dinine bağlılığını politik bir silah olarak kullanıyor.

Muhalefete tahammül yoktur. İttihat ve Terakki'nin ve hasımlarını yok etmede başlıca metodu onları açık muhalefete itmek, sonra "gerici" oldukları için ezmektir. Ulemadan birçoğu mason olmaya ikna edilmiştir. Halkın peşin hükümleri onlar vasıtasıyla yok edilmeye uğraşılmaktadır. Bir Türk "Halkı Yahudi haşhaşı ile uyutmak" diyor buna...

Genç Türkiye hareketini şimdiki hâli ile incelersek, görürüz: Temelde Yahudi ve Türk elemanlar; Osmanlı, yani Arap, Rum, Bulgar, Ermeni vs. elemanlar karşıda'. Türk aslında askeridir. İdareciler ırk üstünlüğünün ancak ordu vasıtasıyla sürdürebileceğine inanmışlardır. Orduya gelirin yarısını harcar ve ordu vasıtasıyla diğer müesseseleri baskı altında tutarlar. Anayasa bir bakıma ekonomik gelişme ifadesidir; Türk'ün ekonomik organizması çok zayıftır ve desteksizdir... Bir hafta dahi ayakta duramaz. Başlangıçta Ermeniler, Bulgarlar ve Osmanlı Yahudileri'nin ekonomik destek vazifesi görecekleri ümit edildi. Fakat Jön Türk yalnız Yahudiler'le birleşti; yabancı ve Osmanlı ve diğer ırkları bir yana itti. Aynı durum Macaristan'da da görülebilir. Türk aslından olan Macarlar da iş kafasından yoksundur ve ekonomik mali bakımdan tam manasıyla Yahudi'nin tahakkümüne girmiştir... Yahudi, Türk'ün ekonomik hayatını yöneltmektedir ve İsrail'e kutsal olan yerleri Türkiye elinde tuttuğundan, Yahudi'nin tahakkümünü sürdürüp idealle Siyonizmi birleştirmektedirler.

Hakkı Paşa'ya Yahudi bir özel sekreter verildi. Belirli bir Yahudi konağa sık sık gidiyor. Lakin Yahudiler'in projelerinde henüz bir gerçekleşme yok... Şüphesiz ki, genç Türkiye büyük asker masrafları neticesinde borç almaya mecbur kalınca, Yahudi tefeciler baskı yaparlar. Aynı Herzl'in tekliflerini reddetmişti... Zangwill bunu düşünerek şöyle yazıyor; "Jön Türkler para kadar akıldan da yoksun olmadıkça, endüstrileşmiş, askeri olmayan beyaz bir kitlenin barışçı yayılmanın imparatorluğa büyük faydalarını görecekler..."

Bellidir ki, Genç Türkiye üzerinde hakimiyetini sağlamak için çırpınan Yahudi; Türkler'le Ermeniler ve Rumlar arasında

düşmanlığı körüklüyor. Yahudiler, Rusya ve hükümetinden nefret ediyor, İngiltere şimdi Rusya ile dostça münasebet sürdürdüğünden, Yahudiler Türkiye ve İran'da İngiliz düşmanlığı güdüyor. Almanlar sanırım bunun farkında... Yahudiler Jön Türkler'e beyin, ticari bilgi Avrupa'da basında tesir ve para ile yardım edip karşılığında ekonomik avantajlar ve sonunda İsrail hayalinin gerçekleşmesini sağlayabilir. Jön Türk ise milli bağımsızlığı yeniden sağlamak, Avrupa'nın baskısından kurtulmak istiyor. Yahudi; Jön Türk'e sağladığı para ile onlara karşı hakimiyet elde etti ama bunu sürdürebilmek için görünüşte Jön Türk'ün milliyetçi hayallerini desteklemesi gerekti. Kurnazca ve gizlice metotlar lazım... Doğulu Yahudi bundan mahirdir ve politik Farmasonluk hareket için en güzel perdedir.

Önceleri, Türkiye'de masonluk elli yıl önce İstanbul'da kurulan İskoç locasına yakındı; yani İngilizler'le beraberdi... Lakin Yahudiler'in yönettikleri yerli locaların hakiki Farmasonluğu istismar ettiği anlaşılınca, İskoçya Büyük Locası yeni masonlara kapılarını kapattı. Talât Bey ve Cavit Bey de bu arada kendilerini hakarete uğramış farz ettiler ve tabii İngilizler'e karşı hisleri değişti. Hakarete çok sinirlendikleri söylendi ama kabinenin İngilizler'e karşı dostça tutumunu değiştireceklerini düşünmek yersiz... Belki de yeri localardaki bazı üyelerin Mısır Farmasonları'na sempatizan olup Kahire ve İskenderiye'de gizli gizli çalıştıklarını bilmiyorlardı. Bazı aşırı masonlar Mısır'da Hidiv ve İngiltere aleyhtarı teşkilatlarla çalışıyor. Aşırı Jön Türk Asya milliyetçiliğine bağlı olandır ve Asyalı milletlerin bağımsızlık mücadelelerinde yardımı vazife saymaktadır. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin politikası hissetmelere dayanıyor. Ona yardım eden Batılı bir kuvvetin karşılığında minnet beklemesi büyük hata olur.

Bir yıl önce İstanbul'da da başlayan (Aurore-Şafak) isimli Siyonist gazete, okuyucularına durmadan hatırlatıyordu ki;

Firavunlar ülkesi Mısır, İsrail'in gelecekteki mirasının bir parçasıdır. Mantıksız görünüyor ama bazı idealistler buna inanıyor, destek oluyor. Mezopotamya ve Filistin Yahudileri'nin geleceğe matuf projelerinde, şimdilik hedefleri Türkiye'yi ekonomik bakımdan ellerine alıp tam hakimiyet kurmak... Bu memlekette yeni işler çevirmek...

Jön Türk hükümetinin belli başlı noktalarda kontrolü elinde tuttuğu belli... Yalnız Bayındırlık Bakanlığı Ermeni Halacya Efendi'nin elinde... Ondan önceki Ermeni atılınca, bir Yahudi'yi

bu mevkiye getirmek için büyük gayret sarf edilmişti. Lakin bilhassa Adana'daki Ermeni katliamından sonra Ermeniler'e bu tavizin verilmesi doğru görüldü. İki ay önce Halacyan düşecek gibiydi ama Talât Bey ile Cavit Bey'in mensubu olduğu mason locasına girince durumu düzeldi. Yine de "Le Jeu ne Turc" isimli Yahudi gazete, ona durmadan hücum ediyor, halifenin bir Yahudi, yahut onların idare ettiği bir Türk olacağı rivayetleri var.

Şu halde Yeni Türkiye'nin temayülleri nedir? Temsilcileri eski telgraf memuru Talât Bey ve eski öğretmen Cavid Bey ve bir zamanlar Abdülhamit'e ucuz roman tercüme eden Hüseyin Cahid gibiler mi? Tabii, içgüdüler, herkesi kendi seviyelerine indirmek oldu. İmparatorlukta Türkler azınlıkta... Zeka, bilgi ve iş kabiliyetleri zayıf... Arap, Bulgar, Rumlar'la kıyaslanamaz... Osmanlılar hâkimiyeti ancak ordu ile sağlayabilir. Başşehir ve parlamentoyu örfi idare ile kontrol ediyorlar... Ermeniler Adana katliamında ezildi. Rumlar (terör) neticesi susup boyun eğdi. Bulgarlar'ın politik hayatı kısıtlandı. Osmanlı ordusu şimdi Müslüman Arnavutları eziyor. Kürt ve Araplar da herhalde aynı muameleye maruz kalacak... Osmanlılar kültür ve ticari başarı kazanamadığından, parlayamadığından askeri başarı ile üstünlük ispatlamak temayülünde. İmparatorluğun bütün Osmanlı asıllı olmayan gruplarını ezebilirse muhtemelen aktif ve zalim bir politika güdecektir. İran, Mısır, Yunanistan ve Bulgaristan'a karşı... Her şey Yahudiler'in orduyu ayakta tutabilmesine bağlı görünüyor.

Jön Türkler, kısmen Yahudi Masonlar, kısmen de şarkta yaygın dil olan Fransızca'nın tesiri ile Fransız İhtilali'ni ve onun korkunç metotlarını taklide yelteniyor. Fransız İhtilali'ndeki gelişmeler, Fransız- İngiliz münasebetlerini zedelemişti. Türkiye'de de ihtilal aynı hatlarla gelişirse, burada da İngiliz çıkar ve ideallerine zıt tutum doğabilir. Jön Türk politikası, Osmanlı, bilhassa Suriyeli Araplar'ı tedirgin etmişti. Onlar da Rumlar, Bulgarlar gibi Türkiye'de bir anayasa rejiminin kurulması ümidini kaybetmişler, Türk'ün yumruğundan korkmuşlar ve Arap çıkarlarını savunacak bir noktada birleşme çareleri aramaya başlamışlardır. Türk'ten nefret ediyor, hor görüyor, Türkleşmeye yanaşmıyor, Siyonizm'den korkuyor, Yahudiler'in Suriye ve Mezopotamya'ya girmesi tehlikesinden titriyorlar ama Araplar, lehçe, ırk bakımından anlaşamama gibi sebeplerden birbirinden ayrı düşüyor, birleşemiyorlar... Bazıları ise gizlice gözlerini Hidiv'e çe-

virip, İngiliz desteği ve koruması altında tek bir Arap hükümeti kurup Osmanlı'dan kaçıyorlar.

Dolayısıyla sizden ricam bu mektubun son derece gizli tutulmasıdır. Aynı bilgi Kahire'yi ilgilendirir, herhalde siz de Gost'a gizlice nakledersiniz. Tahran'a ve belki de Hindistan hükümetine bildirmekte de fayda vardır; zira Hintli Müslümanlar Jön Türkler tazil aleyhtarı Pan-İslam propagandasını bastırırlar. Alman meslektaşının Yahudi ve Latin Masonluğu'nun İttihat ve Terrakki Cemiyeti'ne ne derece tesir ettiğini bildiği kanatindeyim. Kendisinin Jön Türk politikası hakkında hükümetine gizlice bilgi verdiğine inanıyorum. Gerard Lowther

Saygılar...

Not: İskoçya Büyük Locası'nın yeni "Grand Orient Ottoman" locasını sahte olduğu iddiasıyla tanımadığı söylenmişti. Lakin öğrendim ki, yeni Türk Locası'nı tanısın diye İngiliz Büyük Locası'nı ikna etme yolunda gayret sarf ediliyormuş. Mısır masonluğunun gelişmesine bakılınca, İngiliz Büyük Locası'nın İskoçya locasını örnek alarak politikanın bu derece renklendirdiği bir teşkilatı reddetmesi gerekir.

Son derece gizli, İngiliz politikasını alakalandıran ve şiddetle saklı tutulması ihtirasına hak verdiren, fakat dile getirdiği abide çapında gerçeklere rağmen daima masonluğa, Türk ve İslam düşmanlığına alet olan "mahrem rapor" burada sona eriyor. Ve işte yıllar sonra tam kavranabilecek tarihi sırlar böylece ve bir düşman ağzıyla büsbütün ortaya çıkmış olarak kuvvet ve kıymet kazanıyor.

Bu rapor, İttihat Terakki'nin, masonların İskoç bölümüne karşı İngiliz bölümünün, Rum-Ermeni-Arap-Kürt-Bulgar azınlığa karşı Yahudi ve Sabetayist azınlığın etkisinde kaldığını anlatıyor. Rusya ve Doğu Avrupa Yahudileri, Rus İmparatorluğu'na ve onların dostu İngilizler'e

karşı, Yahudiler'in uluslararası mali güç ve organizasyonlarının faaliyetlerini dile getiriyor.

İkinci Bölüm

Osmanlı ve Yahudi İlişkilerine Genel Bakış

Osmanlılar ve Yahudiler

Türkler'in Yahudiler'le tanışmaları çok eskilere dayanmakla birlikte bu ilk ciddi sosyal ve siyasal ilişkiler Osmanlılar döneminde kendini gösterir.

Beylikten devletliğe adım atma sürecinde Osmanlı Bursa'yı ele geçirmişti. Bursa'da küçük de olsa bir Yahudi topluluğu ile karşılaşan Osmanlı, Orhan Gazi'nin, şehrin nüfusunu artırmak için çıkardığı ferman üzerine, başta Şam Yahudileri olmak üzere Bizans sınırları içinde sersefil bir şekilde yaşama tutunmaya çalışan Yahudiler'in akın akın Bursa'ya göçünü sağladı.

Böylece Bursa'da sayıları artmaya başlayan Yahudiler bu şehirde bir "Yahudi Mahallesi" kurdular. Bu mahallede Osmanlılar'ın büyük hoşgörüsü altında rahat bir yaşam sürmeye başlayan Yahudiler, dinî görevlerini yerine getirmek için bir ibadethane inşa etmek amacıyla Orhan Gazi'ye başvurarak izin istediler. Bu konuda kendilerine verilen izin sonucunda da Türkiye Yahudileri'nin en eski, en önemli sinagogu olan "Etz Hayim Sinagogu" Bursa'da inşa edildi.

Yahudiler Bursa'da Osmanlı vatandaşı olarak rahat bir yaşam sürmeye başlamışlardır. Diğer tarafta ise Osmanlı fetihleri sürmüş, Orhan Gazi zamanında Bursa bölgesi tamamen ele geçirilmiştir.

Edirne'de Yeşiva

Bu sırada Edirne'de yüzyıllardır Bizans hâkimiyetinde yaşayan Edirne Yahudileri kendilerine yapılan baskı ve zulümden oldukça bunalmış hatta kendi kimliklerini unutmaya başlamışlardı. Bursa'da Osmanlı vatandaşı olarak rahat ve huzur içinde yaşayan ırkdaşlarının yaşantısına özeniyorlardı.

1360'ta Orhan Gazi'nin vefatıyla yerine geçen ve Rumeli topraklarında Osmanlı fetihlerini sürdüren I. Murat, Edirne Yahudileri için âdeta bir kurtuluş olacaktı.

Sultan I. Murat'ın Edirne'yi ele geçirmesinden sonra büyük bir rahata ve huzura kavuşan Edirne Yahudileri, Osmanlılar'ın kendilerine gösterdikleri hoşgörü sonucunda kendi aralarındaki anlaşmazlıkların çözümü için bir mahkeme bile kurmuşlardı.

Yine bu sırada Edirne Yahudileri tarafından çocuklarının eğitimi için "Yeşiva" yani bir haham okulu da faaliyete geçirilmiştir. Bu okul sadece Edirne Yahudileri'nin eğitim ve öğretimiyle sınırlı kalmamış, zamanla Macaristan, Polonya ve Rusya'dan gelen Yahudiler için de seçkin bir okul olarak faaliyete devam etmiştir.

Şüphesiz bu okulun bu şekilde büyük bir ilgi görmesinde tıpkı Orhan Gazi'nin Bursa'nın fethinde olduğu gibi, Edirne'nin fethinden sonra I. Murat'ın da bir ferman yayınlayarak tüm Yahudiler'i Osmanlı topraklarına davet etmesinin büyük etkisi olmuştur.

Daha önce belirttiğimiz gibi dünyanın dört bir yanına sürülmüş Yahudiler oradan oraya konup göçerek hayatlarını devam ettirmeye çalışmışlardır. Onlar bu tarz bir yaşantının sonucu olarak yerleşik hayatın unsurlarına

pek fazla önem vermemişler, yükte hafif pahada ağır ne varsa o tür ticari faaliyetlere girişmişlerdir.

Başta doktorluk olmak üzere bürokratik hayatta birçok eksiği olan Osmanlı Sarayı'nın açıklarını kapatarak sarayda önemli bir yer edinen Yahudiler, yaşadıkları şehirlerin Osmanlı yönetimine geçmesi için büyük destek vererek Osmanoğulları hanedanın imparatorluk hâline dönüşmesinde azımsanamayacak bir rolleri olmuştur.

Dünya tarihinin dönüm noktalarından birini oluşturan İstanbul'un Türkler tarafından ele geçirilmesine büyük destek veren Yahudiler, Konstantinopolis'in sokaklarında rahat ve huzurlu bir hayat sürmeye başlamışlar, bir taraftan da başta altın ticareti olmak üzere kendilerine ekonomik güç kazandıracak bütün işlerle yakından ilgilenmişler ve bu şekilde servetlerine servet katmışlardır.

Şeyh Bedrettin ve Torlak Kemal

Bütün bu güzel ilişkiler önce Yıldırım Beyazıt döneminde (1389–1402) ilk kez bir Yahudi'nin Osmanlı yönetimine karşı isyan hareketine karışmasıyla zedelenmeye başlamıştır. Bu dönemde, asıl adı Samuel olan Yahudi dönmesi Torlak Kemal, Şeyh Bedrettin ile bir isyan hareketine girişmiştir. Ortaya attığı fikirlerle bir ölçüde sosyalizme yaklaşan Şeyh Bedrettin, geniş kitleleri etki altına alarak dinde reformu gerçekleştirmeye çalışmıştır. Anadolu'da dalga dalga yayılarak büyüyen bu harekâta Yahudiler'in dışında Aleviler de destek vermiştir.

Torlak Kemal İsyanı'na kadar Türkler, Yahudiler'i hâkimiyetleri altına aldıkları unsurların en zararsızı olarak kabul ediyorlardı. Ancak Şeyh Bedrettin olayında

Torlak Kemal'in oynadığı büyük rol, Türk devlet erkânının gözünü açmaya ve onları Yahudiler'e karşı daha ihtiyatlı davranmaya sevk etmiştir. Bu durum Yahudiler'i de etkilemiş ve İstanbul'un alınmasında onların önceki fetihlere oranla etkilerinin azalmasına neden olmuştur.

II. Murat döneminde (1421–1451) Osmanlı Yahudileri'nin devlet ile ilişkilerinin daha da gelişmesinde önemli bir açılım sağlanmıştır. Bu dönemde Sultan II. Murat, İshak Paşa isimli Yahudi doktoru saraya almış ve ona "Hekimbaşı" payesini vermiştir. Ayrıca bu hekime yaptığı hizmetlerden dolayı bir ferman da verilmiş ve ailesiyle birlikte onun neslinden gelecek olanlar her türlü vergiden muaf tutulmuştur. Böylece İshak Paşa ile bir Yahudi, ilk defa Osmanlı Devleti'nde böylesine önemli bir görevi üstlenmiştir. Bundan sonra da Yahudiler'in "Saray Doktorluğu" bir gelenek hâlini almış, birçok Yahudi hekim Bab-ı âli'de görev almıştır.

Fatih'in Bizans Yahudileri'yle Yaptığı Gizli Anlaşma

Osmanlı İmparatorluğu'nun Bizans'ı tarihten silerek cihan hâkimiyetini kurmalarında Yahudiler'le fetihten önce yapılan gizli anlaşmanın da büyük rolü olduğu iddia edilir.

II. Mehmet (Fatih) İstanbul'u (1453) aldı ve Bizanslılar'la iş birliğine girmeyerek fethi destekleyen İstanbul dolayısıyla Türkiye Yahudileri'ne din ve inanç özgürlüğü tanıdı. Bu özgürlüğe bir örnek vermek gerekirse... Yahudiler bir sıkıntılarını Bab-ı Ali'ye bildirirler. Bunun

üzerine 117 ve 130 yaşlarında iki Müslüman mahkeme huzuruna şahit olarak getirilir ve kendilerine II. Mehmet'in taahhütü sorulur. Görgü şahidi olan iki yaşlı taahhüdün gerçek olduğunu söyleyince, zamanın padişahı Kanuni Sultan Süleyman, Fatih'in taahhüdünü teyit eden bir emir çıkarır... Ondan sonra da II. Selim ve III. Murat buna benzer emirler yayınlamışlardır. Aşağıda metinden parçalar verdiğimiz ve 1603 tarihli ferman III. Mehmet tarafından yayınlanmıştır. Bundan önceki fermanlar ya kaybolmuş ya da henüz ortaya çıkmamıştır. Fermanda zikredilen kişiler çok ağdalı bir dille övülmüştür. (Padişah, kazasker, kadı vs.)

Aşağıda verdiğimiz metinde ise övgüler çıkarılmıştır.

"...Rumeli ve Anadolu Kazaskerleri. Sayın İstanbul Kadısı: Bu imparatorluk tezkeresi elinize geçtiğinde, İstanbul'da yaşayan Yahudiler'in yüksek katıma bir ricayla gelmiş olduklarını öğreneceksiniz; bu Yahudiler, bana atam Mehmet Han'la gizlice anlaşmış olduklarını bildirdiler. Buna göre: Fet-i Hakani (İstanbul'un alınışı) sırasında Yahudiler İstanbul İmparatoru'na (Bizans Hükümdarı'na) yardım etmemeyi taahhüt etmişlerdir. Buna karşılık da atam (Fatih) yukarıda zikredilen kişilere hiçbir zarar gelmeyeceği, sinagogların oldukları gibi kalacağı, kimselerin onların aleyhine icraatta bulunmayacağı ve sinagoglara karışmayacağı işlerinde tasvir ve mihrap bulunmadığı sürece evlerinde Tora okuyabilecekleri ve gelenekleri uyarınca dua edebilecekleri yolunda taahhütte bulunmuştur. Bütün bunlar Feth-i Hakani sırasında vaat edilmiş ve fetihten sonra da devam etmiş olmakla birlikte hicri 940 yılından önce...

Bu taahhüde aykırı davranılmıştır. Meseleyi incelemek üzere tayin edilen müfettişler, bunun üzerine 117 ve 130 yaşlarında olup o dönemi yaşamış ve taahhüde şahit olmuş iki Müslüman'ın şahadetini dinlediler. Bütün bu durum, tespit edilen (siyaset çizgisinde) ve yukarıda zikredilen rahmetli atamın verdiği

vaade uygun olarak ve (daha sonra) rahmetli atalarım Sultan Selim Han (Yavuz) ve Sultan Süleyman Han'ın (Kanuni) bu yolda çıkarmış oldukları fermanlara ve Şeyhulislam rahmetli Mehmet Fenari, Abu'l Saud ve Cevi Zade'nin fetvalarına göre devam ederken bir yangın çıkmış ve bu eski sinagoglar yanmıştır. Bundan sonra bazı kişler bu sinagogların imar edilip eski haline getirilmelerini önlemişler (Yahudiler) de bu sinagogların eski olduklarını ispat etmek için şahit aramışlardır. (Osmanlılar yeni sinagogların inşaat edilmesini yasak etmişler ancak eski sinagogların tamir ve imar edilmesine izin vermişlerdir. (Y.N.) Ne var ki aradan uzun zaman geçmiş olduğundan ve bu konuda şahitlik yapanlar hayatta olmadığından, sinagog imarının yasak olduğuna dair Şehülislam Cevizade ve Bostanizade'nin fetvalarından anlaşıldığı üzere şahit dinlenmeden alınmıştır. Bu fetvalara dayanılarak Yahudiler (huzuruma bir istida ile gelerek) bazı kimselerin yangından sonra imarı ve tasvir ve mihrap bulunmayan evlerde bile Tora okunmasını önlediklerini bildirmişler, fetvaları ve dedelerinin çıkarmış oldukları fermanları göstermişlerdir. İtaat edilmesi gereken bu emr-ü hümayun elinize geçtiğinde her gün bu fermana uygun davranılmasını emrederim.

Allah esirgesin bu eski sinagoglar bir yangında yanarlarsa ve (Yahudiler) bu yerleri yeniden inşa ve imar etmek isterlerse, bilinsin ki bunu yeniden yapabilirler, kimse onlara bu nedenden saldıramaz ve kimse bu işleri önleyemez ve (Yahudiler) bütün bunları fetvalara ve atalarımın çıkarmış oldukları fermanlara uygun olarak yapabilirler ve tasvir ve mihrap bulunmayan evlerde Tora okuyabilirler. Kim olursa olsun bu ferman ve fetvalara aykırı davranmasına izin vermeyin ve bu uyarıyı tekrar edin. Bu (emirden sonra) yapılan uyarıyı dinlememeye, şeriat fermanına aykırı davranılmaya devam edilirse, suçluların adlarını (doğrudan doğruya saraya) bildirin. Bu kişiler, emirlerime riayet etmemelerinden dolayı cezalandırılmalıdırlar. Bununla birlikte, mevcut duruma yeni ve eski birtakım unsurlar katmaktan kaçınınız. Bu fermanı inceledikten sonra belgeyi kayda geçirin ve Yahudiler'e teslim edin. Sizden sonra göreve gelecek saygıdeğer hakimler de bu fermana uysunlar ve aykırı davranışa izin vermesinler. (....)

Şevval ayının son günü hicri 1011 senesi-1 Nisan 1606"

(A.Galante, Documennts, s 163-366)

Osmanlılar İstanbul'a girdiklerinde orada büyük bir Yahudi mezarlığı ve o zaman Pera olarak anılan bugünkü Beyoğlu'nda yaşayan Yahudiler'le karşılaştılar. Bu zamanda Beyoğlu dışında Yeni Camii'nin olduğu yerde bir Yahudi Mahallesi vardı.

Fatih Sultan Mehmet İstanbul'daki Yahudiler'in dinî ve sosyal işlerini düzenlemesi için Bizans döneminde de hahambaşı olan Moşe Kapssili'yi görevlendirmiş ve Yahudiler'i ayrı bir cemaat olarak görmüştür.

Bu dönem de önceki fetihlerde olduğu gibi savaş nedeniyle İstanbul halkı şehri terk etmişti. Bunun sonucu da şehrin nüfusu oldukça azalmıştı.

Hem bu durumunun etkisi hem de şehrin gelişerek eski canlılığını kazanması için Yahudiler başta olmak üzere İstanbul dışındaki gayrimüslimler Fatih Sultan Mehmet tarafından İstanbul'a davet edilmişlerdir.

Bu davet sonucu da başta İzmir, Tire, Antalya ve Sinop Yahudileri gerek gönüllü gerekse de zorunlu olarak İstanbul'a getirilmiştir.

Üsküplü Mahallesi

İstanbul'a Anadolu'nun ve Rumeli'nin çeşitli bölgelerinden getirilen Yahudiler için önce "Üsküplü Mahallesi" kurulmuştur. Bu mahalleye yerleştirilen Yahudiler'in hemen hemen tamamı Üsküp şehrinden İstanbul'a getirilen Yahudiler'dir.

Bu dönemde Selanik'ten getirilen Yahudiler de Hasköy'e yerleştirilmiştir.

İstanbul'da fetihten önce Yahudiler'in yoğunluklu olarak yaşadığı Beyoğlu'nun dışında Yahudiler'in âdeta

merkezi konumunda bir bölge vardır ki bu bölge bizzat Yahudiler tarafından "Kutsal Kudüs Toprağı" olarak kabul edilen Üsküdar'ın "Kuzguncuk" mahallesidir.

Fatih Sultan Mehmet zamanında Osmanlı başşehri başta olmak üzere imparatorluk topraklarındaki Yahudiler'in sayısı hızla artarken ne hazindir ki Cihan İmparatoru Fatih'in ölümü de Yahudi asıllı Doktoru Hekim Yakup'un yaralarına derman olarak verdiği zehirli şurubun etkisiyle olmuştur.

Fatih'in Zehirlenmesi

Meşhur Osmanlı tarihçisi Âşık Paşazâde'nin Fatih Sultan Mehmet'in ölümü üzerine yazdığı şiir şöyledir:

"Tabipler şerbeti kim verdi Hane
O Han içti şarabi kane kane
Ciğerin doğradı şerbet o Han'ın
Hemin dem zari, etti yane yane
Dedi niçin bana kıydı tabipler
Boyadılar ciğeri, cani kime
İsabet etmedi tabib şarabi
Timarları kamu vardı ziyam
Tabipler Hane çok taksirlik etti
Bu dur doğru kavi, düşme gümane"

"Tabipler, padişaha -şimdi bizim şurup (Sirop) dediğimize o zamanlar şarap, şerbet derlerdi- şerbet verdiler. Fatih bu şerbeti doya doya, kana kana içti. Fakat şerbet ciğerini doğradı, inlemeye, yanıp yakılmaya başladı. Dedi ki; hekimler bana niçin kıydılar, canı, ciğeri kana bo-

yadılar. Tabiplerin şerbeti yeni ilacı tesir etmedi, isabet eylemedi. Acele etmek, tedavi eylemek anlamına gelen tımarlan yani tedavi usulleri bütün ziyana vardı; Hekimler, hasta padişaha çok kusur ettiler. Sözün doğrusu budur; Farsça deyimle gümane yani şüpheye, kuşkuya düşme."

Âşık Paşazâde'nin açıkça ortaya koyduğu bu mesele, yerli yabancı birçok tarihçi tarafından üzerinde gerektiği gibi durulmamış bir konuydu; ta ki meşhur Alman oryantalisti Ordinaryüs Prof. Dr. Franz Babinger'in 1951 yılında Roma'da yayınlanan "Fatih Sultan Mehmet'in Özel Doktoru Yakup Paşa'nın Hayatı ve Sonu" isimli makalesine kadar.

Babinger'in Venedik Devlet Arşivi'ndeki belgeleri inceleyerek yazdığı bu makalede, Venedik Cumhuriyeti'nin Fatih Sultan Mehmet'i öldürtmek için 14 kez suikast düzenlettiği de belirtiliyordu. Ancak suikastı düzenlemek için Venedikliler tarafından büyük paralar karşılığında anlaşılan kişilerden birinin Fatih Sultan Mehmet'in özel doktoru Muhtedi-Yahudi Yakup Paşa olduğunun, asırlardır Venedik Devlet Arşivi'nde bulunan belgelerden anlaşılmasına rağmen Babinger objektif olmayan bir yorum yaparak suikast işinin yarım kaldığını belirtmişti.

Fatih Sultan Mehmet'in ölümü, bacak ağrısından ileri gelmiş olup, hekimler buna çare bulamamış, neticede kan almaya karar vermişlerdir. Fakat ağrılar büsbütün artmış, o zaman Âşık Paşazâde'nin kitabının İstanbul baskısında "Şarab-ı Farig" şeklinde dizilen fakat gerçekte Şarab-ı Faruk olması gereken yani diğer bir deyişle tabir caizse "Cehennem Macunu" denilen ilacı vermek sure-

tiyle ağrıları dindirmek istemişlerdir. Bu dahi faydasız kalmış, padişah ruhunu teslim etmiştir. Ölüm, ikindi namazı vakti, güneş batmazdan az evvel, 3 Mayıs 1481 Perşembe günü olmuştur.

Daha önce "Fatih Sultan Mehmet Nasıl Zehirlendi?" isimli kitabımızda tüm belgeleriyle anlattığımız bu zehirlenme olayından sonra Osmanlı-Yahudi ilişkileri büyük yara almış, padişahın ölümünün Yahudi asıllı hekimin verdiği zehirli şuruptan kaynaklandığını duyan halk Yahudi mahallerine hücum etmişlerdir.

Fatih'in ölümünü takip eden dönemde başta İspanya olmak üzere Avrupa'nın hemen hemen birçok ülkesinde Yahudiler, Hıristiyanlar tarafından dinlerini değiştirmeleri konusunda zorlamalarla karşılaşmaktaydılar. Ayrıca Haçlı Seferleri sırasında Yahudiler, insan kurban etmek ve Hristiyanlar'ın kutsal ekmeğini kirletmekle suçlandılar. Bu nedenle başta Kudüs olmak üzere Yahudiler'e karşı idamlar başlamış, idam edilmeyen Yahudiler de bulundukları yerden başka yerlere sürülmeye başlanmıştır. Yahudiler 1290'da İngiltere'den tamamen, 1394'te Fransa'dan, 1492'de de İspanya'dan aşağıda verdiğimiz ferman neticesinde kovulmuştur.

Yahudiler'in İspanya'dan Kovulması

"...Bunlar (Yahudiler ya da conversolar) birçok inançlı kişiyi kutsal Katolik dinimizden ayırmak için birçok yola başvurmakta ve kendi tehlikeli dinlerine çekmek istemektedirler... Bu duruma ve Katolik dinine yöneltilen bu harekete son vermek için, din adamları, şövalyeler, bilim adamları ve ileri gelen kişilerle görüştük. Uzun görüşme ve tartışmalardan sonra,

Yahudiler'in, bir daha dönmemek üzere bütün ülkeden kovulmalarına karar verdik.

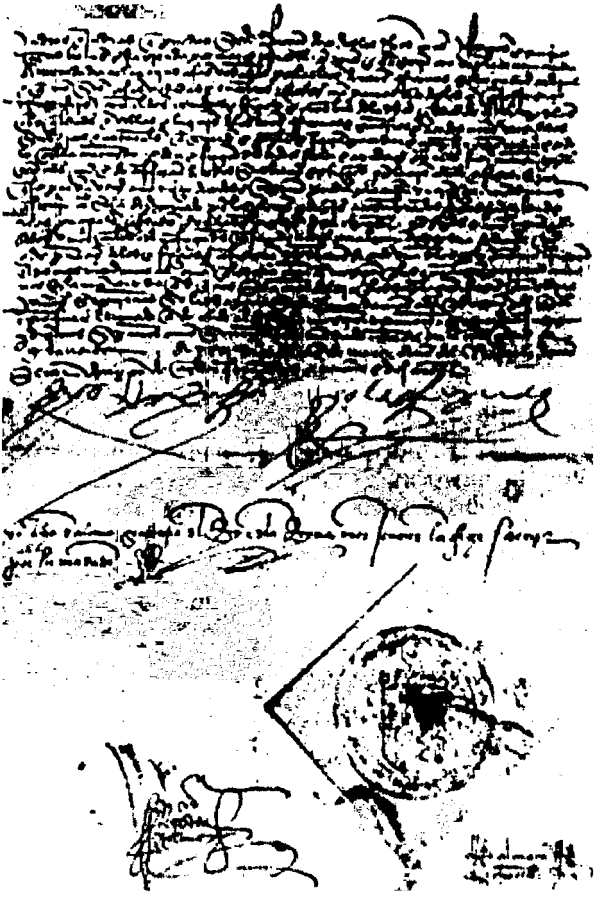
Bu nedenle bu fermanla, yaşları ne olursa olsun, ülkenin her yanında yaşayan Yahudi erkek ve kadınlarına, erkek ve kız çocuklarıyla, hizmetçileriyle, büyük küçük, yaşları ne olursa olsun, Yahudi yakınlarıyla, en geç bu yılın temmuz ayının sonuna kadar ülkeden çıkmalarını emrediyoruz. Bunlara hiçbir şekilde dönmelerine izin verilmeyecektir. Bu fermana riayet etmemeleri halinde, ülkemizde Yahudi bulunması vukuunda ya da herhangi bir şekilde geri dönmeleri halinde, yakalananlar idam edilecek mallarına da el konacaktır.

Ülkemizin her yanında, hiç kimse mevkii ve asalet derecesi ne olursa olsun, temmuz ayının sonundan sonra ve ebediyete kadar, bir Yahudi erkek ya da kadını saklamaya, himaye etmeye yeltenmesin... Bu emre itaat etmeyenlerin bütün mallarına, gemilerine, kalelerine ve miraslarına el konacaktır.

Yahudilere ülkemizden altın, gümüş ve para hariç bütün mallarını denizden ve karadan çıkarmalarına izin veriyoruz. İhracatlı yasak olan ürünleri de çıkarmaları men edilmiştir.

... Efendimiz Hazreti İsa'nın bin dört yüz doksan ikinci yılının mart ayının otuz birinde, Grana'da kentinde yazılmıştır.

Ben Kral Ferdinand
Ben Kraliçe İsabella"

Yahudiler'in, İspanya'dan kovulduklarını ilan eden ferman
31 Mart 1492'de İsabella ile Ferdinand tarafından imzalanmış ancak
1 Mayıs'a kadar ilan edilmemiştir.

Çığır Açan Sürgün

1492'de Kral Ferdinand ve Kraliçe İsabella'nın fermanıyla Yahudiler'in İspanya'dan sürülmesi Yahudi tarihinde çığır açan bir olay olarak hatırlanır. İspanya, önemli ölçüde Yahudi'nin belirli bir refah ölçüsü içinde yaşadığı son Hristiyan ülkesiydi.

Sürgün kararnamesi, yeni zapt edilmiş olan Granada'daki Elhamra'da 30 Mart 1492'de ilan edildi.

Yahudiler, 31 Temmuz'a kadar ya vaftiz olacaklar ya da sürgüne gideceklerdi. Sayıları 100.000'in üstünde tahmin edilen en büyük kesim en kolay yolu seçti ve Portekiz'e kaçtı.

Bu akıllıca olmayan bir seçimdi. Beş yıl sonra Portekiz, Yahudiler'i İspanya'nın baskısıyla korkunç şiddet sahneleri arasında vaftiz ettirdi.

İspanya Yahudileri'nin sürgününü, Sicilya Yahudileri'nin İtalya'dan kovulması izlemiştir. 12 Ocak 1493'te Sicilya Yahudileri kovulmuş, onlar da her şeye rağmen Osmanlı İmparatorluğu tarafından şefkatle topraklarına kabul edilmiştir.

Yahudiler'in Osmanlı topraklarına esas göçü on beşinci yüzyıl sonlarında II. Bayezıd zamanında gerçekleşmiştir.

1492'de gerçekleşen bu göçün sonucunda 200 ile 500 bin arasında değişen Yahudi topluluğu Osmanlı topraklarına girmiş ve bu Yahudiler'in 40 bine yakını İstanbul, Edirne ve özellikle de Selanik'e yerleştirilmiştir.

Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı sarayında Yahudiler'in etkinliği iyice artmaya başlamış, bu zamanda Yahudiler ticarette, siyasette soysal alanda hep başrolde görülmüşlerdir.

Yahudiler'in Altın Dönemi

Muhteşem Süleyman döneminde imparatorluk cihan hâkimiyetini sağlarken Yahudiler de tarihlerindeki "Altın Dönemi" yaşamışlardır.

Kanuni Sultan Süleyman'ın ölümünden sonra yerine geçen oğlu II. Selim'in gözdelerinden Nurbanu Sultan'ın bir Yahudi kızı olması ve ilk kez padişah anası unvanını elde etmesiyle, Osmanlı-Yahudi ilişkileri yeni bir boyut kazanmıştır.

Çünkü zeki bir kadın olan Nurbanu Sultan bu zekâsını kocasının ölümünde de göstermiş ve oğlu Şehzade Murat'ın Manisa'dan gelip Osmanlı tahtına çıkmasına kadar kocasının ölümünü herkesten gizlemiştir.

Ne var ki III. Murat tahta çıktığı zaman Yahudi kızlarının aşırı şekilde süslü gezdiğini görünce çok kızmış ve yayınladığı bir fermanla imparatorluk sınırları içerisindeki tüm Yahudiler'in öldürülmesini emretmiştir.

Bir anlık öfke nedeniyle alınan bu karar başta Valide Sultan'ın ricası ve de Salomon Eskenazi, Ester Kira (Kiraze)'nin girişimleriyle geri alınmıştır. Bu kararın yanında Yahudiler'le ilgili yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bunların en önemlisi Yahudi halkının baş giysisinin değiştirilmesiydi.

III. Murat'ın Fermanına Göre Giyinmiş Bir Osmanlı Yahudisi

Osmanlı'da gayrimüslimler ayrı bir kıyafet kuralına tabiydi. Yahudiler sarı renkte türban giymek zorundaydılar. III. Murat'ın ilk fermanı tüm Yahudiler'in özgün

giyimlerinin ortadan kaldırılmasını emrederken yeni ferman yeni bir kıyafet düzeni getiriyordu. Sarı baş giysisi yasaklanıyordu. Bu fermana göre; "Yahudiler kavuk taşımayacak, kırmızı bir şapka, siyah ayakkabı ve pamuktan bir kapama giyeceklerdi."

Sultan III. Murat'ın bu kararı almasına neden olan olay da; bir Yahudi kadının 40.000 duka değerinde bir elması takıp gezmesine halkın gösterdiği tepkidir.

Yahudiler'i Kıbrıs'ta Toplama Projesi

Kudüs, Babil, Cordoba'dan sonra dünya Yahudiliğinin yeni merkezi hâline gelen İstanbul'a gelip yerleşenler arasında, meşhur Portekizli Yahudi Joseph Yasef Nassi de vardır. Hıristiyanlığı kabul etmekle beraber gizlice Yahudiliğini devam ettiren Nassi, her yerde baskı ve zulüm gören Yahudiler'i bir yerde toplama hevesine girişmiş, bu düşüncesini gerçekleştirmek için Osmanlı ülkesine gelmeden önce Venedik'e gidip bir ada satın almaya çalışmış ama başarılı olamamıştır.

Nassi İstanbul'a geldiğinde bu düşüncesini başka yerlerde gerçekleştirmeyi düşünmüş ve bunun sonucu olarak da en uygun yer olarak Kıbrıs adası seçilmiştir. Bu fikir asırlar sonra 1900 tarihinde İktisatçı Dr. Triatsch tarafından "Yahudiler'i Kıbrıs'ta toplama projesi" olarak tekrar gündeme getirilmiş, 1902 yılında Teodor Herzl bu amaçla çeşitli girişimlerde bulunmuştur.

Bu tarihlerde Josep Nassi dışında Osmanlı Devleti içinde önemli görevler üstlenen Yahudiler arasında Dona Grasia Nassi (1510–1569), Ester Kira, Saloman Ben

Nathan Eşkenazi (1520–1602) Salomam Aben Yaeş (1520–1602) dikkat çekmektedir.

Osmanlı Devleti'nin güçlü olduğu ve vatandaşlarına her sahada yükselmeleri için fırsat ve imkân sağlayabildiği bu dönemlerde tüccar, doktor veya diplomat olarak sivrilen Yahudiler, saray içindeki itibarlarını kullanarak Yahudi cemaatini ilgilendiren meselelere müdahale edebiliyorlardı.

Sabatay Sevi olayı, yaşandığı 1600'lü yıllarda büyük etki bırakmasa da imparatorluğun son dönemlerindeki birçok olayda etkili olmuştur. Bu olaylar arasında Tekin Alp (Moiz Kohen), Mehmet Ziya Gökalp, Ahmet Vefik Paşa gibi kişilerin öncülüğünü yaptığı Türkçülük hareketinde Yahudiler ve Dönmeler oldukça etkili olmuştur.

Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu'ndan mal ve sermayelerini yavaş yavaş çekerek imparatorluğun çökmesini hızlandıran Yahudiler'in yeni gözdeleri New York olmuştur.

Sadece Osmanlı topraklarından değil, tüm dünyadan hızla New York başta olmak üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne akın eden Yahudiler, ABD'nin süper güç olmasında da oldukça etkili olmuşlardır.

Büyük İsrail Planı

Osmanlı Devleti içinde bankerlik ve ticaret yaparak önemli bir yer edinen Yahudiler, kendilerine vaat edildiğine inandıkları bu topraklara kavuşmak amacıyla, ilk resmi adımı 29 Ağustos 1897'de Basel'de I. Siyonist Kongresi'ni düzenleyerek attılar. Theodor Herzl, başkanlığını yaptığı bu kongrede kuracakları Yahudi Devle-

ti'nin sınırlarını, kutsal kitapları Tevrat'a dayanarak şöyle açıklıyordu: "Kuzey sınırlarımız Kapadokya'daki (Orta Anadolu) dağlara kadar dayanır. Güneyde de Süveyş Kanalı'na; sloganımız Davud ve Süleyman'ın Filistin'i olacaktır." (The Complete Diaries of Theodor Herzl, Theodor Herzl, cilt 2, s. 711)

Theodor Herzl Kimdir?

Peki kimdir bu Theodor Herzl? 2 Mayıs 1860'ta Macaristan'ın başkenti Budapeşte'de Danup Nehri yakınında, Yahudi bir anne babadan doğan Herzl'in babası Macar bankasında görevliydi. Herzl iki tesir altındaydı: Birincisi Yahudi geleneklerine bağlılık, ikincisi de çağdaş Alman kültürünün etkisi. Alman kültürüne olan hevesi, onu ailesiyle birlikte 1878'de Avusturya'ya göç ettirdi. Viyana'da hukuk tahsili gördü.

Avrupa'daki şiddetli Yahudi düşmanlığından etkilendi. Avrupa hâlâ "Mesih'i terk eden ve çarmıha geren kavmin günahı nesilden nesle artıyor. Ve her bir ferdin sonsuza dek ibadet etmesini gerektiriyor" diyen Papa 13. Gregorien'in yolunu takip ediyordu. Bilhassa Viyana, Yahudiler'e karşı en tutucu merkezlerden biriydi. (Filistin ve Büyük Komplo, s. 66, Mustafa Muhammed et-Tahhan Ter-H. Ahmed Özdemir-Muhammed Sakaryalı Azim, İstanbul 1995)

Viyana'dan sonra Paris'e giden ve orada kısa bir süre gazetecilik yapan Theodor Herzl, bu dönemden itibaren Yahudi halkının meseleleriyle yakından ilgilenmeye başladı. Ona göre Yahudiler'e verilen haklar Yahudi halkına olan sevgiden değil, zengin Yahudiler'den alınan borçlardan kaynaklanıyordu. Artık Herzl'in kafasında tek bir düşünce vardı: Yahudi Devleti'nin kurulması. Bunun için de o tarihten itibaren düşüncelerini yazmaya başladı.

O tarihte yazılmaya başlanan şeyler de sonraki yıllarda kurulacak olan İsrail'in temel ilkelerini oluşturdu.

Yahudiler'in iktisadi gücünün her kapıyı açacağına inanan Theodor Herzl, Filistin topraklarında kurmayı tasarladığı İsrail Devleti'nin ihtiyacı olan toprakları elde edilmesi için soluğu İstanbul'da aldı ve Nevelinsky'nin yardımıyla Osmanlı Sultanı II. Abdülhamit'in karşısına çıkarak kabul edilmesine kesin gözüyle baktığı teklifini yaptı. Sultan'ın Yahudiler'in Filistin topraklarına dönmesine müsaade etmesine karşılık, Osmanlı Devleti'nin bütün borçları ödenecek ve tüm dünyadaki Yahudiler'in imkanları imparatorluğun emrine sunulacaktı. Ancak Herzl padişahtan beklemediği bir cevap aldı:

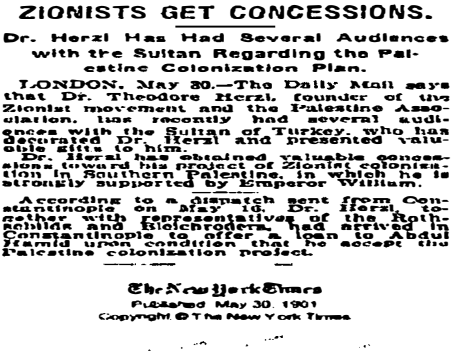
"Herzl, bu konuda bir adım daha atmamalıdır. Ülkenin bir taşını dahi satamam. Çünkü o benim malım değildir, halkımın malıdır. Bu imparatorluk onu kanıyla aldı ve onu, parçalanmasına müsaade etmeden tekrar kanımızla koruyacağız. Bu imparatorluğun sahibi Osmanlı halkıdır, ben değil. Onun hiçbir parçasını boşaltamam. Yahudiler milyonlarını sarf edebilirler. Osmanlı parçalanınca da Filistin'i karşılıksız alabilirler. Ne var ki o ancak cesetlerimiz üzerinde parçalanabilir. Çünkü, henüz hayattayken asla bölünmeye müsaade etmeyeceğiz." (Filistin ve Büyük Komplo, s. 68, Mustafa Muhammed et-Tahhan Ter-H. Ahmed Özdemir-Muhammed Sakaryalı Azim, İstanbul 1995)

Beni Bu Adam Devirecek!

Aldığı bu cevap karşısında şaşkına dönen Theodor Herzl Sultan'ın huzurundan çıkarken II. Abdülhamit, Başkatip Tahsin Paşa'ya dönerek, "Göreceksin, beni bu

adam devirecek, eğer o deviremezse beni kimse deviremez!" sözlerini söylemiştir. İhtimal ki Theodor Herzl, o anda planların gerçekleşmesi için II. Abdülhamit'in ortadan kalkmasının gerektiğini düşünüyordu.

II. Abdülhamit'in kendisinden Filistin topraklarını isteyen Theodor Herzl'e bu şekilde ret cevabını vermesinin en önemli nedeni, yakın zaman içinde Ortadoğu bölgesinde olabilecek olayları önceden sezmiş olmasıydı.

ZIONISTS GET CONCESSIONS.

Dr. Herzl Has Had Several Audiences with the Sultan Regarding the Palestine Colonization Plan.

LONDON, May 30.—The Daily Mail says that Dr. Theodore Herzl, founder of the Zionist movement and the Palestine Association, has recently had several audiences with the Sultan of Turkey, who has decorated Dr. Herzl and presented valuable gifts to him.

Dr. Herzl has obtained valuable concessions toward his project of Zionist colonization in Southern Palestine, in which he is strongly supported by Emperor William.

According to a dispatch sent from Constantinople on May 16, Dr. Herzl together with representatives of the Rothschilds and Bleichroders, had arrived in Constantinople to offer a loan to Abdul Hamid upon condition that he accept the Palestine colonization project.

The New York Times
Published May 30, 1901
Copyright © The New York Times

Herzl'in Abdülhamit'le görüştüğünü bildiren New York Times'ın 30 Mayıs 1901 tarihli nüshasındaki haber.
(Zaman Gazetesi 02-22-2009)

Bu nedenle Ortadoğu üzerinde sürekli bir iletişim kurulması için Anadolu'nun Bağdat'a, Bağdat'tan Bas

ra'ya demiryolu ile bağlanması, II. Abdülhamit'in büyük bir isteğiydi. Tabii bu konuda çeşitli teklifler padişah'a uzanıyordu. Onlardan biri, Avusturya-Rus şirketi tarafından 1898'de yapılmıştı.

Kapnist Projesi

Trablusgarp'tan Basra Körfezi'ndeki herhangi bir limanla ve Bağdat ile Hanikin'e ulaşacak şekilde tasarlanan (başında Viyana Rus Büyükelçisi'nin kardeşi ve Çar'ın nüfuzlu yakınlarından Kont Vladimir I. Kapnist bulunmasından ötürü "Kapnist Projesi" olarak isimlendirilen "teklif" ile Rus kilisesinin ileri gelenlerinden ve "Küçük Asya'yı Rus nüfuz sahası hâline getirmeye çalışan ünlü Panislavist Probedonodtrev tarafından" da desteklenmesi sebebiyle), günümüzde "yap-işlet-devret"in atası kabul edilecek bir teklif sunarak, "İskenderun ve Basra Körfezi'nde liman imtiyazlarını içeren, Konya veya İskenderiye'den Bağdat ve Basra'ya uzanacak ve hiçbir kilometre garantisi talep etmeyen" Macar Banker Rechnitzer'in projesi de Nafia Nezareti'nin desteğine rağmen (bankerin arkasının İngiliz sermaye çevresine dayandığını gören), Sultan Abdülhamit tarafından reddedilmiştir.

Almanlar'ın Hicaz Demiryolu Projesi

Uluslararası güçler arasında uzun süre devam eden rekabetin sonunda Almanlar, Ortadoğu'da yapılacak demiryolu projelerini Osmanlı yönetimine kabul ettirdiler. "Deutsche Bank"ın Osmanlı Devleti'ne verdiği % 7 faizli 3.5 milyon marklık kredinin -ki bu kredi, devletin içinde bulunduğu malî kriz sebebiyle Fransızlar'ın (kendi bankaları) "Osmanlı Bankası" kanalıyla, Osmanlı Devleti'ne kredi baskısı yapıp projeye dahil olmasını engellemek maksadıyla verilmiştir- yardımıyla, Georq Von

Siemens ve Zihni Paşa arasında 23 Aralık 1899 tarihinde bir "ön anlaşma" imzalandı.

Nihai anlaşma bazı nedenlerle gecikti; 16 Ocak 1902'de "iradenin" imzalanmasıyla, 21 Ocak 1902'de taraflar "imtiyaz sözleşmesi"ne imza attılar.

Böylece İstanbul'u Ortadoğu'ya bağlayacak ve stratejik açıdan da son derece önemli olan proje gerçekleşiyordu. Sözleşmeye göre kurulan "Anadolu Demiryolu Şirketi" 99 yıllık bir süre için Bağdat demiryolunun yapım ve işletme hakkını da elde etti.

Konya-Karaman-Adana-Kilis-Nusaybin, Musul, Bağdat ve Kerbela'dan geçecek bu hattın uzunluğu 2.567 km. idi. Birçok "şube hatlar"ın yapılacağı kaydedilen sözleşmeye göre, şirket ayrıca "Basra ve İskenderun'da liman yapacak ve 1899'da imzalanan anlaşma ile yapımına başlanan Haydarpaşa Garı ile Sirkeci arasındaki deniz taşımacılığını" da sürdürecekti. Mali ve idari meseleler sebebiyle kesin anlaşma 5 Mart 1903'te imzalandı; buna göre, Konya-Basra hattı yeni kurulacak Bağdat Demiryolu Şirketi tarafından inşa edilecekti.

Hattın Konya'ya kadar olan kısmını tamamlayan Anadolu Demiryolu Şirketi, bu yeni şirkete %10 ile ortak oluyordu; yönetim yine Osmanlı-Alman denetimindeydi. Yeni sözleşmeye göre şirkete, "Dicle ve Fırat üzerinde gemicilik ve inşaatın yapımında kullanılmak üzere getirilen makine, araç, gereç ve tüm diğer mallarda gümrük vergisi ödememe hakkı" veriliyordu.

Böylece aldığı "Bağdat Demiryolları imtiyazı" vasıtasıyla Anadolu'daki hâkimiyetini güçlendiren Almanya, "Ankara, Eskişehir ve Konya bölgelerinde hububat, Bağ-

dat hattı ile Adana bölgesinde pamuk üretiminin geliştirilmesine ve bu bölgelerin (Anadolu demiryollarının limanı İstanbul ve Bağdat demiryollarının limanı Mersin), Alman ekonomisi ile bütünleştirilmesini" sağlıyordu.

Bu tabloya devletin Avrupa ve Afrika ile Ortadoğu'da bulunan topraklarındaki "imtiyazları" verilmiş, inşa halindeki hatları ve "Şark Demiryolları" ile "Bağdat Demiryolu'nun" dahil olmadığını (rakam itibariyle); bütün bunların Osmanlı Devleti'nin "hasta adam" olarak ilan edildiği bir dönemde, tablodan da görüleceği üzere bir bölgenin tamamen bir devlete değil de hemen yanında verilen bir "imtiyaz" ile iki devletin hakimiyet çatışmasına girmelerini sağlamak maksadıyla olsa gerek, "parçalanarak" verildiğini göz önüne getirirsek, bu "parçalı imtiyaz dağıtımı"nın, Osmanlı Devleti'nin kendine karşı tehdit oluşturan ülkelere yönelik bir "ayrıştırıcı" stratejinin gereği olduğunu düşünebiliriz.

Filistin'e Değil Doğu Anadolu'ya Yerleşin

Siyonist Yahudiler'in temsilcisi Teodor Herzl'in, Yahudiler'in Filistin'e yerleştirilmesi önerisini reddeden Sultan Abdülhamit bunun yerine Doğu Anadolu'yu göstermişti. Ünlü tarihçi Avram Galanti'ye dayandırılan iddialara göre 1890 yılından sonra Rusya'da bulunan Yahudiler'e büyük katliamlar yapılmaya başlanmıştı. Bu nedenle beş milyona yakın Yahudi'nin Rusya'dan ayrıldığı tahmin ediliyordu. Galanti'ye göre özellikle Rusya'nın güney limanlarından kaçan binlerce Yahudi, 1891

yılında İstanbul'a gelmişti. Bu kişilere yardım için ise dönemin ünlü zengini bankacı Baron Hirsch, İstanbul'da bir komite kurar. Ayrıca devlete bağlı "Osmanlı Muhacerat Komisyonu" bu kişilerin bazılarını Selanik, İzmir, Adana ve Mersin bölgelerine göndererek iskân edilmelerini sağlar.

Önce Filistin'i İstediler

Galanti'nin, Abdülhamit'in doktoru Dr. Atıf Hüseyin'den aktardığına göre Abdülhamit olayı şöyle anlatır; "Viyana'da çıkan 'Krabe Press' gazetesinin sermuharriri vardı. Yahudi idi. Alim bir adamdı. Şimdi öldü. Bir vakit zengin Museviler onu bana mebus gönderdiler. Yafa, Kudüs taraflarında arazi satın alıp Yahudiler'i her taraftan oraya iskân etmek istediler. Adeta orada bir hükümet tesis etmek isterler... "

Abdülhamit bunun karşılığında Yahudiler'in Osmanlı İmparatorluğu'nun borçlarını ödemek istediklerini söylüyordu.

Hahambaşı Teklifi Kabul Etti

Bu teklifi reddeden Abdülhamit; "Ben o zaman onlara bazı şartlar teklif ettim..." sözleriyle başka bir proje sunduğunu dile getirir. Yahudi tarihçisi Avram Galanti bu projeyi şöyle aktarıyor.

"Rusya'da ve diğer bazı memleketlerde zulüm gören ve Osmanlı ülkesine yerleşmek isteyen Yahudileri kabul edip, Doğu Anadolu'nun bazı bölgelerine yerleştirmek ve bunlardan asker olarak da faydalanmak hususunda bir proje yapar. Bu projesinden 1893 ilkbaharında hahambaşı Moşe Levi'ye bahseder. Abdülhamit böyle bir göç sayesinde, dördüncü orduya yüz bin kişilik bir askeri kuvvet eklenebileceğini hesaplar."

Bu teklif Yahudiler tarafından da kabul edilir. Dönemin hahambaşısı Moşe Levi bu konuda kendi cemaati ile çeşitli görüşmeler yaparak sonucu Abdülhamit'e iletir. Buna göre hahambaşı, Yahudi ruhani meclisi ile temaslarından sonra Yahudi erkeklerinin, askere alınmalarına memnunlukla razı olduğunu Abdülhamit'e bildirir. Bu projeyi Abdülhamit hükümete iletir fakat sonra bundan bir daha bahsedilmez.

Ermeni Milliyetçiliğine Karşı Yahudiler

Rusya'dan ve baskı gördükleri diğer ülkelerden kaçan Yahudiler'in Doğu Anadolu'ya gönderilmelerinin arkasında bu dönemde başlayan Ermeni milliyetçiliği vardır. Abdülhamit'in bu projesinin arkasında yatan nedenler şunlardır.

1-Doğu Anadolu, Rusya'nın ilgilendiği bir bölgeydi.

2-Buraya onların zulmünden kaçan Yahudiler'in yer-

leştirilmesi ile Rusya'nın destekleyebileceği Ermeniler'e karşı da bir kuvvet olacaktı.

Ancak bilinmeyen nedenlerden dolayı bu projeye devam edilemedi.

"Basel'de Ben Yahudi Devleti'ni Kurdum"

II. Abdülhamit'in Filistin toprakları konusundaki ret cevabının ardından, ortaya çıkan bu beklenmedik durum karşısında Yahudiler, İsviçre'nin Basel kentinde bir araya geldiler. Kongrenin ilk gündem maddesi, tahmin edilebileceği gibi II. Abdülhamit'in Herzl'e verdiği cevaptı. Doğal olarak kongrenin en önemli kararı da II. Abdülhamit ve Osmanlı Devleti hakkındaydı:

"II. Abdülhamit'in Siyonizm'in isteklerini reddettiği bir durumda, Filistin'de Siyonizm'in idaresinin tesisi için Türk devletinin yıkılması şarttır." (Filistin ve Büyük Komplo, s. 74, Mustafa Muhammed et-Tahhan Ter-H. Ahmed Özdemir-Muhammed Sakaryalı Azim, İstanbul 1995)

İşte kongrede bu kararlar alınırken Herzl, bütün Dünya Yahudileri'nin vereceği destekten emin olarak, kongrede şunları da söylemişti: "Basel'de ben Yahudi Devleti'ni kurdum. Eğer bunu yüksek sesle söylersem bütün dünya güler. Fakat beş sene içinde veya elli sene sonra herkes bunu böyle bilecektir." (The Complete Diaries of Theodor Herzl, Theodor Herzl, cilt 2, s. 581)

Yahudiler'in İkinci Kudüs'ü Selanik

Artık sıra alınan kararın en kısa zaman içinde uygulanmasına gelmişti. Yahudiler tekliflerine karşı çıkan II.

Abdülhamit'i devirmek için harekete geçtiler. Tabi her ne kadar eski gücünden uzak olsa da içeriden bir destek almadan bu işin gerçekleştirilmesi imkânsızdı. Şüphesiz Yahudiler'e yardım edebilecek olanların yoğunlukta olduğu tek yer vardı. Bu şehir tarihte "Yahudiler'in İkinci Kudüs'ü" (Tarihin Esrarengiz Bir Sahifesi) olarak bilinen Selanik'ti.

II. Abdülhamit'in Sonu

Sonuçta Selanikli Yahudi dönmeleriyle birlikte Masonlar, II. Abdülhamit'in tahttan indirilmesinde önemli rol oynadılar. Bunlar işleri idare edenler, yabancı devletler de para desteği verenler konumundaydı. Bu çevrelerin Jön Türkler ile İttihat ve Terakki Partisi üzerinde büyük nüfuzları vardı.

II. Abdülhamit aradan çıktıktan sonra Yahudiler devşirme işlemlerine başladılar. Gazetecilerin çoğunu satın aldılar. Kendi adamlarını İttihat idaresine soktular. Özellikle dönme olan Maliye Nazırı Cavit Bey, New York'taki İsrail Birlik Cemiyeti'nin Filistin'de yer satın almasına yardım işini kolaylaştıracak şekilde Yahudiler vasıtasıyla dış borç temin edebildi. Yahudiler esasen, Filistin'e göç etmelerini engellemek üzere konulan kanunları da kaldırttılar. Ayrıca Yahudiler'in Filistin'e göçlerine karşı gelen bazı görevlileri de başka yerlere naklettiler. (Filistin ve Büyük Komplo, s. 77, Mustafa Muhammed et-Tahhan Ter-H. Ahmed Özdemir-Muhammed Sakaryalı Azim, İstanbul 1995)

Bütün engeller bu şekilde ortadan kalkınca, 1800'lerde başlayan Yahudiler'in Filistin topraklarına göçü hızla büyüyerek, bu topraklardaki Yahudi nüfusu 1914 yılı

içinde 25.000'den 90.000'e çıktı. Birinci Dünya Savaşı'nın patlak verdiği sırada 450.000 Arap'ın Filistin'de olduğu tahmin ediliyor.

İttihat ve Terakki'nin Yahudiler'e Güneydoğu Projesi

"Yahudiler bu şekilde dünyanın dört bir tarafından anayurtlarına dönmeye çalışırken, Osmanlı İmparatorluğu içindeki en büyük destekçileri olan dönmelerin güdümündeki İttihat ve Terakki'nin ileri gelenlerinin müttefiki olan Almanya da Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Berlin-Bağdat demiryolu projesi ile Musul üzerinde tasarruflarda bulunmak istemişti. Bölgede petrol bulunmasından sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti içinde Rıza Tevfik ve Dr. Nazım Beyler gibi üyeler, ekonomik potansiyeli olan bu bölgeye Yahudi göçmenler yerleştirmeyi düşünmüşlerdir. Bu takdirde Filistin'i imparatorluktan koparmaya azmetmiş Siyonistler'in Osmanlı Yahudileri üzerindeki nüfuzu azalmış olacaktı. Çünkü İttihatçılar, Yahudiler'e yurt diye Musul'u sunmaktaydılar. Bu alış verişten Osmanlılar da kârlı olacaktı. İttihatçılar Osmanlı azınlıkları içinde en fazla Yahudiler'in devlete sadık olduklarını düşünüyorlardı. Musul'a yerleştirilmeleri ile buraya hem ekonomik canlılık getirecek hem de yabancı güçlere bilhassa İngilizler'e karşı da bir nevi set oluşturacaklardı." (Prof. Dr. Mim Kemal Öke, Musul-Kerkük Dosyası, s.167)

Yahudiler'in yerine imparatorlukta öne çıkmaya başlayan Selanikli Dönmeler, modernleşme adı altında Osmanlı İmparatorluğu'nun toplumsal hayatında da etkili olmuşlardır. O tarihlerde sahte Müslümanlar olarak ad-

landırılan bu grup, ilk fırsatta Osmanlı kadının tesettürünü ortadan kaldırmak için faaliyete başladılar.

Tesettür Kavgası!

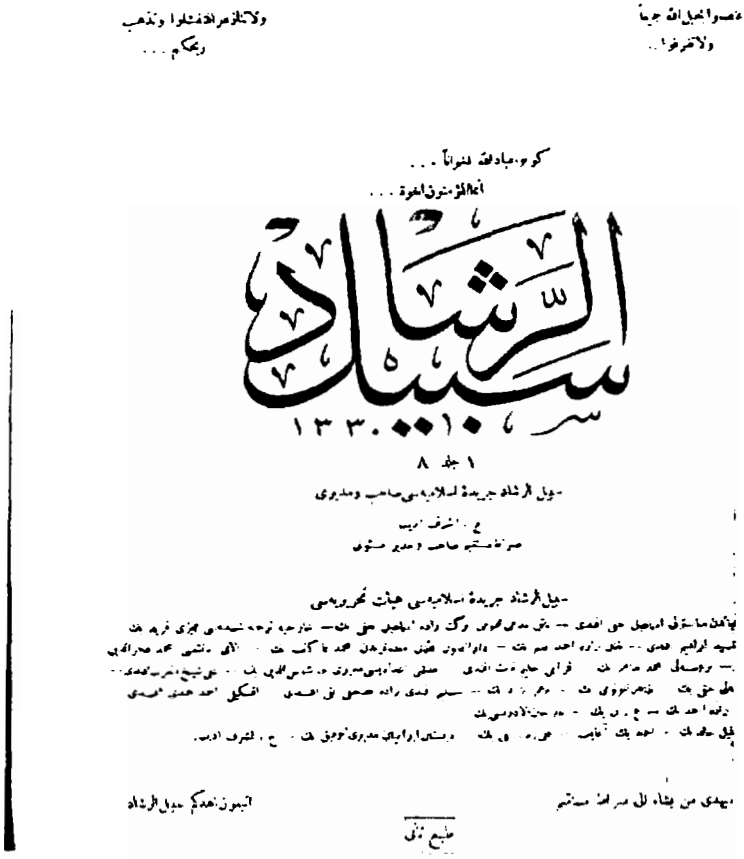
İlk girişimlerini 1914 yılında yaptılar ve düzenlemek istedikleri bir tiyatro oyununda tesettürün atılmasına karar verdiler. Diğer taraftan kuruluşunda öncülük ettikleri "İnci" ve "Büyük Mecmua" adlı dergilerde tesettür aleyhine sürekli yazılar yazmaya başladılar. Dönmeler tarafından sürdürülen bu kampanyalara Millî Şairimiz Mehmet Akif'in başyazarlığını ve yöneticiliğini yaptığı Sebilürreşad sert tepki gösterdi.

Sebilürreşad Dergisi 17 Nisan 1919 tarihinde çıkan sayısında, "Darülfunun'da karışık tedrisatın önlenmesi" başlıklı yazısında yukarıda bahsettiğimiz tiyatro oyununa değindikten sonra şunları yazacaktı:

"Bunlar sahnede çarşaflarını yırtarak içtimai inkılâbı ilan edecek ve milletin başına kahraman kesileceklerdi. Birkaç dinsiz ve vatansız tarafından hoş görülecek olan bu hadisenin vukuuna zamanın hükümeti mani olarak hadiseyi ortaya sürmek isteyenleri davetliler karşısında mahcup etmiş-

lerdi. Fakat bunların başarısızlıkları onları asla üzmemiş, ikinci bir fırsatı beklemeye başlamışlardı."

عصموا بحبل الله جميعاً ولا تفرقوا . .

ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ريحكم . . .

كونوا عباد الله اخواناً . . .

انما المؤمنون اخوة . . .

سبيل الرشاد

١٣٣٠ ١٠

١ جلد ٨

سبيل الرشاد جريدهٔ اسلاميه سي صاحب ومديري

ج . اشرف ادیب

صرف مستقيم صاحب و مدير مسئولي

سبيل الرشاد جريدهٔ اسلاميه سي هيئت تحريريه سي

يهدي من يشاء الى صراط مستقيم

اتبعون اهدكم سبيل الرشاد

طبع ثانی

Sebilürreşad Dergisi

Selanikli Dönmeler bu fırsatı adı geçen dergilerde buldular. Yine o zaman çıkmakta olan "Yeni Mecmua"da toplandılar. Tesettüre karşı savaş ilan ettiler ve İslam'da tesettürün olmadığını iddia edip bunun Rumlar'dan Müslümanlar'a geçmiş bir âdet olduğunu söylediler.

Bu tartışmalar sonucunda Selanikliler'in büyük tepkisini çeken Mehmet Akif, çıkan olayların da etkisiyle ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır ve Sebilürreşad 1925'te kapatılmıştır.

Kısaca değindiğimiz Osmanlı ve Yahudiler ilişkisinden sonra yine Alparslan Türkeş'in bahsettiği fakat adını vermediği Yavuz Sultan Selim'in borç aldığı meşhur Yahudi'ye geçiyoruz.

Üçüncü Bölüm

Üç Türkiye Başkanı ve Yahudiler

Türk Milliyetçisi Yahudi

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Bodrum doğumlu Türkler ve Yahudiler konusu başta olmak üzere, Bodrum Tarihi, Hamburabi Kanunları üzerine yapmış olduğu araştırmalarla tanınan Avram Galanti (4 Ocak 1873, Bodrum-8 Ağustos 1961, İstanbul), Yahudi asıllı Türk eğitimci, siyaset adamı ve Türk milliyetçisi olarak tanınmaktadır. İstanbul Üniversitesi'nde de dersler vermiş ve Niğde Milletvekili olarak TBMM'ye girmiştir. Galanti, aynı zamanda yabancı dilde eğitime karşı çıkanların da öncüsüdür. Galanti, bu konuda yazdıkları bağlamında yabancı dilde eğitimi ilk eleştiren ve karşı çıkan kişi olarak bilinmektedir.

Döneminde önemli fikir aykırılıklarından biri de Latin harflerine muhalif olmalısıdır. Türkiye Musevileri'nin Türkleşmesini de savunan Sabatayistler'in gelenekleri üzerine ciddi araştırmalara imza atan Avram Galanti, Cumhuriyet'in ilk dönemi konusunda bu eserler dışında küçük küçük araştırmalar yapıp risaleler yayımlamıştır.

Bu araştırmalardan biri de aşağıda okuyacağınız Üç Türkiye Başkanı ve Yahudiler çalışmasıdır. Bu çalışma Türkiye'deki Yahudiler'in ve sosyal ve siyasal anlamda aktiflikleri konusunda çok önemli bir vesika olarak kabul edilebilir. Avram Galanti, Türkiye'de Yahudiler içinde

son derece önemli ve muteber bir isimdir. Onun ismine ve yazdıklarına Türkiye'de Yahudi cemaati tarafından çıkarılan yayınlardan biri olan Tiryaki Dergisi'nde de rastlamak mümkün. Aşağıda tamamını verdiğimiz yazı gerek araştırmalarının önemi ve gerekse yazıda bahsedilen dönemi bizzat yaşamış olması nedeniyle son derece önemlidir. Avram Galanti'nin eserlerine değer verip okuyanlar arasında Cumhuriyet'in kurucusu Mustafa Kemal Atatürk de bulunmaktadır. Yazım diline hiçbir müdahalede bulunmadan sizi Galanti'nin risalesi ile baş başa bırakıyoruz.

Kemal Atatürk ve Yahudiler

1- Cumhurbaşkanı olmazdan evvel Atatürk ve Yahudiler:

Mustafa Kemal 1880 senesinde Selanik'te doğmuştur. Babası hükümet memuru olduktan sonra, ticaret işlerine başlamıştır. Mektepte iken küçük Mustafa yaramazlık ederdi. Muallimi kendisine "Kemal" ismi ilave etmiştir. İlk mektebi ikmal ettikten sonra İdadi ve Harbiye mekteplerine devam etmiş ve şahadetname almıştır. Askeri mesleğinin bidayetinde, Mustafa Kemal bir müddet, Bulgaristan'ın merkez hükümeti olan Sofya'ya Türk sefareti ateşemiliterliğine tayin edilmiştir. O şehirde iken, oradaki Yahudi Cemaati efradıyla münasebetlerde bulunmuştur. Bu münasebetler, Mustafa Kemal'de bir hüsnü tesir bırakmıştır.

Edirne Hahambaşısı merhum Hayim Becerano, Mustafa Kemal, Edirne'den geçtiği vakit, kendisini hahamhanede ziyaret ettiğini ve onu yemeğe alıkoyduğunu söyledi. Türkiye hahambaşılığına intihap edildikten sonra Becerano İstanbul'da ikamet etmiştir. Hastalığı esnasında, Cumhurbaşkanı olan

Atatürk (Mustafa Kemal) sıhhatinden haber almak için başyaverini Hahamhaneye göndermiş ve bu münasebetle nakdi hediyelerle hatırını istifsar etmiştir.

Atatürk'ün Yahudilere karşı olan bu teveccühü, 1.Umumi Harp'ten sonra (1914-1918) başlamış olan İstiklal Harbi'nin işlerini idare ve tanzim etmek maksadıyla Ankara'da iken dahili asayişi temin ve idame etmek maksadıyla içkinin satılmasını tamamıyla men etmiştir. Şarabın bazı dini merasimde kullanılması Yahudilerce zaruri bir adet olduğundan, Ankara Musevi Cemaati cumartesi günlerine ve bayramlara mahsus olmak üzere şarabın kullanılmasına müsaade edilmesini rica etmiştir. Müsaade hemen verilmiştir. Mustafa Kemal'in bu hareketi, Türkiye Musevileri arasında büyük bir hüsnü tesir bırakmıştır ki onları kendisine bağlamıştır.

Taarruza Uğramış Atatürk ve Yahudiler

Siyaset aleminde taarruzlar eksik değildir. 1921 senesinde Türk-Yunan harbi esnasında düşman tarafına geçip Mustafa Kemal'in hayatına kasteden Çerkez Ethem, Suriye'ye gitmiş, orada yaşayan birtakım kimselerle faaliyete başlamıştır. Bu teşebbüste bulunanlar tutularak adliyeye teslim edilmişlerdir.

Atatürk'e yapılmış bu taarruz Türk milletinin hayatına yapılan taarruzu ifade ederdi.

Türkiye Yahudileri bu hususta yapılan umumi tezahürata iştirak ettikten başka.

2- Teşrini evvel 1935'te Galata'nın Kenesset İsrael Sinagog'unda (havrasında) bir dini ayin tertip edilmiştir. O zaman, Galata, Beyoğlu, Şişli Yahudi cemaatlerinin idare reisi olan dava vekili müteveffa Marko Nahum'un iradettiği nutkun bir kısmını iktibas ederek dercediyoruz: "Müşterek Büyük Şefe,

her vesilede, Türk Yahudilerinin muhabbetini göstermek bir vazifedir. Bugünkü içtimaimizin maksadı budur. Millet tarafından duyulan teessür kolay kolay zail olmaz. Bütün dünya, seninle beraberdir. O, senin ona göstermek isteyeceğin yolda yürüyecektir."

Nahum'dan sonra, İstanbul Eskenazi Musevi Cemaati hahambaşısı (merhum) Doktor Markus, hissiyatını İbranice ifade ederek demiştir:

"O, (Atatürk) bu memlekette yaşayanlarla bayrağı altında sığınanlara; baba hissiyle icrayı hükmeder. Kalbi, Türk hemşehrileri ayırmaz."

Atatürk'ün kendisini kabul etmekle taltif ettiğini ve Türkiye'de bulunan Yahudi dinine mensup Türklere karşı beslediği muhabbeti ve dünya Yahudilerine karşı beslediği teveccühü bildirdiğini ilave etmiştir.

3-İzmir'in istirdatından sonra, yani 2 Şubat 1923 ne müsadif cuma günü, İzmir'de Gazi Mustafa tarafından hasbıhal tarzında sualli cevaplı uzun ve alkışlanmış bir konferans verdi. Bu konferansta bulunan Avukat Rafael Amato Efendi, Gaziye bu suali iradetmiştir: "Paşa Hazretleri! Türklerin saadetiyle mesut ve matemleriyle meyus olan Yahudi vatandaşları hakkındaki fikri aliniz nedir?

Gazi böyle bir cevap verdi:

"Unsuru, hakim olan Türklerle tevhidi mukadderat etmiş sadık unsurlarımız vardır ki bilhassa Museviler. Bunları millete ve vatana sadakatlerini ispat ettiklerinden şimdiye kadar müraffehen inrarı hayat etmişler ve bundan böyle refah ve saadet içinde yaşayacaklardır.

Atatürk'ün Yahudiler Hakkındaki Düşünceleri

Atatürk, İstanbul Yahudi Eskenazi cemaati hahamı ve Yahudi Lisesi müdürü Doktor Markus'u tanımak istemiştir. Markus, Cumhurbaşkanı diş tabibi Günsberg ile beraber 07.09.1935'te saat 22.00'de Atatürk'ün Florya yaz köşküne gitmiştir. Günsberg, Doktor Markus'u, yanında yüksek şahsiyetler bulunan Atatürk'e takdim etmiştir. Reisicumhur Markus'a iltifat etmiş, felsefe, filoloji, Ahdi Atik'in ilmi kısımları hakkında beş saat konuştuktan sonra söz Yahudilik ve Yahudiler hakkında intikal etmiştir. Atatürk Yahudiler'in Cumhuriyet Hükümetine ve kendisine karşı gösterdikleri sadakati takdir ettiğini ve bir gün başvekil İsmet İnönü'yü Heybeliada'ya ziyarete gittiğinde geçtiği yerlerde büyük bir kalabalığın kendisini hususi ve gayet heyecanlı bir surette alkışladığını görünce ve bu kalabalığı teşkil eden efradın kimlerden meydana geldiğini sorunca, "Bunlar Yahudidir" diye cevap verdiler. Bunun üzerine "Bu alkışlardan ne için mütehassis olduğunu anladım, zira alkışlar samimi idiler ve hakikaten kalpten geliyorlardı çünkü Yahudiler bizim gibidir, yani Türkler ile Yahudiler arasında fark yoktur.

4-Atatürk'ün vefatından sonra dışarıdaki Yahudi matbuatıyla Fransızca Le Levant gazetesinin (3.2.1923) beyanatı:

a-İskenderiye'de intişar eden "La Tribüne Juive" gazetesi şöyle yazıyor:

"Kemal Atatürk, kelimelerin tam manasıyla büyük unsurlara layıktır. O, büyük idareci, büyük teşkilatçı, büyük bir devlet adamı, büyük diktatör olmakla beraber, büyük bir adam olarak yaşamıştır. Evet, her hususta büyük bir adamdır. Çün-

kü ne ihtirasa ne de hisse kendisini sürülemeyerek itidal dairesinde hareket etmiştir. İşte bunun içindir ki, yeni bir Türkiye kurmaya muvaffak olmuştur.

Bize (Yahudilere) gelince, Türkiye Yahudilerinin sulh ve selamet bir devre geçirdiklerini söyleyebiliriz. İşte bunun içindir ki, dünyanın her tarafında kendisine ibraz edilen kalbi muhabbete, dünyanın Yahudileri kendilerininkileri ilave ederler.

b- Paris'te intişar eden Le Judaisme Seferadi Türkiye matemde unvaniyle şöyle yazıyor:

Türkiye'yi hakiki bir ölümden kurtaran Milli kahramanın gaddar bir ölümü bu memleketin Yahudileriyle dünyanın Türk dostluklarını yese duçar etmiştir. Ölen bu büyük adamın kısmetine bir defa bakınız:

Ender fikirlerle, ender görüş genişliğine mücehhez olan Gazi, ırk ve din farkı gözetmeksizin memleketinin evlatlarına karşı hususi bir muhabbet bağlamıştır. Dini makamlarla olan sevgili münasebetleri, kendisine parlak bir istikbalden haberdar eden Türkiye Hahambaşısına karşı olan saygısı, mezhepdaşları hakkındaki olan faal lütfu, bu sonuncuların kalplerinde bozulmaz bir iz bırakmıştır. Geniş ve alicenap bir görüş sayesinde, antisemitizm, memlekete girmeye cesaret edememiştir. Bence (makale sahibi diyor) her bir Yahudi'nin, bu iyilik seven büyük adama olan minnettarlığını tasvir etmek beyhudedir. Türkiye Yahudiliği, onun vefatıyla büyük bir hami kaybetmiştir. Bereket versin ki, Türkiye Cumhuriyeti'nin, Atatürk tarafından temin edilmiş ilan makul siyasetle sağlam bir rejimin idare usulü Cumhuriyet'in büyük sadık iş arkadaşı, en sadık dostu olan İsmet Paşa'nın elinde bulunması, kahramanca olan siyasetine devam etmek vasfı kimsenin işi olmamıştır. Siyaseti,

yüksek dürbinliği, ince vasıfları, metaneti, onu Cumhuriyet'in en yüksek bir mevkiine isal etmiştir.

c- Amerika'nın Argentina Devleti merkezi olan Buenos Aires şehrinde intişar eden La Luz Gazetesi sahibi David Elnekave, vaktiyle İstanbul'da El Judio namıyla bir gazete neşretmiştir. Atatürk'ün vefatı münasebetiyle şu yazıyı neşretmiştir.

Emsali olmayan mücadele ile, Mustafa Kemal on beş senelik bir müddet zarfında hiçbir memleketin elde etmeye muvaffak olmadığı ve Rusyalı büyük Pierre'den beri hiçbir hükümetin Avrupa'da yapamadığı şeyi, o elde etmiştir. Bu itibarla biyograflar için bir muamma olmuştur. Harp sahasında, kendisi yüksek bir diktatör vaziyetinde bulunmuşsa da, garp diktatörlerinin hadsiz diktatörlük hislerini izhar etmemiş ve imkânlarını indiremeyecek olan hududu nazarı itibara almıştır. Etvar ve harekatı umumi olmaktan, bedbahtların imdadına gelmekten, halkın iaşe derecesini iyileştirmekten, milletin umumi halini daha iyi kılmaya çalışmaktan geri kalmamıştır. Vefatından sonra Türkiye ve medeni dünya, bulunması zaruri olan şahsiyet kaybetmiştir.

d- Amerika'nın Argentine Cumhuriyetinde bulunan Qilnez şehrinde, İzmirli Mordo Strugo tarafından neşrolunan "Urraca" mecmuasında şöyle yazılıyor:

"Teşrinisani (Novembre) tarihinde vuku bulan Türkiye Cumhuriyeti Başkanı Kemal Atatürk'ün vefatı, bu memleket için, onu (Türkiye'yi) hayata tekrar getiren Reisin gaybubeti, dünya için fevkalade bir zekanın aynı şahısta bulunmaları, ender evsaf toplantısı ifade eder. 1926'dan beri, Gazinin, milletin saadeti için meydana getirdiği şey Titanların işidir."

İsviçre Yahudileri ve Atatürk

Bir asır evvel, İsviçre'nin Cenevre şehrinde yerleşmiş olup ekserisi İstanbul ve Edirne Yahudilerinden teşekkül etmiş olan bir Türk Yahudi cemaati mevcuttur. "Türkiye'yi kurtaran ve ıslah eden Mustafa Kemal'in vefatı serlevhasıyla İstanbul'da çıkan (Şimdi sahibi vefat ettiği için çıkmıyor) La Boz de Türkiye gazetesi muhabiri, bu küçük cemaatin en büyük yeis içinde bıraktığını yazıyor. Bu hazin havadis üzerine, bu cemaat meclisi, İsviçre Türk sefarethanesine bir taziyet telgrafı çekmiştir. Sefaret bir teşekkür mesajıyla cevap vermiştir.

Kudüs Yahudileri ve Atatürk

Türkiye Cumhuriyeti Reisi'nin vefat haberi, Yahudiler arasında derin bir kere bırakmıştır. Vefatı haberi üzerine (10.11.1937 perşembe) Filistin Musevi Milli Meclisi Türkiye Cumhurbaşkanlığı'na şu telgrafı çekmiştir:

"Yeni Türkiye'nin büyük ıslahatçısı olan Mustafa Kemal'in vefatından müteesiren necip Türk milletine, Filistin Yahudiliği namına müteessir ve muhterem taziyelerimizi arz ederiz."

İkinci teşrin 1935'te, öğleden evvel, Vaad Leumi Cemiyeti İcraat Komisyonu azasından alim Avram Elmaleh, teessürüyle taziyelerini arzetmek üzere, Filistin Yahudiliği namına Türkiye ve Ürdün General Konsolosu olan Karasapan'ı ziyaret etmiştir. Konsoloshane'de, pek çok ziyaretçiler ve bu meydanda ecnebi devletlerin konsolosları, ruhani reisler ve sair zevat arasında taziyetlerini bildiren bir nutuk söyleyen Elmaleh meşhur gaibin ismini zikir ile 1.Umumi Harp zamanında, Kudüs'te Atatürk ile görüştüğünü söylemiştir. Filistin Ha-

hambaşısı Yakub Mair, Eşkenazi Hahambaşısı Yishak Levi Herzog, Filistin Hahambaşılığı namına taziyetlerini beyan etmişlerdir.

İstanbul Sinagogu'nda Atatürk Ruhuna Okunan Dua

Atatürk'ün vefatı tarihi olup, Yahudilerin dahi iştirak ettikleri yıldönümü münasebetiyle, Sinagoglarda (havralarda) dini merasim yapılmıştır. Hahamhanenin ruhani Meclisi, aynı günde bütün Sinagoglarda okunmak üzere İbranice hususi bir dua yazmıştır. Ruhani şivesiyle yazılmış olan bu duanın tercümesi şudur:

"Ey rahim ve gaffur olan Allah! Sen ki senin ikametgahın yüksekliğinden (senin) mahlukatını gözetirsin, onları (senin) ulüvv'u cenabınla hoşnut edersin, beşeri kahramanlara lütuf, fazilet, cesaret ve iyilik bahşedersin, bu hazin ünde, Ebedi Reis, sevilen büyük ve cesur Cumhuriyet'imizin birinci reisi, sevilen, bütün dünyada şeref ve hürmet kazanan, ismi hürmet ve riayet ilka eden Kemal Atatürk'e (senin) himayeni ihsan et! Vefatının tezkar günü olan bu günde, bu büyük adamın hatırasını anmak, cesur ve faziletli adam gibi, senin gafir ve şefik kanatların altına, senin şerefin huzuruna geldik.

On beş sene içinde, İstiklal Harbinde muzafferiyet temin etmek için fedakarlık ibraz ederek aziz sürü olan Türk milletine yaptığı hizmete mükafat olmak üzere, senin semavi, uhrevi saadetinden istifade ettir ve büyük mütemadin milletler arasında mümtaz bir mevki temin et. Ey semavi Allah.! Onun meziyetlerine göre, aziz reisimiz Atatürk'ü mükafatlandır ve onu daimi olarak cesaret ve fazilet adamlarının bulundukları ve senin semavi saadetinden istifade ettikleri yere yerleştir. Ruhu selametle cennete şad olsun. Amin."

Türkiye Cumhuriyeti İkinci Başkanı İsmet İnönü

İzmir'de doğan İsmet İnönü ilk tahsilini İzmir'de bitirdikten sonra, Mekteb-i İdadi ve Mekteb-i Hayriye'ye devam ederek, tahsilini ikmal ettikten sonra askeri mesleğe süluk etmiştir. Zeki ve faal olan bu genç zabit, malumatını arttırmak için bir Musevi muallimden Fransızca dersi almıştır. 1914-1918'deki harpten sonra başlamış Türkiye İstiklal Harbindeki faaliyeti, Mustafa Kemal'in nazarı dikkatini celbederek, Sulh Müzakere İşleri Başkanlığı'na tayin edilmiş ve bu vesile ile Hariciye Vekili olmuştur. Sulh Müzekkereleri İsviçre'nin Lozan şehrinde cereyan etmiştir.

Cenevre Türk Musevileri Cemaati, Lozan Konferansı'na giden Türk heyeti şerefine ziyafet vermiştir. Ziyafeti müteakip Cenevre Hahambaşısı Mösyö Ginsburger, Türk Heyeti Murahhasası Reisi İsmet Paşa'ya hitaben iradettiği hoşamedi nutkuna cevaben de İsmet Paşa bir kısmı Türkiye Musevileri'ne taalluk eden ve alemi fevkalade iyi bir tesir bırakan siyasi bir nutuk iradetmiştir. Malumdur ki, Lozan Konferansı müzakeratı esnasında, etrafında en ziyade ısrar edilen mesele, Ekalliyetler meselesi idi. Muhasım devletlerin murahhasları, vaktiyle ekalleyitlere bahşedilmiş olan eski imtiyazın ipkasını Türkiye'den musırrane talep ediyorlardı. Türk Başmurahhası, nutkunda bu meseleye dahi temas etmekle, muhasımlarına patlak ve susturucu bir cevap vermiştir. Siyasi ehemmiyetine binaen, nutkun bu parçasını Fransızcadan aynen tercüme ediyoruz:

"Bu içtimamıza, memleketimizde ehemmiyet verileceği şüphesizdir. Hariçte Türklerle Yahudiler'in kardeş gibi yaşadıklarını memnuniyetle haber alacaklardır. Bugün Türk ve

Yahudi rabıtaları eskisinden daha kuvvetlidir. Her yerde olduğu gibi, Yahudiler Türkiye'de intizamı, ameli terakkiyi ve vifakı temsil ederler. Bu vifak dairesinde onların oynamış oldukları rol tetkik edilirse, nazarımızda büyük bir ehemmiyet iktisap ederler. Yahudiler çalışırlar, memleketimizde Türkler kadar bahtiyardır. Onlar kadar, çünkü hariçten gelen fena makeslere kulak asmadılar. Bu vatanı, kendilerininki gibi addederler. Eğer herkes bu misali takip etseydi, memlekette vifakı tam husul bulurdu. Herkes Musevileri misal olarak alsın.

Atatürk Cumhuriyet reisi iken, Türkiye Hükümeti Başbakanı İnönü, İngiltere Kralı'nın taç giyme merasiminde bulunmak üzere Londra'ya gittiği vakit, İsviçre'ye uğramıştır. Bu memleketin Nice şehrinde iken, buradaki Türk-Musevi Cemaati Hahamı Eliya Eskenazi bundan istifade ederek İsviçre'nin Türkiye Seferathanesine gitmiş, İnönü'yü 'Hoşamedi' ile selamlamıştır. İnönü, Türkiye Yahudileri'nin tercih edilmiş evlatları olduklarını medhü sena ile söylemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Üçüncü Başkanı Celal Bayar

Celal Bayar Bursa iline bağlı Umurbey köyünde doğmuştur. İlk tahsilini Türk Mektebinde ikmal ettikten sonra, Bursa Alyans İsrailit Mektebi'ne devamı ederek, uzun bir müddet Fransızca tahsil etmiştir. Bu mektep tahsili, Bayar'ın Yahudileri sevmesine yol açmıştır.

İstanbul Musevi Cemaati, Yahudi Hastahanesi'nde her sene kış mevsimine bir balo tertip eder. Cumhurbaşkanı olan Bayar da balo gecesinden birkaç saat evvel, baloya gelmek istediğini telefonla bildirmiştir. Balolara, resmi büyük adamlara ve bahusus Cumhurbaşkanı'na davetname göndermek adet değil-

di. O gece saat 23.00'te Bayar baloya gelerek, dört beş saat kalmış ve herkesle görüşmüştür. Bu iki hadise, Celal Bayar'ın halim karakterini gösterir.

Türkiye'nin üçüncü cumhurbaşkanı olan Celal Bayar, Birleşik Amerika Devletleri Reisi Eisenhower tarafından vuku bulan davete icabet ederek, Amerika'ya gitmiştir. Bayar, İstanbul'dan hareket ederek, 15 Mart 1954'te avdet etmiştir. Bu seyahatten istifade eden Birleşik Amerika Devletleri Yahudi Cemaati, şerefine bir kabul resmi tertip etmiştir.

Hali hazırda, dünyada dağınık bir halde yaşayan Yahudilerin en büyük merkezi sayılan New York cemaatinin tertip ettiği bu davetin manası nedir? Bu suale tarih cevap versin.!

Türkiye, başka memleketlerde zulüm gören yahut oralardan tardedilen Yahudilerin bir sığınağı, Yahudi mezhebinin serbestliğine riayet eden bir memlekettir. Bu iki mühim esastan sonra, Yahudiler'in Hamursuz Bayramları'nda yedikleri hamursuz ekmeğinde Hristiyan kanı bulunduğuna dair Hristiyanlar'ın iftiralarını fermanlarla iptal eden bir memlekettir. Bu lütuflarla diğer lütufları göz önünde tutan ve muhtelif yerlerden Amerika'ya yerleşip, orada yaşayan Yahudiler, minnettarlıklarını ilan maksadıyla, Celal Bayar'ı davet etmişlerdir.

"Amerikan Jewish Committee" namındaki Yahudi Komitesi, Türkiye Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın şerefine Hotel Savoy'da büyük bir kabil resmi tertip etmiştir. Bu kabul resminde Amerika Musevi Cemaatı'na mensup 250'den fazla tanınmış Yahudi, Cumhurbaşkanlığı maiyeti efradı ve gazete muhabirleri yer almışlardır. Muhterem misafirlere gösterilen nimetşinaslık ve hürmet, samimi ve derin idi. Herkes, bu devlet adamının asaletinden mütehassıs olmuştur. İrad olunan

nutuklara cevaben Cumhurbaşkanı Bayar, tarihi ve siyasi hikmetten, güzel bir ders vermiştir. Müteessir ve derin bir tesir bırakan bu Yahudi-Amerikan Türk tezahüratı, matbuattaki tesir, Okyanus'un iki tarafından hüsnü tesir bırakacak denilebilir.

Celal Bayar'ın nutku şudur:

"Türk Anayasası, vatandaş olmasında din, ırk ve lisan bakımından tefrik yapılmasını hiçbir şekilde kabul etmemektedir. Bütün vatandaşlara aynı hakları ve vazifeleri tanımaktadır. Anayasamızın bu ana prensipleri, yalnız nazari sahada kalmamaktadır. Bu prensiplerin tatbikini medeniyete ve beşeriyete karşı şerefli bir vazife addediyoruz." (Gündelik VATAN Gazetesi 1.2.1954)

Amerika Yahudi Cemaati Komitesi, Celal Bayar'ın Amerika'ya olan seyahati münasebetiyle aşağıdaki cümleyi ihtiva eden bir gümüş plak hediye etmiştir ki; tercümesi şudur:

"Yahudi Komitesi, Türkiye Cumhuriyeti Başkanı Celal Bayar'ın Birleşmiş Amerika Devletleri'ne vaki olan seyahati münasebetiyle nişanei takdirdir. 31.01.1954" (İstanbul'da çıkan La Vera Luz Gazetesi 4.2.1954)

Dördüncü Bölüm

Frenk Beyi Yasef Nasi (Don Juan Mikez) ve İsrail Projeleri

Kıbrıs Yahudi Devleti

Osmanlı İmparatorluğu tarihinde önemli bir yere sahip olan Yasef Nassi hakkında maalesef şimdiye kadar ciddi bir araştırma yapılmamıştır. İmparatorluğun en şaşalı günlerinde kıvrak zekâsı ve sahip olduğu büyük maddi güçle imparatorluk yönetiminde etkili olmayı başarmış hatta Osmanlı'nın fetih politikalarına da zaman zaman yön vermeye çalışmıştır. Nassi'nin bu hareketleri tabiî ki sebepsiz değildir. Her ne kadar bağımsız İsrail Devleti fikrini ilk ortaya atan kişinin Thedeor Herlz olduğu sanılsa da binlerce yıllık Yahudi tarihi içinde her zaman canlı tutulan ve büyük özlemi çekilen Büyük İsrail Devleti'nin fikir babalarından biri de Nassi'dir.

Aşağıda okuyacağınız ve Tarih Sohbetleri isimli dergide imzasız olarak yayımlanan ve alanındaki büyük bir boşluğu dolduran yazıda Yasef Nassi'nin Osmanlı Padişahı'nı Kıbrıs'ın fethine ikna etmesi ve de Yavuz Sultan Selim'e Tiberians Projesi'ni kabul ettirmesi bir Yahudi olarak nedenli lobi gücüne sahip olduğunu da ortaya çıkarıyor. Devletleri bile yaptığı yardımlarla borç batağına sürükleyip kontrol altına almaya çalışacak kadar büyük bir maddi güce sahip olan Nassi'nin Fransa'yı bile zor duruma soktuğunu ve paralarını kurtarmak için

Osmanlı Padişahı'nı bile ikna ederek Fransa Kralı'na ültimatom verdirdiğini hayretle aşağıdaki yazıda okuyacaksınız.

Bir Yahudi ve Bir Harp Kararı

Ahmet Rasim Bey'in Osmanlı Tarihi'nde (Cilt:1, sahife:387), bu sohbetimizin mevzuu Yahudi Nassi'den şöyle bahsedilir:

- Avusturya sulhu imzalanmış ve Yemen işleri yoluna koyulmuştu ki; Kıbrıs'ın fethi devletin meselesi oldu. İkinci Sultan Selim'in taa Kütahya Valiliği devrinde yakını olan Yasef Nassi isimli bir Yahudi vardı. Evvela Yahudi iken Hristiyan olmuş, sonradan bazı sebeplerle yine Yahudiliğe dönmüştü. Padişahı, Kıbrıs adasının fethine ikna etti. Hatta o kadar ki, bir gün İkinci Sultan Selim Yasef Nassi'ye:

- Eğer muradım olur ve Kıbrıs adasını inşallah fethedersem, sen de Kıbrıs'a kral olursun..." demiştir. Merhem da bir Kıbrıs arması ile Kıbrıs Kralı Josef ibaresini içeren bir levha yaptırarak evine asmıştı. Tesadüfe bakın ki bu aralık Venedik Tersanesi'nde de büyük bir yangın çıkmıştı. Osmanlı Devleti Venedik ile çok zaman harp halinde olduğundan ve Akdeniz'de Venedikliler'in deniz kuvvetleri ehemmiyetli düşman kudreti addedildiğinden bu hayırlı kabul edilen yangın, Josef Nassi'nin aldığı gizli tedbirlerin neticesi sayıldı, itibarı yükseldi. Bunun üzerine İstanbul'dan Venedik Cumhurreisi'ne, Divan-ı Hümayun tercümanı Kobad Çavuş namında biri yollanarak Dalmaçya tarafından hududun tashihi, Suriye sahilleriyle İslam tüccar ve hacılarına taarruz eden deniz haydutlarının Kıbrıs'a iltica ettikleri sebebiyle Kıbrıs'ın Osmanlı Devleti'ne terki, sulh müzakerelerinin devamı için şart olarak koşuldu.

Venedikliler teklifimizi kabul etmeyince harp ilan edildi. Lala Mustafa Paşa Kıbrıs topraklarına çıkarılacak askere Başbuğ, Piyale Paşa donanmaya ve birinci ve Müezzin Ali Zade ikinci kumandan tayin edilerek maiyetlerine Anadolu Beylerbeyi İskender, Dulkadir ve Sivas Beylerbeyi Hasan ve Behram Paşalar ile diğer yedi sancak beyi de verildi. Önce Murad Reis kumandasında 25, daha sonra Piyale Paşa kumandasında 65 ve nihayet Ali Zade kumandasında 55 gemi Kıbrıs sularına gönderildi. Bunlara 40 nakliye gemisi refakat ediyor ve karaya çıkacak askeri taşıyordu. Önce Limasol İskelesi'ne ihraç yapıldı, Leftari Kalesi alındı, Lefkoşe'nin zaptı için kanlı harpler oldu, Venedikliler yirmi bin kayıp verdiler. Kış gelmişti. Fethin tamamlanması bahara bırakıldı. İlkbaharda Magosa Kalesi de kuşatıldı. Burası bir seneye yakın dayandı. Nihayet Kıbrıs-'ın fethi de tamamlandı.

Kıbrıs'ın fethi sırasında Piyale Paşa Rodos sularında dolaşmış, Kılıç Ali Paşa Tunus'u İspanyollar'dan alıp Emir'i tardeylemiş olduğu gibi on dört Malta gemisini de ele geçirmişti. Zanta ve Kefalonya kıyılarına ihraç yapılmış, Dalmaçya sahillerindeki bütün Venedik gemileri ya zapt edilmiş ya bastırılmıştı.

Josef Nassi bundan sonra Naksos Adası'nın mütevellisi ve unvanına da Don Yuvan Mikez adıyla İspanyol asilzadelerinin lakabını ekleyerek daha büyük işler çevirmeye girişti. Divanı Humayun'da, İkinci Sultan Selim üzerinde müessir olmuş bu Yahudi'ye dair birçok vesika vardır.

*Bu bölüm "Tarih Konuşuyor Dergisi"nde isimsiz olarak yayınlanan bir yazıya göre hazırlanmıştır.

Saffet Bey ve Yasef Nassi

Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası'nın 21'inci sayısında, Yasef Nassi için hadisenin iç yüzünü vesikalarıyla açıklayan bir tetkik vardır: Topkapı Sarayı arşivindeki bakir vesikaları dikkatle inceleyerek, tarihi hakikatleri rivayetlerden ayırma yolunda değerli himmetlerin sahibi olan Saffet Bey merhum, bizim Yusuf olarak telaffuz ettiğimiz Yasef'i Türk söyleyişi alarak Yusuf Nassi başlığını koyduğu tetkikine şöyle başlıyor:

"-Çocukluğumda hocalarımdan bir hikâye dinledim. Belki hepiniz de duymuşsunuzdur. İddialara göre İkinci Sultan Selim içkiye pek düşkün imiş. Padişahın bir Yahudi şarabdarı varmış. Her gün Kıbrıs'ın fethine kışkırtırmış. Bir gün bunun dediğine uymuş, Kıbrıs Adası da bunun için feth olunmuş."

Bu bir masaldır... Her büyük Türk fethinin arkasına küçülten bir masal eklemeyi, hınçlarının ve kinlerinin icabı sayan bir Hristiyan masalı... Onlar, en büyük işlerimizi böyle şahsi sebeplere bağlayarak küçültmek isterler. Kıbrıs fethi de bunların arasındadır ve başlıcalarındandır. Yalnız bu hikâyenin gerçek tarafları da vardır: O da hadiseye adı karışan Yahudimizdir. Yahudimiz diyorum, çünkü dünyada hiçbir devirde, hiçbir millet bizim kadar gözleri kapalı ve olup bitenleri görmeden Yahudiler'e itimat etmemiş onlara bir vatan hediye etmemiştir. İkinci Beyazıd Han devrinde binlercesinin sorgusuz sualsiz kesildiği, dinlerini değiştirmek için zorlandığı, on binlercesinin çıplak ve perişan sürüldüğü, dünyada hiçbir ülkenin bu biçarelere kapısını açmadığı devirde biz, kendi donanmamızı göndermişizdir, itibar

ve refah içine almışızdır, toprak ve mesken vermişizdir, hak ve hürriyetlerini ne o devirde ne bu devirde hafsalanın güç alacağı serbestlikle temin etmişizdir.

Bu kadar alicenabane misafirperverliğe karşı Yahudi kavminin nasıl mukabele etmiş oldukları ayrı bir bahistir. Fakat her Osmanlı Türkü cahili olduğu bu hakikatleri bilmelidir. Eğer bilmemezliğe devam edersek, korkarım bir gün ya Yahudiler ya onlara benzeyen başkaları bizi bu mübarek topraklardan sürüp atacaklar: Hem de nasıl gittiğimizin farkında bile olmadan!..

Şarap İçin Değil Bütün Kıbrıs'ı Yutmak İçin

Saffet Bey, tetkiklerinin neticelerini özetlemeden der ki:

"Kıbrıs'ın alınması işinde Yusuf Nassi'nin şahsiyetini ileri sürenlerin haklı oldukları taraflar da var demiştim. Evet... Ama o ne bir sarhoştu ne padişahın şerabtarı idi. O, kendi şahsına ve kavmi namına büyük işler başarmaya kararlı bir adam idi.

Evvela, onun İkinci Sultan Selim üzerindeki şahsiyetinin ne olduğunu öğrenelim: Evet, devrin padişahının haremine kadar sokulmuştu. Çünkü kendisinin Osmanlı Sarayı'nda öyle kudretli bir müttefiki ve hamisi vardı ki, bütün akan sular duruyordu.

Hürrem Sultan... Yani bir Rus papazının kızı olan Roksalan... Selim'in annesi olan bu kadın, kocası Kanuni Sultan Süleyman'ın elini iki yiğit evladının kanına bulaştırmıştı: Şehzade Mustafa'nın ve Şehzade Beyazıt'ın...

İkisi de feci şekilde öldürülen bu yiğit şehzadelerin kanlı macerasının baş günahkârı olan Hürrem Sultan'la

bu zengin Yahudi'nin, yani Yusuf Nassi'nin arası çok iyi idi. Oğlu Şezade Selim'i, babası Kanuni Sultan Süleyman'ın ölümü halinde, İstanbul'a yakın bir yerde bulunması için Kütahya'ya sancak beyi yaptıran Hürrem Sultan, onun yanına birçok müşavirler göndermişti ki, bunların arasında Yusuf Nassi de vardı. Şehzade Selim ile Yusuf Nassi arasındaki dostluk, daha bu devreden, genç şehzadenin Kütahya Beylerbeyliği'nden başlamıştı. Osmanlı tahtına İkinci Selim olarak çıkan bu zayıf iradeli, şişman, babası muhteşem Süleyman'ın serhat boylarındaki şan ve şerefle geçmiş kırk üç senelik devrini unutarak ve kapayarak eğlenceye kapanan ve tarihlerimizin kendisine Sarı Selim dedikleri padişahla o çağlarda dost olduğu, ona İtalyan dilberleri ve Venedik altınları takdim ettiği belirtilmektedir.

Onun, Kıbrıs'ın şarabını içmek değil, bütün adayı Yahudilik namına yutmak istediği ve padişahı Kıbrıs'ın fethine bunun için kışkırttığı tamamen tarihi gerçektir. Eldeki vesikalar bunu ispat ediyor. Ama neticenin böyle olmaması da başkaca hakikattir. Tarihin vazifesi odur ki, ikisini ayrı ayrı hükme bağlar."

Asıl Adı: Josef Hannasi, Don Juvan Mikez!..

Saffet Bey merhumun içi yanarak üzerine bastığı yaralar, Osmanlı İmparatorluğu'nun çökmesinde tahmin edildiğinden derin tesirleri olmuş gafletlerimizdir. Bir roman kadar meraklı olan Yusuf Nassi'nin hayatı ve kişiliğini anlatarak, bu gerçeğin ibretli sahifelerinden birisini önünüzde açacağım...

Bu Yahudi'nin bize intikal eden ilk adı Yasef Hannasi idi. İbranice "A", Arapça EL anlamına gelen terif edadidir: Fransızca "Le, La, De" gibi. Nassı da PRENSES demektir. H de, sesli harflerin öncesini gelen bağlama edatıdır İbranice'de... Böylece, Yasef Hannasi=Yusuf El Prens, yani Prens Yasef anlamına geliyor.

Eldeki vesikalar gösteriyor ki, Yusuf Nassi, yirmi yıl Osmanlı Sarayı'nda, tahmin edildiğinden daha geniş manasıyla tesir ve söz sahibi olmuş bir insandır. 'Essai sur', 'Histoire des İsraelites de', 'Empire Ottoman ve Histoire des Juifs' gibi, en sahih ve güvenilir Yahudi tarihlerinin adı ve şahsiyetine uzun fasıllar ayırdıkları bu adamın İspanya'daki hayatı devresindeki asıl adı Don Juvan Mikez'dir. Ve İberik Yarımadası'nın, bugün Portekiz'e ait bir kasabasında dünyaya gelmiş, ailesi daha sonra Lizbon'a yerleşmiştir. Katolikliğin şiddete ve zora dayanan taassup kudretiyle hakim olduğu İberik'te, Yahudiler'in ya din değiştirmeleri ya da binbir cefaya uğramaları tehdidi karşısında, Don Juvan Mikez takma adı ile yaşayan bu aile de din değiştirmiş, Katolik olarak, takma adlarını tescil ettirmişlerdir. Böylelikle din değiştirenlere Maran ismi verilmekte ve ellerinden alınan haklar iade edilmekte idi. Don Juvan Mikez, Maran hüviyeti içinde bir müddet Portekiz'de kalmış fakat Yahudiliğini bir an unutmadığı için bir gün gizlice Portekiz'i terk ederek İtalya'ya geçmiş, o devirde dini haklara ve düşüncelere kısmen de olsa imkân veren Angora Prensliği'nin arazisine sığınmıştır. Beraberinde altın olarak servetinin bir kısmını da getirdiği için Angona'dan Venedik'e geçmiş, Venedik Dukaları'ndaki, Akdeniz'deki adalardan birini

satın almayı ve burayı Yahudi vatanı yapmaya çalışmış fakat Papa'nın tesiriyle bu gayesinde muvaffak olamayınca, kendisine yapılan telkinlere bağlı kalarak gözlerini Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezine, o her iş bilenin, istediği kadar imkân sahibi olduğu İstanbul'a çevirmiştir. Osmanlı Sarayı'nı dolduran ve Hürrem Sultan'la beraber hadiselere hakim olmaya başlayan güzel kadınlar arasında Yahudi asıllı, Leh, Rus, Macar dilberlerinin de bulunması, artık asıl adı olan Yasef Hannasi'yi kullanan bu zeki Yahudi'ye ümit vermiş, İstanbul yolunu tutmuştur.

Kanuni Sultan Süleyman'ın Verdiği İsim: Frenk Beyi

Beraberinde devrin tanınmış Osmanlı ricaline tavsiye mektupları ve değerli hediyelerle yola çıkan Tasef Nassi, İstanbul'u, hele Kanuni Devri'nin safvet ve şevketi içinde, kendi nefsine bile açıkça itiraf edemediği hayalleri ve ihtirasları için mükemmel açık sahne olarak buldu...

Ve, sadrazam Makbul İbrahim Paşa'nın kısa zamanda teveccühünü kazanarak İtalya'da, Angon'a ve Ferrare'deki altı yüz Maran, yani korku ve zorla din değiştirmiş Yahudi'yi İstanbul'a getirtti. Don Juvan Mikez adını ebediyen unutmuştu, yeniden Yusuf Nassi oldu, hem halası, hem de karısının annesi, yani kaynanası olan Donna Grasya Mendesa adına Glata'da, Sen Piyer Hanı'nda bir banka açtı, kısa zamanda ün saldı, saraya nüfuz etti. Dünkü Rus papazının kızı Roksalan, bugünün nüfuzu Padişah Kanuni'den sonra gelen Hürrem Sultan'ın 'güvenilir adamı' oldu, oğlu şehzade Selim'i Osmanlı tahtına çıkarmaktan gayrı gayesi olamayan ve bu uğurda

cinayetler işleyen ve işleten bu kadın tarafından, Şehzade Selim'in valiliğini yaptığı Kütahya'ya kadar gönderildi.

Ve, işte o sırada, Yusuf Nassi'nin bizzat Kanuni'nin nasıl gözünde olduğunu ispat eden bir hadise vukua geldi: 1492 yılında başlayan Engizisyon işkencelerinden kaçan birçok İspanyol ve Portekiz Yahudisi, nispeten huzurlu gördükleri İtalyan şehirlerine, bu arada Angona ve Ferrare şehirlerine göç etmişler, ırklarına has meziyetlerle kısa zamanda servet ve nüfuz sahibi olmuşlardı. Papalardan 7. Kleman, Üçüncü Pol, Üçüncü Jul, bunları hoş tutmuş, aldığı büyük paralar karşısında fazla ezdirmemiş, fakat dördüncü Pol'ün papalığı, Maranlar, yani Yahudiliği bırakıp Hristiyan olanlar için felaket olmuştu.

Çok müteassıp Katolik olan Papa Dördüncü Pol, Maranlar'ı şiddetle tazyik ettirmiş, iş güç sahibi olmalarına da mani olmuştu. İstanbul'da, halası ve kaynanası Donna Grasia Mendesa adına açtığı banka ile şeklen mali işlerle meşgul, aslında Kanuni Sultan Süleyman'ın sevgili sultanı Hürrem'in en mutemed yakını haline gelen dünkü Don Juvan Mikez, bugünün Yusuf Nassi'si İtalya'daki ırkdaşlarını felaketten kurtarmak için harekete geçti ve muhteşem Süleyman'ın huzuruna çıkarak yardımını istedi. Öylesine nabza göre şerbet vermesini bilen bir kişi idi ki, Hürrem Sultan'ın telkinleri ile kulakları dolmuş olan Sultan Süleyman, Yusuf Nassi'ye, hiç kimseye göstermediği şekilde iltifat etti ve kurnaz Yahudi'nin mevkiini Damat İbrahim Paşa seviyesine çıkaran unvanla değerlendirdi: Frenk Beyi!..

İtalya'daki Binlerce Maran İstanbul'a Geliyor!

Yusuf Nassi, cihana hükmeden kudretli Osmanlı Padişahı'nın bu iltifatından en geniş manasıyla istifade etmesini başardı, İtalya'da Papa 4. Pol'ün yaşamalarını imkânsız hale getirdiği binlerce Maranlaşmış, yani Yahudilik'ten zor ve baskı ile Hristiyanlığa dönmüş fakat eski dinlerine avdet için fırsat bekleyen dindaş ve kandaşlarını zenginlik, hürriyet, dini müsamaha ve başta askerlik olarak hiçbir külfeti olmayan fakat ticaret ve sanayi hayatı bomboş Osmanlı ülkelerine davet etti, hatta Kaptan-ı Deryalığa nüfuz ederek, bu mültecileri getirmek için Teke Beylerbeyliği'ne hükmü şerif göndertti!

Papa, kendisi için daima para geliri olan ve her tazyikinde binlerce Duka altınını aldığı Maranlar'ı göndertmek istemedi, hareketlerine mani oldu. Bunun üzerine Yusuf Nassi, muhteşem Süleyman'ın kendisine Frenk Bey'i unvanını verdiği sabık Don Juvan Mikez, kudretini ispat etti, padişahın huzuruna çıktı, ayaklarına kapandı, dindaşlarının feci akıbetini anlattı ve Papa hükümetini yola getirmesini istirham etti. Papalığı cismani devlet vasfının en kudretli zamanı idi; bütün Katolik alemi, manevi bağlarla Papalığa sımsıkı bağlı bulunuyordu. O günlerde idi ki, Osmanlı Tükleri'ne karşı yeni bir İttifak-ı Mukaddes hazırlığında olan Papa 4. Pol, Angona, Ferrara, Bolonya'daki Maranlar'ın servetlerinin haczını ferman etti ve aynı tedbirlerin alınmasını İspanya kralından da istedi. 1555 tarihini taşıyan bu emirle, dünya yüzündeki Maranlar için en acı günler gelip çatmış

oluyordu. Yusuf Nassi'den bu haksız ve mesnetsiz emri dinleyen Kanuni Sultan Süleyman, sadece Frenk Beyi unvanını verdiği Yahudi'nin telkin ve tesiriyle değil, üç kıtaya hakim geniş ülkelerinin idaresindeki temel mesnet olan adalet ve hak duygularını da huzursuz eden bu haksızlığa karşı harekete geçti. Papa'ya çok sert ve şiddetli bir name-i hümayun gönderildi.

Aralarında, bilhassa Osmanlı tebası olan Maranlar başta olarak bu masum kişiler bırakılmazsa, Osmanlı ülkelerindeki Katolikler için mukabil tedbirler alınacağı ve Donanmayı Hümayun'a İtalyan sahillerini altını üstüne getirmek emri verileceği bildirildi. Papa her zaman tatbik kudretini elinde tutan Cihan Padişahı'nın ihtarı karşısında geriledi, ilk olarak Osmanlı tebası olan bütün Maranlar serbest bırakıldı, Türkiye'ye gelmelerine izin verildi, diğer Maranlar için de bazı haklar tanındı.

İtalya'dan gelen diğer Maranlar, İstanbul Hahambaşısı'nın idare ettiği muhteşem bir dini törenle tekrar eski dinlerine Museviliğe döndüler. Bu unutulmaz gün, asırlarca kullandı. Bugün İstanbul'daki en zengin ve tanınmış Yahudi aileleri, Yusuf Nassi'nin getirdiği bu İtalyan Maranları'dır.

Yusuf Nassi Kütahya Sarayı'nda

Bu sıralarda, Osmanlı tarihinin en feci hadiseleri de cereyan ediyordu: Kanuni'nin eli, daha çok Hürrem Sultan'ın Rus Papazı'nın kızı Koksalan'ın tesiriyle evlat kanına bulanmış şahsından devlet için büyük hizmetler beklenen büyük şehzade Mustafa feci şekilde öldürülmüştü. Veliahdın İkinci Şehzade Beyazıt'ı, babasının

kahramanlık ve şeref yolu üzerinde başarı ile yürüyebilecek değer olarak benimsemişlerdi. Fakat Hürrem Sultan, kendi oğlu olan Şehzade Selim'in tahta geçmesi için entrikalarına ve cinayetlerine son vermek niyetinde değildi. Nitekim, Şehzade Mustafa'yı yok eden desiselerin halkası, şimdi Şehzade Beyazıt'ın çevresini darlaştırmaya başlamıştı.

Selim o günlerde Kütahya'da vali idi. Kanuni, oğluna sikke olarak 50 bin cevher olarak 30 bin Duka altını göndermek kararını verince, bu paranın gönderilmesi emrini Yusuf Nassi'ye verdi. Eline verilen Hattı Hümayun'da Frenk Beyoğlu, Frenk Beyzade tabirleri vardı! Koskoca imparatorluğun, yarınki padişahına gönderilen paranın böylesine maceralara karışmış bir Yahudi'nin delaletiyle ve ondan alınarak gönderilmiş olması, elbette mantığı rahatsız eden hadisedir. Fakat, o tarihte adı "Para dolabı" olan Yahudi Bankaları'nın imparatorluğun mali işlerindeki tesiri tahmin edildiğinden daha genişti.

Devletin Mukataa ve İltizam ile Öşr-ü Şer-i adı altındaki vergi gelirleri, bu Yahudiler tarafından tahsil edilirdi. İmparatorluğun en haşmetli devrinde bile böyle olan Yahudi mali müdahalesi, durgunluk ve gerileme devirlerinde felaketli bir hal aldı. Yahudiler'in Züyuf Akça denilen eksik mikyaslı ve vezinli sikkeleri, gizlice bastırdıkları da anlaşılmıştı. Üçüncü Sultan Mehmed'in annesi Safiye Sultan'ın (ki, aslı Venedikli Bafa'dır) sarrafı, Ester Gira isimli bir Yahudi kadını idi. Kanuni'nin oğluna bu büyük parayı, (ki, gönderilen Duka altınlarının bugünkü değeri elli milyon liranın üstündedir!) Yusuf Nassi ile iletilmiş olmasına hiç şaşmamalıdır. Gizliliği bakımından bir para

kafi gelmemişse Nassi tarafından eklenmiş olması, hatta tamamının onun tarafından ödenmiş olması bakımından önemlidir. Bu hazin gerçekler, başka başka ad ve şekillerle, günümüze kadar devam eder.

Şehzade Selim'in Nedim-i Hassı!

Kütahya Sarayı'na böyle bir servet götüren Yusuf Nassi'nin bundan sonraki unvan ve adları arasına bir yenisi de eklenmiştir: Şehzade-i Civanbaht Selim Dal-ü Bekanın Nedim-i Hassı!..

Bu Nedim-i Haslığın, daha sonraki hadiseler üzerine nasıl tesir ettiğini, Osmanlı Sarayı'ndaki yabancı nüfuzunu tespit eden Batılı kaynaklar heyecanla kaydeder. Polonya'daki Yahudi Hahamlığı, Yusuf Nassi'yi tebrik eder ve:

"-Şevketmeab Padişah-ı Zişan ile atebe-i ulya nezdinde sadakatini teyit babında mevcudiyetine ihtiyacı hissedilen bil-cümle mevaddın temini hususunda hizmetinde" olduğunu bildirir. Bütün Dünya Yahudileri Yusuf Nassi'nin saray ve şehzade üzerindeki hâkimiyet ve nüfuz mücadelesini takip ediyorlardı. Venedik balyozu keyfiyetten memleketini haberdar ediyor, Papa Dördüncü Pol'un Maranlar üzerinde daha ihtiyatlı hareket etmesi tavsiyesinde bulunuyorlardı.

Kütahya dönüşü Yasef Nassi için muvaffakiyetlerle dolu ikinci gidişin hadiselerini yarattı. Hürrem Sultan, sevgili oğlunun ikbali için kendisine her türlü karanlık işlerinde de yardım edebilecek, hatta yol gösterebilecek olan Yusuf Nassi'ye devlet hayatında resmi bir unvan vermenin günü geldiğini anladı. Kanuni'nin zaaf anla-

rından birisinden faydalanarak, Enderun içinde geçmiş hizmet ömrünün sonunda elde edilebilecek Müteferrikalık rütbesini temin etti: Padişah Kapısı mensuplarından olmayıp padişah ve şehzadelerin doğrudan doğruya kendi müşavirlerine verilen bu ismin günümüzdeki manası, fikirlerinin mesuliyeti tatbik edilene ait mütehassısların vazifelerine benzerdi. Yasef Nassi, artık kendisini gerek padişahın, gerek şehzadenin sarayına istediği gibi girip çıkartan, fikrinin söylenmesinde fayda gördüğü her hadisede, "Ben şöyle düşünüyorum..." dedirtebilen unvandan sonra, kendi adamlarını köprü başlarına yerleştirmeye başladı ve bu arada kardeşi Samuel Nassi'yi de, Şehzade Selim'in kethüdalığına getirtti. Ne kadar ibretli hadisedir ki, Kanuni'nin askerden ve devlet adamlarından gizlenmiş cenazesi İstanbul'a getirilirken, tahta çıkması için gizlice haber gönderilen Şehzade Selim, doludizgin Manisa'dan gelirken, beraberindeki "sadık kişiler" arasında bu Samuel Nassi de vardı!

Yasef Nassi Fransız Gemilerini Sattırıyor!

Yasef Nassi'nin kaynanası ve halası Donna Grasya Mendes adına kurduğu banka, hemen hemen bütün Avrupa merkezlerinde şubeler açmıştı ve Fransa Kralı İkinci Henry'e 150 bin Duka altını (bizim bugünkü kıymeti ile ortalama üç yüz milyon Türk Lirası) borç vermişti. Fransız Kralı borcunu ödeyemeden öldü, yerine geçen 2. Fransuva da borcu ödemek istemedi. Dokuzuncu Şarl'dan alacağını isteyen Yasef Nassi, Fransız Kralı'nın kendisini atlattığını görünce, Kanuni'ye müracaat etti ve güç inanılır hadise olarak, Fransa Kralı'na aşağıdaki

"name"yi yazdı. Bu, borcun ödenmesi için Osmanlı İmparatorluğu'nun Muhteşem Hakanı'nın ültimatomu idi. İbretle okuyalım:

" Françe Padişahı'na name-i şerifimdir ki,

Oğlum Şehzade Selim dal-ı beka müteferrikaları zümresinden Frenk Bey oğlu kuduh-u ayan il-milel-i Museviyeden Yasef Nassi'ye olan yüz elli bin Skod altını deyn (yani borç) unuz için bundan akdem name-i hümayunumuz irsal olundukta bazı mevaniin sebebiyle şimdiye kadar irsal olunmadığını bildirmeyin gerektir ki, bu defa name-i hümayunumuz vusul buldukta uhdenize lazım olan deyni tehir etmeyüb, bocunuzu asar-ı adl-ü sadakatınız üzere Bab-ı Saadetmebamıza olan dostluğunuz muktezasınca name-i hümayunumuzla varan adamına eda olunup atalarınızı borçtan halas edesiz. Ve illa gazab-ı hümayunumuzu tahrik etmiyesiz. Şaban sene 977 (1569)."

Fransa'da iç hadiselerin karışıklığı sebebiyle, zaten hasta ve taht kavgasında olan Dokuzuncu Şarl, Kanuni Sultan Süleyman'ın name-i hümayununa geç cevap verince, Sokullu ile bile nüfuz mücadelesine girişecek kadar kendisini kuvvetli hisseden Yasef Nasi, şair Salamon Öske'yi Paris'e göndermiş, onun borcun bir sene sonra yüzde kırk faizi ile ödeneceği yolundaki teminatına kanaat etmeyerek, Kanuni Sultan Süleyman'dan İskenderiye Limanı'nda olan Fransız gemilerinin satışı için ferman almış, Mısır Beylerbeyi'ne bu fermanını Nahum Gomez adlı adamı vasıtasıyla tebliğ ettirerek, İskenderiye Limanı'ndaki dokuz Fransız ticaret gemisindeki eşyaları ve onların parası kafi gelmediği için de üç gemiyi sattırarak

alacağını tahsil etmişti!.. Bu hadise dolayısı ile Fransız elçisi Marki Giyyom Dö'nin 18 Ekim 1569 tarihli raporu cidden ibrettir:

"Yasef Nassi'nin alacağının ne sebeple olursa olsun ödenmemesinin doğuracağı akıbet Osmanlı Sarayı'ndaki nüfuzunu bilenler için meçhul değildi. Kendisi, Osmanlı tahtının yegane varisi haline gelmiş olan Şehzade Selim-'in mahrem işlerinde en yakın adamı olarak, istikbalde de mevkiini muhafaza edecektir. Bu sebeple, ne gibi hadiselerin sevki ile olursa olsun, ihtilafa düşmek asla doğru olamaz. Biz, Frank Beyoğlu ile teyid-i muhabbet için bilcümle esbaba tevessül kararındayız."

Nakşe, Naksos ve Bütün Kiklad Adaları'nın Dukası!

Fransız sefirinin bu mütalaası, adeta hadiselerin falına bakmak ve gelecekleri tam bir isabetle tespit etmiş olmak demekti: Çünkü, Yasef Nassi, kendisine Frenk Beyi unvanını veren Kanuni Sultan Süleyman'dan Kudüs'te Taberiyye Gölü çevresinde çok geniş arazi ihsanına sahip oldu. Böylesine zeki, dinine ve milliyetine bağlı adamın, Kudüs yakınında toprak alması ne demekti? Siyonizm, Osmanlı İmparatorluğu'nun haşmetli günlerinde de gayesini bugünün "Müstakil İsrail Devleti"ni kuracak temellere bağlanmıştı. Davud'un mezamirini asla unutmuş değildi. Yasef Nassi'nin o kuş uçmaz, kervan göçmez şartlar içinde Taberiyye Gölü çevresinde uçsuz bucaksız toprağın sahibi olması, orada Hahamhane teşkilatı, Sinagoglar kuruluşu, Leh ve Alman Yahudileri'nin oraya en değerli bilginleri göndermeleri, Fatih'in

verdiği fermanların Rum ve Ermeniler'den sonra Yahudiler'e de teşmili sebepleri neydi? Bütün bunlar, yarının hadiselerini inşa eden gizli emellerin ortadaki tezahürlerinden başka türlü tefsir edilebilir miydi?

Kanuni ölüp de yerine 3. Sultan Selim geçince, Yasef Nassi'nin talihi büsbütün parladı. Akdeniz'deki kilit noktası olan Nakşe, Naksos ve bütün Kiklad Adaları'nın Dukalığı, yani idare hâkimiyeti Yasef Nassi'ye verildi. Koca Sokullu'nun bütün mücadeleleri, direnmeleri fayda etmedi. Sarı Selim çehre olarak kendisine benzeyen Yahudi'nin böylesine tesiri altında idi. Yasef Nassi dukalığını eline aldığı bu adalarda oturmazdı. Naksos'ta klişesini bu sohbetin sahifeleri içinde gördüğünüz muhteşem bir sarayı vardı. Burasını adeta bir istihkâm haline getirmişti. Karıştığı işlerin karanlık taraflarını bilmiş olmanın rahatsızlığı içinde, günün birinde oraya çekilmesi ihtimalini her zaman hesaplamıştı. Kendisinin İstanbul'da, Kuruçeşme sahillerinde büyük bir sarayı da vardı. Çoğu zaman orada otururdu.

Venedik Balyozu'nun kat ettiğine göre, kıyıda harekete hazır her zaman bir kırlangıç bağı bulunurdu. Venedik Balyozu'na göre, Yasef Nassi'nin günleri nasıl geçirdiğini en yakınları bile bilmezlerdi. Yasef Nassi, dukalığını aldığı bütün Kiklad Adaları'nın cizyesi olarak sadece kırk bin altın ödüyordu. Sadece Nakşe'nin iltizamını, Fernando Korelano adlı İspanyol Musevisi'ne altmış beş bin Duka altını ihale etmişti. İkinci Selim'in saltanatının son günlerinde Yasef Nassi'nin serveti, Fransız elçisinin kaydettiğine göre, Osmanlı İmparatorluğu'nun

kalbi olan Topkapı Sarayı'ndaki İç Hazine'nin altın stoku ile rekabet edecek hale yükselmişti.

Kıbrıs'ın Fethi ve Yasef Nassi

Yasef Nassi'nin kudret ve nüfuzu bu hale erişince, onun gizli maksatlar ve gayeleri için İkinci Sultan Selim'i Kıbrıs'ın fethine teşvik etmiş olması elbette yadırganamaz... Kıbrıs, rahmetli Dr. Rıza Nur'un güzel tabiriyle, Anadolu topraklarının Mersin kıyılarından başını suya daldırıp, altmış mil sonra nefes almak için başını çıkardığı Anadolu toprağı idi. Zeki Yahudi'nin bu coğrafi hakikati, Kıbrıs'ın Akdeniz'deki Türk düşmanı korsanlara yatak olması gerçeği ile birleştirerek padişahı fethe teşvik etmesi tabii başkaydı. Yasef Nassi, bu fetihten sonra Kıbrıs için ne düşünüyordu? Bu sualin cevabı; bugün İsviçre'de, Siyonist teşkilatının merkezinde olduğu söylenen Kıbrıs Kralı Josef mührü ve Kıbrıs Musevi Krallığı Arması'nın içinde saklıdır. Yasef Nassi, nasıl bir sebeple olursa olsun, İkinci Sultan Selim'in kendisine söylediği ve Ahmet Rasim'in kayıt düştüğü "Eğer muradım olur ve Kıbrıs ceziresini inşallah fethedersem, sen de Kıbrıs'a kral olursun..." vadini gerçekleştirebilmek için gizli açık bütün kapıları çalmış, didinmiş durmuştur.

Neticenin ne olduğu elbet meraka değer. Beklenilmeyen bir ölüm, bütün ümitlerin yönünü değiştirmiştir. İkinci Sultan Selim, elli yaşının içinde iken bir gün, sarayın muhteşem hamamında ayağı kaymış, düşmüş ve bütün uğraşmalara rağmen şifa bulamayarak hayata gözlerini kapamıştı. Bu ölümle beraber, Yasef Nassi'nin de yıldızı, gizli düşünceleri için ümitlerinin en kuvvetli anında sönüyordu. Artık, Osmanlı İmparatorluğu top-

rakları arasındaki Kıbrıs'ın bile, Asurlular'ın Kudüs'ün fethi ile başlamış Babil esaretini takip eden hicran devrinin sonu ve müstakil Yahudi devletinin merkezi olması hayalindeki manası kalmamıştı.

Üçüncü Murat, Yasef Nassi ve Son

İkinci Selim'in yerine geçen oğlu Üçüncü Murat da babasının nüfuzuna giren Yasef Nassi'ye iltifatını devam ettirdi fakat o her istediğini yapabilme nüfuzunun yeni sahipleri belirmişlerdi. Nitekim Sokullu Mehmet Paşa'nın beklediği gün de gelmişti. Hiç sevmediği sabık İspanyol Don Juvan Mikez'i, asıl adıyla Yasef Nassi'yi saray ve çevresinden tasfiyeye girişti. Bir müddet sonra Nassi, Naksos'a gitmek için padişahtan izin istedi. Bu izni de aldı, Naksos'a gitti. Fakat hemen ardından şikâyetler geldi. Kiklad Adası'ndaki Müslümanlar'ı çıkartmak, yerine Yahudiler'i yerleştirmek yolundaki teşebbüslerine Sultan İkinci Selim'in hayatında şikâyet edemeyenler saltanatın değişmesinden cesaret alarak harekete geçmişlerdi. Sokullu şikâyetlerin tahkikini Kaptan-ı Derya Piyale Paşa'ya havale etti. İkinci şikâyet Lehistan sefirinden geldi. Osmanlı izni ile Lehistan arasındaki balmumu ticaretinin inhisarını almış olan Yasef Nassi, sefirden büyük bir rüşvet istemişti!

Milyonlar Ne Olmuştu?

Sokullu, hesap alma gününün geldiğini anlayarak, Kanuni'nin tabiriyle Frenk Beyi'ni İstanbul'a davet etti... Fakat ecel, daha evvel bu macera dolu hayatın sahibini

ziyaret etmişti. Ölüm haberi İstanbul'a gelen Yasef Nassi'nin muazzam ve muhteşem serveti ne olmuştu? Kendinden öncekilerin ölümleri halinde başlarına gelenleri çok iyi bilen Yahudi milyoner, tedbirlerini almış olmalıydı ki, Naksos'a gönderilen Çavuşbaşı eli boş döndü. Üçüncü Murat, adaların idaresini yine devlete iade etti. Nassi'nin ortağı Koronelu'nun isteklerinin yerine getirilmesini aşağıdaki ferman ile irade etti:

"Nakçe Beyine ve Kadısına hüküm ki:

Cezire-i mezbure reayası şer'a gelüb bundan akdem mürd olan Yasef Nassi nam Yahudinin ketidası ve kaim makamı olan Françesko Kronolu nam zemmi kendi halinde iken bazı kimselerce hiaf-ı şeri şerif rencide edildiği arzolunmaya, sen ki kadısın, tahkik edüp şer'in icabını icra ettiresin."

Kuruluşundan hayat sahnesinden çekilişine kadar, bizim imparatorluğumuz öylesine çeşitli ihtiras sahipleriyle beraber göçüp gitmiş gizli olaylara beşik oldu ki; bugün on binlercesi arşivde el sürülmemiş duran vesikaların her birinde, hayallerin icad edemeyeceği meraklı romanların mevzuları yatar...

Beşinci Bölüm

Turancılık

Turancılık'ın Doğması

Turancılık (Pantürkizm, Türkçülük), bütün Türk diyalekt farklarına bakılmaksızın tek bir bayrak ve devlet yönetiminde birleşmelerini öngören milli merkeziyetçi nitelikte edebi ve siyasi akıma verilen addır. Turancılık akımının doğmasını çeşitli yazarlar çeşitli biçimde yorumlar. Söz gelimi Arjantinli J. G. Blanco Villalta (Türklerin Sanat ve Edebiyatı: "Belleten" XL, 1976 159) bu akımın Batılılaşmaya karşı bir tepki olarak ortaya çıktığını söyler. Bir başka görüş, Turancılık'ın 1930'larda Balkanlar ve Doğu Avrupa'da gittikçe etkisini gösteren ve Rusya Çarlığı tarafından desteklenen Panslavizm'e karşı doğduğunu ileri sürer. Kimi yazarlara göre de Turancılık'ın 1830'larda Balkanlar ve Doğu Avrupa'da gittikçe etkisini gösteren ve Rusya Çarlığı tarafından desteklenen Panslavizm'e karşı doğduğunu ileri sürer. Kimi yazarlara göre de Turancılık'ın Kırım, Kazan, Azerbaycan ve Türkistan aydınları arasında ilk taraftarlarını bulmuş ve ülkelerden İstanbul'a eğitim için gelen gençler aracılığıyla kökleşmeye ve Osmanlı Türkleri'yle dil ve edebiyat bakımından bir kaynaşmaya doğru gidilmekle ortaya çıkmıştır. (Laszlo Rosonyi, Tarihte Türklük. Ankara 1971. 259) Başka bir görüş ise, Osmanlı aydınlarının, dağılan Osmanlı İmparatorluğu'nun yerini alacak, etnik bakımdan farklı olmayan, belki çok

uzaktaki Yakutlar hariç, diğerlerinin tümü Müslüman ve gelenekleri birbirine uyan Türk diyalektleriyle konuşan toplulukları, Adriya'dan Sibirya'da Lena Nehri'ne kadar uzanan alanda yaşayan insanları birleştirecek, baştan başa Türk olan büyük bir imparatorluk yaratılması düşüncesidir.

Anlayışsız Kaba Türkler!

Bu akıma kadar Türk ve Türkçülük esasına göre kurulmuş bir Türk devletine tarihte rastlanmaz. İster İslamiyet'ten önce, ister Türkler'in Müslüman olduktan sonra kurdukları devletler, kendi geleneklerindeki cihan hakimiyeti düşüncesiyle İslam dininin getirdiği dünyada Kelimetullah'ı hakim kılma felsefesi ile böyle ırk veya millet esasına dayalı devlet kurmaları mümkün değildi. Gerçi her Türk devletinin kuruluşunda, başlangıçta bağlı bulundukları boyların gelenekleri bir süre hakim kalmışsa da, daha sonraki kuşaklarda bu, tamamen eriyip kaybolmuştur.

Gazneliler'de, Selçuklular'da ve Osmanlılar'da durum böyledir. Nitekim Fatih devrinden itibaren eski Türk törelerine bağlılık iyice zayıflamış, Osmanlı Sarayı teşekkül ederken, devletin en önemli mevkileri de (daha yeni Müslüman olmuş yabancıların devşirme) eline geçmiştir. Tabiatıyla böyle bir iktidarla Türklük bilincinin parlamasına imkan olamazdı. Osmanlı Sultanları Yavuz Sultan Selim'den, daha doğrusu Kanuni Sultan Süleyman'dan itibaren, lakaplarına ekledikleri Emir-ül müminin unvanı ile Müslüman Türk tebaasını öteki Müslümanlar'a tercih etmek imkânını da yitirdiler. Böy-

lece doğan Osmanlı ortamında Türk adı gittikçe değerini ve önemini kaybetti. Öyle ki 20. yy.da İstanbullular için Türk, "köylü, kaba, anlayışsız" anlamına gelecek derecede alçaltıldı. Tanzimat hareketi de genel olarak Fatih devrinden beri oluşan Hanedan-ı al-i Osman kavramının üstünlüğü esası üzerinde, imparatorluk toprakları üzerinde din, mezhep, ırk, cins ayrılıklarına bakılmaksızın bir Osmanlı milleti yaratma emeline yöneldi. Ancak bu çaba, imparatorluğun Hristiyan unsurları arasında gittikçe güçlenen milliyet hislerinin ve bağımsızlık mücadelelerinin önüne geçemedi. Bu durum karşısında imparatorluğun politikasını yürütenler, Osmanlı hanedanını taşıdığı hilafet yetkilerini öne alarak imparatorluk içinde Müslüman tebayı, Araplar'ı, Berberiler'i, Kafkas Müslümanları'nı, Arnavutlar'ı, Boşnaklar'ı ve tabiatıyla Türkler'i merkezi idareye bağlı tebalar haline getirmek için bir akım olmak üzere Panislamizm'e değer verdiler. Böylece imparatorluğu parçalamak ve yutmak isteyen, fakat yönetimleri altında milyonlarca Müslüman bulunan İngiltere, Fransa ve Rusya'ya karşı bu akımı bir silah gibi kullanmak düşüncesini de beslediler.

Dilde Sadeleşme Akımı

Bu siyasi düşünceler arasında imparatorluk birbirini kovalayan siyasi ve askeri yenilgiler içinde bocalarken, Türk aydınları, hem mahvolmayı önlemek hem de devleti kurtarmak için kendi benliklerine dönmek bilincine ulaştılar. İşte bu bilinçle 19. yy'ın ikinci yarısına kadar pek ihmal edilmiş ve bir yana itilmiş Türk halkını eğitebilmek için İstanbul'da saray ve çevresinde oluşan Os-

manlıca yerine halkın anlayabileceği bir Türkçe'nin kullanılmasını öngördüler. Böylece dilde sadeleşme akımı başladı. Rusya'da da aynı akımın kendini göstermesi, Türkistan ve Azerbaycan'da Farsça'ya duyulan tepki, Kırım ve Kazan'da ise Türk halkını uyandırma çabasını doğurmuştur. Şinasi ile başlayan bu dilde sadeleşme hareketi, gittikçe kuvvetlenecek, günümüzde de etkilerini sürdürmeye devam edecektir.

Türkçülük Filizleniyor

Dilde başlayan bu uyanış, Ahmet Vefik Paşa, Mustafa Celaleddin Paşa gibi düşünürlerle bir kat daha kuvvetlendi. Turancılığın ilk izleri de belirmeye başladı. Ahmed Vefik Paşa, Türk derken Batı Türkleri'ni veya Osmanlı Türkleri'ni göz önünde tutmuyor, bütün Türkler'i kastediyordu. Celaleddin Paşa ise Les Turcs Anciens et Modernes (Eski ve yeni Türkler) adlı eseriyle ilk kez bütün Türkler'in filolojisinden, etnolojisinden ve tarihinden söz etmekteydi. Bu akımı, Azerbaycan'da ilk Türkçe gazeteyi (Ekinci) çıkaran Melekzade Hasan Bey Zerdabi, Tiflis'te Unsizade Sait Bey'in çıkardığı Ziyayi Kafkasya, Kırım'da Gaspıralı İsmail Bey'in "Tercüman" gazetesi, Kazan'da Şehabeddin Mercani takip ettiler ve yaydılar.

Yerli Türkçüler

19. yy.'ın son çeyreğinde ise Türk dilinin araştırılması ve milliyetçilik fikrinin işlenmesinde Şemsettin Sami, Veled Çelebi, Bursalı M. Tahir, Raif Paşazade M., Fuad, Ahmed Hikmet, Mehmed Emin, Tunalı Hilmi, Ahmed

Cevdet, Emrullah Efendi ve Necib Asım kendilerini gösterirler. Mehmed Emin'in 1897 Yunan Harbi'nde kazanılan zafer üzerine yazdığı "Ben bir Türk'üm, dinim, cinsim uludur" diye başlayan şiiri, bundan sonra bütün Türkçü ve Turancılar'ın parolası olmuştur.

II. Abdülhamit'in Yasakladığı Türkçülük Kitapları

Ancak dilde girişilen sadeleştirme hareketi Saray'da hoş karşılanmadı. Sade bir Türkçe ile yazmak, gazete ve dergilerde dil konularında tartışmalar yapmak, 2. Abdülhamit idaresince yasaklandı. Ahmet Cevdet Bey'in çıkardığı "İkdam" gazetesinin yayınları sansür edildi. Kamus-i Türki, Seyahatname, Türk Tarihi gibi eserler de yasaklandı. Bu idari baskıya rağmen Türk aydınları, bir yandan Osmanlı İmparatorluğu'nu yaşatmak, öte yandan çoğunlukla Rusya, kısmen de İran hâkimiyetinde olan Türkler'i milli benliklerine kavuşturmak için mahdut olan araştırmalara, tecrübelere ve bilgilere rağmen, gittikçe artan bir heyecanla çalışmakta idiler. İşte bu yolda emek harcayanlardan biri olan Akçuralı Yusuf, 1903'te Kahire'de yayınlanan "Türk" adlı gazetede Üç Tarzı Siyaset adlı makalesiyle Turancılık'ı siyasi akıma çevirdi. Akçura bu makalesinde Osmanlılık, İslamcılık düşüncelerinin Türkler'i kurtaramayacağını ileri sürerek ırka dayalı bir devlet fikrini ortaya attı. Bu görüşü bütün gücüyle benimseyenlerden biri de Hüseyinzade Ali (Turan, b.) oldu. Onu Turan şiiriyle belki de ilk Turancı olduğunu Yusuf Akçura söyler. (Yeni Türk devletinin öncüleri Ankara 1981. 160.) Kafkasya'da Türkçü yayınların başında Ağaoğ-

lu Ahmed ve Ali Merdan Topçubaşı ona yoldaş oldular. Böylece siyasi Türkçülük, yani Turancılık bütün Türklük dünyasında liderlerini bulmuş oluyordu.

Türkçülüğün Teşkilatlanması

1908'de Meşrutiyet'in ilanı ile siyasi Türkçülük artık teşkilatlanma imkânları bulmuş oldu. Bu gelişme 1908 aralığında Türk Derneği'nin kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Dernek teşkilatlandırmayı geliştirirken bir de dergi yayınlamaya başladı. Bunu Türk Yurdu Derneği ve Türk Yurdu dergisi takip etti. 1911'de başlayan bu yayın Turancılığı hem siyasi alanda gerçekleştirmek hem de edebi ve artistik alanda ortaya koymak amacını güdüyordu. Bu teşkilatlanmanın son halkası 1931'de halkevlerine dönüşen Türk Ocakları'nın kuruluşu oldu. Bu kuruluşlar ve onlara mensup olanların fikri ve debi seviyelerinin yüksekliği, iki defa iktidara gelen ve Osmanlı İmparatorluğu'nun akıbetini hazırlayan İttihat ve Terakki Partisi'ni bu kuruluşları kontrol altına almak ve kendi yan kuruluşları gibi göstermek hevesine yöneltmişti. Nitekim Yusuf Akçura (Yeni Türk devletinin öncüleri. Ankara 1981), "Türkçülük müesseseleri, cemiyetin muhtelif vasıtalarla yaptığı tesirlere mukabele edebilmiş ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin çözülüp dağılışına kadar hususiyet, asliyet ve muhtariyetini muhafaza eylemiştir" diyor. Türk Ocağı paralelinde Selanik'te İttihat ve Terakki Cemiyeti kontrolünde kurulan "Genç Kalemler" dergisi de Turancılığın ikinci bir hamlesi olmuştur. Hamdullah Suphi Türk Ocakları'nı teşkilatlandırmaya çalışırken, Ziya Gökalp de Türk milliyetçiliği fikrinin düşünce alanında biçimlenmesine, bir

sistem haline gelmesine çalıştı. Başkumandan vekili ve harbiye nazırı Enver Paşa'nın kişiliğinde Turancılık harekete geçti ise de 1. Dünya Harbi'nde ne İran cephesinde ne de Kafkas cephesinde umut edilen sonuçlar kendini göstermedi. Hele 1917 sonlarında Rus Çarlığı'nı deviren ihtilalden sonra Rusya Türklüğü'nün en uyanık ve aydın kesimini oluşturan Kazan Türkleri, Turancılığa dayanan büyük Türk Devleti'ni kurmak yerine, Rus Çarlığı yerine Leninizm'i hakim kılmak için büyük gayretler harcadılar. Osmanlı İmparatorluğu'nda ise 1918 Mondros Mütarekesi'yle yenilgi resmen kabul edilip Türk orduları Brest-Litovsk antlaşmasıyla işgal ettikleri Kafkas topraklarından çekilince siyasi alanda Turancılık akımı büyük bir darbe yedi.

Turancılık'ın Sonu!

Batı Türkleri kuzey ve doğudaki ırktaşlarıyla birleşip büyük Turan'ı yaratmak hayali yerine gerçekle, var veya yok olmak davasıyla karşılaştılar. Artık o coşkulu;

"Vatan ne Türkiye'dir, Türklere ne Türkistan
Vatan müebbed ve büyük bir ülkedir: Turan!"

şiiri yerine Anadolu Türklüğü için;

"Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet
Hakkıdır hakka tapan milletimin istiklal!"

dizelerinde hayalden gerçeğe indi. Uriel Heide'nin dediği gibi (Türk Ulusçuluğunun temelleri. Ankara 1979. 150.), Osmanlı Türkleri'nin Mustafa Kemal'de bulduğu önder, Rusya Türkleri'ne nasip olmadı. Büyük hayallerin adamı Enver Paşa'nın yeni Rus rejimine karşı Türkistan'da başlattığı hareket 1922 Ağustos'unda şehit düşmesiyle sonuçsuz

kaldı. Anadolu'da ise Mustafa Kemal'in üzerine basa basa belirttiği "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesiyle yeni bir Türk milliyetçiliği oluşturuldu. Bu gelişmeler Turancılık'ın düşünce istemini dokuyan Ziya Gökalp'ı da etkilemiştir. Nitekim o, 'Türkçülüğün Esasları'nda: "Mevcut şartlar altında, kültürel birlik dahi ancak, Türkiye'deki, Azerbaycan'daki, İran'daki ve Harezm'deki Türkler gibi, şair Fuzuli, Dede Korkut Hikayeleri, Şah İsmail, Aşık Garip, Köroğlu vb. halk hikayelerinden oluşan ortak bir kültür hazinesine sahip Oğuz Türkleri arasında kurulabilir. Sadece ilham veren bir ülkü, uzak bir geleceğin düşü olan Turancı amaçları günümüzde gerçekleştirmeyi düşünmek imkânsızdır. Türk Ocakları statüsünde 1927'de yapılan değişiklikte "Türk Ocağı'nın faaliyetleri sadece Türkiye Cumhuriyeti sınırlarıdır" denilmekle siyasi Turancılık son bulmuştur. 1931'de Türk Ocakları'nın Halk Evleri'ne çevrilmesiyle de Atatürk inkılâp ilkelerinden biri olan, milliyetçilik ilkesi de sadece kültürel beraberlik kavramına dönüşmüştür. Bununla birlikte Turancılık düşünce olarak Türk gençleri ve aydınları arasında yine de yaşamıştır. 2. Dünya Harbi'nde 1941'de bunların Hitler Almanya'sıyla işbirliği hayallerini gerçekleştirmek için giriştikleri gizli teşebbüs, hükümet tarafından süratle tasfiye edilmiştir. Edebi ve artistik alanda Turancılık'ın ünlü temsilcileri Gönül Hanım ve Altın Ordu adlı eserleriyle Müftüpoğlu Ahmet Hikmet, Yeni Turan adlı eseriyle Halide Edip, Özsoy Operası'yla Adnan Saygun tabloları ile M. Fehim olmuşlardır."
(İ.Parmaksızoğlu- Türk Ansiklopedisi)

Altıncı Bölüm

Türkçülüğün Öncüsü Ahmet Vefik Paşa

Türkler'in Soy Kütüğü

Önce bir kısmı Türkçe'nin muhtelif lehçelerine ait kelimeleri diğer kısmı da Osmanlı Türkçesi'nde kullanılan yabancı sözleri açıklayan Lehçe-i Osmani adlı eserini yazdı. Arkasından Ebulgazi Bahadır Han'ın Şecere-i Türki adlı eserini Çağatayca'dan çevirerek Türk Milliyetçiliği fikrinin kültürel alt yapısını oluşturmaya başladı. Atalar Sözü adlı çalışmasına devam eden Ahmet Vefik Paşa sonraları kendini takip ederek Türk Milliyetçiliği'nin bayraktarlığını devam ettirecek olan Tekin Alp (Moiz Kohen) ve Kürt Yahudisi Dönmesi olduğu iddia edilen Mehmet Ziya Gökalp'e ilham kaynağı oldu.

Sultan Abdülaziz'in son dönemi ile Sultan Abdülhamit'in ilk devirlerinde, İstanbul'da büyük bir düşünce hareketi görüldü. Burada hem bir Encüman-i Danış (akademi) oluşmaya başlamış, hem de bir darülfünun (üniversite) kurulmuştu. Bundan başka askeri okullar yeni bir ruhla yükselmeye başlamıştı.

O zamanlar bir üniversitenin tarih profesörü Ahmet Vefik Paşa'ydı. O, Şecere- i Türki'yi (Türkler'in soy kütüğü) Doğu tarihçesinden İstanbul tarihçesine çevirdi ve Osmanlı lehçesi Türk lügati hazırlandı. Ahmet Vefik Paşa'nın başka bir orijinalitesi de Moriel'in komedilerini Türk geleneklerine adapte etmesi ve şahısların adlarını

ve kimliklerini Türkçeleştirerek Türkçe'ye aktarması ve milli bir sahnede oynatmasıdır.

Ahmet Vefik Paşa

Duyulan Çatırdılar

Ahmet Vefik Paşa'nın hayatı, Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasını hızlandıran Türk Milliyetçiliği akımının öncüsü olması nedeniyle oldukça önemlidir. Onun adı Fransız İmparatoru Üçüncü Napolyon ile aralarında geçen şu konuşmayla sıkça hatırlanır.

Ahmet Vefik Paşa, Paris sefiri iken sarayda bir ziyafet sırasında İmparator Üçüncü Napolyon kendisine:

- Osmanlı Devleti'nin çatırdadığını duyuyorum demiş.

Ahmet Vefik Paşa, huzurunda bulunan bir sefire memleketi hakkında bu tarzda söz söylemek kabalığında bulunan hükümdara aynı tarzı kullanarak şu cevabı vermiş:

- Majesteleri, orası uzaktır. Çatırtı sesi buraya pek gelmez. Amma ben buradaki çatırtıyı çok güzel duyuyorum.

İşte Fransız İmparatoru'na bu alkışlanacak cevabı veren Ahmet Vefik Paşa sonraki dönemdeki birçok hareketi ile kendisi hakkında insanların zihninde soru işaretleri bırakmıştır. O, Divan-ı Hümayun'un ilk Müslüman tercümanı Mühtedi Yahya Efendi'nin torunu ve Paris maslahatgüzarlığında bulunmuş olan Ruhuddin Efendi'nin oğludur.

Ancak Cevdet Paşa tarihinde (Cild-11 Sahife 166) Ahmet Vefik Paşa'nın dedesi Dönme Yahya Efendi hakkında şu bilgiler verilmektedir:

"Balada beyan olunduğu üzere Kostakinin idamından sonra İstavraki bey Divan-ı Hümayün tercemanı olduysa da Bab-ı ali'nin alel'umum Rumlarından emniyyeti münselb olup, hatta Şanizade tarihinde beyan olduğu üzere on beş yirmi günden beri Bab-ı ali'de frengi ve rumiyyül'ibare kağıdlar Mühendishane hocalarından rumiyy'asıl Bulgar oğlu Yahya Efendiye terceme ettirilmekte idi. Bundan sonra dahi misillu evrakı muayene ve tercemelerini mukabele ve mundericatını evliyayı umure ifade etmek ve mustaid ve heveskar olan efendilere düvel ve milel beyninde mütedavil olan elsine-i

ecnebiyeyi öğretmek hususlarına me'mur oldu ve kendisine şehriye beş yüz kuruş maaş tahsis ile münasib mahalden karşılık bulunması için Defterdar Efendiye Recebin yirminci günü (buyruldu) yazıldı. Ve ketebe-i aklam ve siareden tahsili lisana heveskâr olan efendiler için ala meratibihim maaşlar tahsis ile Bab-ı ali'de bir terceme odası açıldı. Ve mukaddem ve muahhar Rum terecemanlarının pek çok fesadlar ettikleri mütehakkak olmakta fi maba'd tercemanların ehli islamdan olmasına niyyet edildi....."

Ahmet Vefik Paşa Adına Çıkarılmış Bir Pul

Genel kabule göre 1818'de İstanbul'da doğan Ahmet Vefik Paşa Sıbyan mektebini bitirdikten sonra 1831'de Mühendishane-i Berri Hümayuna girdi. Tahsilini bitirmeden Paris sefaretine ta'yin olunan –Mustafa Reşid Paşa'nın maiyetinde (1834) babası ile beraber Paris'e gitti. Saint – Louis lisesinde okudu. 1837'de İstanbul'a döndü ve tercüme kâleminde memur olarak çalışmaya başladı.

Fransa'da Öğrendi

Fransız İhtilali ile ortaya çıkan milliyetçilik akımları sadece Fransız Milliyetçiliği ile sınırlı değildi. Ziya Gökalp'ın Türkçülüğün Esasları adlı eserinde bildirdiğine göre Türkçülüğün memleketimizde zuhurundan evvel, Avrupa'da Türklüğe dair iki hareket vücuda geldi. Bunlardan biri Fransızca Turguerie (Türk hayranlığı) denilen Türkperestlik'tir. Türkiye'de yapılan ipekli ve yün dokumalar, halılar, kilimler, çiniler, demirci ve marangoz işleri, mücellitlerin tezhipçilerin yaptıkları teclitler ve tezhipler, mangallar, şamdanlar, v.s gibi Türk sanatının eserleri çoktan Avrupa'daki sanatseverlerin dikkatini çekmişti. Bunlar Türkler'in eserleri olan bu güzel eşyayı binlerce liralar sarf ederek toplarlar ve evlerinde bir Türk salonu yahut Türk odası oluştururlardı.

Avrupa'da zuhur eden ikinci harekete Türkiyat (Türkoloji) adı verilir. Rusya'da, Almanya'da, Macaristan'da, Fransa'da, İngiltere'de birçok ilim adamı eski Türkler'e, Hunlar'a ve Moğollar'a dair tarihi ve arkeolojik araştırmalar yapmaya başladılar. Türkler'in pek eski bir millet olduğunu, gayet geniş bir sahada yayılmış bu-

lunduğunu ve muhtelif zamanlarda cihangirane devletler ve yüksek medeniyetler meydana getirdiler.

Türkçülük

Mehmet Ziya Gökalp'ın verdiği bu bilgiler oldukça dikkat çekicidir. Çünkü başta Fransa olmak üzere yukarıda Mehmet Ziya Gökalp tarafından isimleri verilen ülkeler yüzyıllar boyunca Türkler'i sadece Avrupa'dan değil Anadolu'dan hatta Ortadoğu'dan atmak için bazen münferit bazen de ittifak halinde Osmanlılar'ın üzerine yürümüş, geçtikleri her yerde taş üstünde taş bırakmadan Osmanlı'ya ait ne varsa yakıp yıkmışlardır. Sultan Alparslan'ın Malazgirt Zaferi'nden beri ortaya attıkları Şark Meselesi yani Türkler'i ve Müslümanlar'ı geldikleri yere göndermeyi kendilerine en büyük vazife sayan Hristiyan alemi neden birdenbire Türk kültürüne sevdalanmışlar, Türkçülük meselesini ortaya atmışlardı? Bu sorunun cevabını şüphesiz tarih herkese vermiştir. Çünkü yüzyıllardır dışarıdan ve içeriden verilen bütün uğraşlara rağmen yıkılamayan Osmanlı İmparatorluğu, Milliyetçilik virüsünün bedenine bulaşması sonucunda paramparça olmuştur.

Bir Tuhaf Adam...

Fransa'da kendisi ve stratejik ortakları Yahudiler'in Osmanlı'yı parçalamak için geliştirdikleri yeni kavram düşünceleri benimseyen Ahmet Vefik Paşa görünüşte Müslüman, gerçekte Musevi inancını taşımasından olsa gerek hayatı boyunca tuhaf haller ve hareketler göster-

miştir. Ölümünden sonra Kızılay adına çıkan bir gazetede bu konulara dikkat çekilmiştir. Onun bu halleri önce kıyafetiyle başlar. Yazın ketenden, kışın bezden gömlek, yerli alacadan entari giyer, yazın ince cüppe, kışın kürk giyer. Başına takke, üstünde mavi püsküllü büyük fes, gözünde tek gözlük bulunur ve entari üzerine plastron boyunbağı takar, ayağına da siyah aba terlik giyermiş. Yerli veya yabancı ziyaretine gelen kim olursa olsun bu kıyafetle kabul edermiş. Sokakta da genellikle redingot üzerine pardösü daha kısa olurmuş.

Ecnebileri yemeğe davet ettiği zaman yere sofra kurdurup hepsini minderlere oturtur ve yemeği çatal bıçaksız elleri ile; hocaları şeyhleri de özellikle Avrupa tarzında kurulan sofraya oturtarak çatal bıçak ile yemeklerini yemelerini istermiş.

Ula rütbesi verildiği zaman Şurayı Devlet'e giderken yanına uşak almadığından ve o zamanda da böyle rütbeli adamların uşaksız sokağa çıkmaları ayıp görüldüğünden kendisine bu konunun genel kaidelere aykırı olduğunun söylenerek uyarılması üzerine yanına uşak almış, Bab-ı ali'de nöbet bekleyen askerler o güne kadar uşaksız geldiği için selama durmadıkları adamı bu sefer uşakla görünce selama durmuşlar. Ahmet Vefik Paşa hemen elini arabanın penceresinden çıkararak uşağın eteği ile selam vermiş. Konağında ortalığın silinmesine kesinlikle müsaade etmediği için ev halkı dışarı çıkmasından yararlanıp yaş bezle tahtaları silerler sonra da anlamaması için ütü ile kuruturlarmış.

Ahmet Vefik Paşa'nın zengin kitaplığına giren bir kişi, çoktandır arayıp bulamadığı bir kitabı görerek "Bir

gece için ihsan buyurunuz, okuyup iade ederim" deyince, Paşa kitabı elinden alıp yerine koymuş "Ben bu kütüphaneyi bir gece için şundan bundan aldığım kitaplarla meydana getirdim" karşılığını vermiş

Robert Koleji ve Ahmet Vefik Paşa

Ahmet Vefik Paşa hakkında Osman Ergin "Türkiye Maarif Tarihi" adlı eserinde (Cilt-2, Sahife 649) yabancı okulların açılmasının hükümet ve halk tarafından iyi bir gözle görülmediğini belirtmekle Robert Koleji'nin yapıldığı yeri Ahmet Vefik Paşa'nın sattığını yazmakta, bu nedenle ölüsüne bile etkisi olan dikkat çekici bilgiler vermektedir:

"Bu okullardan gerek halkın gerek hükümetin gözü çok yılmış olduğu, her kuruluş hükümet için birer çıban, birer siyasi sorun kaynağı olacağı anlaşıldığı için ilk zamanlarda bunların açılmaması için elden gelen gayret esirgenmez ve kolaylık gösterenler veya okula yer verenler ve satanlar, halk ve hükümet nazarında iyi bir gözle görülmezdi. Ahmet Vefik Paşa önce 16 bin lira, ikinci kısmını 20 bin lira karşılığında Amerikalılar'a satmıştır."

Ahmet Vefik Paşa gibi bu ülkede (Osmanlı'da) ilk MİLLİYETÇİLİK ve TÜRKÇÜLÜK hareketlerini başlatmış ve bu hayatı yaşamış sefirlik nazırlık meb'usluk, meclis başkanlığı, sadrazamlık gibi en yüksek makamlarda ve memuriyetlerde bulunmuş olan ilim ve idare adamının yabancı okullara karşı hükümette ve halkta varlığını yakından görmesi ve bilmesi gereken kötü düşünceye karşı ne için bu işi yapmış olduğu araştırmaya değer bir konu olduğundan hayat hikâyesinde ve tarihte

meçhul kalmış olan bu noktayı aydınlatacak şu birkaç satır lüzumsuz sayılmaz sanırız.

Amerikalı Rahipler

Osman Ergin bu satış ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir: "Rivayete göre: Ahmet Vefik Paşa'yı bu tarzda harekete sevk eden hükümet yüzünden borçlanmış olması ve bu borcun hükümet tarafından kabul edilip ödenmemesi nedeniyledir. Paşa Paris'te sefir bulunduğu sırada hükümetin ve milletin haysiyetini korumak amacıyla ve yine hükümetin emriyle birçok ziyafetler vermiş fakat sonra bütçenin darlığından mı her nedense bu ziyafet hükümetçe kabul korumak için elinde bulunan boş araziyi Amerikalılar'a satmış ancak bu şekilde borçtan kurtulabilmiştir."

Yukarıdaki anlatılan olaya karşı Robert Koleji hakkında "İstanbul'da Elli Sene" adlı eserinde detaylı bilgiler veren Goerge Wasburn arsanın ikinci kısmının satın alınması hakkında şöyle demektedir:

"O senenin en önemli olayı Kolej'in Hisar köyü arasındaki arazinin satın alınması idi. Burası da Ahmet Vefik Paşa'nın mülkü idi. Paşa'nın o zaman para sıkıntısı yoktu. Ancak kolejin iyi bir dostu olduğundan o kısmı saymaya razı olmuş ve son derece ucuz bir fiyat istemişti.

Amerikalı rahipler tarafından kurulan Robert Koleji'nin ilk dönem öğrencileri ağırlıklı olarak Bulgaristan'dan olmuştur. Bulgar öğrenciler Robert Koleji'ndeki eğitimleri sonrasında ülkelerine dönmüşler ve başlattıkları "Bulgar Milliyetçiliği" hareketi de Bulgaristan'ın bağımsızlığına kadar uzanmıştır. Bir tarafta elindeki ar-

saları çok ucuza satan ve Bulgar Dönmesi Naci Efendi'nin torunu Osmanlı sadrazamlarından Ahmet Vefik Paşa diğer tarafta Bulgaristan'ın bağımsızlık hareketini başlatan Robert Koleji öğrencileri.

Kayalar (Aşiyan)'a Defnedin!

Sahibi olduğu toprağı satmak konusunda Sadrazamlık yapmış bir devlet adamına engel olamayan II. Abdülhamit, Ahmet Vefik Paşa'dan intikamını Paşa'nın ölümünden sonra almıştır:

Ahmet Vefik Paşa öldüğü zaman ölüsünün nereye gömülmesini arzu ve irade ettiği zamanın padişahına sorulmuş, II. Abdülhamit "Kayalar kabristanına defnediniz ki Robert Kolej'de çalınan çan sesleri kıyamete kadar kulaklarında çınlasın dursun" buyurmuştur.

Konu ile ilgili olarak Ahmed Vefik Paşa isimli eserine Mehmet Zeki Pakalın şunları söylemektedir: Emsali nazırlar (bakanlar), başvekiller (başbakanlar) ve diğer devlet adamları İstanbul'un büyük cami ve muhteşem türbeleri yanında özel ve üstü örtülü kabirlerde yattıkları halde Ahmet Vefik Paşa'nın Kayalar Mezarlığı'nda üstü açık ve alelade bir mezara defnedilmiş olmasının sebebi işte bu arsa satışı olayıdır.

Dini Tören İstemedi...

Bununla birlikte diğer rivayetlere göre Ahmet Vefik Paşa öldüğü zaman kendisi için memleketin dini ve toplumsal adetlere göre cenaze alayı yapılmamasını, türbeye gömülmemesini ve dört hamal tarafından sırtlanıp hemen en yakın bir yere gömülmesini vasiyet etmiştir.

Dört Hamal Yeter

O günden bugüne gelindiğinde o zaman Osmanlı toplumu tarafından istenmeyen Robert Koleji onun devamı olan Boğaziçi Üniversitesi ülkemizin en gözde eğitim kurumudur. Ahmet Vefik Paşa'nın kaldırılıp gömüldüğü Kayalar Mezarlığı bu günkü adıyla Aşiyan Mezarlığı boğaz manzaralı mezarlarıyla İstanbul sosyetesinin elem-i beka için en gözde mekanı haline gelmiştir. Sınırlı sayıdaki yerler bu gün 100-200 bin dolar arasında değişen fiyatlarla alıcı bulmaktadır.

Ve yenilere yer açmak için eski mezarlar yerle bir edilmekte, tarihten silinip gitmektedir. Silinip giden bu mezarlardan biri de belki Ahmet Vefik Paşa'nın mezarıdır!

Yedinci Bölüm

Mustafa Celaleddin Paşa ya da Konstantin Polzokic-Borzezki ve Torunu Nazım Hikmet Ran

Konstantin Polzokic-Borzecki

Ahmet Vefik Paşa'nın yazdığı Lehçe-i Osmani adlı eserden başka 1869 yılında Fransızca yazılan önemli bir eser de Türkçülük konusunda çığır açan eserlerden biri olmuştur.

"Eski ve Yeni Türkler" adını taşıyan bu eserin de yazarı olan Mustafa Celaleddin Paşa'nın geçmişinde Türklük izi bulmak maalesef mümkün değildir. Çünkü o bir Polanya Yahudisi'dir. (Yesevizade/Yahudilik ve Dönmelik s.425)

Mustafa Celalettin Paşa

"1848 Polonya-Rus Savaşı ertesinde Türkiye'ye iltica eden ve Mustafa Celaleddin Paşa adını alan Konstantin Polzokic-Borzecki (1826-1876) Les Turcs, ancients et modernes (İstanbul 1869) adlı kitabında Gobineau'nun kuramının etkisinde kalarak Turano-Aryanizm kuramını geliştirdi. Bu kuramında Türkler'in "beyaz ırktan" olduğunu kanıtlamaya çalışmıştır. Bu kuramı paşanın oğlu Enver Celaleddin Paşa geliştirmiş ve 1917'de kaleme aldığı "Türklerin Aslı" başlıklı uzun makalesinde kamuoyuna sunmuştur. Edebiyat'ı Umumuye Mecmuası'nda

yayınlanan makalede paşa, özellikle dil analojileri yaparak Türkler'in Ariyen olduklarını ispata çalışmıştır." (Suavi Aydın, Modernleşme ve Milliyetçilik)

Türkler Avrupalı Bir Irktır

Mustafa Celaleddin Paşa'nın "Les Turcs ancicns of ıneternes" -Eski ve Yeni Türkler- adlı eseri, Türkçe değil Fransızca yazılmıştır. Paşa, kitabıyla Türk tarihi çalışmalarına da katılmıştır.

Eser 1869 yılında İstanbul'da, bir sene sonra da Paris'te basılmıştır. Kitap Sultan Abdülaziz Han'a ithaf edilmiştir. Kitabın gayesi, Türk tarihi hakkında incelemelerden sonra Osmanlı Devleti'nin ve tebasının refahını sağlamak için neler yapılabileceği konusunda görüşler ortaya koymaktır. Türkler'in Avrupalı milletlerin mensup olduğu Ari soyundan geldiği tezini ilk ortaya atan da odur. Bu görüş Jön Türkler arasında etkili olmamış fakat sonraları oğlu Hasan Enver Paşa Cumhuriyet döneminde de hukukçu Yusuf Ziya bu görüşü savunmuştur. Kitabında 'Turc' terimi ile kastettiği Osmanlılar'ın aslında Ari olduklarını, İslamiyet dolayısıyla Antiklerini unuttuklarını Lehçe, Rusça ve Avrupa dillerinden kaynaklarla ispat etmeğe çalışmıştır. Bu görüş Jön Türkleri'ni hiç mi hiç etkilememiştir. (Boğazdaki Aşiret Mehmet Çetin s.23)

Atatürk'ü Etkiledi

Prof. Dr. Şerafettin Turan Atatürk'ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar Düşünürler Kitaplar adlı eserde Mustafa Kemal'in etkilendiği kitapların başında Mustafa

Celaleddin ile Leon Cehun'un çalışmalarının geldiğini söylemektedir.

Haçlı sürülerinin isyanı karşısındaki Osmanlı birliklerine İstanbul'dan giden takviye güçlere Mustafa Celaleddin Paşa kurmay başkanı olarak tayin edildi. Paşa daha sonra bölgede değişik cephelerde komutanlıklar yaptı. Arnavutluk-Karadağ cephesindeki bir çatışmada yaralanan Mustafa Celaleddin Paşa, 10 Ekim 1876 tarihinde öldü.

Mustafa Celaleddin Paşa'nın Türklük çalışmalarını daha sonra oğlu Hasan Enver Paşa devam ettirmiştir.

Polonya'dan gelen ve yazdığı eseriyle Türkçülüğün öncülerinden olan baba oğlun diğer önemli tarafı da Nazım Hikmet ile olan akrabalıklarıdır. Çünkü Hasan Enver Paşa'nın kızı Sare Hanım Nazım Hikmet'in teyzesidir.

Nazım Hikmet (11.9.1961 - Doğu Berlin) yazdığı bir şiirinde kendini şöyle anlatır.

> "902'de doğdum ve doğduğum şehre dönmedim bir daha, geriye dönmeyi sevmem üç yaşında Halep'te paşa torunluğu ettim on dokuzumda Moskova komünist üniversite öğrenciliği kırk dokuzumda yine Moskova'da Tseka-Parti konukluğu ve on dördümden beri şairlik ederim kimi insanlar otların kimi insan balıkların çeşidini bilir ben ayrılıkların kimi insan ezbere sayar yıldızların adını ben hasretlerin hapislerde de yattım büyük otellerde de açlık çektim açlık grevi de içinde ve tatmadığım yemek yok gibidir otuzumda asılmamı istediler kırk sekizimde Barış madalyasının bana verilmesini verdiler de otuz altımda yarım yılda geçtim dört metrekare betonu elli do-

kuzumda on sekiz saatte uçtum Prag'dan Havana'ya Lenin'i görmedim nöbetini tuttum tabutunun başında 924'te 961'de ziyaret ettim anıt kabri kitaplarıdır partimden koparmağa yeltendiler beni sökmedi yıkılan putların altında da ezilmedim 951'de bir denizde genç bir arkadaşla yürüdüm üstüne ölümün 52'de çatlak bir yürekle dört ay sırtüstü bekledim ölümü sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım şu kadarcık haset etmedim Şarlo'ya bile aldattım kadınlarımı konuşmadım arkasından dostlarımın içtim ama akşamcı olmadım hep alnımın teriyle çıkardım ekmek paramı ne mutlu bana başkasının hesabına utandım yalan söyledim yalan söyledim başkasını üzmemek için ama durup dururken de yalan söyledim bindim tirene uçağa otomobile çoğunluk binemiyor operaya gittim çoğunluk gidemiyor adını bile duymamış operanın çoğunluğun gittiği kimi yerlere de ben gitmedim 21'den beri camiye kiliseye tapınağa havraya büyücüye ama kahve falına baktırdığım oldu yazılarım otuz kırk dilde basılır Türkiye'mde Türkçemle yasak kansere yakalanmadım daha yakalanmam de şart değil başbakan fakan olacağım da yok meraklısı da değilim bu işin bir de harbe girmedim sığınaklara da inmedim gece yarıları yollara da düşmedim pike yapan uçakların altında ama sevdalandım altmışıma yakın sözün kısası yoldaşlar bugün Berlin'de kederden gebermekte olsam da insanca yaşadım diyebilirim ve daha ne kadar yaşarım başımdan neler geçer daha kim bilir."

1902'de Selanik'te doğan Nazım Hikmet Ran 11 yaşında teyzesi Sare Hanım için de aşağıdaki şiiri yazmıştır:

"Benim teyzemin adı Sare
Kendisi mini mini ur fare
Girdiği kalpleri etmektedir pare yare
İnci dişli sırma saçlı güler yüzlü sen kız
Teyzemin gözleri mavi sema gibi
Genç mi ihtiyar mı muamma gibi
Güler yüzlü inci dişli sırma saçlı sen kız"

Nazım Hikmet aşağıdaki şiirde geçmişiyle ilgili açık bilgiler vermiştir. (Yesevizade/Yahudilik ve Dönmelik s425)

Lehistan Mektubu

Sevgilim, dayı kızım, Memedimin anası
Dedelerimizden biri
1848 Polonya muhaciri.
Belki o Varşovalı güzel kadına senin
İkizmişsiniz gibi benzeyişin bundandır.
Belki ben bu yüzden böyle sarı bıyıklı
Böyle uzun boyluyum.
Yahut da bu yüzden bu Leh türküsü
İçimde, derin yarı aydınlık
Uyuyan bir suyu kımıldatıyor.
Lehistan'dan gelmiş dedelerimizden biri
Gözlerinde karanlığı yenilginin
Saçları al kana boyalı.
Uykusuz geceleri Borjenski'nin
Benimkilerine benzer olmalı."
Tıpkı benim gibi o da
Çok uzaklarda kalan ağacın altında

Unutmuş olabilir uykusunu.
O da benim gibi deli etmiştir, deli,
Her solukta alıp da memleket kokusunu,
Memleketi bir daha görmemek ihtimali.

Nazım Hikmet'in babası, Matbuat Umum müdürlüğü ve Hamburg konsolosluğu yapmış olan Hikmet Bey, annesi Ayşe Celile Hanım'dır.

Çok güzel bir kadın olan Celile Hanım, bir dilci, eğitimci olan Enver Paşa'nın (Mustafa Celalettin Paşa'nın oğlu) kızıdır. Evinde piyano çalan, ressam denilebilecek ölçüde iyi resim yapan, Fransızca bilen bir kadındır.

Baba Selanik'in Son Valisi

Hikmet Bey, Selanik'te Dışişleri'nde çalışan bir memurdur. Diyarbakır, Halep, Konya, Sivas valilikleri yapmış olan Nazım Paşa'nın oğludur. Mevlevi tarikatından olan Nazım Paşa aynı zamanda bir özgürlükçüdür. Kendisi Selanik'in son valisidir. Hikmet Bey henüz Nazım'ın çocukluğunda memuriyetten ayrılır ve ailece Halep'e, Nazım'ın dedesinin yanına giderler. Orada yeni bir iş, hayat kurmaya çalışırlar. Başarısız olunca İstanbul'a gelirler. Hikmet Bey'in İstanbul'daki iş kurma denemeleri de nihayetinde iflâsla neticelenir ve hiç hoşlanmadığı memuriyet hayatına geri döner. Fransızca bildiği için yeniden Dışişleri'ne atanır.

İlk Şiir

Nazım Hikmet teyzesinden sonra yazıp *20 Haziran 1329 (3 Temmuz 1913)* yayınladığı İlk şiiri 'Feryad-ı Vatan'dır:

Sisli bir sabahtı henüz
Etrafı bürümüştü bir duman
Uzaktan geldi bir ses alı aman aman!
Sen bu feryad-ı vatanı dinle işit
Dinle de vicdanına öyle hükmet
Vatanın parçalanmış bağrı
Bekliyor senden ümit.

Hayranı olduğu ve hayata gözlerini yumduğu Moskova'ya 1921 yılında giden ve orada Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde siyasal bilimler ve iktisat fakültesinde okuyan Nazım Hikmet, Moskova'da devrimin ilk yıllarına tanık olur ve komünizm ile tanışır.

Gizli Örgüt Üyesi Nazım

1924 Ekim'inde, üniversiteyi bitiren ve çıkışında olduğu gibi, yine gizlice sınırdan geçerek Türkiye'ye dönen Nazım Hikmet, Aydınlık Dergisi'nde çalışmaya başladı. Şubat 1925'te Şeyh Sait İsyanı'nın başlaması üzerine, 4 Mart 1925'te çıkarılan Takrir-i Sükun Kanunu uyarınca birçok gazete ve dergi kapatıldı ve yazarları tutuklandı. Ankara İstiklal Mahkemesi'nin, 12 Ağustos 1925'te gizli örgüt üyesi olduğu gerekçesiyle kendisi adına çıkardığı 15 yıllık mahkûmiyet kararını öğrendikten sonra, İzmir'den İstanbul'a gelerek gizlice yurtdışına çıktı. Sov-

yetler Birliği'ne giden Nazım Hikmet, 1926 Cumhuriyet Bayramı'nda çıkan af kapsamına girdiğini öğrenip, geri dönmek için pasaport istediyse de bir sonuç alamadı.

Güneşi İçenlerin Türküsü

Mahmut Çetin'in Biyografinet adlı sitesinde yer alan bilgilere göre Nazım Hikmet 1928'de Bakü'de ilk şiir kitabı Güneşi İçenlerin Türküsü'nü yayımlatmasından birkaç ay sonra, arkadaşı Laz İsmail ile birlikte, sınırı sahte pasaportla ve izinsiz geçme suçundan yakalandı. Yargılanmadan önce iki ay Hopa Cezaevi'nde bekletildi ve uzun süren yargılama sonucu, oy birliğiyle serbest bırakılmasına karar verildi.

1929 yılında serbest kaldıktan sonra, İstanbul'da Resimli Ay Dergisi'nin yazı kadrosuna katılan Nazım Hikmet'in, aynı yıl içinde yayımlanan 835 Satır adlı kitabı büyük bir ilgiyle karşılandı. Bu kitabını, gene o yıl çıkan Jokond ile Si-Ya-U (Çinli devrimci arkadaşı Emi Siao) ve ertesi yıl çıkan Varan 2 ve 1+1=1 adlı kitapları izledi. Temmuz 1930'da, Salkımsöğüt ile Bahri Hazer şiirleri Nazım Hikmet'in kendi sesiyle Columbia firmasınca plağa alındı. Yirmi günde tükenen bu plağın kahveler, lokantalar gibi halka açık yerlerde çalınmaya başlandığı görülünce, polisin duruma el koyup bazı uyarılara girişmesi sonucu, firma plağın yeni basımlarını yapmaktan vazgeçti.

1932'de yeniden dört yıl hapse mahkûm olduysa da, bu kez Onuncu Yıl Affı'ndan yararlandı. Gazetecilik yaptı, film stüdyolarında çalıştı.

1938'de orduyu ve donanmayı isyana teşvik ettiği iddiasıyla 28 yıl 4 ay hapis cezasına çarptırıldı. Çankırı ve Bursa cezaevlerinde yattı. 1950'de özgürlüğüne kavuştuysa da sürekli olarak izlenmekten kurtulamadı; kitaplarını yayınlatma, oyunlarını oynatma olanağı bulamadı. Askere alınması kararlaştırılınca Romanya üzerinden tekrar Moskova'ya gitti.

1951'de T.C. yurttaşlığından çıkarıldı.

3 Haziran 1963'te bir kalp krizi sonucu yaşama veda etti. Moskova'da Novodeviçye Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Nazım Hikmet bir şiirinde ölümden sonraki anlarını şöyle anlattı:

"Cenaze Merasimim..."

"Bizim avludan mı kalkacak cenazem? Nasıl indireceksiniz beni üçüncü kattan? Asansöre sığmaz tabut, merdivenler daracık. Belki avluda diz boyu güneş ve güvercinler olacak, belki kar yağacak çocuk çığlıklarıyla dolu, belki ıslak asfaltıyla yağmur. Ve avluda çöp bidonları duracak her zamanki gibi.

Kamyona, yerli gelenekle, yüzüm açık yükleneceksem, bir şey damlayabilir alnıma bir güvercinden; uğurdur. Bando gelse de, gelmese de çocuklar gelecek yanıma, meraklıdır ölülere çocuklar.

Bakacak arkamdan mutfak penceremiz. Balkonumuz geçirecek beni çamaşırlarıyla. Ben bu avluda bahtiyar yaşadım bilemediğiniz kadar. Avludaşlarım, uzun ömürler dilerim hepinize..."

Nazım Hikmet'ten ve Atatürk'e "Hav Hav..."

Ülkemizde sol camia tarafından ve hapse atıldıktan sonra özellikle yüceltilen veya yere göğe sığdırılamayan Nazım Hikmet'in yıldızı Atatürk'le hiçbir zaman barışmamıştır. Atatürk, Nazım adına yapılan bu geniş reklam ve propagandaya pek itimat etmediği için:

Bir gün:

- "Şunun bir şiirini kendi ağzından plağa alın getirin bakayım" demiş. Nazım'ın "Hazer" ve "Salkımsöğüt" şiirleri kendi diliyle plağa alınarak Atatürk' e dinletilmiş, Atatürk bunları dinledikten sonra aynen:

-"Bu şiirlerde Türk Milleti'nin hayatına kasteden bir bomba var" demiş ve bu andan itibaren Nazım Hikmet'e itibar etmemiştir.

Tabi bu duruma Nazım Hikmet de tepkisiz kalmamış ve Atatürk'e aşağıdaki hakaretvari şiirini yazmıştır. Şiiri yazma sebebi olarak ise Atatürk'ün TKP üyesi Mustafa Suphi ve 15 yoldaşını öldürmesi gösterilir.

28 Kanunisani

-ta ata aa ta ta ha ta tta ta
tarih
sınıf-ların
mücadelesidir
1921

kanunisani 28
karadeniz
burjuvazi
biz

on beş kassap çengelinde sallanan
on beş kesik baş
yoldaş

bunların sen

isimlerini aklında tutma
fakat

28 kanunisaniyi unutma!
"siyah gece
"beyaz kar
"rüzgar
"rüzgar".

trabzondan bir motor açılıyor
sa-hil-de-ka-la-ba-lık!
motoru taşlıyorlar
son perdeye başlıyorlar!
burjuva kemal'in omuzuna binmiş
kemal kumandanın kordonuna
kumandan kahyanın cebine inmiş
kahya adamlarının donuna
uluyorlar

hav hav hak tu
yoldaş unutma bunu burjuvazi
ne zaman aldatsa bizi
böyle haykırır:

- **hav hav hak tu**
- gördün mü ikinci motörü?
- içinde kim var?

- arkalarından gidiyorlar.
- ikinci motör birinciye yetişti
- bordoları bitişti
- motörler sarsılıyor
- dalgalar sallıyor sallıyor dalgalar.
- hayır
iki motörde iki sınıf çarpışıyor
- biz onlar!
- biz silahsiz onlar kamali
- tırnaklarımız
- kavga son nefese kadar
- kavga
- dişlerimiz ellerini kemiriyor
kamanın ucu giriyor
- girdi...
- yoldaşlar, ey!
artık lüzum yok fazla söze:
bakın göz göze
- karadeniz
on beş kere açtı göğsünü,
on beş kere örtüldü.
onbeşlerin hepsi
bir komünist gibi öldü

NAZIM HİKMET 1923 – Moskova

Sekizinci Bölüm

Türkolojinin Kurucusu Armin Vambery veya Sahte Derviş Efendi

Yahudi Türkçü

Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarında Türkçü çalışmaları ile öne çıkmış olan Armin Vambery, Yahudi kökenli bir Macar Türk oğludur. Vambery Batı Avrupa ve özellikle Macaristan'da Türkolojinin kurucusu olarak tanınmıştır.

Yahudi Asıllı Macar Türkoloğu

"Vambery" ailenin orijinal adı değildir. Asıl şekli Vambery'nin atalarının yaşadığı kasabanın adı olan "Bamberger" (Almanya'da bulunan bir kasaba) dır. Aile Macaristan'a göç ettiğinin hemen akabininde Museviler'in soyadı edinmesiyle ilgili yasal düzenleme getirilmiştir. Onlar da büyük babalarının yaşadığı kasabanın adını soyadı olarak kullanmaya karar verirler ve Bamberger zamanla Wamberger ve en sonunda Vambery halini alır. (Bkz. Ceyda Yüksel- Kocaeliaydınlarocağı.org.tr)

Armin Vambery ilk zamanlarda özel dil dersleri vererek hayatını sürdürmüş ve bu sırada Türkçe öğrenmiştir.

Hammer ve Vambery

Yazdığı Osmanlı Devleti Târihi'nde, devletin kuruluşundan Kaynarca Antlaşması'na kadar geçen olayları inceleyen ve bu eseriyle Türkiye'de büyük bir üne sahip Hammer de Vambery'nin Türklük çalışmalarına yönelmesinde büyük etkenlerden biri olmuştur.

Vambery Reşit Efendi Adını Alıyor

Vambery, Hammer'den sonra Budapeşte Üniversitesi'nde Türkçe dersleri almış, Macar Bilimler Akademisi'nin maddi desteğini aldıktan sonra 1857'de İstanbul'a gelmiştir.

O İstanbul'da Türkler'le ilişki kurduğu gibi Daniel Szilagyi ve Kmetyy gibi Macarlar'la da temas etmiş, İstanbul'da da özel dersler vermeye başlamış ve adını da Reşit Efendi olarak değiştirmiştir.

Sahte Derviş'in Asya Seyahati

Oryantalist Vambery, dört sene kadar İstanbul'da kaldıktan ve zamanın Osmanlı vekilleri konaklarında hayli misafirlik ettikten sonra 1861 yılında meşhur Asya seyahatine çıkmıştı. Vambery, Reşit Efendi adıyla ve derviş kıyafetiyle Orta Asya'da üç yıl dönüp dolaştıktan sonra, yine İstanbul üzerinden Macaristan'a dönmüş ve oradan doğru Londra'ya gitmiştir.

Vambery'nin Türkçe kısa bir biyografisini yazan öğrencilerinden Dr. Mesarroş diyor ki: "Doğu dillerini ve idare tarzını tanıması dolayısıyla İngiltere'ye büyük hizmetlerde bulundu. Bu suretle gayreti ve zekâsı sayesinde büyük bir servet sahibi oldu.

Profesör Vambery, bir gün bana da Yavuz Bey'e (Gülistan ve Haristan yazarı, Osmanlı İmparatorluğu'nun Peşte Başşehbenderi merhum Ahmet Bey'e) söylediğini tekrar etmişti: 'İngilizler beni severler, çünkü onlara ilk Asya'yı tanıtan ben oldum. Onlar beni dinlediler, anladılar. Hatta İngiltere kraliyet hanedanıyla ayrı ayrı dost oldum. Onların iltifatlarını gördüm. Vambery'e dair kaydettiğimiz şu kısa bilgiden bile anlaşılıyor ki, geleceğin meşhur oryantalist-Türkoloğu, Orta Asya seyahatine ya İngilizler'in teşvik ve yardımıyla çıkmış ya da İsrail'e has keskin ve pratik zekâsıyla Orta ve Yakındoğu'ya dair incelemelerin o sırada, İngiltere siyaset borsasında çok yüksek kuvvette olacağını önceden sezmişti." (Yusuf Akçura, Türkçülüğün Tarihi, Kaynak Yayınları, Mayıs 2001)

Sahte Derviş'in Seyahati Adlı Kitap

İngilizler'le olan ilişkisini açıkça itiraf eden Vambery, Orta Asya gezisine Türkmenistan'dan geçerek başlamış, Hive, Buhara ve Semerkand'a uğramıştır. Buradaki izlenimlerini İngilizce yazmış ve İngiltere'de yayınladıktan sonra büyük ilgi görmüştür.

Çağatayca alanındaki ilk eserini 1862'de veren, bu alanda çalışmalarını sürdüren Vambery, Türk lehçeleri üzerine yaptığı çalışmalara devam etmiştir.

Vambery II. Abdülhamit ve Theodor Herzl

Türkler ve Doğu dünyası ile ilgili bilgileri ve ilgisi Osmanlı'nın o dönemdeki sultanı 2. Abdülhamit'in ilgisini çekti. Sultan onu 1880'de Yıldız Sarayı'na davet etti ve Osmanlı Sultanı ile Vambery arasındaki ilişkinin temelleri atıldı. Aslında bu onların ilk karşılaşması değildi. Daha önce Vambery Abdülhamit'i kız kardeşine ders verirken tanımıştı. Daha sonrada onu Rıfat Paşa'nın konağındayken görmüştü. Ama bu üçüncü görüşme diğerlerinden daha farklıydı. 1880'deki bu ziyaret Vambery'nin hayatında önemli değişikliklere yol açacak yeni bir görüşme meydana çıktı. 1888'de İngiltere'nin Dışişleri Bakanı Lord Salisbury'nin davetlisi olarak İngiltere'ye gitti. Vambery İngiltere ile Osmanlı Devleti arasında aracılık yapması hususunda görevlendirilmişti. Vambery'nin Türkler hakkındaki olumlu düşünceleri ve Rus karşıtı düşünceleri bu görevi kolaylıkla kabul etmesini sağladı. Bundan sonra biz Vambery'nin sık sık Osmanlı Sultanı ile görüşmeye gittiğini görürüz. Abdülhamit dışında Genç Türkler ve Siyonizm'in lideri Theodor Herzl ile görüşmeleri vardır. (Bkz. Ceyda Yüksel- kocaeliaydınlarocağı.org.tr)

Vambery, sadece İngilizler ve Osmanlılar arasındaki ilişkilere el atmakla yetinmemiş, Macarlar ve Türkler arasındaki ilişkilerle de ilgilenmiştir. Özellikle Macarlar'ın kökeni ile ilgili olarak Macarca'daki Türkçe alıntılar üzerine durmuştur.

Türkoloji'nin ana kitabı sayılan "Das Türkenvolk" adlı eserini Almanca'da çıkaran Vambery'nin en büyük başarısı 1870 yılında Budapeşte Üniversitesi'nde Doğu dilleri kürsüsünü kurmasıdır. Onun ile diğer Türkologlar arasındaki en büyük fark onun ethnogenesis alanındaki düşünceleridir. Vambery'e göre Macarlar'ın kökeni Türkler'e dayanmaktadır. Aksi düşünce dil ailesinin Fin-Ugor koluyla ilgili çalışmaları bulunan Budenz Joseph'ten gelir. Ona göre de Macarlar'ın Fin-Ugor ile ilgisi bulunmaktadır.

Budapeşte Üniversitesi'nin ilk Türkoloji Profesörü olan Armin Vambery 1913'te Budapeşte'de ölmüştür.

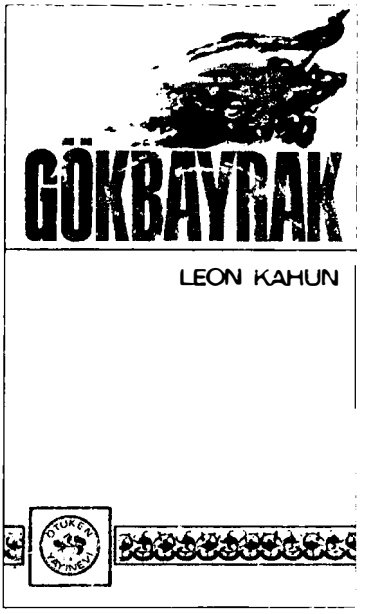
Dokuzuncu Bölüm

Türkçülüğe İlham Veren Kitaplar ve David Leon Cahun

Gökbayrak

Osmanlı Devleti'nde Türkçülüğün doğuşunu en çok etkileyen eser, Leon Cahun'un 1896'da yayınlanan eseri olmuştur. 1896 yılında Leon Cahun tarafından yazılan "Asya Tarihine Giriş Türkler ve Moğollar" adlı eser Meşrutiyetten sonra iyice büyümüş olan Türkçülük ve Turancılık hareketine büyük ilham vermiştir.

Leon Cahun'un 1876 yazdığı Romanı "Gökbayrak"ın orijinal adı "Gökbayraktan Albayrağa" dır.

Bu kitap öylesine bir içeriğe sahiptir ki milliyetçi ve muhafazakar kimliğiyle tanınan Ötüken ve Sebil Yayınevi tarafından bile yayınlanarak şöyle tanıtılmıştır: "Türk Milleti nihâyet doksan yıl evveline kadar, Dünyâ'nın en büyük devletlerinden biriydi. Yemen'den Orta Avrupa ovalarına kadar her tarafta O'nun şanlı bayrağı dalgalanmaktaydı. O günkü topraklarımız üzerinde bu-

gün yirmiden fazla devletçik kurulmuştur. Bunu hatırlayarak aşağılık hissine kapılmamanız için okuyacağınız ciddi bir eser."

Haçlı seferleri ve Moğol istilası sırasında bir Müslüman, bir Hristiyan ve bir putperestin başından geçenleri anlatan bu roman 1328 (1912) tarihinde Necip Asım tarafından "Göksancak" 1933 yılında da Galip Bahtiyar tarafından "Gökbayrak" adıyla dilimize çevrilmiştir.

Gökbayrak'ın konusu XII. Yüzyıl sonları ile XIII. Yüzyıl başlarına aittir; bir Müslüman, bir Hristiyan ve bir putperestin başından geçenleri anlatır. Bu tarihler bilindiği gibi Moğollar'ın Çin'in batısında büyük bir Türk devleti kurudukları devre rastlar. Romana Raymonde adında bir Fransız kadınıyla Djani ismindeki bir Moğol beyi arasında geçen bir aşk macerası da hissi bir hava katmaktadır.

Türk Tarihi

1316/1900 tarihinde yine Necip Asım tarafından yayınlanmış olan "Türk Tarihi" de büyük kısmıyla Cahun'un yukarıda bahsi geçen Asya tarihinden tercüme edilmiştir.

Necip Asım, kitabın başlangıcında şu tarihi vücude getirmek için... En ziyade işimize yarayan eser Pariste Mazarine Kütüphanesi muhafız kütüphanesi muavini tarafından yayınlanan 'Introduction a I' histoire I'Asie, les Turcs Mongoles adlı eseridir. 853 hicri tarihine kadar kaynak göstermeden anlatacağımız olayların ekserisi bu kitaptan ya aynen ya da cüzi tahrifle alınmıştır. Hakikaten Türk tarihine vukufu ve Türkler'e sevgisi ile meşhur

olan Cahun, zaten eserin tercümesine ve istenilen şekle konulmasına müsaade ettiler..." demektedir.

Atatürk'ün Emriyle Çevrilen ve Yayınlatılan Risale

Cumhuriyet devrinde Cahun unutulmamıştır. Onun 1873 tarihinde Milletlerarası Müsteşrikler Birinci Kongresi'nde sunduğu tebliği Atatürk tarafından dil inkılabı sırasında önemli görülerek dilimize çevriltilmiştir.

Bu kitap, Türk Ocağı, Türk Tarihi Tetkik Heyeti azalarından Tarih ve Medenî Bilgiler Muallimi Afet H. ile Riyaseti Cumhur Umumî Kâtibi Mehmet Tevfik, Çanakkale Meb'usu Samih Rif-at, İstanbul Meb'usu ve Ankara Hukuk Mektebi profesörlerinden Akçura Yusuf, Aydın Meb'usu Dr. Reşit Galip, Bolu Meb'usu Hasan Cemil, Ankara Hukuk Mektebi profesörlerinden Sadri Maksudi, Sivas Meb'usu Şemsettin, İzmir Meb'usu Vasıf ve İstanbul Hukuk Fakültesi profesörlerinden Yusuf Ziya Beyler tarafından hazırlanan Türk Tarihinin Ana Hatları, isimli eserin (Türk Tarihine Umamî Methal) ve (Orta Asyada Türk Tarihine Methal) kısımlarının telif ve terkibi suretiyle vücude gelmiştir.

Fransız Müverrihlerinden Leon Cahun tarafından 1873 tarihinde verilmiş olup Ruşen Eşref Bey'in Türkçe'ye çevirdiği bir konferans kitabın sonuna eklenmiştir.

"Ey Türk Milleti! Sen yalnız kahramanlık ve cengâverlikte değil, fikirde ve medeniyette de insanlığın şerefisin. Tarih, kurduğun medeniyetlerin sena ve sitayişleriyle doludur. Mevcudiyetine kasteden siyasî ve içtimaî amiller birkaç asırdır yolunu kesmiş, yürüyüşünü ağır-

laştırmış olsa da on bin yıllık fikir ve hars mirası, ruhunda bakir ve tükenmez bir kudret halinde yaşıyor. Hafızasında binlerce ve binlerce yılın hatırasını taşıyan tarih, medeniyet safında lâyık olduğun mevkii sana parmağıyla gösteriyor. Oraya yürü ve yüksel. Bu, senin için hem bir hak, hem de bir vazifedir!"

Maruf Fransız müverrihlerinden Leon Cahun tarafından 1873 yılında verilmiş konferans tercümesidir.

"Turanî denen ırkların tarih öncesi göçleri ile merkezleri hakkında bazı görüşleri (1873) uluslararası müsteşrikler kongresine arz etmek şerefine nail olmuştum. Gene o ayni içtima devresinde. *M. Leon de Rosny* (dö Rösni) de bir *Finno-Japonaise* (Fino-Japonez) diller grubunun varlığını ispat etmekte idi ki Türk, Japon, Macar, Ostiak, Mançu vs. lehçeleri onun aksamından bulunmaktadır. *M. de Rosny*'nin safi *lengüistik* (diller bilgisi) ten çekip çıkardığı hüküm ve neticeleri Jeolojiya (tabakatülarz)nin, coğrafyanın ve antro-polojiyanın bana gösterdiği hüküm ve neticelerle mukayese edince bunlar arasındaki benzerliğe hayrette kaldım. Her ikimiz de birbirimizden ayrı esaslardan hareket etmiş olmakla beraber tamamen birbirinin ayni bir hüküm ve neticeye varıyorduk; çoklu ve gayet saçık ve belirli bir-diller ve ırklar grubunun varlığını meydana çıkarıyorduk. Bir grup ki Himalaya'nın, Kafkas'ın, Balkanlar'ın ve Alpler'in şimalinde-Japonya'dan Bohemya'ya kadar geniş bir yere sahiptir.

O andan itibaren bu grubu daha uzaklara kadar takip etmeğe ve onun dilce ve ırkça kendisinden farklı kavimler arasında saçılıp kalacağı yerde bu geniş arz sahası

üzerinde bitişik bir kül teşkil ettiği devri tespit etmeğe karar verdim ve nihayet bu grubun o pek uzak devirde kullanmakta olduğu iptidaî dili kısmen olsun yeniden teşkil ve terkip etmeğe teşebbüs ettim.

Eskimiş bir lehçeyi yeniden teşkil ve terkip etmek, ondan türeyen veyahut tamamen farklı bulunan dillerin üst üste yığılmış tabakaları arasından geçerek, ren geyiği ve mamut ile asırdaş mağara insanlarının konuştuğu dile varmak teşebbüsü, küstahça ve hatta itirafta tereddüt etmem, biraz delice bir şey gibi gözükebilir. Bu iştigalin sonunda görülecektir ki bu, hiç de böyle değildir; bu tarzda bir tahlil gerçi çok zaman, gayret ve muşikâflık isterse de faraziyeye ve hayale hiç yer vermeyen emin, vazıh bir usule uygun yürütülebilir.

Ben, özetle göstermekle iktifa edeceğim, fakat doktrin şekli altında, ancak külliyetli adette vakıaların yığılması kendilerine lâzım gelen bütün açıklığıyla verdiği zaman, gösterebileceğim hüküm ve neticeleri sonraya saklayarak burada bu usulün esaslarını meydana koyuyorum.

I

Tarih öncesinde bir lehçenin Avrupa'da bıraktığı izleri meydana koyan ilk ben değilim. 1872'de, bütün memleketlerdeki işlenmemiş taş abideler hakkında yazdığı bir eserde —ki ben o eseri ilim için en mühim ve en başlıca şey diye addederim— meşhur İngiliz arkeologu *Fergusson*, işlenmemiş taş abidelerin mevcudiyeti ile yer isimlerini Rude Stone Monuments in ali Gontries; their Age tnd Uses, by Fergusson'in farklı ve açık şekli arasın-

daki sürekli bağdan dolayı daha o zamanlarda hayretlere düşmüş görünüyordu. Her nerede işlenmemiş taş abideler müterakim iseler, oralarda en sık tesadüf edilen yer isimleri Ak *(Ac)* ile nihayet bulur. Her nerede Ak *(Ac)* lı yer isimlerine tesadüf edilemezse, oralarda da işlenmemiş taş abideler hiç bulunmuyor.

M. Fergusson'a göre Keltler *(Celte)* Goller *(Gau-lois)*, Kimriler *(Kymris)* diye yadedilmek istenen kavinler gelmezden önce bir insan ırkı vardı ki onların yer isimleri Ak *(Ac)* ile nihayet bulurdu. Mağaraların içinde mevcudiyetinden ve san'atından izler bırakmış olup M. Fergusson'un Eskimo-lara, Samoyetlere ve Alaska kavimlerine kıyas ettiği bu iptidaî ırk imha edilmiş veyahut ki doğudan batıya Fransa ve İngiltere'nin en sefil ve en az müsait kısımlarına doğru, Bretanya'nın *(Bretag-ne)* kayaları içine, Gal *(Gaile)* memleketinin dağları içine, Lozerin *(Lozere)* kuru yaylaları üstüne, Dordonya'nın *(Dordogne)* en kısır kısımları içine püskürtülmüş olacak. Bu ırk oralarda devamlı karışımlarla unutturularak veyahut ki şiddetle imha edilerek en sonunda ortadan kayboldu. Fakat, M. Fergusson, yukarıda zikri geçen havalilerin hepsinde bizim milâdî tarihimizin XII'nci asrına kadar orijinal bir mimarînin izlerini takibe muktedir olabilmiş ve onu bu ırka veyahut ki, hiç değilse onunla ihtilâflara maruz kalmış olan ırklara dayandırmıştır. M. Fergusson'un bu işlerdeki yüksek salâhiyeti ve kitabında vermiş olduğu kat'î, ret ve cerhi imkânsız deliller, beni de onun hüküm ve neticelerini kabule mezun kılıyor. Şu halde bakalım, Goller *(Gaulois)* gelmeden önce, tarih öncesi devirlerde Fransa ve İngiltere'de oturmuş, yer isim-

lerini *Ak* (Ac) ile nihayetlendirmiş olup, bizim milât tarihimizin XII'nci asrına kadar kurduğu abideleri *M. Fergusson*'un bize *Orta Asya'nın, Hindistan'ın Tibet'in, Rusya'nın ve umumiyetle Fino-Japone (Finno-Japonais)lerin yaşamakta olduğu ve yaşamış bulunduğu veyahut ki geçişlerinden aşikâr izler bırakmış bulunduğu bütün memleketlerdeki abidelerin ayni olmak üzere gösterdiği bu ırk kimdi?*

Fakat, yer isimlerine taallûk eden noktada, elinde ancak eksik vesikalar mevcut bulunmuş olduğunu Fergusson kendi de tasdik ediyor. *Redruth*'un güneyinde ve *Falmuth*'un batısında bulunan Kornuay *(Cornouaille)* köşesinde, yani İngiltere'nin bu kısmındaki bütün işlenmemiş taş abidelerin birikmiş bulunduğu bu noktada o. *Ak* (Ac) lı 38 isim meydana çıkarıyor; fakat, elinde haritalardan başka bir şey bulunmayan M. Fergusson'un ancak 75 tane (Ak)lı isim meydana çıkarabildiği Dordonya'da *(Dordogne)* yukarı Lojöri (Laugerie) ile aşağı *Lojöri*'nin, Madle'nin *(Madeleine)* Eyziler'in, *(Eyzies)* Karmanyon'un *(Carmagnon)* tarih öncesi abideleri bulunan – Dordonya'da M. Bertrand bu abidelerden 100 tane mevcut olduğunu meydana çıkarıyor. Pek iyi, ben bu eyaletin topoğrafî kamusunu tetkik ederek, yalnız (A) ve (B) harflerinde bunlardan 84 tane ve bütün eyalet içinde de 800'den fazla isim buluyorum: O (Lot), Morbihan, Finister (Finistere), Şarant Charente), Aveyron, Lozer (Lozere) için de böyle söyleyebilirim. Bunların hepsi de megalitik abidelerin çok miktarda müterakim bulunduğu ve iki röton eyaleti müstesna olmak üzere her tarafınla mağara insanlarının bakayası bulunmuş olan eyaletlerdir. Daha âlâsı var; bu mağara insanlarının kalanın

onda dokuzu, ismi Ak (Ac) ile nihayet bulan bir yerin civarında keşfedilmiştir.

Misaller: (Dordogne) de:

Grotte de Crsomangon - Tay *ac* nahiyesinde.

Grottes des Eyzies- Tay *ac* nahiyesinde.

Grotte de Laugeri haute et basse - Tay *ac* nahiyesinde.

Grotte du Moustier - Peyzac nahiyesinde.

Gisements de Cros et de Lenguais - Mont-de Neyroc nahiyesinde, vs.

Daha sonraki tetkiklerde yer bulacak olan daha bol teferruata girişmeksizin:

1— Fino-Japone tipinde megalitik abidelerin.

2— Mağara insanının.

3— Ak (Ac) lı yer isimlerinin [1]. Birbirlerine bitişik ve değişmez uyumunu ben hemen bugünden tasdik ediyorum. Şimdi bu yer isimlerini tahlil edelim:

II

En önce işaret edelim ki bu yer isimlerinin büyük ekseriyeti obalara, köylere, kasabalara karşılık gelir; bu isimlerden yalnız 20 kadarını bir ırmak, bir tepe veyahut ki sair arazi arızası taşımaktadır; bu takdirde dahi civarda daima Ak (Ac) lı yeni veya eski bir durak veya küçük köy ismi bulunur. Mesela Dordogne de: Reone yahut Beonak (Beonac) çayı, ki Beonak köyünden 1100 metre mesafededir. Keza şunu da işaret edelim ki, Orta Asya'da pek sık bulunan (Ak)lı isimlerin büyük ekseriyeti meskun yerlerin adıdır, arazi arızalarının değil; misalleri: Saganak, Akinak, Benlak, Tursak, Djisak vs. Bundan başka, bu bapta, şu da müşahede edilir ki Orta Asya'da

arazi arızalarına verilmeye yarayan isim, meskun yerin ismidir. Syr veya Seyhun demekten ziyade Hocent (Khojend) ırmağı denir. Fransa'da da son hecesi (Ak)lı yerlerde bu farklı olaya tesadüf olunur. Bu, bir defa bu suretle mevzu olunca, şu esrarlı (Ak) ın manasını keşfetmek çok zor bir şey değildir. Fakat ben bunu böyledir diye bilmiyorum, bunu kati surette bir yana bırakıyorum da, şimdilik geçici olarak şu Ak sonuna gelen hecelerle meşgul oluyorum.

Yer isimlerini tetkik edecek herhangi bir kimse için değişmez bir kaide vardır, o da şudur: Her tercüme edilen yer adının bir manası vardır; sonra da bir kavim bir memlekete göçtüğü zaman, o memlekette kendisinden evvel kurulmuş olan kavmin yer isimlerini tercüme eder; ya o isimleri olduğu gibi muhafaza eder veya ki kendi konuştuğu dilin fonetiğine göre o isimleri sakat telaffuz ederek muhafaza eder:

Bu böyle olursa, şu halde ak (Ac) ile nihayet eden Fransız yer isimlerinin ilk hecelerini alalım ve onların setlik (Gelligue), Gaelik (Galeque) bir bahçede, daha ilerisine varıyorum, herhangi Ari bir lehçede manasını bulmaya çalışalım. Yüzde 99 buna başarılı olamayız.

Fakat Fino-Japone bir dilde arayacak olursak iş değişir! Bu Fransız yer ismini, yüzde altmış, birden bire açıklamaya başarılı oluruz.

Hepsi bundan ibaret de değildir: Bu ilimlerin dörtte üç çeyreği kulağa aşikar surette Asyai bir ahenk arz eder. Hemen hepsinde de şu Ai, Ei, Oi, Eui (öy) mahreçlerini bulursunuz ki Türkler'in hançeresine pek munistir. (Ailac) Ayak a, (Bainac) Baynak'a (Boyac) Buyak'a,

(Beillac) Beyyak a, (Bayac) Bayyak a, hatta XI'inci ve XII'inci asırlardaki (Charte) Şartların içinde yazılı olan (Braiarac) Brayarak ve (Barairac) Barayrak'a bakınız, Türk savtının bundan alası olamaz! Bu o kadar gerçektir ki Orta Asya haritası üzerinde tesadüfen herhangi (Ak) lı bir yer adı almanız ve sonra onu Fransa'nın topoğrafi sözlüklerinden birinde aramanız birden bire bulmaklığınız için kafidir.

Misaller

Syr Darya üzerinde Benlak

(Dordogne) de *Benllıac ve Beunac*

(Morbihan) da *Beillac* ve *Beneac*

(Basses – Pyrenees) de *Beylac*

Samarkand civarında Djizak

(Dordogne) *de Chizac*

(Dordogne) de *Chavagnak*

Taşkent civarında *Sağanak* Sairam civarında *Âkinak* (Morbihan) da *Aguiniac*

Fakat netice çıkarmakta acele etmeyelim. Yer isimleri mevzuu bahis olduğu zaman, elimizde safî, yanılmaz bir kontrol vardır; o da bizzat yerlerin manzarasıdır. Bunu bu mevcut hale tatbik edelim ve *(kc)Ak* iki Fransız yer ismi alalım: *Agonac* ile *Baillac*. . .

Arî dilleri, *Ago* yahut *Ako* ve *Bal* sadaları hakkında bana hiçbir şey ita etmemektedir. Şu halde Fino-Japone dillerde arayalım.

Buluyorum ki Çağatay Türkçesi'ndeki (Akmak) fiili, Uygurca'daki Akmak ve Yakutça'daki ak, ago kökleri, *çıkmak, yüksekte olmak* manasına bağlı bulunuyor ve bu

dillerde *Bai* kelimesi kâh hakikî manasında, kâh mecazî manasında *Alt, Aşağı, Hakir* fikrine bağlı bulunuyor. Şu halde Fino- Japone dillere güvenerek ben Agonac için *yüksek\ yer, akıntı yukarı yer* manasını, Baillac için de *aşağı yer akıntı aşağı yer* manasını kabul edeceğim.

Şu halde erkânı harbiye haritasını alıyorum, bu iki köyümü de arıyorum, araziyi tetkik ediyorum ve Fino-Japone açıklamanın bana dediği üzere buluyorum ki Agonac yalçın bir tepenin üstünde, Baillac da bir huninin dibindedir."

Zannediyorum ki bu defa artık şüpheye müsaade yoktur. Ve binlerce yıl evvel Fransa'da yaşamış olan o mağara insanları da tıpkı yüksek Asya'nın ilk Turanlılar'ı gibi yukarı için *Ako,* aşağı için de *Bai* derlerdi. İşte lûgatçeme *kazandığını* iki kelime.

Şimdi, usul neden ibarettir?

Daha şimdiden görülüyor:

1- Bütün (Ac) *Aklı* yer isimlerini alacağız.

Bu isimler ister Avrupalı olsun, ister Asyalı olsun, ehemmiyeti yok.

2- İçlerinde (Ac) Ak, arîcenin *Apı* olanların hepsini ihraç edeceğiz.

3- İçlerinde, kelimenin (Ac) *Aka.* tekaddüm eden kısmı, Arî bir dilin yardımıyla iyi kötü açıklanabilecek bütün yer isimlerini de ortaya koyacağız.

4- Kalan kelimelerin stoklarını toplayacağız ve grup grup tasnif edeceğiz. Meselâ, Dordogne'de (Baillac)ı, (Morbi han)da (Bayac)ı, aşağı Pirenelerde (Beillac)ı, (Bayac)ı, ve (Baylacj)ı bulduğumuz vakit *Beti* yahut *Bei* kaynaklarını muhafaza edeceğiz; ta ki, bunları daha sonraki ameliyata tâbi tutalım.

Hasılı, ancak birçok eyaletlerde müşterek olan kelimeleri elde tutacağız. Ve onları seslerinin aynı olması noktasından bir araya toplayacağız. Kelimenin, mümkün mertebe en eski şekillerini arayacağımızı söylemeye hacet yoktur. Ben, hali hazırda 500'den fazla isimli bir liste kaleme aldım, bu isimlerin hepsi de XIII'üncü asırdan öncesidir.

5- Bu suretle tasfiye edilmiş olan bu lûgatçede Fino-Japone kelimeleri arayacağız.

Fakat bir dil ile yetinmekten de tamamıyla sakınacağız. Kelimemizi aynı zamanda Uygur'da, Yakut'ta, Çağatay'da, Ostiyak'ta, Mançu'da, Japonca'da, Macarca'da hatta Mongolca'da da bulacak olursak iyi bir yol üzerinde gitmekte olduğumuz ihtimali mevcut bulunacaktır. Fakat, bir veya iki müşabehet bize kâfi miktarda sağlam ve müspet gözükecek değildir.

6- Bir kelimenin bu Fino - Japot dillerden bir çoğunda mevcut olduğunu bu suretle meydana çıkardıktan ve onu tercüme ettikten sonra o kelimeyi kat'î haddeden geçireceğiz. Onu yerlerin kendileriyle karşılaştıracağız. O yerleri doğrusu doğrusuna tarif ve tasvir edip etmediğine bakacağız. Şayet kelime bu son tecrübeden de kendi şerefiyle çıkacak olursa, zannederim ki Fransa'da Precelitque (Keltlerden evvel - Preseltik), Almanya'da Pçegermain (Prejermen - Cermenden evvel), İtalya'da Prelatin (Lâtinden evvel - Prelaten) bir kelime üzerine el konuş olduğumuzu söylersek delilden büsbütün mahrum bir iddiada bulunmuş olmayız.

Şimdi, ben yeniden teşkil ve terkip ettiğim bu dilin bütün kelimelerinin Fino - Japone kelimeler olduğunu;

Avrupa'nın Preariyen (Arıden evvel) dilinin veya dillerinin anahtarının Orta Asya'da olduğunu; ve bizim ırkımızın terkibine bu kadar kuvvetli bir nispette girmiş ve XIII'üncü asra kadar ayrı bir mimarî tipi teşkil edebilmiş olup gerek maddî, gerek manevî tiplerine bugün dahi her memlekette her gün gözümüzün önünde tesadüf ettiğimiz bu ırkların menşelerini orada aramak lâzım geldiğini daha şimdiden kabul ve iddia edecek vaziyetteyim.

Şimdi söylediğim şeylerden sonra, elde edilmiş neticeleri, sağlamlaştırmaya veya nakz ve iptal edebilecek kabiliyette olan hiçbir unsurun dahi imhal edilmemesi lâzım geldiğini ilâve etmeye gerek görmüyorum. Bu tetkikte craniologie (kıhıf bilgisi)nin, tarihin ve sanayii beşeriyenin delilleri gelip, *linguistique* (diller bilgisi)nin, jeo-lojiyamn ve arkeolojik coğrafyanın delillerine uygun olmalıdır. Müzelerimizde ve koleksiyonlarımızda ancak dağınık kırıntılarını muhafaza etmekte olduğumuz tarih öncesi ırkların tarihini yeniden vücude getirmekten başka bir şeye mütemayil bulunmayan bu muazzam tetkikte bunların oynaması lazım gelen rolü, bundan sonraki bir toplantıda göstereceğim."

Onuncu Bölüm

Moiz Kohen (Tekin Alp) ve Türkleştirme

Serez'li Taham'ın Oğlu Moiz Kohen

Ahmet Vefik Paşa ve Mustafa Celaleddin Paşa'nın Türk dili ile ilgili eselerinden başka aynı dönemlerde Serez'li bir hahamın oğlu olan Moiz Kohen Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde hızla büyüyen Türkçülük akımının neredeyse bayraktarlığını yaptı.

Moiz Kohen, ilk kez Cavit Orhan Tütengil tarafından yayınlanan ve Ertuğrul Düzdağ'ın "Yakın Tarihimizde Gizli Çehreler" adlı eserinde yayınlanan belgelere göre kendi hayatını şöyle anlatıyordu:

Türkçülüğü Avrupa'ya Tanıttım

"1883 tarihinde Serez'de doğdum. Babamın adı İshak'tır. Tahsilimi Selanik'te Alyans ve bilahare Hukuk mekteplerinde yaptım.

Yazı ve fikir hayatına 14 yaşında iken başladım. Esas mesleğim avukatlık olmakla beraber 1900 senesinden 1912 senesine kadar Selanik'te çıkan Yeni Asır gazetesinde fasılasız olarak muharrirlik yaptım. 1905 senesinde İttihat ve Terakki Komitesi'ne intisap ederek Meşrutiyet'in ilânına hizmet edenlere karıştım. 1909 senesinde Selanik'te Teşebbüs-i Şahsî nam kitabım çıktı. 1910 senesin-

den 1912 senesine kadar Selanik'te Meclis-i Umumî-i Vilâyet âzalığı ile Encümen-i Vilâyet âzalığında bulundum.

Fikriyat sahasına, 1906 senesinde Selanik'te Yeni Asır gazetesinde muharrirlikle başladım. O tarihten Selanik'in sükûtuna yani 1912 tarihine kadar yine Selanik'te:

1) İktisadî ve içtimaî mevzular üzerine muhtelif eserler neşrettim.

2) Tâmîm-i Lisân-ı Osmanî Cemiyeti'ni tesis ve reisliğini deruhte etmekle daha o zamandan beri millî birliğe hizmet etmeğe çalıştım.

3) Meclis-i Umumî-i Vilâyet ve Encümen-i Vilâyet âzası ve umûmi kâtibi sıfatıyla umûmî hayatın bütün safhalarında faaliyette bulundum.

4) Ziya Gökalp'ın ilham ve irşadıyla resmî makamların direktiflerini takip ederek hars ve kültür sahalarında mühim vazifeler deruhte ve bu cümleden olarak millî intibahın ilk hamlesi olan Türkçülük, Yeni Hayat ve Yeni Lisan cereyanlarına büyük bir gayretle iştirak ettim.

Türkçülüğe olan hizmetlerimden dolayı Türk Ocağı fahrî azalığına seçildim. Türkçe'nin sadeleştirilmesi gayesini güden Yeni Lisan Encümeni'nin faal azasından biri olarak çalıştım.

Türkiye'nin içtimaî ve kültürel hayatım Avrupa'ya tanıtmak gayesiyle Mercure de France, Bevue de Paris gibi mecmualarda birçok uzun tetkikler, bu tetkikler cümlesinden olarak 1912 senesinde Mercure de France mecmuasında Les Turcs â la recherche d'une âme nationale mevzuu hakkında uzun bir tetkik neşrettim. Yeni Türkçülük cereyanım Avrupa'ya tanıtan ilkyazı

olan bu eser, merhum Yusuf Akçura tarafından Türkçe'ye tercüme olunarak sitayişkâr bir mukaddime ile Türk Yurdu mecmuasında neşrolundu.

Ziya Gökalp'ın Yardımı

1912 senesinde Selanik'in sukutu üzerine İstanbul'a hicret ettim. İstanbul'da dahi esas meslek olarak avukatlığa devam etmekle beraber yazı ve fikir hayatı faaliyetine germi verdim. Yeni Mecmua'nın daimî muharrirliğine katılmakla beraber diğer gazete ve mecmualarda neşriyata devam ettim. 1914 senesinde iktidar partisinin maddî ve Ziya Gökalp'ın manevî yardımıyla memlekete millî iktisat mefhumunu sokmak ve bu mefhumu memlekete yaymak maksadıyla Celâl Sâm ile beraber, İktisadiyat Mecmuası'nı neşir ve merkezi bu mecmuanın yazıhanesi olmak üzere aynı maksatla yine Ziya Gökalp'ın müzâheretiyle, İktisat Derneği'ni kurdum.

1914 senesinde Almanca olarak 'Türkizmus und Pantürkizmus' eserim Veimar'da Kipenhaus Neşriyatevi marifetiyle Almanca olarak neşrolundu ve bu eser İngilizce ve sair lisanlara dahi tercüme olundu. Çörçil, Birinci Harp hakkındaki dört ciltlik hatırat eserinde o zamanki Türkiye'nin durumu hakkında yegâne kaynak olarak bu eseri göstermiştir.

1914'ten 1918 senesine kadar Hukuk Fakültesi'nde Ümum-i Malî Müderris Muavinliği'nde bulundum.

1910 senesinden 1937 senesine kadar Türk millî intibahının takip ettiği muhtelif safhaları ilmî esaslar dairesinde sistemleştirerek Türk milliyetperverliğini Türkçe ve ecnebi lisanlarda neşrettiğim eserlerle bütün dünyaya

tanıttırmayı kendim için vazife saydım. Bu cümleden olarak 1910 senesinde Türkçe ve Fransızca olarak Türkler bir ruh-i millî arıyorlar.

1914 senesinde Almanca, İngilizce ve kısmen Türkçe Türkizm ve Pantürkizm ve 1937 senesinde muhterem partinin tasvibiyle ve Fransız Parlâmentosu Reisi Dr. Herriot'un pek sitayişkâr mukaddimesiyle Fransızca ve Türkçe, Prag Üniversitesi Rektörü'nün mukaddimesiyle Çekçe olarak Kemalizm namlarıyla birbirini tamamlayan üç eser neşrettim. Türk milliyetçiliğinin muhtelif safhalarını sistemleştiren ve canlandıran bu üç eser, Avrupa ilmî mahâfüüde büyük bir rağbete mazhar olmuş ve Avrupa muharrirleri tarafından bu mevzu üzerine muhtelif lisanlarda neşrolunan yüzlerce eser için esas ve mehaz ittihaz olunmuştur.

1912 senesinde İstanbul'a hicret ettikten sonra dahi en mühim ticaret müesseselerinin umum müdürlüğünü deruhte etmek suretiyle hayatımı serbest surette kazanmaya devam etmekle beraber yine Ziya Gökalp'ın ilham ve irşadıyla resmî makamların direktifleri dairesinde hars ve kültür sahalarında çalışmaktan ve bu itibarla Türk Yurdu, Türk Derneği, Yeni Mecmua gibi mecmualarda muntazam surette millî intibaha hadim yazılar neşretmekten geri kalmadım.

Türkleştirme

Selanik'te Tâmîm-i Lisan-ı Osmanî Cemiyeti'ni tesis etmek suretiyle daha o zaman takip ettiğim millî birlik gayesine matuf mesâime İstanbul'da dahi büyük bir gayretle devam ve bu itibarla Hars Birliği ve Türk Birliği

namındaki cemiyetleri tesis ve bu cemiyetlerin reisliğinde uzun seneler faaliyette bulundum. Millî birlik hususundaki fikir ve kanaatlerimi 1928 senesinde neşrettiğim Türkleştirme nam eserimde evâmir-i aşere şeklinde toplayarak neşrettim. Bu eser en güzide Türk mütefekkirlerinin takdirkâr mütâlâalarım hâvi olduğu gibi, gerek Türk ve gerek ecnebî matbuatında büyük bir alâka ile karşılaşmıştır."

Uydurma On Emir!

Moiz Kohen 1961'de Fransa'da öldü.

Moiz Kohen'i önemli ve ilginç kılan en önemli husus Türkçülüğü yanında ismini de Munis Tekinalp olarak değiştirmesi ve Kemalizm'i adeta dinselleştirmeye çalışmasıdır. Moiz Kohen Yahudiler'in Tevrat kaynaklı **On Emir** dini inanışına göre, Musa'ya Sina Dağı'nda Tanrı tarafından 2 taş tablet üzerinde verildiği söylenen bir dizi dini ve ahlaki yaptırımlarını 1928 yılında çıkardığı Türkleştirme isimli kitabında (65-68) şöyle revize etmiştir.

1. İsimlerini Türkleştir,
2. Türkçe konuş,
3. Havralarda duaların hiç olmazsa bir kısmını Türkçe oku,
4. Mekteplerini Türkleştir,
5. Çocuklarını memleket mekteplerine gönder,
6. Memleket işlerine karış,
7. Türkler'le düşüp kalk,
8. Cemaat ruhunu kökünden sök,
9. Millî iktisat sahasında vazife-i mahsûsanı yap,
10. Hakkını bil.

Gerçek On Emir

Emirler, Tevrat Çıkış (Exodus) / Bap 20'de yer almaktadırlar:

1. Karşımda başka ilahların olmayacak.
2. Kendin için oyma put, yukarıda göklerde olanın, yahut aşağıda yerde olanın, yahut yerin altında sularda olanın hiç suretini yapmayacaksın, onlara eğilmeyeceksin ve onlara ibadet etmeyeceksin.
3. Yehova'nın Rab'in ismini boş yere ağza almayacaksın.
4. Sebt gününü takdis etmek için onu hatırında tutacaksın. Altı gün işleyeceksin ve bütün işini yapacaksın, fakat yedinci gün Allah'ın Rab'e Sebttir. Sen ve oğlun ve kızın, kölen ve cariyen ve hayvanların ve kapılarında olan garibin hiçbir iş yapmayacaksınız. Çünkü Rab gökleri, yeri ve denizi ve onlarda olan bütün şeyleri altı günde yarattı.
5. Babana ve anana hürmet edeceksin.
6. Katletmeyeceksin.
7. Zina etmeyeceksin.
8. Çalmayacaksın.
9. Komşuna karşı yalan şahadet etmeyeceksin.
10. Komşunun evine tamah etmeyeceksin, komşunun karısına, yahut kölesine, yahut cariyesine, yahut öküzüne, yahut eşeğine, yahut komşunun hiçbir şeyine tamah etmeyeceksin.

Dininin temel emirlerini değiştirecek kadar kendini Türkçülüğe adamış olan Moiz Kohen daha sonra 1944'te "TürK Ruhu" adlı bir eser yayımlamıştır. Kitapta ise "Tekin Alp" imzası vardır.

Türk Ruhu

287 sayfalık kitap dört kısım ve bir "Netice" halinde toplanmış otuz üç fasıldan ibarettir.

Kitabı teşkil eden otuz üç bölümün başlıkları:

Birinci kısım: Türk ruhu ve millî kahramanlar – Türk deyince ne anlıyoruz - Millî ruh deyince ne anlıyoruz - Irkların müsavatsızlığı - Türk ruhunun yapısı nedir - İradeli meyil ve hareketler, şuursuz görenekler, insiyaklar - Irk, muhit, zaman - İrsiyet ve ataya çekme (Atavizme) - Atalar hayatı - Türe yasa - Yasanın yükselişi ve alçalışı - Göçebelik ve dinamizm - Civanmertlik hasletleri - Mete ve Atilla.

İkinci kısım: Sentetik ruh - Türkçülük ve İslamcılık - Osmanlı İmparatorluğu'nun uzun sürmesi - İslâm medeniyeti - İlk darbeler - Bizans tesiri - Şark tevekkülü - Türk birliği - Tanzimat Islahatı - Namık Kemal (İslâmiyet devrinin şahıslanışı).

Üçüncü kısım: Meşrutiyet - Ziya Gökalp.

Dördüncü kısım: Diriliş - Armazol ve Ahriman - Yeni Türkiye ve Atalar ruhu - Atatürk ve İnönü

Netice: İnhitat ve satvet.

Türk Ruhu ve Millî Kahramanlar Yazısından

Bu eserin gayesi de, işte, nice sağlam ve kudretli imparatorluğun yaratılmasını mümkün kılan o Türk ruhunun ahlâkî ve manevî vasıflarını belirtmektir. (s. 2)

(İslâmlararası ruhu) Namık Kemal şahıslandım.

Namık Kemal hürriyete susamış bir kahramandır. Fakat milleti hürriyete kavuşturmak için, sentetik ve İslâmlararası ruhun esiri olan Türkün atalar ruhuna hürriyet bahşetmek lâzım geldiğini idrak etmemişti.(s. 3)

Türk Birliği Yazısından

Buna mukabil, halk ve avam, İslâmiyet cereyanına kendisini tamamen kaptırmış değildi. Halk, her şeye rağmen, kendi dilini, kendi kültürünü ve atalar mirası ruhunun meşbu bulunduğu manevî telakkileri İslâmiyet devrinde dahi muhafaza etmiştir.

Eski Türkler'in Tanrısı halkın ruhunda hâlâ yaşıyordu; (...) camilerde, Allah'a ibadet ediyorlardı fakat için için Tanrı'ya tapıyorlardı. (s. 155)

Tanzimat Islâhatı Yazısından

Tanzimat hatt-ı hümayunu ile başlayan serbestlik hareketi, takriben üç çeyrek asır sürmüş ve Türkçülük hareketinin inkişâfıyla olgunluk çağına girmiştir. Kemalist Türkiye'nin eseri olan millî hâkimiyet, milletin kahramanları olan Atatürk'le İnönü tarafından şahıslandırılmış o olgunluğun semeresidir. (s. 171)

Eğer Frenkçiler yalnız olsaydılar, Türk milleti ekspres sür'atiyle, tereddi uçurumuna sürüklerdi. Fakat bereket versin ki, şeriatçıların terk ettikleri muhafazakâr zihniyet fren vazife görüyor, tedenniye mâni oluyordu. Meşrutiyet ve Türkçülük hareketi vaktinde yetişmiş, Türk milli kültürüne Avrupa medeniyeti aşılayan Kemalizm'in şifalı eserine zemin hazırlamıştır. (s. 172)

Meşrutiyet Yazısından

Millet, 1908 Jön Türk ihtilâlini tarife sığmaz bir heyecanla karşıladı. Bu ihtilâl ondan on sene sonra vukua gelen Kemalist ihtilâli gibi, millî bir kahramanın değil, İttihat Terakki adlı komitenin eseriydi.

Bu ihtilâlin tarihine dair çok şey yazılmış fakat ideolojisi kâfi derecede tahlil edilmemiştir. Sebebi de, ihtilâli yapanların, başlangıçta, memleketin içtimaî ve iktisadı bünyesine uygun ve milletin ruhuna ve an'anesine yaraşır, muayyen bir program tespit etmemiş olmalarıdır. (s. 195–196)

Atatürk ve İnönü gibi devlet adamları, muhite ve zamana uymak, mevcut asırlık içtimaî amilleri hesaba katmak ihtiyacında değillerdir. Onların harp zaferleri, muharebe sahnelerinde yarattıkları mucizeler, sahiplerine öyle bir otorite halesi kazandırmıştır ki, uzun tarih asırlarının Türk milletine bıraktığı irtica unsurlarını, iktidar mevkiine giden yol üzerinden uzaklaştırmak salâhiyetini kendilerinde bulabilmişlerdir. Meşrutiyet devrindeki durumun hususiyetini daha iyi anlatabilmek için, diyebiliriz ki, bizzati Gökalp, kendisi gerçi milletinin timsaliydi, fakat kuvvet ve iktidarı temsil eden bir kahraman değildi. Ne istediğini, milletin selâmeti için ne yapmak icabet etiğini biliyordu. Fakat devletin başında kendisi bulunmuyordu. O daima siyaset kulislerinde gizli duran bir suflör rolüyle, daima bilvasıta hareket etmek hususunda maharet mucizeleri göstermeye muvaffak olmuştur... İdealini, inkılâb yoluyla tahakkuk ettirmek için icap eden kuvvete ve kudrete sahip değildi, (s. 207)

Ziya Gökalp Yazısından

Ziya Gökalp, İttihat ve Terakki'nin Diyarbakır komitesi reisliğini üzerine alacak en münasip adamdı. Fakat Diyarbakır'ın faaliyet çevresi Ziya Gökalp gibi bir

şahsiyet için pek dar olduğunu ve onun İttihat ve Terakki Merkez Komitesi'nde vücudu şart olduğunu bir gören bulundu. (...) Bu adam kimdi? Bu adam (...) Mustafa Kemal'in bizzat kendisiydi. (s. 212)

Mütevazi, sakin ve çekingen mizaçlı, hiçbir harp veya ihtilâl hareketiyle kendini göstermeden, gölgeden birden bire sıyrılıp ortaya çıkmış bir adamın, birden bire, Türkiye gibi büyük bir imparatorluğun, gizli akıl hocası mevkiine yükselişi, tarihte belki ilk defa vaki olmuştur ki bu da, dikkate değer bir hadisedir. (s. 214)

Türkçülüğün büyük üstadı ile 1910 senesinden beri ta vefatına kadar yaptığım şahsî sıkı temaslardan peyda ettiğim kanaate dayanarak şurasını belirtmeyi vazife sayarım: Ziya Gökalp ilmî kanaatim hiçbir zaman değiştirmemiştir. Turan mefkûresini bidayetten sonuna kadar bir gaye değil, bir vasıta olarak ileri sürmüştür. (s. 217–18)

Atatürk, Türkçüler'in yalnız kalemleriyle tahakkuk ettirmek istedikleri milletin istikbalini ve serbestîsini, halkçıların başında hakikat haline getirmiştir. Ruhen tekâmülcü olan Ziya Gökalp (...) mevcut realiteleri ve Türk-İslâm sentezini hesaba katarak Türk milletini vücuda getirmek istemiştir. Hâlbuki hâdiseler daha başka türlü inkişaf etmiş ve Türkçülük ideali ancak Kemalizm inkılâbı ile vücûde gelebilmiştir. (s. 222)

Yeni Türkiye ve Atalar Ruhu Yazısından

Cengiz Han hiçbir vakit payitahtını Pekin veya Semerkant'e nakletmeyi hatırına getirmedi. Payitahtının step içindeki eski, sade ve mütevazi ana vatanda, Kara-

kurum'da kalmasını tercih etmiştir. Kendisi stepten ayrılmamış, fakat bütün dünyayı step ruhuna bağlamıştır. Şu halde yeni Türkiye hükümetinin merkezi olarak Ankara'nın seçilmesi keyfiyetini izah için daha başka sebepler aramaya lüzum var mı? (s. 253)

Yeni Türkiye'nin en esaslı umdelerinden biri olan lâik prensibine gelince, bu da, eski Türkler'in içtimaî ve siyasî rejimine tam mânâsıyla tekabül etmektedir.

Eski Türkler hiçbir zaman ve hiçbir vaziyette âmme hayatında dine yer vermemişlerdir. Berkhaûsen'in haklı olarak belirttiği gibi, Türkler, yaratılışta, dine fazla muhtaç değillerdi ve dinî akidelere büsbütün kayıtsız idiler. (s. 256)

Atatürk ve İnönü Yazısından

(Biri İzmir'de, öteki Selanik'te doğmuştur.) Fakat ne ehemmiyeti var? Damarlarında dolaşan aynı kan değil mi? En derin duyguları aynı atalar ruhundan ilham almaktadır. (...) Onların ruhuna aynı Bozkurt ilham verdi. (s. 258)

Biz, cihan tarihinde görüşleri, fikirleri ve seciyeleri, bu derece birbirinin tıpkısı olan iki devlet adamı daha bulmanın imkânsız olduğunu belirtmeyi lüzumsuz görüyoruz. (s. 259)

Milletin eski ataları gibi Atatürk de halk mümessilleri ile devamlı teması muhafaza etmek için bu şölenlerden istifâde etmiştir. Çankaya'da bu ziyafetler hemen her gece veriliyor, eski şölenlerde sel gibi akan kımızların yerine modern içkiler içiliyordu. (s. 261)

Atalar ruhu, Atatürk-İnönü çiftinin ölmez eserinde, bütün ihtişamıyla parıldar. Bu eser, baştanbaşa esasım Altay yaylalarından alan aynı nefha ile aynı ruhla meşbudur. Ve biz, buna "Bütüncülük" adını vereceğiz. (s. 261)

Kemalist inkılâp hiçbir zaman din aleyhtarı bir hareket olmamıştır. Bu hareket sırf hakikî dini, sözde dinden ayırmış ve Türk cemiyetini, din perdesi altında araya sokulan inançlardan telâkkilerden ve zihniyetlerden kurtarmıştır. Onun yegâne gayesi sofu, dinî totalitercilik yerine, millî totaliterciliği koymaktı. Kemalizm'in hiçbir mümessili hiçbir vakit din aleyhinde düşmanca bir kelime kat'iyyen söylemiş değildir. (s. 269)

Kemalist inkılâbın tam zaferi sayesinde, yeni nesil, Kemalist hava içinde büyüyen nesil, milleti asırlarca müddet, batının ilerlemesinden uzakta tutan her türlü irtica fikirlerinden tamamen uzaktır. (s. 270)

İnhitat ve Satvet Yazısından

Sonraki hâdiseler Pantürkizm ideolojisinin ateşli önderlerinin tahminlerinde ve takdirlerinde yanıldıklarını göstermiştir. (s. 275)

Batı medeniyeti seviyesinin üstüne yükselmek senin için alelade bir emel değil, kendi nefsine karşı kutsal bir vazifedir. (s. 287)

Kemalizm'in Kitabı

Moiz Kohen, 1936'da yayınladığı "Kemalizm" adlı eseriyle de tanınmıştır.

Tabii olarak bu kitap "Tekin Alp" imzasıyla çıkmıştır.

Kitap aynı zamanda Fransızca ve Çekçe de basılmıştır.

Kitabın başında Edouard Herriot'un bir sunuşu vardır.

Edouard Herriot, 1872–1957 yıllarında yaşamış bir Fransız yazarı ve siyasetçisidir. Lyon Belediye Başkanlığı, senatörlük, (1912–19) milletvekilliği (1919–40) yapmış, bakanlıklarda ve hatta kısa bir müddet de başbakanlık vazifesinde bulunmuştur.

Edouard Herriot'un Sunuşu

"Bay Tekin Alp'in bu güzel eseri, hissiyat hararetiyle bilgi sekînetinin uzlaşabildiğini ispat ediyor.

Son kısmı:

İçten gelen bir muhabbet ve dostane tecessüs hisleriyle müncezibi olduğumuz bu genç cumhuriyeti, Bay Tekin Alp'in sayesinde daha iyi tanıyacağız.

Türk demokratlarının da, Fransa'nın milletler arasındaki tarihi rolünü unutmayacaklarını ümit etmek isteriz. 'Türkiye'den garba açılan ilk pencerenin Fransa'ya açıldığı' sözünü işitmek bizi memnun ediyor. Bu pencerenin daima ardına kadar açık kalacağını bilmek bizi daha ziyade mes'ud edecektir. Rhone ve Seine kıyılarındaki bahçelerde yetişen güller, İstanbul'un golleriyle canlı ve ahenktar bir buket hâlinde birleşebilir."

Prof. Dr. Fuat Köprülü'nün Önsözü

Sonrasında ise Prof. Dr. M. Fuad Köprülü'nün önsözü vardır. Kitabın 3. ve 4. sayfalarını kapsayan bu önsözü aynen alıyoruz:

"Eski arkadaşım Tekin Alp'in bu güzel eseri 'Kemalizm'in inkişaf ve ideolojisi hakkında objektif bir araştırma mahsulüdür. Bugünkü Türkiye'nin maddî ve manevî

bünyesini, psikolojisini anlamak ve öğrenmek isteyenler için, bu eserin kıymetli bir rehber olacağını memnuniyetle söyleyebilirim.

Yalnız yeni Türkiye'yi öğrenmek isteyenler değil, umumiyetle milletlerin uyanış ve yükseliş tarihi ile uğraşan sosyologlar ve tarihçiler de bu eseri büyük istifade ile okuyacaklardır, kanaatindeyim. Kahramanların tarihteki rolü hakkındaki Carlyle'den beri ileri sürülen nazariyeler de, Türk inkılâbında kendilerine çok kuvvetli bir istinadgâh bulacaktır.

Çünkü Türkiye'nin tarihte eşi olmayan bu kuruluş, uyanış, yükseliş hareketi, yine tarihte eşi olmayan büyük bir kahramanın, Atatürk'ün eseridir. Ve tarihî realiteye sadık kalmak için, Türk inkılâbı tarihinin tetkikinde mutlaka bu esastan başlamak, bu görüş zaviyesinden bakmak, araştırmaları bu merkez etrafında toplamak lâzımdır. Çünkü Atatürk, hadiselerin yarattığı bir şef değil, hadiseleri yaratan bir baştır.

Kurtuluş Savaşı'nın ilk günlerinden başlayarak Başkumandan Meydan Muharebesi'ne kadar geçen bütün hâdiseleri, Cumhuriyet'in ilânından bugüne kadar bütün siyasî içtimaî, kültürel büyük inkılâpları tetkik ediniz göreceksiniz ki, bütün bunlar, aynı dimağın, aynı iradenin, aynı imanın yarattığı, muazzam, ahenktar bir inkılâp silsilesidir; bir sistemdir.

İşte Tekin Alp'in bu kitabı bize bu sistemi, bütün büyüklüğü ve orijinalliği ile gösterdiği için, Kemalizm edebiyat mahsulleri arasında her zaman ehemmiyetini muhafaza edecektir."

Kitabın Bölümleri

Birinci kısım: Kemalizm inkılâbı - Kemalizm ruhu - Kemalizm'den evvel ıslahat hareketleri - Muammanın anahtarı - İstiklâl Harbi, ilk merhale - Kemalist ruhun bazı hususiyetleri - Yenileşen bir vatan ve yeni bir millet - Kadroların tanzimi - Halk Partisi.

İkinci kısım: Kemalizm yolu: Geriye doğru bir nazar - Kahrolsun şeriat hükümeti - Lâik kanunlar -Harf inkılâbı - Kadının serbestîsi - Türk tarihinin yeniden kuruluşu - Sümer ve Hitit medeniyeti - Dilin Türkçeleştirilmesi - Soyadı inkılâbı - Humanita-risme ve sulhperverlik - Kemalizm ve güzel sanatlar - Kemalist rejiminin ileride yapacağı işler.

Üçüncü kısım: Kemalizm doktrini ve ideolojisi: Şe'niyetlerin ışığı altında - Demokrasi - Devletçilik - Millîcilik - Türk Millîciliği - Kemalizm irişatı (rayonnement) - İnkilâpçılık - Kemalizmin atisi.

Kemalizm İnkılâbı Yazısından

Kemalizm'in eserleri hakkında konferans verdiğim Avrupa hükümet merkezlerinden birinde (...) Türk Milleti'nin Şarklılıktan Garplılığa (...) geçtiğini söylemiştim. (s. 13)

Kemalizm Ruhu Yazısından

Bu ideal gayeyi (Kemalizmi) temsil eden şey, vaktiyle Türkçülük zamanında olduğu gibi bir hayal, bir efsane ve bir "Kızılelma" masalı değil, belki eşsiz bir dinamizm ve hayatiyete sahip, etten ve kemikten bir insan, hayır, bir fevkalinsandır (insanüstüdür). (s. 19)

"Kemalizm'den Evvel Islâhat Hareketleri" yazısından

Kemalizm'in müstakil bir hareket olduğu, Ziya Gökalp'ın başlattığı hareketle alâkası olmadığı, çünkü ilk hareketin dinden kopamadığı:

İş bu sebeple rahmetli üstadım Ziya Gökalp'ın Türkçülüğü —tâbir mazur görülsün— bir nevi teslisten ibarettir.

Düsturu şu idi: Türk Milleti'ne, İslâm Ümmeti'ne, Avrupa Medeniyeti'ne mensubum!

Yani Türklük millî vicdanını asırlarca müddet boyunduruk ve esaret altında tutan şeriat zihniyeti hâlâ vaziyetini muhafaza ediyor, henüz uyanan Türk millî vicdanını, rüşeym hâlinde iken, bir fırsatta boğmaya hazır duruyordu.

(...) Ve bilhassa bu sebepledir ki: Kemalizm'in ilk hamlesi teokrasi aleyhine tevcih edilmiş ve bu kara kuvvet bir darbede yıkılmıştır. Kemalizm bidayetten bir tek tanrıya tapmıştır: Millîcilik. (s. 30–31)

"Yenileşen Bir Vatan ve Yeni Bir Millet" yazısından

Hilâfet'in ilgası Kemalizm'e yeni bir merhale açmıştır. Şimdiye kadar yalnız tesviye ameliyelerine şahit olmuştuk. Filhakika, yapıcılık eserine, yenileşmiş bir vatan ve yeni bir millet yaratmak işine başlamadan evvel, Padişahlık ve Hilâfet gibi korkunç mânialarla dolu sahayı tesviye etmek lâzımdır.

Artık, Atatürk'ün kalbinde saklamaya mecbur olduğu millî sır kalmamıştı. Yeni binanın inşasına başlama emrini vermenin zamanı, yeni devleti, yeni vatanı ve yeni Türk'ü yaratmanın nihayet sırası gelmişti. (s. 69)

Halk Partisi Yazısından

Türkiye'de Büyük Önder'in partisine muhalif bir parti tasavvur edilemeyeceği gibi, yine Büyük Önder'in başkanlık ettiği bir partinin, bütün milleti temsil etmeyen bir parti olacağı da tasavvur edilemez. (s. 80)

Kahrolsun Şeriat Hükümeti Yazısından

Lozan muahedesinden sonra, İstiklâl mücadelesi (...) dâhilî düşmana tevcih edildiği zaman, kafası ezilecek olan bu düşmanın adı teokrasi idi. (...) Ve hep aynı muzır zihniyet yüzünden bütün Türk Milleti göze görünmez kafeslerin arkasında Garp kültüründen uzak, membaı Arabistan çöllerinde bulunan ruhanî ve şer'i kanunların tesiri altında yaşamaya mecbur bulunuyordu.

Kemâl Atatürk, hasmın kuvvetini hiçbir zaman azımsamamıştır. Ona cepheden hücum etmenin cüretkârlık olacağını bilmiyor değildi. (s. 94–95)

Ankara, (...) teokrasi ve şeriatla onun peşinden giden mutlakıyetin muhtemel bir hücumuna karşı, yeni Türk demokrasisinin sığındığı bir kale olmuştur. (s. 96)

Türk Milleti, tıpkı bütün öteki Müslüman milletler gibi, gayrı İslâm diyarlardan gelen yenilikleri reddediyordu. "Kâfirler" gibi hareket etmek, onlar gibi giyinmek, onların usul ve âdetlerini almak, Şeriat-i Muhammediye'yi inkâr etmek demekti. (...)En münevver, din nokta-i nazarından en serbest düşünen Türkler bile Avrupalı serpuşu olan şapkayı giymeyi, affedilmez bir dinsizlik telâkki ediyorlardı. (...) Avrupa'dan avdet eden genç bir Müslüman, şapkalı olarak vapurdan çıkıp Müslüman toprağına ayak basmak cüretini göstermişti. Polis derhal kendisini tevkif etti. Bazı gazeteler bu adamdan

büyük nefret ve şiddetle bahsettiler. Ve bu hâdisenin cereyanı sırasında rejim, Cumhuriyet rejimi idi. (s. 99–100)

Sarığın festen çok daha tehlikeli olduğunu söylemek zaittir. Sarık bir remiz, bir tılsım değil, bir düşmandı, şeriatın ta kendisiydi. (s. 104)

On Birinci Bölüm

Türkçü Yahudi Asıllı Bir Milletvekili: Avram Galanti(*)

(*) 35. Ölüm yıldönümünde, Avram Galanti, Garez Tiryaki Dergisi

'Vatandaş Türkçe Konuş'

Prof. Avram Galanti bilhassa bir tarihçi olarak, araştırmaları, yazıları ve kitapları ile Türk-Musevi toplumunun geçmişi ile güncel yaşamını ortaya koydu. 1873 yılında doğan ve 7 Ağustos 1961 tarihinde ölen Galanti, 16. yy'dan beri önemli mevkilerde bulunmuş olan ve pek çok Haham yetiştiren bir aileden gelmektedir.

Ailenin Kökeni

İşte bunlardan birkaçı:

- 1560 yılında Safet'te ölen Abraham' Galanti-Haham.
- Moşe Galanti-Haham. 1619'da doğdu. Pek çok eserleri vardır.
- 1677'de ölen Yehonatan Galanti-Haham.
- Moşe Galanti, ünlü kabalist ve Hahambaşı. Kordovero'nun öğrencisi. Selanik'te Talmut ve Din edebiyatı üzerine verdiği derslerle isim yapmıştır. 15. yy. sonunda ve 16. yy. başında yaşadı. Talmut üzerinde tefsirleri yayınlandı.
- 1781'de ölen, Mardoşe Galanti-Haham.
- Samuel de Mardoşe Galanti- Haham.
- Jozef Galanti- Hahambaşı.

- Avram Galanti (Prof. Avram Galanti'nin büyükbabası) Dini inançları kuvvetli bir kişi. 1910 yılında Bodrum'da öldü.

Bodrumlu Galanti

Prof. Avram Galanti, 4 Ocak 1873'te, eski adı Halikarnas olan Bodrum'da dünyaya geldi. Babasının adı Moşe, annesinin adı Coya Kodron'dur. Küçük Abraham, önceleri Bodrum'da Talmut Tora'da okur; sonra da ailesi ile birlikte yerleştiği Rodos'ta, yeni açılmış olan bir Musevi okuluna gider. Bu okulda, Fransızca ve İbranice öğrenir. Ortaokula (Rüştiye'ye) kaydolmak üzere tekrar Bodrum'a döner. Ortayı bitirdikten sonra, liseyi (İdadi tahsilini) İzmir'deki İzmir Lisesi'nde okur. Liseyi bitirdikten sonra Dar-ül İrfan Mektebi'nde Fransızca öğretmeni olarak çalışmaya başlar. O, öğretmenliğin yanı sıra, boş zamanlarını okumakla geçirir.

La Vera

Galanti, aynı zamanda İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin aktif üyelerinden biridir. Birçok gazete ve dergilerde, 2. Meşrutiyet'in geri gelmesini savunan yazıları yayınlar. Hatta dönemin yönetimini şiddetli tenkit etmesi, bazı çevreleri kızdırmıştır. Sürgüne gönderilme olasılığı karşısında ise Kahire'ye sığınır. Orada iken, Mısır Enstitüsü'nde, Coğrafya Hidivyial Cemiyeti'nde konferanslar verir. Ayda iki kez, İspanyolca olarak yayınlanan La Vara gazetesinin kurucusu ve başyazarı da olan Galanti, gazeteyi 65 sayı yayımlar. İlk sayısı 14 Temmuz 1905'te, son sayısı Eylül 1908'de çıkar.

Gazetenin ilk sayıları İbrani harfleri ile çıkıyordur. Galanti'nin, bu gazetedeki cüretkâr yazıları, kimi baskıların da oluşmasına sebep vermekteydi. La Vara'da İstanbul Selanik, Rodos, Edirne, İzmir, Kudüs ve Şam Musevileri'ne dair pek çok ilginç yazılar kaleme alan Galanti, Osmanlı'nın başkenti İstanbul'da var olan Yahudi cemaatlerinin kötü idare edilmeleri noktasında tespitlerde bulunuyordu. Hahambaşı Moşe Levi ve etrafındakileri de amansız bir şekilde yeriyordu.

Galanti Meşveret'te

La Vara'daki yazıları dışında, Jön Türkler'in yayın organı olan Meşveret gazetesinde, ihtilalci fikirleri benimseyen yazılar da kaleme alan Galanti, Böylece Jön Türkler'in de sempatisini kazanmıştı. Jön Türkler'in Başkanı Ahmet Rıza Bey'in Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Yahudiler'i temsilen, siyasi bir parti kurulması isteği üzerine ise Commitee General Des İsraelites Dd'Egypte adlı siyasi parti kuruldu. Hatta 1907'de Jön Türkler Paris'te bir kongre düzenler ve Galanti, Türk Musevilerinin delegesi olarak bu kongreye davet edilir. Fakat imparatorluk içindeki Museviler'i tedirgin etmemek için, kendisi bu kongreye katılmaz.

1908'de 2. Meşrutiyet ilan edilince, imparatorluğun dışına kaçmış olan birçok siyaset adamı, yurda dönmüştü. Galanti de, Almanya ve İngiltere'de birer yıl kaldıktan sonra İstanbul'a döner. Bu sıralarda -kısa bir süre- Milli Müdafaa Nazırlığı'nda tercümanlık yapar.

1. Dünya Savaşı sırasında, Osmanlı İmparatorluğu yüksek öğretimde bir reform yapar ve İstanbul Üniversitesi'ne Almanya'dan 17 profesör getirtilir.

Hamenora

Galanti, Mukayeseli Sami Dilleri ve gramer hocası Prof. Bergstasser'in yanında profesör yardımcısı olarak çalışmaya başlar. Savaşın ardından Alman profesörler yurdu terk edince Galanti, yardımcı hocalıktan profesörlüğe yükselir ve bu görevini 1922 yılına kadar devam ettirir. Üniversite'de öğretim üyesi olarak bulunduğu yıllarda, birçok gazete ve mecmualarda makaleler yazan Galanti, Bene Berit'in yayın organı olan Hamenora'yı dokuz yıl yönetir.

Milletvekili Galanti

1943 yılında ise Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Niğde Milletvekili olarak giren Galanti, bu görevini 1946 yılına kadar devam ettirir. Ardından ise Kınalıada'daki evine çekilerek, büyük bir kısmı Türk Musevileri ile ilgili eserlerini yazmaya başlar.

Galanti aldığı emeklilik maaşı ve evinin alt katından aldığı kira ile kıt kanaat geçiniyordur. Türkçe ve Fransızca olmak üzere 50'nin üzerinde kitap yazar. Küçük tirajlarda yayımlanması nedeni ile uzun yıllar çok aranan ve bulunmayan bu kitaplar, İsis Yayınevi tarafından basılarak yeniden çoğaltılır.

Türkler ve Yahudiler

Prof. Galanti, Türkçe olarak yazdığı kitaplar arasında en çok emek verdiği Ankara Tarihi ile Türkler ve Yahudiler adlı kitaplarının olduğunu her fırsatta dile getirirken eserlerinde, Museviler'in Osmanlı İmparatorluğu'nun en sadık bir tebaası olduğunu savunur.

Özellikle Türkler ve Yahudiler, kendisi tarafından Fransızca olarak da yayınlanır. Önemli kitaplarından biri de Elster Kyra'dır. Elster Kyra, 400 yıl önce Osmanlı sarayında etkinlik gösteren 3. Murad'ın gözdesi Safiye Sultan ile sarayın ileri gelen kadınlarından Elster Kyra'nın sırdaşı ilişkisini anlatıyordu. Kyra sözcüğü haremle dış dünya arasındaki ilişkiyi sağlayan kadınlara verilen unvandı aslında. İlginç olan ise bu kadınların genelde Musevi olmasıydı. 3 Murad, Museviler'e karşı çok seri tedbirler almak isteyince araya girip gelişmeleri önleyen Elster Kyra, çok nüfuzlu ve servet sahibi olarak da biliniyordu. Bu tavrı kimilerini kızdırmış ve Sipahiler ise Valide Sultan'a karşı ayaklandıklarında ilk olarak Ester'in başını istemişlerdir. Ardından da Ester ile iki çocuğunu öldürmüşlerdir.

Aslında Galanti'nin Vatandaş Türkçe Konuş ve Türklük İncelemeleri isminde ortaya koyduğu eserler onun Türk milliyetçiliği noktasında tavrının sonucu hassas bir durumu da ortaya çıkarıyordu. Musevi olmasına rağmen dini ritüelleri üzerine değil Türk milliyetçiliği üzerine eserler vermeyi tercih etmesi Galanti'yi 'Musa'nın Bozkurtları' arasına sokuyordu.

Bakın dostu Habib Gerez... Galenti'yi nasıl anlatıyor:

"Prof. Galanti, uzun boylu, zayıf, tatlı-sert cinsinden otoriter bir kişi idi. Yaz kış, Kınalıada'daki evinde otururdu. Sade bir yaşantısı vardı. Çalışmalarını yapabilmesi için, ömrü boyunca bekâr yaşadı. Genç yaşta iken nişanlanmıştı. Nişanlılık döneminde, çalışmalarının aksadığını görünce, nişanı bozmaya karar verdiğini söylemişti. Kendisini zaman zaman ziyaret ettiğimde, daima

genç yaşından beri tarih alanındaki çalışmaları izlediğini anlatır, 'Bu çalışma beni mutlu ediyor' derdi. Bunun dışında hiçbir emeli yoktu. Kitaplarımı yayınladıkça, bana: 'Azizim Gerez, kim ne derse desin sen yoluna devam et. Çalışmanı hor görenlere, baltalamak isteyenlere aldırma, bu çetrefilli yolda durmadan ilerle...' derdi.

Aramızda 53 yaş fark olmasına karşın beni çok yakın bir arkadaş olarak görür sık sık mektup yazarak Kınalıada'daki İskele Lokantası'na yemeğe davet ederdi. Mütevazı bütçesini sarsmaması aynı zamanda benimle rahat konuşabilmesi için mektuplarına, parantez içinde, 'yalnız gel' sözlerini koyar ve altını çizerdi. Yemekten önce evine gider her tarafta öbek öbek kitap, gazete ve dergilerin serpiştirildiği çalışma odasında, kitaplarından birini veya birkaçını imzalayarak verirdi.

Hak ettiği ilgiyi görmemesi en büyük üzüntüsüydü. Ömrü boyunca bundan yoksun kalmıştı. Benim, ona yakınlık göstermem onu mutlu kılıyordu. Dostluğumuz ilerledikçe bana başından geçenleri ayrıntıları ile anlatmaktan çekinmiyordu. Gösterişten hoşlanmaz sık sık bana 'Bu dünya ölümlü, geriye kalan eserler, bizleri ancak yarınlara ulaştırır' derdi.

İstanbul Kültür Derneği

1956 yılında başkanı olarak bulunduğum İstanbul Kültür Derneği'nin bir toplantısında, Prof. Avram Galanti'nin 84. doğum yıldönümü nedeniyle, bir jübile yapılmasını kararlaştırmıştık. Galanti, böyle bir jübilenin yapılmasına karşıydı. Yazdığı mektuplarında 'Azizim Gerez, sen artık bunu unut' diyordu. Yönetim kurulun-

daki bütün arkadaşlar, bu işin gerçekleşmesi için gerekli çabayı gösterdiler. Jübile tarihi de 6 Ocak 1957 olarak tespit edilmişti. Hahambaşılık başta olmak üzere, İstanbul ve taşra cemaatleri, dernekler bu jübileden haberdar edilmişti. Jübile, Minare sokağındaki Fakirleri Koruma Derneği salonunda yapıldı. Devrin Hahambaşısı Hav Rafael Saban, İstanbul Milletvekili Henri Soriano, İsrail Başkonsolosu Abraham Gilboa ile cemaat ve dernek temsilcileri bu törene katılmışlardı.

Galanti, yaşamının son yıllarında, kış mevsimini Or-Ahayim Balat hastanesinde geçirmeyi yeğlemişti. Kendisine hastanede bir oda tahsis edilmişti. Çalışmalarını hastaneden sürdürürdü. Bu nedenle, evini, ölümünden sonra, Balat Or-Ahayim hastanesine bıraktı.

Or-Ahayim'de Jübile

O, yaşlı biraz da bu jübileye karşı olması nedeniyle Balat Hastanesi'nden çıkıp, adına tertiplenen bu jübileye katılmadı. Jübilede yapılan konuşmalardan sonra yurtdışından gelen pek çok mesaj okundu ve günün önemi belirtildi. Törenden sonra bir heyet halinde, Or-Ahayim Hastanesi'ne gidildi. Prof. Galanti'ye bir buket çiçekle birlikte, üzerinde altından İbranice olarak adının baş harflerinin bulunduğu gümüşten, kitap şeklindeki bir kutu takdim edildi. Kutunun içinde yurtdışından gelen mesajlar, telgraflar, jübilede yapılan konuşmaların metinleri bulunmaktaydı. Bu jübile Prof. Galanti'yi çok duygulandırmıştı. Bizleri kucaklarken gözlerinden bir çift yaş dökülmüştü. Heyecandan titreyerek bize: 'Bugüne kadar hiç kimseden ilgi görmedim. Sizlere nasıl te-

şekkür edeceğimi bilmiyorum' demişti. Kendisi, bu olayı, 1958'de yayınladığı 'Septieme Recueil de Docu Ments Concernant Les Juif; de Turquie et Divers Sujets Juıfs' adlı kitabında, 'Mon Jübile' başlığı ile ayırdığı bölüm de anlatır.

Ölümünden dört yıl önce, bana yazdığı bir mektupta: 'Azizim Garez, yaşlıyım. Cenaze masrafı olarak Musevi Hastanesi'ne iki bin lira verdim. Bay mebus Hanri Soriano Kazes bundan haberdar. Hastane kâtibi Jak Behar'la görüşürsün. Naşımı sevmediğim nümayişli merasim olmadan doğrudan doğruya son ikametgâhıma götürerek toprağa teslim etsinler. Alacağın zahmetinden dolayı teşekkür ederim. Sağol azizim' demişti."

Prof. Galanti, eser vermeyi kendine zevk edinmişti. Türk Musevileri ile ilgili birçok eser bıraktı.

Eserleri

- * Türkçe'de Arabi ve Latin Harfleri ve İmla Meseleleri (İstanbul, 1925)
  * Küçük Türk Tetebbuları (İstanbul, 1925)
  * Hammurabi Kanunu (İstanbul, 1925)
  * Arabi Harfleri Terakkimize Mani Değildir (İstanbul, 1927)
  * Vatandaş, Türkçe Konuş! (İstanbul, 19258)
  * Hitit Kanunu (İstanbul, 1931)
  * Asur Kanunları (İstanbul, 1933)
  * Türkler ve Yahudiler (Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın, 1995)
  * Bodrum Tarihi (Bosav Yayınları, 1996)
  * Sabetay Sevi ve Sabetaycıların Gelenekleri (Zvi-Geyik Yayınları, 2000)

* Üç Sami Kanun Koyucu (Anka Yayınları, 2002)
* Türklük İncelemeleri (Yeditepe Yayınevi, Mayıs 2005)

Yaşamda, insan daima bir rol oynar ama gerçekte hayat ne bir komedi ne de bir savaştır. Yaşam, sürekli ve büyük evrimin aşamalarından ibarettir. Hayat bir geçittir. Yaşamda, maddeden başka bir şey tanımayanlar ne kendilerini ne de evreni kavrayamamışlar demektir. Gerçekten yaşam, gölgelerle ışıkların, açılıp solan çiçeklerin, doğan ve batan güneşlerin büyük ve bakımlı bir bahçesidir.

Prof. Galanti 8 Ağustos 1961'de Neve Şalom'da yapılan mütevazı bir törenden sonra arzusu üzere Arnavutköy Mezarlığı'nda toprağa verildi.

On İkinci Bölüm

Önce Kürtçü Sonra Milliyetçi ve Mason Mehmet Ziya Gökalp

"Heyecan ve Hislerimin Babası Namık Kemal, Fikirlerimin Babası Ziya Gökalp'tır"

Mustafa Kemal Atatürk

Osmanlı'nın son cumhuriyetin ilk yıllarını yaşamış ve Atatürk'ü bu derece etkilemiş olan Diyarbakırlı Mehmet Ziya Gökalp'ın yaşantısı ve ilişkileri Musa'nın Bozkurtları konsepti içerisinde araştırılması gereken en önemli kişiliklerden biridir. Vatan adlı şu şiirine ve Cumhuriyet döneminin yeni din anlayışına bakıldığında onun önemi daha iyi anlaşılacaktır:

Vatan
Bir ülke ki camiinde Türkçe ezan okunur,
Köylü anlar manasını namazdaki duânın...
Bir ülke ki mektebinde Türkçe Kur'ân okunur.
Küçük büyük herkes bilir buyruğunu Hüdâ'nın.
Ey Türkoğlu, işte senin orasıdır vatanın!

Bir ülke ki toprağında başka ilin gözü yok,
Her ferdinde mefkure bir lisan âdet, din birdir.
Meb'üsânı temiz, orda Boşolar'ın sözü yok,
Hududunda evlatları seve seve can verir;
Ey Türkoğlu, işte senin orasıdır vatanın!

Bir ülke ki çarşısında dönen bütün sermaye,
San'atına yol gösteren ilimle fen Türk'ündür;
Hirfetleri birbirini daim eder himaye;
Tersaneler, fabrikalar, vapur, tren Türk'ündür,
Ey Türkoğlu, işte senin orasıdır vatanın!

Vatan şiirinden vatanı anlatan Ziya Gökalp ilginçtir ki Türk soyuna mensup olmayan bir mason Zaza Kürtü'dür. O, 23 Mart 1876 yılında Diyarbakır'da doğmuştur. Kendisine, babasının isteği üzerine Mehmet Ziya ismi verilmiştir. Babası, Vilayet Evrak Memuru Mehmet Tevfik Efendi (1851–1890), annesi Zeliha Hanım'dır (1856–1923). İlköğrenimini 1883 yazında kayıt yaptırdığı Mercimekörtmesi Mahalle Mektebi'nde tamamlamıştır.

Ziya Gökalp, 1890'a doğru idadiye girdi. Kelâm, fizik ve biyoloji okudu. Müsbet ve menfi bu iki akım, kafasında hakikat şimşekleri yerine derin bir şüphecilik doğurmuştur. 'İnsan' denen ve kalbin biricik pınarı olan faziletli varlığın aciz, hürriyetsiz, iradesiz, 'madde'den yapılmış bir makine olmasını aklı almıyor. Bin bir tehlike ile tehdit edilen, fakat bunun farkında olmayan Türk milletinin istibdattan nasıl kurtulabileceğini düşünüyor. Bunun için mucize lâzım. Bir ümit felsefesi arıyor. O günkü Türk toplumunun problemlerini ele almayan tasavvuf ve kelâm bilimleri ona bu felsefeyi vermiyor. 'İnsanlığı yükseltmek, milleti, vatanı kurtulmuş görmek istiyorum' diyor. 'Hakikat-i kübra' adını verdiği 'Büyük hakikat'i arıyor. 'Onu bulabilsem, hiç bir derdim kalmayacak' derken, korkunç bir fikir buhranına yuvarlandığını ifade etmiş bulunuyordu.

Ancak o, ülkülerine ulaşmak kararındadır. Amcasına haber vermeden İstanbul'a gitti. O zamanın parasız okullarından biri olan baytar okuluna yazıldı. Tıbbiyelilerin kurmuş olduğu gizli cemiyete girmeyi de ihmal etmiyor. Yol harçlığı, olarak kendisine gönderilen paraları, yardım olarak gizli cemiyetlere veriyor. Bazen kendisi günlerce parasız kalıyor. Baytar okulunun son sınıfında iken, istibdat aleyhindeki gizli hareketlere katıldığı için tevkif edildi. Taşkışla'da dokuz ay hapsedildikten sonra (1900) Diyarbakır'a sürüldü.

Diyarbakır'dan Selanik'e

Ziya Gökalp, Diyarbakır'da bulunduğu dönemde bölgenin güvenliği için kurulan ve başında Kürt asıllı İbrahim Paşa'nın bulunduğu Hamidiye Alayları hırsızlık ve soygun olaylarına karışınca halkı örgütleyerek eyleme yöneltti. 3 gün boyunca Diyarbakır Telgrafhanesi'ni işgal ederek buradan saraya İbrahim Paşa ve adamlarını cezalandırmaları için telgraflar çekmeye başladı. Doğu ile Batı arasındaki kilit bağlantı noktalarından olan Diyarbakır Telgrafhanesi'nin işgali işin içine Batılı devletlerinde karışmasına neden oldu. Onların da saraya yaptığı baskı neticesinde bölgeye bir araştırma heyeti gönderildi. Fakat bir süre için sinen İbrahim Paşa ve adamları daha sonra aynı kanunsuzluklara yeniden başlayınca Ziya Gökalp ve arkadaşlarının önderliğindeki halk bu sefer 11 gün süre ile telgrafhaneyi yeniden işgal ettiler. Bu direnişin sonunda İbrahim Paşa ve adamları bölgeden uzaklaştırılmıştır. 2'nci Meşrutiyet'ten sonra önde gelenlerinin

tamamı Mason olan İttihat ve Terakki'nin Diyarbakır şubesini kurdu ve temsilcisi oldu. "Peyman" gazetesini çıkardı. 1909'da Selanik'te toplanan İttihat ve Terakki Kongresi'ne Diyarbakır delegesi olarak katıldı. Bir yıl sonra, örgütün Selanik'teki merkez yönetim kuruluna üye seçildi.

Kaybolan Türklük!

Selanik'te iyi bir çevre edinen Ziya burada "Gökalp" adını alır. Bu ismi ona veren Moiz Cohen'dir yani "Tekin Alp". Ziya Gökalp aynı zamanda Genç Kalemler'de dil, felsefe ve sosyolojiye ait makaleler yazar... Bu derginin ele aldığı Türk dilinin sadeleşmesi konularında yazılar yazar. Bu dava daha önce Tanzimat yazarlarınca da ileri sürülmüş, söz ve dilek halinde kalmış, pek dar ölçüde uygulanmış, yazı dili ile konuşma dili birleştirilememiştir. Ziya Gökalp, sade dil akımını müdafaa ederken, İslâm kültürü arasında benliğini kaybeden Türklüğü kurtarmak istiyordu. Ona göre sade dil ilmî ve millî bir zarurettir. Osmanlıca ile Türklük kaybolmuştur. Çünkü dil, milliyetçiliğin temelidir. Hukuk, ahlâk, güzel duygular gibi bütün değerler dille anlatılır.

Türkçülüğün Peygamberi!

Tekin Alp 1944'te çıkan ve daha önce anlattığımız "Türk Ruhu" adlı kitabında Ziya Gökalp'tan bahsetmekte ve ona:

"...Türkçülüğün hakiki peygamberi..." (s.26)

"...Türkçülüğün mübeşşiri (müjdecisi)... " (s.137)

"...Türkiye gibi büyük bir imparatorluğun gizli akıl hocası oluşunun sebebini 'Türkçülük hareketini yaratmış olmasında bulmaktadır'..." (s.214)

Moiz Cohen (Tekin Alp) Ziya Gökalp hakkında bunları söylerken Ziya Gökalp Türkçülüğün Esasları'nda Türkçülük tarihini anlatırken, Leon Cahun hakkında şunları yazmaktadır: 1896' da İstanbul'a geldiğim zaman, ilk aldığım kitap, Leon Cahun'un tarihi olmuştu. Bu kitap adeta pan-türkizm mefkûresini teşvik etmek üzere yazılmış gibidir (Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları -Ankara, 1339-, s. 12.)

Kürtçülüğün Esasları

Ziya Gökalp'la akıl hocası Moiz Cohen'in (Tekin Alp) ilişkisi Gökalp'ın ölümüne kadar devam etmiştir.

Bu ilişkiler Ziya Gökalp'ı sadece Türkçülük değil aynı zamanda mensubu olduğu Kürtçülük üzerinde de yazmaya sevk etmişi hatta ciddi bir iddiaya göre "Kürtçülüğün Esasları"nı bile yazmıştı. Mustafa İslamoğlu, Yeni Şafak, Haziran 1999 bu kitap hakkında şunları kaleme almıştır:

Ziya Gökalp'ın Kürtçülüğün Esasları Kitabına Ne Oldu?

"Kitaplar da faili meçhul (ya da meşhur) cinayete kurban gider mi? Çok klasik gelecek ama burası Türkiye; değil kitapların, tarihi binaların kapı alınlıklarındaki canım hüsn-i hatların dahi hoyratça kazıtıldığına yüzlerce tarihi eser tanıklık eder.

Kürtçülükten Türkçülüğün teorisyenliğine terfi eden Ziya Gökalp'ın Türkçülüğün Esasları'nı yazmadan çok

önce Kürtçülüğün Esasları'nı yazdığını şu satırlarla duyurmuştum bu köşede: Ziya Gökalp'ın gençliğinde tanıştığı Abdullah Cevdet sayesinde ulusçu bir düşünceye eğilim göstererek yıllarını verdiği ilk kitabının adını öğrenmek istemez misiniz: Kürtçülüğün Esasları ve Kürt Lugatı. Eğer birileri yerinden etmemişse, bu eserin Ziya Gökalp'ın el yazısıyla olan aslı şu an Sinop Dr. Rıza Nur Kütüphanesi'nde olması gerekiyor.

Bana ulaşan telefon ve mesaj trafiğinden, konuya ilgi duyanların sanılandan da çok olduğu anlaşılıyordu. Hatta bazıları ilgili kütüphaneyi telefonla aramışlardı bile. Fakat kütüphane yetkilileri, kütüphanelerinde Ziya Gökalp'ın 'Bazı Kürt Aşiretleri Üzerine Araştırmalar'ının bulunduğunu, adı geçen eserin mevcut olmadığını söylemekle yetiniyorlardı. Ben ise halen dostum olan ve birçoğumuza zamanında üstatlık yapmış olan bir büyüğümüzün 70'li yıllarda kaleme aldığı bir eser için bu kitaba müracaat ettiğini ve kitabı bizzat yerinde görüp alıntılar yaptığını biliyordum. Kitabın varlığından emindim emin olmasına da, içime bir kurt düşmüştü: Geçenki yazıda dile getirdiğim 'eğer birileri yerinden etmemişse' endişemde, haklı mı çıkmıştım yoksa?

Evet, maalesef öyle! Yaptığım kısa bir araştırma sonucunda endişemde haklı olduğumu anladım; kitap yerinde yoktu. Beni bir merak sardı; bu kitaba ne olmuştu? Eser, siyasal ve tarihi açıdan sıradan bir eser değildi; resmi ideolojinin yarı resmi ideologu sayılan bir şahsa aitti ve böyle bir eserin varlığı 'Atatürk milliyetçiliği' tezinin ne kadar naiv temeller üzerine bina edildiğini gösterirdi. Gökalp'ın el yazısıyla yazılmış olan bu eserin

bilinen ikinci bir nüshası da yoktu. İşin kötüsü, bilgisine başvurduğunuz alt kademeden memurlar, bilgi vermekten çekiniyorlardı. Araştırmamızın sonunda, kitabın adına kütüphane kayıtlarında ulaşabilmiştik. Evet, Gökalp'ın kitabı on yıllardan beri kütüphanedeki yerinde himmetlisini beklemişti. Fakat, bir gün gelmiş kitap, acele olarak 'çok özel' bir emirle Ankara'dan istenmiş ve 'Ankara'ya gönderilmişti.

Buraya kadar normal sayılabilir. Beni olduğu gibi, siz okuyucularımı da asıl şaşırtacak nokta, kitabın Ankara'dan istendiği günün tarihi. Hadi, tahmin edin bakalım? Ben söyleyeyim: 12 Eylül 1980

Evet, evet! Tam darbenin yapıldığı ilk gün. Şimdi şu soruyu sorduğunuzu duyar gibiyim: Yahu darbeciler yememiş içmemiş, daha darbe yaptıklarının ilk günü Sinop'taki bir kütüphanede mevcut bir kitabın peşine mi düşmüşler?

Evet, öyle görünüyor. 'Niçin'i üzerine söylenecek çok söz var. Bu 'niçin'i, sistemin ürettiği kendi korkularında aramak gerek. Bu korku, kimi zaman, sistemin koruyuculuğuna soyunanlara, bu ülkenin hafızasını yok etmek, tarihini kundaklamak, arşivlerini fail-i meçhule kurban etmek gibi cinayetler işletebiliyor. İşte, 'fail-i meçhul'e kurban gidiş hikâyesini burada aktardığımız bu kitap da, binlerce örnekten sadece biri. Birileri adeta, panik halinde suç delillerini yok etmek için eline geçen her şeyi şömineye atan bir suçlu psikozu içerisinde, kendi kurguladığı resmi teze aykırı ne varsa, acımasızca yok ediyor. İşinin ehli her araştırmacı, bu bilinçli tarih cinayetinin farkına varır. Murat Bardakçı da bunlardan biri.

O da Şah Baba'yı yazarken fark etmiş. Şöyle diyor: "Milyonlarca evrakın yer aldığı Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'nde bugün Sultan Vahideddin'le ilgili işe yarar tek bir siyasi belge bulunmuyor. Var olanlar sadece nişan tevcihi, cülus yıldönümü kutlaması yahut doğum günü tebriki gibisinden beşinci, onuncu derecedeki protokol yazışmaları... İşin vahim tarafı, arşivlerde bulunması gereken siyasi belgelerin şimdi nerede olduğunu kimselerin bilmemesi... Tarihin eksik şekilde kaleme alınmasıyla neticelenen böyle bir bilinmezlik karşısında söylenecek birkaç kelime var: Ayıp, yazık ve günah!

Ya diğer kitapların, arşiv belgelerinin başına gelenler? Her birinin hikâyesi en az bu kadar dehşet verici en az bu kadar hazin. Hâlâ yok edilemeyip şurada burada gözden kaçanlar da var; var fakat, onların da yanına yaklaşmak için 'efsunlanmış' olmak gerekiyor; 'efsunlanmış"lar dışındaki araştırıcıların görmesini istemedikleri belgeler için buldukları bir de gerekçe var: 'Tasnif dışı.'

Şimdi,'Gökalp'ın kitabına ne oldu?' sorusunun cevabını bir tek 12 Eylül paşaları biliyor. 'Bunun hesabını ve kitabın akıbetini soracak bir makam yok mu?' diyeceğim ama 'devlet'ten hesap sormak kimin haddine? Oysa ki, 'devlet' herkesten hesap sorar, değil mi?" (Mustafa İslamoğlu, Yeni Şafak, Haziran 1999)

Türk Ocağı çevresindeki çalışmaları, Türk Yurdu ve kendi çıkardığı Yeni Mecmua (1917) gibi dergilerdeki yazıları, Türkçülük akımının ilkelerini saptayan ve çağdaş uygarlık karşısında yerli bir senteze varılmasını şart koşan önerileri (Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak

1918), Darülfünun'da okuttuğu toplumbilim dersleri, İttihat ve Terakki'nin yönetici kadrosu üzerindeki etkisiyle Ziya Gökalp, Mütarekeye (1919) kadar uzanan dönemin düşünce ve siyaset hayatına yön veren etkenlerin başında yer aldı. İstanbul'un işgali üzerine tutuklanarak iki yıl Malta'da sürgün kaldı (1919-1921). Döndükten sonra, Uelif ve Tercüme Heyeti başkanlığına getirileceği tarihe (1923) kadar Diyarbakır'da kaldı ve küçük Mecmuayı yayımladı.

Ziya Gökalp'ın bu çalışmalarında her zaman Moiz Cohen (Tekin Alp) yanında olmuştur.

1923'te Diyarbakır'dan milletvekili seçildi. Hakimiyeti Milliye, Yeni Gün, Cumhuriyet gazetelerinde makaleleri çıkıyordu. Altın Işık (1923), Türkçülüğün Esasları (1923), Türk Töresi (1923) gibi kitapları birbirini izliyordu. Cumhuriyet Halk Partisi'nin programını inceleyen ve yorumunu yapan Doğru Yol (1923) adlı incelemesini de yine bu dönemde kaleme aldı. O sıralar yazdığı Türk Medeniyet Tarihi ise ölümünden sonra yayımlandı (1926). Yine ölümünden sonra çeşitli gazete ve dergilerde çıkmış yazılarıyla mektupları çeşitli kitaplarda derlendi. Çınaraltı (1939), Fırka Nedir? (1947), Ziya Gökalp Diyor ki (1950). Ziya Gökalp'ın neşredilmemiş yedi eseri ve aile mektupları (1956), Ziya Gökalp'ın Yazarlık Hayatı (1956), Ziya Gökalp Külliyatı (1. Kitap şiirler ve halk masalları; 1952, 2. kitap Limni ve Malta Mektupları; 1965), Terbiyenin Sosyal ve Kültürel Temelleri (1973). 1924'te İstanbul'da öldü.

Masonlar'ın yayın organı tanınmış bir mason olarak tanıttığı Ziya Gökalp hakkında şunları söyler;

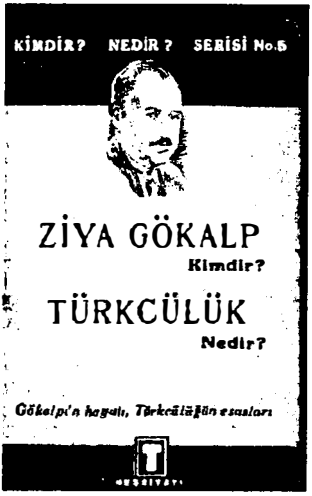
Mabedimizin Üstünde Bir Meşale Söndü

"İttihat ve Terakki'yi parmağında çevirecek kadar siyasî bir güce de sahip olan Ziya Gökalp, hiçbir memurluk istememiş, bakanlıklara 'Firavun mevkii' demiştir. Onun yüksek ahlâkını Yakup Kadri Karaosmanoğlu şöyle anlatır: Bulutların ve şimşeklerin üstünde berrak sema ile arkadaş olan yüksek tepeler gibi her vakit insan ihtiraslarının üstünde sakin başı, merkez-i umumî azalığında bulunduğu zamanla da bile bir an gündelik politika adını verdiğimiz sıtmalı dalgalanışların üzerine eğilmedi. Daima yüksek gördü, yüksek düşündü. Her şeyden önce yüksek bir insandı.

Ziya Gökalp kızı ve oğluyla birlikte

Büyük mütefekkirin ölümü ile, Ruşen Eşref Ünaydın'ın dediği gibi: 'Mabedimizin üstünde bir meşale söndü, fakat binlerce el o meşaleden kendi meşalesini yaktıktan sonra!' (Mimar Sinan Dergisi Sayı 7 s.77)

ZİYA GÖKALP

KÜRT AŞİRETLERİ HAKKINDA SOSYOLOJİK TETKİKLER

SOSYAL YAYINLAR

Türkçülüğün Esasları ve Türkçülük Nedir?

Ziya Gökalp'e göre Türkçülük, Türk ulusunu yükseltmek demektir. Öyleyse, Türkçülüğün ne olduğunu anlamak için, önce ulus adı verilen topluluğun ne olduğunu belirlemek gerekir.

O zaman ulus konusundaki çeşitli görüşleri inceleyen Gökalp'a ve onun Türkçülük anlayışına kendi kaleminden bir göz atalım:

1-Irki Türkçülere göre, ulus ırk demektir. Antropoloji, Avrupa'daki insanları kafalarının biçimi ve saçlarıyla ve gözlerinin rengi bakımından üç ırka ayırmıştır: Uzun kafalı kumral; uzun kafalı esmer; tassı kafalı.

Bununla birlikte, Avrupa'da hiçbir ulus bu tiplerden yalnız birinin kapsamında değildir. Hatta, aynı ailenin içinde, bir kardeş uzun kafalı kumral, ötekiler uzun kafalı esmer veya yassı kafalı olabilirler.

Öyleyse, ulusu başka bir alanda aramak gerekir.

2) Kavmi Türkçüler de, ulusu kavim topluluğuyla karıştırırlar. Kavim, aynı anadan, aynı babadan üremiş; içine hiç yabancı karışmamış kandaş bir topluluk demektir. Oysa, toplumlar tarihten önceki zamanlarda bile, kavim oluşturma bakımından katışıksız değillerdir. Savaşlarda tutsak alma, kız kaçırma, suçluların kendi toplumlarından kaçarak başka bir topluma girmesi, evlenmeler, göçler gibi olgular, ulusları her zaman birbirine karıştırmıştır.

3) Coğrafya Türkçülerine göre ulus, aynı ülkede oturan halkların toplamı demektir. Örneğin, onlara göre bir İran ulusu, bir İsviçre ulusu, bir Belçika ulusu vardır. Oysa İran'da Farisi, Kürt ve Türk'ten oluşmak üzere üç ulus vardır. Bu çeşitli toplumların dilleri ve kültürleri birbirinden ayrı olduğu için, bunların tümüne ulus adını vermek doğru değildir.

4) Osmanlıcılara göre, ulus, Osmanlı İmparatorluğu'nda bulunan bütün uyrukları içine alır. Oysa, bir imparatorluğun bütün uyruklarını bir tek ulus saymak, büyük bir yanılgıdır; çünkü, bu karışımın içinde bağımsız kültürleri olan türlü uluslar vardır.

5) İslam birliğini savunanlara göre, ulus, bütün Müslümanların toplamı demektir. Aynı dinde bulunan insanların tümüne ümmet adı verilir. Öyleyse, Müslümanların toplamı da bir ümmettir. Yalnız dilde ve kültürde ortak olan ulus toplumu ise, bundan ayrı bir şeydir.

6) Bireycilere göre, ulus, bir insanın kendisini bağlı saydığı herhangi bir toplumdur. Gerçekten de, bir kimse kendisini görünüşte şu ya da bu topluma bağlı saymakta özgür olduğunu sanır; oysa bireylerde böyle bir özgürlük ve bağımsızlık yoktur; çünkü insandaki ruh, duygularla düşüncelerin bileşimidir.

Öyleyse, ulus nedir? Irksal, kavimsel, coğrafyasal, siyasi iradi güçlere üstün gelecek ve egemen olabilecek başka ne gibi bir bağımız var?

Toplumbilim kanıtlıyor ki, bu bağ eğitimde, kültürde yani duygularda katılımdır.

Bu söylediklerimizden anlaşıldı ki ulus, ne ırksal, ne kavimsel, ne coğrafyasal, ne siyasal, ne de istemsel bir topluluk değildir. Ulus; dil, din, ahlak ve sanat bakımlarından ortak olan, yani aynı eğitimi almış bireylerden oluşan bir topluluktur. Bundan dolayı, ulusallıkta soy sop aranmaz. "Türküm" diyen her insanı Türk tanımaktan, yalnız Türklüğe ihaneti görülenler varsa, cezalandırmaktan başka yol yoktur.

Türkçülük ve Turancılık

Türkçülükle Turancılığın farklarını anlatmak için, Türk ve Turan topluluklarının sınırlarını belirlemek gerekir. "Türk", bir ulusun adıdır. Ulus, kendisine özgü kültürü bulunan bir topluluk demektir. Öyleyse, Türk'ün yalnızca bir dili, bir tek kültürü olabilir.

Bugün, kültürel bakımdan birleşmesi kolay olan Türkler, özellikle Oğuz Türkleri, yani Türkmenler'dir. Türkiye Türkleri gibi Azerbaycan, İran ve Harzem ülkelerinin Türkmenleri de Oğuz uyruğundandırlar. Bundan dolayı, Türkçülükteki yakın ülkülerimiz Oğuz birliği ya da Türkmen birliği olmalıdır. Öyleyse Harzem, İran, Azerbaycan ve Türkiye ülkeleri, Türk etnografyası bakımından aynı uyruğun yurtlarıdır. Bu dört ülkenin toplamına Oğuzistan adını verebiliriz. Türkçülüğün yakın hedefi, bu büyük kıtada yalnız tek bir kültürün egemen olmasıdır.

Türkçülüğün uzak ülküsü ise Turan'dır. Turan kimilerinin sandığı gibi, Türkler'den başka, Moğollar'ı, Tongozlar'ı,

Finuvalılar'ı, Macarlar'ı da içine alan bir kavimler karışımı değildir. Bu topluluğa bilim dilinde Ural-Altay topluluğu denir. Bununla birlikte bu sonki topluluğa bağlı kavimlerin dilleri arasında bir akrabalık bulunduğu da henüz kanıtlanmamıştır. Dahası, kimi yazarlar, Ural kavimleriyle Altay kavimlerinin birbirinden ayrı iki topluluk olduğunu ve Türkler'in, Moğollar ve Tunguzlar'la birlikte Altay topluluğuna; Finuvalılar'la Macarlar'ın da Ural topluluğuna bağlı olduklarını ileri sürüyorlar. Türkler'in Moğollar'la ve Tunguzlar'la dil bakımından bir yakınlığı olduğu da henüz kanıtlanmamıştır. Bugün, bilimsel kesinliği olan bir gerçek varsa o da Türkçe konuşan Yakut, Kırgız, Özek, Kıpçak, Tatar, Oğuz gibi Türk boylarının dil ve gelenek bakımından kavimsel bir birliğe sahip bulunduğudur. Turan sözcüğü "Turlar" yani "Türkler" demek olduğu için, yalnızca Türkler'i içeren birliğin adıdır; öyleyse "Turan" sözcüğünü, bütün Türk kollarını içine alan büyük Türkistan için kullanmamız gerekir.

Öyleyse Türkçülüğü, ülküsünün büyüklüğü noktasında üç dereceye ayırabiliriz:

1) Türkiyecilik

2) Oğuzculuk ya da Türkmencilik

3) Turancılık

Bugün gerçeklik alanında yalnız Türkiyecilik vardır; ama rulıların büyük bir özlemle aradığı "Kızıl Elma" gerçeklik alanında değildir. Türk köylüsü Kızıl Elma'yı hayal ederken, gözünün önüne eski Türk ilhanlıkları gelir. Gerçekten de, Turan ülküsü geçmişte bir hayal değil, bir gerçekti. Milattan 210 yıl kadar önce Kın Hükümdarı Mete, Kunlar (Hunlar) adı altında bütün Türkler'i birleştirdiği zaman, Turan ülküsü bir gerçeklik haline girmiştir. Hunlardan sonra Avarlar, Avarlar'dan

sonra Gök Türkler, Gök Türkler'den sonra Oğuzlar, bunlardan sonra Kırgız-Kazaklar, daha sonra Kür Han, Cengiz Han ve sonuncusu Timurlenk, Turan ülküsünü gerçekleştirmediler mi?

Kültür ve Uygarlık

Kültür ile uygarlık arasında hem birleşme noktası, hem de ayrılık noktaları vardır. Kültür ile uygarlık arasındaki birleşme noktası, ikisinin de bütün toplumsal hayatları içine almasıdır. Toplumsal hayatlar şunlardır: Dinsel hayat, ahlaksal hayat, hukuksal hayat, kurgusal hayat, sanatsal (güzelduyusal) hayat, iktisadi hayat, dilsel hayat, bilimsel hayat. Bu sekiz türlü toplumsal hayatların tümüne birden "kültür" adı verildiği gibi "uygarlık" da denilir. İşte, kültür ile uygarlık arasındaki birleşme ve benzerlik noktası budur. Şimdi de kültür ile uygarlık arasındaki ayrılıkları, farklılıkları arayalım.

İlk olarak; kültür ulusal olduğu halde, uygarlık uluslararasıdır. Kültür, yalnız bir ulusun dinsel, ahlaksal, hukuksal, kurgusal, sanatsal, dilsel, iktisadi ve bilimsel hayatlarının uyumlu bir toplamıdır. Uygarlıksa, aynı gelişmişlik düzeyindeki birçok ulusların toplumsal hayatlarının ortak bir toplamıdır.

Örneğin, Türkçe doğal bir oluşum ve süregelen kullanımla kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı, kültürümüzün dili idi. Osmanlıca ise bireyler tarafından, yöntem ve istem ile yapılmıştır. Bu dil aşuresinin içine yalnız kimi Türkçe sözcükler ve ekler karışabilmiştir. Demek ki, Osmanlıca'nın kültürümüzden pek az bir payı vardı; bundan dolayı, ona uygarlığımızın dili diyebiliriz.

Kültür ile uygarlık arasındaki bir ilişki de şudur: Her kavmin, önceleri yalnız kültürü vardı. Bir kavim, kültür bakımından yükseldikçe siyaset bakımından da yükselerek güçlü bir devlet kurar. Öte yandan da kültürün yükselmesinden, uygarlık doğmaya başlar. Uygarlık, başlangıçta ulusal kültürden doğduğu halde, daha sonra komşu ulusların uygarlığından da birçok kurumlar alır; ancak, bir toplumun uygarlığında fazla bir gelişmenin hızla ortaya çıkması zararlıdır. Ribot diyor ki: "Zihin fazla bir gelişmeye uğrayınca, özyapıyı bozar. Bireyde zihin ne ise toplumda da kültür odur. Bundan dolayı, zihnin fazla gelişmesi bireysel özyapıyı bozduğu gibi, uygarlığın fazla gelişmesi de ulusal kültürü bozar. Ulusal kültürü bozulmuş uluslara "yozlaşmış uluslar" adı verilir.

Kültür ile uygarlığın sonuncu bir ilişkisi de şudur: Kültürü güçlü ama uygarlığı zayıf bir ulusla; kültürü bozulmuş ama uygarlığı yüksek olan başka bir ulus siyasal savaşıma girince, kültürü güçlü olan ulus her zaman üstün gelmiştir. Örneğin eski Mısırlılar, uygarlıkta yükselince kültürleri bozulmaya başladı. O zamanlar yeni doğan Fars devleti ise uygarlıkta henüz yeni olmakla birlikte, güçlü bir kültüre sahipti. Bundan dolayı Farslılar, Mısırlılar'ı yendiler. Birkaç yüzyıl sonra, İran'da da uygarlık yükseldi; doğaldır ki kültür zayıflamaya başladı. Bu kez de, önce kültürleri henüz bozulmamış olan Yunanlılar'a yenildiler. Bir süre sonra Yunan kültürü de bozulmaya başladığında, gerek Yunanlılar, gerek İranlılar, güçlü bir kültürle ortaya çıkan uygarlıksız Makedonyalılar'a yenildiler. Doğuda Eşkanlı ve Sasani soylarının; batıda Romalılar'ın, kültürü bozulmaya başlayan Makedonyalılar'a üstün gelmesi de aynı yolla açıklanabilir. Sonunda uygarlıktan hiçbir

nasibi olmayan, ama kültürde son derece güçlü olan Araplar ortaya çıkarak, hem Sasanililer'e, hem de Romalılar'a üstün geldiler. Ancak çok geçmeden, Arap milleti de uygarlaşmaya başladığından kültürünü yitirerek, siyasal egemenliği Türkistan'dan gelmiş olan töreli Selçuk Türkleri'ne teslim ettiler. Töre, Türkler'in ulusal kültüründen başka bir şey değildi. Türkler'in şimdiye kadar bağımsız kalması, Çanakkale'den İngilizler'le Fransızlar'ı kovması ve silah bırakışmadan sonra, İngiliz silahlarıyla ve parasıyla donatılmış bulunan Yunanlılar'la Ermeniler'i yenerek manevi bakımdan İngilizler'e üstün gelmesi, hep bu ulusal kültürün gücü iledir.

Kültür ve uygarlık arasındaki bu ilişkiler anlaşıldıktan sonra, artık Türkçülüğün ne demek olduğunu ve bu ülkede ne gibi görevlerle yükümlü olduğunu belirleyebiliriz. Osmanlı uygarlığı iki nedenle yıkılmaya mahkûmdu: Birincisi, Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün imparatorluklar gibi geçici topluluklardan oluşmasıydı. Sonsuz hayata sahip olanlar ise, topluluklar, cemaatler değil, toplumlardır. Toplumlara gelince; bunlar, yalnızca uluslardır. Bir gün, kesinlikle uluslardan oluşan gerçek toplumlar, uyrukluk uykusundan uyanacaklar, kültürel bağımsızlıklarını ve siyasal egemenliklerini isteyeceklerdir. İkinci neden, Batı uygarlığı yükseldikçe Doğu uygarlığını büsbütün ortadan kaldırma özelliğine sahip olmasıdır. Rusya'da ve Balkan uluslarında Batı uygarlığı, Doğu uygarlığının yerine geçtiği gibi, Osmanlı İmparatorluğu'nda da aynı durum ortaya çıkacaktı. Doğu uygarlığı, kimilerinin sandığı gibi İslam uygarlığı değil, Batı Roma İmparatorluğu'nun bir devamıydı. Osmanlılar Doğu Roma uygarlığını doğrudan doğruya Bizans'tan almadılar; kendilerinden önce Müslüman Araplar'la Acemler bu uygarlığı almış olduklarından, Osman-

lılar onu, bu dindaş uluslardan aldılar. Bundan dolayıdır ki, kimi düşünürler bu uygarlığı İslam uygarlığı sandılar.

Batı uygarlığının her yerde Doğu uygarlığının yerine geçmesi, doğal bir yasa olunca, Türkiye'de de bu "yerine geçiş" olgusunun ortaya çıkması zorunlu demekti. Öyleyse, Doğu uygarlığı çevresinde bulunan Osmanlı uygarlığı, ister istemez ortadan kalkacak; onun yerine, bir yandan İslam diniyle birlikte bir Türk kültürü, öte yandan da Batı uygarlığı geçecektir. İşte Türkçülüğün görevi, bir yandan yalnız halk arasında kalmış olan Türk kültürünü arayıp bulmak, öte yandan Batı uygarlığını tam ve canlı olarak alıp ulusal kültüre aşılamaktır.

Halka Doğru

Türkçülüğün ilk esaslarından biri de, "Halka Doğru" ilkesidir. Halka doğru gitmek ne demektir? Halka doğru gidecek olanlar kimlerdir? Bir ulusun aydınlarına, düşünürlerine "ulusun seçkinleri" adı verilir. Seçkinler yüksek bir öğrenim ve eğitim görmüş olmakla, halktan ayrılmış olanlardır; işte, halka doğru gitmesi gerekenler bunlardır.

Seçkinler halka doğru niçin gideceklerdir? Bu soruya kimileri şöyle yanıt veriyor: Seçkinler, halka kültür götürmek için gitmelidirler. Oysa geçen bölümde gösterdiğimiz gibi, ülkemizde kültür denilen şey, yalnız halkta vardır. Seçkinler henüz kültürden paylarını almamışlardır. Öyleyse kültürden yoksun bulunan seçkinler, kültürün canlı bir müzesi olan halka, nasıl kültür götürebilecekler? Sorunu çözebilmek için, önce şu noktalara yanıt verelim: Seçkinlerin neyi vardır? Halkta ne vardır? Seçkinlerin, uygarlığı vardır. Halkta kültür. Öyleyse, seçkinlerin halka gitmesi şu iki amaç için olabilir:

1) Halktan kültürel bir eğitim almak için, halka doğru gitmek;

2) Halka uygarlık götürmek için, halka doğru gitmek.

Ancak, bugün açıkça söylemeliyiz ki bu seçkinler, halka doğru yalnız tek bir adım atabilmişlerdir. Tamamen halka doğru gitmiş olmak için, halkın içinde yaşayarak, ondan ulusal kültürü tamamıyla almaları gerekirdi. Bunun için yalnız bir yol vardır ki, o da Türkçü gençlerin öğretmen olarak köylere gitmesidir. Yaşlı olanlar da, hiç olmazsa Anadolu'nun iç şehirlerine gitmelidirler. Osmanlı seçkinleri, ancak tamamıyla halk kültürünü aldıktan sonradır ki, ulusal seçkinler niteliğini alacaklardır.

Halka doğru gitmenin ikinci görevi de, halka uygarlık götürmektir; çünkü halkta uygarlık yoktur. Seçkinlerdeyse, uygarlığın anahtarları vardır; ama, halka değerli bir armağan olarak, aşağıda gösterdiğimiz gibi, Doğu uygarlığını ya da onun bir dalı olan Osmanlı uygarlığını değil, Batı uygarlığını götürmelidirler.

Batıya Doğru

Bir eski atasözü bize şöyle diyor: "İşini bil, aşını bil, eşini bil!" bu ilkeye benzeterek, toplumbilim de bize böyle seslenebilir: "Ulusunu tanı, ümmetini tanı, uygarlığını tanı."

Uygarlık sorununun belirsiz kalmasına yol açan nedenlerden birincisi, "uygarlık" kavramı ile "uygar olma" kavramının birbirine karıştırılmasıdır. Eski zamanlarda, toplumlar şu üç durumdan birinde sayılırlardı: Vahşet, göçebelik, uygarlık. Bugün "valışet" sözcüğü bilim dünyasından büsbütün dışarı atıldı; çünkü "vahşi" denilen ilkel toplumların da kendi-

lerine özgü birer uygarlıkları olduğu ortaya çıktı. Dahası, bu toplumların kimi gelişme evrelerinden geçtikleri anlaşıldığından, bunlar hakkında "ilkel toplumlar" teriminin kullanılmasından bile sakınanlar var.

Uygarlık konusunun belirsiz kalmasının bir nedeni de, uygarlığın yalnız bir türlü olduğunu sanmaktır; oysa uygarlık da türlü türlüdür. Örneğin, bugün Avustralya kavimleri başka bir uygarlık çevresi, Kuzey Amerika Kızılderilileri başka bir uygarlık çevresi, Afrika aşiretleri ve Okyanusya aşiretleri de başka bir uygarlık oluştururlar. İlkçağ'da Akdeniz kıyısında yaşayan uluslar arasında ortak olan bir Akdeniz uygarlığı vardır. Bundan, eski Yunan uygarlığı yunan uygarlığından da eski Roma uygarlığı doğdu. Bu son uygarlıktan da Doğu ve Batı uygarlıkları doğdu. Müslüman Araplar'sa, Doğu Roma'nın siyasal mirasçısı oldukları gibi, uygarlıkta da onların yerine geçtiler. Doğu Roma uygarlığı Müslümanlar'ın eline geçince,"Doğu Uygarlığı" adını aldı.

Avrupa'da Rönesans, Reform, felsefede yenilenme, Romantizm gibi ahlaksal, dinsel, bilimsel, güzel duyusal devrimler, Ortaçağ hayatına son verdi. Ayrıca Avrupa uygarlığının temeli "iş bölümüdür." İş bölümü, Avrupa'da yalnız el sanatlarını, yalnız iktisadi meslekleri birbirinden ayırmakla kalmadı; bilimler alanında da iş bölümü ortaya çıkararak, her bilimin ayrı uzmanları yetişmeye başladı.

Bir zamanlar, Tanzimatçılar da Avrupa uygarlığına girmenin gerekli olduğunu anlayarak, Avrupa uygarlığını alma girişiminde bulunmuşlardı. Ancak onlar, aldıkları şeyleri yarım alıyor; tam almıyorlardı. Bundan dolayıdır ki, ne bir gerçek üniversite yapabildiler ne de uyumlu bir adliye örgütü kurabildiler. Tanzimatçılar, ulusal üretimi çağdaşlaştırmadan

önce tüketim biçimlerini; yani giyim, beslenme, bina ve mobilya alışkanlıklarını değiştirdikleri için, ulusal sanatlarımız tamamıyla ortadan kalktı. Buna karşın yeni biçimde Avrupa benzeri bir sanayinin en küçük bir parçası bile oluşamadı. Bunun nedeni, yeterince bilimsel inceleme yapmadan, esaslı bir ülkü ve kesin bir program ortaya koymadan işe başlamak ve her işte yarım önlemli olmaktı.

Yukarıdaki açıklamalara göre, toplumsal inanç kitabımızın birinci ilkesi şu cümle olmalıdır: Türk ulusundanım, İslam ümmetindenim, batı uygarlığındanım.

Tarihsel Maddecilik ve Toplumsal Ülkücülük

Toplumsal olguların yorumlanmasında ve açıklanmasında birbirine hem yakın hem de uzak olan iki toplumbilim sistemi vardır. Bunlar, "tarihsel maddecilik" ve "toplumsal ülkücülük" dizgeleridir. Bunlardan birincisi Karl Marx tarafından, ikincisi Emil Durkheim tarafından ortaya atıldı.

İlk bakışta bu iki sistemin birbirine yakın olduğunu görürüz; çünkü ikisi de toplumsal olguların, doğal nedenlerin sonuçları olduğunu; maddesel, hayatsal ve ruhsal olgular gibi doğa yasalarına uymak zorunda olduğunu ilke olarak kabul ediyor. Bu görüşe, bilim dilinde "gerekircilik" adı verilir.

Ama, bu noktadan sonra, bu iki toplumbilim dizgesi birbirinden uzaklaşmaya başlar. Karl Marx, gerekircilikte bir tür tekel ileri sürer; toplumsal olgular arasında "neden" olabilme ayrıcalığı, yalnız ekonomik olgularla sınırlıdır. Öteki toplumsal olgular, örneğin dinsel, ahlaksal, sanatsal, siyasal, dilsel, akılsal olgular, asla "neden" olamazlar, yalnız "sonuç" olabi-

lirler. Bundan dolayı da, Karl Marx'a göre ekonomik olguların dışında olan bütün toplumsal olgular, "gölge olgular" niteliğindedir. Bir şeyin "gölge olgu" olması, başka şeyler üzerinde hiçbir etkisi bulunmaması demektir.

Durkheim'ın kurduğu toplum bilimine göre, böyle bir tekel doğru değildir. Ekonomik olguların başka toplumsal olgulardan hiçbir farkı yoktur. Ekonomik kurumlar nasıl bir olgu ve gerçekse; dinsel, ahlaksal, sanatsal vb. gibi öteki toplumsal kurumlar da birer doğal olgudur, birer gerçektir.

Karl Marx bu tekelciliği kurumsal alanda bırakmayarak, uygulama alnına da götürmekle ikinci bir yanılgıya düşmüştür. Marx'a göre halk, yalnız işçi sınıfından oluşmaktadır. Dolayısıyla işçi sınıfı, öteki sınıfları ortadan kaldırmak zorundadır. Oysa halk "genel" anlamda bir terim olduğundan, hukukça birbirine eşit olmayı kabul eden sınıfların toplamı demektir. Gerçekten de genelle eşit olmayı kabul etmeyen emperyalist, aristokrat, feodal sınıfları halkın dışında görmek doğrudur. Burjuvalılarla aydınlar arasında da, hukuk bakımından herkesle eşit olmayı kabul etmeyen sınıflar varsa, halk çevresinin dışında kalmalıdırlar. Ancak, hukuk bakımından genelin eşit olduğunu kabul edenler, hangi meslek topluluğundan olurlarsa olsunlar, halktandırlar.

Durkheim da bütün ekonomik olguları bir tek asla indirgiyor: Bu tek asıl, "toplumun ortak tasarımları"dır. Toplumsal olgular, kesinlikle içinde doğdukları topluluğun ortak vicdanında bilinçli algılamalar olarak bulunmalıdırlar. İşte, ortak toplumsal vicdandaki bu bilinçli algılamalara "toplumun ortak tasarımları" adı verilir.

Toplumun ortak tasarımları, Marx'ın sandığı gibi, toplumsal hayatta etkili olmayan gölge olgulardan değildir; tam

tersine, bütün toplumsal hayatlarımız, bu tasarımların etkilerine göre biçimlenir. Örneğin, biz Türkiyeliler'in ortak bilincimizde "Türk ulusundanız, İslam ümmetindeniz, Batı uygarlığındanız" tasarımları apaçık görünüşler gibi geçerli olmaya başlayınca, bütün toplumsal hayatlarımız değişmeye başlayacaktır. "Türk milletindeniz" dediğimiz için; dilde, sanatta, ahlakta, hukukta, hatta dinde ve felsefede Türk kültürüne, Türk zevkine, Türklük bilincine göre bir özgünlük, bir kişisellik göstermeye çalışacağız. "İslam ümmetindeniz" dediğimiz için gözümüzde en kutsal kitap, Kur'an-ı Kerim; en kutsal insan, Hazret-i Muhammed; en kutsal tapınak, Kabe; en kutsal din, İslamiyet olacaktır. "Batı uygarlığındanız" dediğimiz için de; bilimde, felsefede, fenlerde ve başka uygarlık alanlarında tam bir Avrupalı gibi davranacağız.

Ey bugünün Türk genci! Bütün bu işlerin yapılması, yıllardan beri seni bekliyor.

On Üçüncü Bölüm

(İlk Oyun) Yunanistan Milliyetçiliği ve Sonu

Megalo İdea'nın Doğuşu

İlk Çağ'dan Orta Çağ'a yüzyıllar boyunca Bizans hâkimiyetinde kalan Yunanistan toprakları Yıldırım Beyazıt tarafından 1397 yılında ele geçirilerek Osmanlılar'ın Fetret Dönemi hariç olmak üzere Yunanistan'ın bağımsızlığını kazandığı 1830 yılına kadar 433 yıl boyunca Osmanlı hâkimiyetinde kalmıştır.

1453'te Fatih Sultan Mehmet'in Konstantinopolis'i ele geçirmesi yeniden eski günlerine dönmek hayaliyle yaşayan Yunan halkı arasında büyük bir düş kırıklığı doğmasına neden oldu. İşte bu zamanda Megalo İdea fikri doğmuş ve daha sonra ayrıntıyla anlatacağımız 2. Katerina'nın "Grek Projesi" ile yürürlüğe girmiştir.

İlk çağlarda yetiştirdikleri filozoflarıyla övünen, bu nedenle de kendilerini dünya edebiyatı, kültürü, sanatı ve bilimin öncüleri sayan Yunanlılar daha Konstantinopolis'in Osmanlılar tarafından ele geçirilmesinin ilk günlerinde bu şehrin tekrar Bizans hâkimiyetine döneceği hayallerini kurmuşlar, kendi aralarında yeni bir elbise, ayakkabı alan birini gördüler mi "Konstantinopolis'te Eskisin!" temennisinde bulunarak bu hayali daima yaşatmışlardır.

Bu hayallerinin amacı, Türkler'i Avrupa'dan sürüp çıkarmak, Yunanlaşmış Şarkı (Doğu) Roma İmparatorluğu'nun başkenti Konstantinopolis'i geri almak, Ayasofya'yı tekrar Hristiyanlığın tarihi mabedi haline getirmek. Kısacası Hristiyan ve Yunanlaşmış Bizans İmparatorluğu'nu tekrar diriltmekti. Bu büyük hayale onlar Megalo İdea (Büyük Fikir) diyorlardı.

Bu hayali gerçekleştirmek için de zaman zaman Osmanlı yönetimine karşı ayaklandılar. 1459'da yapınlan ayaklanma sonucunda Mora üzerine yürüyen Fatih Sultan Mehmet, bütün yarımadayı ele geçirerek Yunanistan topraklarının tamamını topraklarına kattı. 1461'de ise Trabzon Grek Devleti'ni (Pontus Rum Devleti) ortadan kaldırdı.

Bağımsızlık Fikirlerinin Doğuşu

Yunanlılar'ın bağımsızlık hareketleri; fiilen II. Mahmut zamanında başlamış ise de XVIII. asrın sonlarından yani III. Selim devrinden itibaren bu hareket, fikir sahasındaki faaliyetleriyle kendini göstermiştir. Bu tarihlerde Rumeli'nin Hristiyan-Ortodokslar'la meskün her tarafında olduğu gibi, Yunanlılar'ın oturdukları memleketlere de I. Petro zamanından beri Rus propagandacıları dağılmışlardı. Kaynarca Muahedesi'yle hitama eren Türk-Rus harbi esnasında, Rus donanması Adalar denizine gelip Osmanlı donanmasını Çeşme Limanı'nda yakarken (1770) Adalar'da ve Mora'da sakin Rumlar'ın isyan hareketi baş göstermişti. Kaynarca Muahedesi'nin 7. maddesiyle, Osmanlı tebaası Hrıstiyanlar'ın metalip ve efali hakkında Rusya'nın bir nevi müdahalesi kabul olunmuş-

tu. Daha sonra II. Katerina, İkinci Türk seferine çıktığı sıralarda, müttefiki Nemçe Çasarı II. Jozef'in "Büyük Grek Planı"nı kabul etmişti. (Türkiye İstiklal ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi. C 2. s. 740 Cemal Kutay Ali oğlu Kitabevi İstanbul)

Büyük Grek Planı

Aslında bu planın birincisi Rus Çariçesi II. Katerina'ya diğeri de Avusturya İmparatoru İkinci Jozef'e aittir.

30 Mayıs 1780 yılında Katerina ile II. Jozef buluşarak, Türkiye'nin taksimi, bazı bölgelerin ilhakı ve eski Yunan Cumhuriyeti'ni yeniden kurma konusunda anlaştılar. 1782 yılında Katerina, Jozef'e gizli anlaşma metnini gönderdi.

Taksimin üç memleket arasında çekişmeye meydan vermeyecek şekilde yapılmasını, Eflak ve Buğdan'da üç memleketi birbirinden ayıran müstakil bir devlet kurulmasını, bu devletin başına bu bölgede çoğunlukta olan Hıristiyan mezheplerinden birine mensup birinin geçirilmesini teklif etti.

İmparator Jozef, Katerina'nın teklifi hakkında Bakan'ı olan prens Kaunitz ile istişare etti. Bakan, Katerina'nın teklifini kabul etmenin her açıdan reddetmekten daha az zararlı olacağını söyledi. Çünkü o Katerina'nın bundan ümidi kesip Prusya ile ittifak yapmasından korkuyordu.

İmparator Jozef 13 Kasım 1782 tarihli mektupla Katerina'ya cevap verdi. Cevapta sonuç olarak, taksim planının başarısı için Fransa'nın olurunu şart koşuyor. Biri, Romanya diğeri İstanbul'da olmak üzere Ortodoks iki devletin kurulmasını teklif ediyordu.

Bu taksim planında Avusturya'nın kendi lehindeki şartlar ise şöyle idi. Tuna Nehri'nin iki yakası ile beraber Belgrad'a kadar Eflaktan bir kısım toprağın ilhakı, Belgrad'dan Adriyatik denizine doğru çekilen bir hat boyu Dalmaçya ve İstirye'nin Avusturya'ya verilmesi, Tuna nehri havzasında ve Çanakkale Boğazı'nda tam bir ticaret serbestliğinin sağlanması.

Fransa bu planı öğrenince şiddetle muhalefet etti. Bu planın Osmanlı Devleti'nin taksiminden çok Rus hükümranlığının genişletilmesi gayesi taşıdığı iddia edildi. Katerina Jozef'e verdiği cevapta Rusya için bu iki yeni devlet yani Romanya ve Yunanistan üzerinde Avusturya'nın sahip olduğu haktan fazla bir şey istemediğini, ayrıca Akdeniz ve Karadeniz'de serbest dolaşma hakkının teminat altına alındığı bildiride nihayet Yunan devletinin küçülmemesini, ona Mora ile Yunan denizinin verilmesini şart koştu.

Bu tarihten itibaren Rusya'nın sanki kendi müstemlekesi imiş gibi bu iki devlet adına konuşmaya başladığı görülüyor. (100 Plan s134)

Rus Çariçesi Katerina'nın bu planı ileriki sayfalarda okuyacağınız gibi gerçekleşmiştir. Bu tarihten yarım asır sonra bir Yunan devleti, tam bir asır sonra da Romanya devleti kuruldu. Fakat Rusya bunlardan sadece Romanya'yı Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne alarak 1991'e kadar arzusunu gerçekleştirebildi.

Rusya'nın bu planda asıl amacı, uydu Grek devleti aracılığıyla İstanbul Boğazları'na sahip çıkarak Akdeniz'e inmek ve aynı zamanda bir Akdeniz devleti olmaktı. Sonraki zaman içinde Rusya sadece bu planla yetinme-

miş, Rus ordusunda subay olan Yunan kökenli askerleri kullanarak 1769'da 1. Mora ayaklanmasını, 1787 Türk-Rus Savaşı sırasında 2. Mora ayaklanmasını ve 1821'de Bağımsızlık ayaklanmasını organize etmiştir.

Yunanistan'ın bağımsızlığına giden yolda diğer bir etken de Fransa'dır. Fransızlar, ihtilal ve Napolyon devirlerinde, Yedi Yunan adasını ele geçirerek Balkan Yarımadası'nın batısına etkili olacak vaziyete gelince, memleketlerinde artık unutulmaya başlayan ve unutulmasına uğraşılan ihtilal fikirlerini, bilhassa milliyet fikirlerini, Osmanlı tebaası Hıristiyanlar arasına, Yunanlılar içine sırf kendi siyasetlerine hizmet için, yaymaya girişmişlerdir. Türkiye İstiklal ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi. C 2. s. 751 Cemal Kutay Ali oğlu Kitabevi İstanbul)

Tabi ki Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasında sadece bu devletlerin planlarının yeterli olduğu söylenemez. Şüphesiz Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasında Yunan fikir adamlarının ve aydınlarının da önemli katkısı olmuştur. Zaten bu insanlar ne zaman olursa olsun halk üzerinde bıraktıkları fikir izleriyle gerçekleştirilmesi düşünülen stratejilerin kültürel alt yapısını oluşturmuşlardır.

Smyrna'lı (İzmir) Adamantius Korais

Bu konuda Yunan halkını derinden etkileyen kişilerin başında Adamantius Korais gelir. XVIII. asır sonlarına doğru, Yunanlılar'a bir 'geçmiş anlayışı' aşılamada kilit görev üstlenen Adamantius Koaris dilbilimsel açıdan orta bir yol bulma yanlısıydı.1748 yılında Smyrna'da (İzmir) doğmuş, ancak yaşamının büyük bölümünü

1833'te öldüğü Paris'te geçirmişti. (Moderen Yunanistan Tarihi s 42 İletişim Yayınaları)

Korais, tıp eğitimi almak için Fransa'ya gitmiş ve Monpelie Üniversitesi'nde tahsilini tamamlamıştır. Fransız ihtilali sırasında Paris'te bulunan Korais, gördüklerinden oldukça etkilenerek aynı ihtilal fikirlerini kendi ülkesinde de gerçekleştirmek arzusuna kapılır. Ancak onun yöntemi siyasilerden farklıdır. O Yunan halkına önce kendi kimliğinin yayılması için eski Yunanca yerine halkın kullandığı yeni Rumca'yı edebi dil olarak tercih etmiş bu işi yaymak içinde yeni Rumca eserlerden oluşan ilk kütüphaneyi kurmuştur.

Rigas'ın Şiirleri

Eşgüdümlü bir ayaklanma tasarılarını ilk geliştirenlerden biri Teselya'dan Helenleşmiş bir Ulah olan Rigasvelestinlis'ti. Tuna eyaletlerindeki ilk siyasal deneyimini elde ettikten sonra, 1790'larda Viyana'da bulunması Fransız Devrimi'nden etkilenmesine yol açtı. Siyasal bildirileri, özellikle de Viyana'da baskısını hazırladığı ve Balkanlar'ı ayağa kaldırabileceğini düşündüğü İnsan Hakları Bildirgesi Fransa'dan esinlenmişti. En önemli yazısı Rumeli, Küçük Asya, Ege Adaları ve Eflak Buğdan Eyaletleri'nde Yaşayan Halkların Yeni Siyasal Oluşumu oldu. Bu yazıda, yeniden diriliş bir Bizans İmparatorluğu'nun kurulmasını ancak Bizans otokrasisinin yerine Fransız modelindeki cumhuriyetçi kurumların geçirilmesini öngörmekteydi. Amaç, her ne kadar Osmanlı İmparatorluğu sınırlarında yaşayan bütün insanları kucaklamak idiyse de, egemen olacak olanlar, Yunalı doğanlar

ya da kültürü almış olanlar olacaktı. (Modern Yunanistan Tarihi s 46 İletişim Yayınları)

Daha sonra Yunan mili şairi olarak tarihe geçecek olan Rigas 1760 yılında Tesalya'da doğmuştur. Rigas şiirlerinden önce bildiği birkaç yabancı dilin avantajını kullanarak Rumlar'a yeni harp tekniklerini öğretmek amacıyla eserler yazmıştır. Ancak Rigas, Yunan halkı arasında asıl şöhretini yazdığı şiirlerle kazanmıştır.

Fransız İhtilali Rigas'ı çok etkilemiştir. O sıralarda şair Yunanlılar için eline kalemini almış ve:

Haydi, kalkın, Helen çocukları,
Şeref ve şan günü gelmiştir;
Meşhur ecdadınıza layık olduğunuzu gösterin.

Diye başlayan şarkısını yazmıştır. Bu şarkının nakaratı ise:

Helen çocukları, silaha sarılın,
Düşmanınızın (yani Türkler'in) menfur kanı
Ayaklarınızın altında seller gibi aksın.

Şeklindeydi. (Türkiye İstiklal ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi. C. 2 s. 752 Cemal Kutay Ali oğlu Kitabevi İstanbul)

Balkanlar'da devrim türkülerini söylemek üzere Habsburg topraklarından ayrılmak üzereyken Trieste'de bir Yunanlı yurttaşı tarafından oyuna getirilen Rigas bir avuç dolusu suikastçının yardımıyla, 1798 yılı Mayıs ayında Osmanlılarca Belgrad'da öldürüldü.

Rigas'ın Savaş Türküsü

Rigas bu şekilde hayallerini gerçekleştiremeden öldürüldüğünde 1797 yılında yazdığı savaş türküsü Yunan halkı arasında dilden dile dolaşıyordu:

Ey yiğit insanlar, daha ne kadar taştan kovuklarda
Tek başımıza dağ sırtlarındaki aslanlar gibi yaşayacağız?
Zavallı köleliğimizden ötürü dünyadan kaçarak;
Kardeşlerimizi, ana ve babalarımızı, yurdumuzu,
Arkadaşlarımızı, çocuklarımızı ve bütün yakınlarımızı bırakarak
Saklandığımız mağaralardan dışarı bakarak mı yaşayacağız?

Oysa bir saatlik özgürlük
Kırk yıllık köleliğe yeğdir! (Modern Yunanistan Tarihi s 46 İletişim Yayınları)

Gerek Korais gerekse Rigas'in eserleriyle Yunanlılar arasında milliyet fikirlerinin gelişmesi ve de İngiltere'nin Adriyatik denizindeki yedi adayı bağımsız hale getirmesi, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde yaşayan Türk olmayan unsurlar ve bu arada Yunan halkı üzerinde bağımsızlık fikir ve düşüncelerinin artmasına sebep olmuştu. Avrupa devletleri özellikle Rusya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Osmanlı ülkesi ile daha yakından ilgilenmeye başladılar. Osmanlı Devleti'ndeki azınlıkları kışkırtmayı ve maddi, manevi destekleri ile imparatorluğun parçalanmasını en büyük hedef haline getirdiler. Zaman zaman fırsatlar yaratarak azınlıkların

ayaklanmalarını kolaylaştırmak ve desteklemek için Osmanlı Devleti'ne saldırıda bulundular. Örneğin: Rusya 26 Nisan 1828'de Osmanlı Devleti'ne saldırdı. Kendi topraklarını büyütmekle beraber Balkanlar'daki azınlıkları da destekledi. Osmanlı ordusu Ruslar'la uğraştığından, azınlıkların bu ayaklanmalarını bastırmada oldukça zorlandı.

Özellikle Yunanlılar'ı destekleyen yalnız Rusya değildi. Fransa ve İngiltere'nin de Osmanlı Devleti'ne müdahaleleri olmaktaydı. Zira 9 Temmuz 1829'da Fransa ve İngiltere, Babıâli'ye "Mora ile Siklat adalarında bir Yunan hükümetinin kurulması" hakkında bir nota verdiler. Osmanlı Devleti bu notayı şiddetle geri çevirdi.

16 Kasım 1829'da imzalanmış olan Londra protokolü gereğince Mora ve Siklat adalarındaki Yunanlılar'ı üç büyük devlet açıkça himayeleri altına aldılar. Böylece, Yunan devleti hem üç büyük devletin ve hem de Avrupa'dan Yunanistan'a gönüllü olarak koşup giden birçok şair, yazar ve askerlerin maddi ve manevi yardımı ile kurulmuş oluyordu.

Düzenledikleri protokole göre, kurulan Yunanistan'ın kuzey sınırı Astropotamos nehrinin ağzından Spercheyos nehrinin ağzına kadar çekilen bir hat olacak; Griboz, Kyrios, Siklat ve Şeytan adaları bağımsız Yunan Prensliği'ne verilecekti.

1828 Osmanlı-Rus harbinden bitkin bir halde çıkmış olan Osmanlı Devleti'nin de, bunları kabul etmekten başka yapacak bir şeyi olmadığı için, Yunanistan'ın bağımsızlığı 24 Nisan 1830'da Osmanlı Devleti'nce de kabul ve tasdik olundu.

On Dördüncü Bölüm

(İkinci Oyun)
Ermenilerin Uyanışı

Ermeniler ve Osmanlılar

Selçuklu Türkleri'nin Anadolu'ya girişleri sırasında Türkmenler'in önünden kaçan bir kısım Ermeniler de Kilikya bölgesindeki sarp ve dağlık bölgelere sığınmışlar, Türk devletlerinin Anadolu'daki varlığının zafiyet gösterdiği zamanlarda ise krallık kurabilecek kadar gelişme kaydedebilmişlerdi.

Sultan II. Mehmet, 1461 yılında Samatya'daki Sulu Manastır (Surp Kevork)'da Ermeni Patrikhanesi'ni kurdurtmuş ve Hovakim'i patrik ilân etmiştir. Böylelikle Ermeni Ekümenik Patriki'ne kendi cemaatinin lideri olma hak ve yetkisini vermiş, Ermeniler din, eğitim–öğretim, vakıf ve âile işlerini kendi örf ve âdetlerine göre düzenleme özgürlüğüne de kavuşmuşlardı. (Ermenilerin Arkasında Hep Birileri mi Olacak? Celalettin Yavuz. KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi. Cilt III, Sayı 1, -Bahar 2001-, ss. 3-25.)

Fatih Sultan Mehmet'in diğer milletler gibi Ermeniler'e de verdiği bu haklar Osmanlılar'ın güçlü olduğu dönekler içinde güvenlik açısından herhangi bir sorun çıkarmamıştı. Zaten aradan uzun yıllar geçmeden Yavuz Sultan Selim Ortadoğu hâkimiyetini sağladıktan sonra 1515 yılında Ermenistan topraklarını tamamen Osmanlı sınırları içine katmıştı.

Mehitarist Tarikatı

Ancak imparatorluğun ulaşabileceği son sınırlara ulaşıp devlet bünyesinde askeri ve ekonomik sorunlar baş göstermeye başlayınca Fatih'in Ermeniler'e verdiği haklarla birlikte Mehitar adında Sivaslı bir Ermeni rahibin kurduğu Mehitarist tarikatının yaptığı çalışmalar devlet için tehlike arz etmeye başladı.

Rahip Mehitar, XVIII. asrın başlarında Venedik şehri civarında küçük bir adanın Katolik manastırında Mehitarist tarikatını tesis etmişti. Bu tarikata sülük eden rahipler, Ermeni milletinin tarih ve lisanını araştırarak Ermeni milletinin ziya'dan vikayesine ve inkişafına çalışıyorlardı. Bu rahipler Ermenice tarihi ve lisanı bir hayli eserler neşretmişlerdir. Bu eserler, Osmanlı memleketine serbestçe giriyor ve Ermeniler tarafından alınıp okunuyordu. (Türkiye İstiklal ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi. C.2 s.753 Cemal Kutay Ali oğlu Kitabevi – İstanbul)

Korayis ve Rigas'ın faaliyetleri Yunanlılar üzerinde nasıl etki yapmışsa Mehitaristlerin icra etmiş oldukları bu kültürel faaliyetler de Ermeniler üzerinde aynı etkiyi yapmıştır.

Osmanlı devlet ve toplum yapısındaki bozulmaya paralel olarak Ermeniler'in bir kısmı da devletten soğuyarak zaten Osmanlı toprakları üzerinde kendi politikaları doğrultusunda kullanabilecekleri zümreler arayan dış güçlere yönelmeye ve onlardan himaye beklemeye başlamışlardır.

Hayton veya Heteom adlı bir Ermeni'nin geliştirdiği 1307 tarihli plan zamanında fazla önemli görülmemişse

de bugün için oldukça dikkat çekicidir. Çünkü Ermeniler bu plan için Avrupalılar'dan o zaman için gerekli desteği alamamışlarsa da sonraki yüzyıllardaki bütün planlarında Avrupalılar'ı yanlarında görmüşlerdir.

Hayton'un Planı

Hayton, Ermeni asıllı bir prensti. Amcası Ermenistan kralıydı. Müslümanlar memleketini işgal edince Hayton, Papa V. Klement'e sığındı. Ölünceye kadar Puvatya'da kaldı. Latince bir kitap yazdı. Bu kitap sonraları Fransızca'ya da tercüme edildi.

Bu kitapta Hayton, Kudüs'ün fethi zaruretine işaretle, bu fethi gerçekleştirecek yolları açıklıyordu. Ancak bu kitabın yazıldığı sıralarda, halkın bu gibi fikirlere itibar edeceği bir ortam mevcut değildi. Çünkü Fransa, Tunus'ta öldürülen Fransız Kral Aziz Lui'nin matemini tutuyor, bu olayın etkisi altında bulunuyordu. Diğer devletlerin her birinin dahili sorunları vardı.

Bu planın esasını, bir ordunun Afrika üzerinden, diğer bir ordunun da İstanbul üzerinden yürümesi, bunları denizden başka bir ordunun takip etmesi teşkil ediyordu. Hayton için en önemli husus, Ermenistan'ın kurtarılmasıydı. Ayrıca Moğollar'ın da Müslümanlar'a karşı Hıristiyanlar'ı destekleyeceklerini öne sürüyordu. "Moğollar'ın, Suriye'ye hücum etmesi halinde, Mısır sultanı yardım için Mısır'dan ayrılır. Orası böylece zayıf kalır ve Hıristiyanlar için müsait bir durum meydana gelir. Hatta Trablusgarb da kolayca işgal edilebilir. Bunun için haçlılar, Moğollar'la bir anlaşma yapmalıdır. Böylece Kudüs ve Mısır kolaylıkla fethedilmiş olacaktır" diyordu. (100 Plans 49)

Yukarıda ayrıntılarıyla sunduğumuz Hayton'un 1307 tarihli planına Avrupalılar'dan gerekli desteği alamayan Ermeniler, bu zamandaki planlarına sonuna kadar destek veren Ruslar'ın yardımıyla eskisinden daha büyük plan hazırlamışlardır: "Ararat Krallığı Projesi"

Ararat Krallığı Projesi

Ermeniler'in en büyük hayallerinden olan bu projenin sahibi Ermeni Piskopos Osep Argotyan'dır.

1768–1774 Türk-Rus harbinde Ermeniler, II. Katerina tarafından cesaretlendirilerek, Rusya'nın himayesi altında bir "Ararat Krallığı" kurma ümidine düşürülmüşlerdir. II. Katerina, Osmanlı seferleri esnasında Ermeniler'i gözden kaçırmamış ve onları Müslümanlar ve Türkler aleyhine kışkırtmıştır. Bu teşviklerden cesaret alan Osep Argotyan adlı bir Ermeni Piskoposu, "Ararat Krallığı" projesini hazırlayarak Petersburg'a takdim etmiş ve bu proje Çariçe Hükümeti tarafından da tasvip olunmuştur. Fakat bu proje uygulanamamıştır.

Mazlum Ermeniler!

Ararat Projesini uygulamaya geçiremeyen Ermeniler bundan sonra yabancı devletlerle ittifak etmek suretiyle Türkler'le mücadeleye başlamışlardır. Ermeniler, Batı'nın desteğini alabilmek için kendilerini "ezilen bir halk" olarak göstermeye ve "Anadolu üzerindeki egemenlik haklarını Türkler'in gasp ettiği" iddiasını dile getirmeye başlamışlardır.

İmparatorluğun parçalanmasına giden yolda en önemli duraklardan biri olan Islahat Fermanı ile Müslü-

manlar ve Gayr-i Müslimler eşit statüye getirilince ayrıcalıklarını kaybeden Ermeniler, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda, Rusya'dan "işgal ettiği Doğu Anadolu topraklarından çekilmemesini, bölgeye özerklik verilmesini veya Ermeniler lehine ıslahat yapılmasını" talep etmişlerdir. Bu isteklerle birlikte Ermeni sorunu ilk kez ortaya çıkmaya ve uluslararası bir şekil almaya başlamıştır.

1877–78 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından imzalanan Ayastefanos Anlaşması'nın Osmanlı Devleti'nce kabullenilmek zorunda kalınan 16. maddesi şöyledir:

"Ermenistan'dan Rusya askerinin istilası altında bulunup Osmanlı Devleti'ne verilmesi gereken yerlerin boşaltılması oralarda iki devletin dostane ilişkilerinde zararlı karışıklıklara yol açabileceğinden, Osmanlı Devleti Ermeniler'in barındığı eyaletlerde mahalli menfaatlerin gerektirdiği ıslahat ve düzenlemeyi vakit kaybetmeksizin yapmayı ve Ermeniler'in Kürtler'e ve Çerkezler'e karşı güvenliklerini sağlamayı garanti eder."

Anlaşmanın bu hükmü, esas itibariyle bağımsızlık kazanmak isteyen Ermeniler'i tam anlamıyla tatmin etmemiş olsa dahi "Ermeni Sorunu"nun tarihte ilk kez bir uluslararası belgeye yansıması ve "Ermenistan" diye bir bölgenin varlığından söz edilmesi yönünden büyük önem taşımaktadır.

1878 yılında toplanan Berlin Kongresi sonucunda imzalanan Berlin Antlaşması'nın 61. maddesi de Ayastefanos Anlaşması'nın 16. maddesi yerine şu hükmü getirmiştir:

"Osmanlı Hükümeti, halkı Ermeni olan eyaletlerde mahalli ihtiyaçların gerektirdiği ıslahatı yapmayı ve Er-

meniler'in Çerkez ve Kürtler'e karşı huzur ve güvenliklerini garanti etmeyi taahhüt eder ve bu konuda alınacak tedbirleri devletlere bildireceğinden, bu devletler söz konusu tedbirlerin uygulanmasını gözeteceklerdir."

Berlin Antlaşması'nın bu hükmü ile Türk-Ermeni ilişkilerine yabancı güçlerin müdahale edebilmesi hakkı tanınmış olmaktadır.

Batı'nın güçlü devletlerinin desteğini büyük oranda elde eden azınlıklar, Osmanlı'nın çöküntü dönemine girmesini takiben Rusya, İngiltere, Fransa ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun teşvikiyle, imparatorluğu oluşturan milletler birbiri ardına bağımsızlık mücadelesine girişmişler ve bunda başarı sağlamışlardır. Bu gelişmeler Ermeniler için de örnek teşkil etmiş, onlar da Osmanlılar'ı parçalamak isteyenlerin maddi ve manevi desteğiyle yer yer ayaklanmalar başlatmışlardır. Böylece, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bir "Ermeni sorunu"ndan söz edilir olmuştur.

On Beşinci Bölüm

(Son Oyun)
ABD'NİN ÜÇ İSRAİL PLANI

İkinci İsrail Türkiye mi?

ABD Dışişleri Bakanı James Baker, Körfez Savaşı'nın hemen öncesinde 13 Ocak günü Çankaya'ya President Bush'un Üç İsrail planını getirdi. Kuşkusuz Baker, Özal'a bu planın ana çizgilerini anlatırken Türkiye'yi İkinci İsrail haline getirmek istediklerini söylemek gibi bir nezaketsizlikte bulunmadı. Ama her şey açıktı. ABD savaş sonrası Ortadoğu'sunda Türkiye'ye ve onun himayesinde kurulacak Kürdistan'a ikinci ve üçüncü İsrail rollerini veriyordu.

James Baker'in Özal ile yaptığı görüşmenin üstünden uzun yıllar geçmemişti ki bir uluslararası ilişkiler uzmanı tarafından aşağıdaki iddia ortaya atıldı.

1996 yılında başarısız bir CIA operasyonu sonrasında, Saddam tarafından Kuzey Irak'ta sıkıştırılan ve Amerika tarafından buradan alınarak önce Guam'a sonra ABD'ye götürülen insanların çoğu Yahudi'ydi. Güçlü bir istihbarı çalışma ile bölgede yaşayan tüm Yahudiler önceden tespit edilmiş ve vakti geldiğinde de daha sonra bölgeye yönelik planlarda kullanılmak üzere Amerika'ya götürülmüştü. Hâlbuki o dönemde kamuoyu bu insanların bölgede çalışan NGO'ların Batılı elemanları ya da onlara yardım eden peşmergeler olduğunu düşünmüştü.

Gerek ABD'nin Körfez Savaşı öncesi planları gerekse sonraki yıllarda bir istihbaratçın ortaya attığı iddia Kuzey Irak'ın erişilmez dağlarında MÖ'lere uzanan dönemlerden itibaren yaşamakta olan Yahudi Kürtler'in Kuzey Irak senaryolarındaki yerini ve önemini göstermesi açısından oldukça dikkat çekiciydi.

İşte size ikinci bir Körfez Savaşı'nın herkes tarafından kaçınılmaz görüldüğü şu günlerde muhtemel Kuzey Irak senaryolarında önemli roller oynayacak Yahudi Kürtler'in hikâyesi.

Cinlerin Çocukları

Kuzey Iraklı bazı Yahudi toplulukları arasında kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılan eski bir hikâyeye göre Kuzey Iraklı Yahudiler, Asurlular döneminde Medler'in ülkesine (Kuzey Irak'a) sürgün edilmiş olan on İbrani kabilesinin soyundandır. Sadece Yahudi Kürtler'in değil, genel olarak Kürtler'in kökenini konu alan aşağıdaki hikâye de aynı doğrultudadır:

Bir gün Hz. Süleyman beş yüz cin çağırdı ve güneşin ardından Batı'ya doğru uçmalarını, Avrupa'nın en uzak yerlerinde en güzellerinden beş yüz bakire kız bulmadan dönmemelerini emretti. Cinler istenilen kızları bulmak için çok uzun bir zaman yol aldılar. Mayıs ayındaki dolunay gibi zarif ve şirin beş yüz kız bulana kadar uzun bir zaman ölçüp biçtiler. Ve sonunda, hepsi aradıklarını bulunca geriye dönüş başladı. Ama daha cinler genç bakirelerle birlikte uçarak saraya varmadan önce Hz. Süleyman'ın son nefesini vererek yaşamdan ayrıldığını öğ-

renirler. Cinler beraberlerinde getirdikleri bakireleri çok beğendikleri için, onları geri götürmeye gönülleri razı olmadı. Ve onları Avrupa'ya geri götürmek yerine, kendilerine eş olarak alıp çok sayıda güzel çocuğun babaları oldular. Ve bu çocuklardan daha fazla çocuk oldu... Ve bu şekilde Yahudi Kürtler ortaya çıktı.

Yahudi Kürtler

On ikinci yüzyılda Kuzey Irak bölgesini gezmiş olan Tudelalı Benjamin ve Ratisbonlu Perhaiah seyahatnameleri, Yahudi Kürtler yanında bölge hakkında da bazı önemli bilgiler içerir. Her iki seyyah da çok sayıda sinagog ve hahamları olan, düzenli ve varlıklı Yahudi topluluklarından söz ederler. Kuzey Irak'ın başlıca ticaret ve kültür merkezlerinden olan Musul'da, Perhaiah'a göre 6000, Benjamin'e göre ise 7000 kişilik bir Yahudi nüfusu vardı.

On altıncı yüzyıla gelindiğinde bu dönemin gezginlerinden biri olan Yemen Yahudileri'nden Yahya El-Zahiri, Erbil, Kerkük, Musul, Nusaybin ve Urfa gibi başlıca büyük şehirleri dolaşmıştır. Yeni ve önemli bir bulgu olarak bu yüzyılın sonundan itibaren bizzat Yahudi Kürtler tarafından yazılmış olan ilk belgeler ve elyazması kitaplar, genel olarak Yahudi Kürtler'in başta dinsel olmak üzere, sosyal ekonomik yaşantıları hakkında ayrıntılı bilgiler içermektedir. Bu dönemlerde halkın genel olarak yoksul olduğu görülürken öte yandan özellikle Berzani Ailesi'den gelen hahamlar Kuzey Irak'ın birçok yerinde dinsel çalışmalar ve eğitim merkezleri kurmuşlardı. Bu dini merkezler Mısır ve İsrail gibi uzak yerlerden bile öğrenci kabul ediyorlardı.

Ali Baba Operasyonu

Yahudi Kürtler'in sayıları hakkında özellikle geçmiş dönemlerle ilgili değerlendirme yapabilmemiz için sağlıklı istatistikler bulunmamaktadır. Yaklaşık 200 köy ve kasabayı kapsayan geniş bir alana dağılmış olan Yahudi Kürtler'in büyük bir bölümü, MOSSAD'ın 1950'li yıllarda düzenlediği "Ali Baba Operasyonu" ile İsrail'e getirilmişlerdir.

Ancak yine de iki halk arasındaki geleneksel ilişki kopmaz. İsrail'e gelen Iraklı Yahudiler, Kürt kimliklerini de bir yandan muhafaza ederler. İsrail'de yaşayan Kürt kökenli Yahudiler tarafından kurulmuş olan İsrail'deki Kürt Yahudiler'i Ulusal Örgütü'nün (The National Organization of Kurdish Jews in Israel) başkanlığını yapmış olan Habib Simoni, 1973 yılında yapmış olduğu bir açıklamayla, İsrail'de 90.000 "Yahudi Kürt" bulunduğunu açıklamıştır. Gazeteci yazar Pamela Kidron ise 1988'de kaleme aldığı bir makalesinde "İsrailli 150.000 Kürt"ün varlığından söz etmektedir.

Günümüzde İsrail'de, Kürdistan kökenli yaklaşık 200.000 kişinin yaşadığı tahmin edilmektedir. Zaho kökenli Yahudi Kürtler'den olan Yona Sabar'ın Yahudi Kürtler'le ilgili başyapıt olarak kabul edilen The Folk Literature of the Kurdistani Jews (Kürdistanlı Yahudilerin Halk Edebiyatı) adlı kitabında da Yahudi Kürtler'le ile ilgili 60'ın üzerindeki kaynaktan ayrıntılı bilgi verilir. Tüm bunlar, bugün İsrail'de ciddi bir Kürt Yahudisi varlığından söz edilebileceğini göstermektedir.

Yahudi Kürtler'in Yaşadığı Yerler

Bugün İsrail'e göç edenlerin dışında Kuzey Irak'ta yaşamlarını sürdüren Yahudi Kürtler özellikle Güney Irak'ta ve Erbil, Süleymaniye ile Zaho civarına serpiştirilmiş sayısız köyde yoğunlaşmışlardır. Bunun yanında Musul, Kerkük ve Bağdat gibi şehirlerde de yaşayanlar bulunmaktadır.

Yahudi Kürtler'in Kuzey Irak'ta nasıl bir dağılım gösterdiklerini anlamak için on dokuzuncu yüzyılda bölgeyi gezen Haham David'in verdiği bilgiler önemlidir. Haham David'in 1827 yılında ulaşabildiği Yahudi toplulukları hakkında verdiği sayısal bilgiler doğrultusunda aşağıdaki tablo ortaya çıkmıştır. Tüm Kuzey Iraklı Yahudi Kürtler'i ifade etmekten uzak olan bu bilgiler toplam 15 sinagoga sahip 1.875 ailenin varlığından söz etmektedir.

YER	NÜFUS(AİLE)	SİNAGOG
• Antep (Merkez)	15	2
• Urfa (Merkez)	40	2
• Cermul (Jermuk)	40	2
• Diyarbekir (Merkez)	40	1
• Zaho	600	1
• Musul (Merkez)	600	1
• Dahok	10	1
• Sador	100	1
• Amadiye (Merkez)	200	2
• Şuş	?	?
• Suho	30	1
• Erbil	200	2
TOPLAM	**1.875 Aile**	**15 Sinagog**

1972 yılında İsrail'de yapılan ve sadece, Erbil, Kerkük, Musul ve Süleymaniye bölgelerini kapsayan ilk resmi istatistiklere göre 1947 yılında sadece Güney Irak'-ta 20 000 Yahudi yaşıyordu. Oysa bu istatistiklere alınmamış veya ulaşılamamış birçok bölgede daha Yahudiler yaşamaktaydı. Örneğin özellikle Hanekin'de yoğun olmak üzere, Diyala bölgesinde çok sayıda Yahudi mevcuttu. Bunların sayısının 1920'de 1.689, 1932 de 2.252 ve 1947 yılında ise 2.851 kişi olduğu biliniyor. İşte Yahudi Kürtler'le ilgili yapılan ilk resmi istatistik. (EJJ: "Kurdistan" İsrael, 1972)

BÖLGELER	1920	1932	1947	TOPLULUK SAYISI
Erbil	4.800	3.090	3.109	62
Kerkük	1.400	2.633	4.042	19
Mussul	7.635	7.537	10.345	55
Süleymaniye	1.000	1. 343	2. 271	10
TOPLAM	**14. 835**	**14.603**	**19.767**	**146**

Kuzey Irak'ın erişilmez dağlarında halen ne kadar Yahudi Kürt'ün bulunduğunu söylememiz tam olarak mümkün değil ancak sayıları az da olsa içlerinden Irak Kürdistan Partisi lideri Mesud Berzani gibi birini çıkarmış olmaları ve onun sağ kolu İsrail Pasaportlu Evair Barzani'nin desteğiyle Cinlerin Çocukları başka bir deyişle Yahudi Kürtler'in Kuzey Irak'ın geleceğinde söz sahibi olacaklarını söylememiz yanlış olmaz.

Kürt İsrail'i

Son olarak ABD tarafından Irak'a karşı yapılacak harekâta sayılı günlerin kaldığı bu günlerde yazımızın başında belirttiğimiz CIA operasyonu sonucunda Kuzey Irak'tan alınarak önce Guam'a sonra ABD'ye götürülen 5 000 civarındaki Yahudi Kürt ABD'nin operasyon için düğmeye basmasıyla birlikte Suriye üzerinden Kuzey Irak'a dönmeye başladı. ABD'de bulundukları yıllar içinde, Washington yönetimi tarafından eğitilen Yahudi Kürtler, ABD'nin yardımıyla bölgeden kaçtıktan bir süre sonra çeşitli branşlarda eğitime alındılar. Özellikle kamu yönetimi ve idari işleyiş konusunda eğitim gören Yahudi Kürtler'e, kaymakamlıktan tapu, maliye ve elektrik idaresine kadar, idari işleyişin her konusunda bilgi verildi.

Kamu yönetimi konusunda özel eğitimli Yahudi Kürtler'in Kuzey Irak'a dönmesi, savaş sonrası bölgenin Bağdat'tan bağımsız ya da otonom bir bölge olma yönünde atılan adımlara ilişkin kaygıları güçlendiriyor. Bu kaygıların ne kadar yerinde olduğu da Yeni Şafak Gazetesi'nin 18 Haziran 2003 tarihli haberinden daha iyi anlaşılıyor:

Bağımsızlık 2013'te

"ABD Ulusal Harp Akademisi Ulusal Güvenlik Etütleri Profesörü Peter Galbraith, Kanada veya Bosna benzeri 'gevşek bir federasyonun' Irak için uygun bir model olduğunu söyledi. Galbraith, böyle bir federasyonla bir araya getirilecek yeni Irak'tan, örneğin on yıl sonra 'federasyonun en güçlü üyesi' Kürtler'in 'barışçı bir boşan-

mayla' ayrılmasının, ABD'yi endişelendirmesine gerek olmadığını öne sürdü.

ABD'nin eski Hırvatistan Büyükelçisi ve devrik Saddam Hüseyin rejiminin Iraklı Kürtler'e yaptığı katliamı belgeleyerek Irak'a ambargo konulmasına önderlik eden Galbraith, Senato Dış İlişkiler Komitesi'nde yaptığı konuşmada, Kürtler'in, Irak'ın kuzeyindeki statükodan memnun olduğunu ve otoriteyi Bağdat'ın eline bırakmak istemediğini belirtti. Galbraith, 'Hiçbir Kürt, özgür seçim hakkı verilse, Iraklı kimliğini kabul etmeyecektir' dedi. Iraklı Kürtler'in 'akıl hocası' olarak bilinen Galbraith, 'Onlar, tek bir Kürdistan parlamentosu ve hükümeti isteyecekler. Polisi kontrol ettikleri, kendi doğal kaynaklarına ve kendilerini savunma gücüne sahip oldukları bir hükümet isteyecekler' diye konuştu.

Gevşek Federasyon Modeli

Peter Galbraith, gevşek federasyon modeline göre Irak'ta her toplumun kendi sınırları içinde kendi kendini yönettiği bir hükümete sahip olması, uluslararası tanınmış tek sınır içinde petrol kârının paylaşıldığı bir sistem yaratılmasının önemli olduğunu söyledi. Galbraith, 'Ancak gelecekte bir noktada barışçı bir boşanma olabilirse, 2003'te değil de 2013'te, bunun bizi çok endişelendireceğini sanmıyorum' dedi. Peter Galbraith, 'Son 12 yıldır 4 milyon Kürt, ABD ve İngiltere'nin koruduğu, fiili olarak bağımsız devlette kendi kendini yönetti. Kendi seçilmiş parlamentoları ve göreceli özgürlük ve refah içindeki Kürtler'in, kontrolü Bağdat'a geri vermeye yönelik hiçbir arzusu yok' dedi. Irak'ın, güç kullanarak da bir arada

tutulamayacağını söyleyen Galbraith, Kürtler'in kalan tek Irak ordusunu kontrol ettiğini ve bu ordunun, ağır silahlı 100 bin peşmergeden oluştuğunu kaydetti ve şöyle konuştu:

ABD'nin İkinci Büyük Müttefiki Kürtler'di

'Gelecekteki bir Irak rejiminin, Kürt hükümetini yok edecek güce sahip olması muhtemel görülmüyor. ABD'nin de Kürt bölgesindeki durumun devamını içermeyen bir siyasi düzenlemeyi onaylatması mümkün değil. Kürtler, her şeyden önce son savaşta ABD'nin ikinci büyük müttefikiydi. İngilizler'den daha fazla kayıp verdiler ve Türkiye'nin kuzey cephesi açmada işbirliği yapmamasını Kürtler telafi etti.' Galbraith, 'Kürdistan, ılımlı, laik, ABD'yi en çok destekleyen bölge olacak' iddiasında bulundu.

ABD'nin Irak'ta Gizli Planları

02 Nisan 2003 tarihli İngiliz Financial Times gazetesinde Harvey Morris ve Gareth Smyth imzalı haberde, Kuzey Irak'taki Kürt yetkililerin, ABD'nin bölgedeki askeri yapılanmasının yavaş ilerlemesi ve Kürt güçlerinin rolü konusunda rahatsızlıklarını sergiledikleri bildirilmektedir.

The Guardian gazetesinde Brian Whitaker ve Luke Harding imzalı 'ABD, Irak'ta İşbaşına Gelecek Yeni Rejimle İlgili Gizli Planlar Yapıyor' başlıklı haberde, Saddam Hüseyin'in devrilmesinden sonra Irak'ta işbaşına gelecek yönetimle ilgili olarak Bush yönetimi içinde üst düzeyde görüş ayrılıklarının patlak verdiği ve Kuveyt'te bu konuda gizli planlar yapıldığı aktarılmaktadır.

The Daily Telegraph gazetesinin Richard Lloyd Parry imzalı "Suriye, Müttefikleri 'Yasadışı İstila' ile Suçluyor' başlıklı haberinde, Suriye'nin, ABD ve İngiltere'nin Irak'ta 'yasadışı bir istila' gerçekleştirdikleri ve 'insanlık suçu' işlediklerini bildirdiği ifade edilmektedir.

Beklenen Son: Yahudiler Irak'tan Toprak İstedi

İsrail'e göç etmeden önce Irak'ta yaşayan Yahudiler göçten önce sahip oldukları toprakları geri istedi.

KDP'nin resmi sitesi Peyamner'in IPA haber ajansına dayanarak verdiği habere göre, göç öncesi Irak'ta yaşayan Yahudiler'i kapsayan Nahumaye Yahudi Örgütü'nün Başkanı Dawid Musa Selim bir bildiri ile Irak Yahudileri olarak arazi, emlak, ziynet ve bankalarda kalan hesaplarının kendilerine verilmesi talebinde bulundu. Aslen Kürt Yahudisi olan Dawid Musa Selim konuyla ilgili olarak şunları söyledi: 'Atalarımız binlerce yıl Irak toprakları üzerinde yaşamışlardır ve o dönemde Irak ekonomisinin yüzde 80'i Yahudiler'in elindeydi. Atalarımız orada varlıklı bir durumdaydılar. Kutsal mekânları Irak'ta bulunmaktadır. Örneğin, Peygamber Nahum'un mezarı Karakuş, Peygamber Nuh'un mezarı Musul ve Peygamber Danyal'ın mezarı da Kerkük'te bulunmaktadır.'..." (23 Nisan 2009 Perşembe, Star Gazetesi.)

Ek-1[1]

TÜRKLEŞTİRME'DEN Yahudiler ve Türkçe (Avram Galanti)

1- İSPANYA MUHACERETİNDEN İBRAHİM MÜTEFERRİKA ZAMANINA KADAR

1492'de İspanya'dan ve bir müddet sonra Portekiz'den çıkan Yahudiler'in bir kısmı İngiltere, Felemenk, Fransa, İtalya ve Türkiye'ye yerleşmişlerdir. İlk dört memlekette yerleşenler, zamanla İspanyolca'yı ve Portekizce'yi ve Türkiye'de yerleşenler yalnız Portekizce'yi terk etmişlerdir. Niçin? Bu "niçin"e cevap vermezden evvel, İspanya'dan ve Portekiz'den çıkan Museviler, senelerce Endülüs Arapları ile bilahare İspanyollar ile beraber yaşamış olan ecdadından maddî bir harsa vâris olduktan maada, kendileri ayrıca yüksek manevî bir hars elde etmişlerdir.

---

1 Metinin orjinalliğinin bozulmaması için her hangi bir redakte ve tashih uygulaması yapılmamıştır.

Bu şerait tahtında bulundukları hâlde Museviler, intihâb etmek mecburiyetinde bulundukları yeni vatanlarına banker, tüccar ve sanatkâr olarak iltica ettikleri gibi edip, müverrih, şâir, tabîp, riyâzî, filozof, matbaacı olarak da iltica etmişlerdir. Zamanla bu mültecilerin vaziyeti, iltica ettikleri memleketlerin hars ve irfan derecelerine göre değiştiği ve bu değişikliğin de, aslen tekellüm ettikleri lisânların tebdili yahut idâmesi üzerine icrâyı tesir ettiği görülmüştür. Bunu îzâh etmek için bâlâda suâl ettiğimiz "niçin"e cevap verelim.

a) İspanya'dan ve Portekiz'den İngiltere'ye ve Felemenk'e Gelen Musevi Muhacirler:

Bu iki memlekette İngilizce ve Felemenkçe memleketin aslî ve umumî lisanları ve ikisinin de irfan ve maârifin başlıca âmili olan "matbaa" mevcut olduğundan ve bu iki memleketin lisânları, edebiyatı, ulûm ve funûnu matbaa vasıtasıyla terakki ettiğinden, yeni muhacirler bu iki memlekette konuşulan lisân-ı umumînin tesiriyle manevî harsın tesirinden hariç kalmamışlar ve beraberlerinde getirdikleri İspanyolca ve Portekizce'nin içtimaî kanunlara tevfikan, zamanla, tedricen, bu iki Latin lisânı ile asla münâsebettâr olmayan İngilizce ve Felemenkçe tarafından bel' ve temsil edilmesi üzerine, İngilizce ve Felemenkçe'yi hem ana lisânı, hem de Ahd-i atık ve sair kütüb-i dîniyyeyi tercüme ve tefsir vâsıtası olarak intikâl suretiyle kabul etmişlerdir. Gariptir İd Eşkenazim denilen Yahudiler'in İbranice telaffuzu ve örf ve adât farkı yüzünden, bu İspanya ve Portekiz muhacirleri, dinî musiki olarak memleketlerinden beraberlerinde getirdikleri

Arap musikisini el-yevm bile muhafaza etmektedirler. Örneğin Amsterdam Yahudi Portekiz Cemaati, ma'bedinde istihdam etmek için, İstanbul'dan bir haham istemiştir.

b) **İspanya'dan ve Portekiz'den Fransa'ya ve İtalya'ya Gelen Musevi Muhacirler:**

İspanyolca ve Portekizce, Fransızca ve İtalyanca'nın aynı lisân zümresine yani Latin grubuna mensup oldukları için, İspanya ve Portekiz muhacirleri, İngiltere ve Felemenk hakkında serd olunan sebeplerden ve lisân müşabehetinden dolayı, daha çabuk Fransızca ve İtalyanca'yı kabul etmişlerdir.

c) **İspanya'dan ve Portekiz'den Türkiye'ye Gelen Musevi Muhacirler:**

Türkiye'ye gelen muhacirlerin vaziyeti öbür muhacirlerin vaziyetinden farklı olmuştur. Türkçe, harsî, dinî, içtimaî, iktisadî tesirlerinden dolayı İspanyolca'yı temsil edememiştir.

Harsî Tesir

Burada mevzû-i bahis olan harsî tesir, maddî değil manevî tesirdir. 1492'de Türkiye'ye gelen Museviler'in manevî harsları vardı. Bu manevî harsın idâmesine muktezî âmile yani matbaaya mâlik idiler. Bu muhacir Museviler 1494'te İstanbul'da, 1510'da Selanik'te, 1554'te Edirne'de, 1605'te Şam'da, 1646'da İzmir'de matbaa açmışlardır. Bu matbaalarda -memnu' olduğu için Türkçe ve Arapça'dan gayrı- Yunanca, Latince, İspanyolca, İbranice

eserler basılırdı. Türkiye'de İbrahim Müteferrika, Arap harfleriyle işleyen ilk matbaayı 1727'de açmaya başlamış ve 1729'da ilk Türkçe kitabı basmıştır. 1494'te açılan matbaa ile 1727'de açılan matbaa arasında geçen zaman 233 senelik bir zamandır. Bu zaman zarfında memlekette Türkçe matbu' kitaplar olmadığından, İspanyol Musevileri okunan ve yazılan Türkçe'den istifade edemeyip, bildikleri İspanyol muhiti içinde sıkışıp kalmışlardır.

İçtimaî Tesir

İçtimaî testti anlamak için İspanya Yahudileri'nin Türkiye'de ikâmet ettikleri yerlerin şeraitini tedkîk etmek lâzımdır.

İspanya'dan ve bilahare Portekiz'den Türkiye'nin büyük merkezlerine gelen Museviler, mürûr-ı zamanla kendilerine mahsus mahalleler teşkîl ederek, oralarda gruplar halinde yaşamışlar ve lisânlarıyla örf ve adetlerini muhafaza etmişlerdir.

İspanyol Musevileri ekseriyet itibarıyla ticaretle iştigâl ettiklerinden, ticaretlerine yeni mahreçler bulmak için, Musevi kesafetleri çok olan İstanbul, Edirne, Selanik, İzmir, Bursa ve Rodos gibi yerlerin Musevileri, bu şehirlerin civarlarına gitmişler ve mürûr-ı zaman ile küçük küçük yeni cemaatler teşkîl etmeye muvafık olmuşlardır. Bu suretle İstanbul'dan Şarkî Trakya; Edirne'den Garbî Trakya; Selanik'ten Makedonya; Bursa'dan Marmara Denizi sevâhili; İzmir'den eski Aydın vilâyeti; Rodos'tan kendisine nazır Anadolu sevâhili Musevi cemaatleri meydana gelmiştir.

Böyle teşkîl etmiş olan küçük cemaatlerin efradı, Türk mahalleleri arasında dağınık bir halde yaşarlardı. Büyük ve küçük cemaatler teşkîl edip, Türkçe'den başka bir lisân konuşan bu İspanyol Museviler'in erkeklerinin vaziyeti, kadınlarınkinden farklıydı. Erkekler, işleri itibarıyla çarşılara gitmek mecburiyetinde bulunduklarından, iyi kötü, Türkçe konuşmayı öğrenirlerdi. Hanelerde imrâr-ı hayat eden kadınların hali ise kesâfederi az ve kesâfederi çok olan cemaatlere göre değişir, Türk mahallelerinde dağınık veya karışık bir halde yaşayan kadınlar ve çocuklar, içtimaî düsturlara tevfikan, farkına varmadan, hoş ve zengin tabirler ile Avam Türkçesi'ni hemen hemen Türk telaffuzuyla konuşurlar ve İspanyolcalarını koyu bir Türkçe boya ile boyarlar. Musevi kesafeti çok olan mahallelerdeki kadınlar ve çocuklar toplu bir halde yaşadıklarından, içtimaî düsturlara tevfikan, daima Yahudice-İspanyolca ve nadiren Türkçe konuşurlar. Ben bu farkları vaktiyle eski Aydın vilâyetinin muhtelif yerlerinde yerleşmiş olan küçük Musevi cemaatler ile Rodos Yahudi mahallesinde sakin Musevilerin efradı meyânında müşahede ettim.

Dinî Tesir

Bu cüreti tetkik etmezden evvel, Yahudiler'de "din"in, hiçbir vakit ecnebi *lisânlanı tahsiline mümanaat etmediğim söyleyelim. Yahudiler, en eski zamandan itibaren, İbranice gibi Sâmıce bir lisan olmayan Yunanca'yı kabul etmişlerdir. Ahd-i atık'ın bazı aksamı Aramca olduğu gibi, el-yevm bile, duaların bir iki parçası da Arâmca'dır.

Yunanca'ya gelince, bu'dü'n-nefy ve iclâ, Mısır'a gidip orada yerleşmiş Museviler, Mısır'ın Baltamyuslarının devri zamanında, Yunanca konuşurlardı. Filadiflos nâmıyla ma'rûf İkinci Badamyus zamanında (274-285) Tevrat Yunanca'ya tercüme olunmuştur. Yunanca'nın İbranice üzerinde olan kuvvetli tesirinden tabir-i diğerle Ibranice'nin Yunanca tarafından bel' edilmesinden korkan zamanın Yahudi ulemâsı, bazı tedâbir ittihâz ederek ulûrnun Yunan lisânında ne gündüz, ne gece olunmamasını emretmişlerdir. Bu emir, dinî bir maksat değil, lisanın yani İbranice'nin Yunanca tarafından temsil edilmemesini istihdaf ederdi.

Dinin, ecnebi lisanların tahsilinde mâni' olmadığını izah ettikten sonra, bahsimizi îzâh edelim. Yahudiler, asrî mektep bulunmayan cemaatlerde, hâl-i hazıra kadar, her Cumartesi gecesi yemekten sonra, Tevrat'ın bir kısmını tercümesiyle beraber okurlardı ve okurlar.

Tevrat'ın aslı ve tercümesi edilmiş kitaplar ile okunduğundan ve memlekette 1727 senesine kadar Türkçe matbaa olmadığından, ister istemez bu dinî amil, İspanyolca'nın idamesine sebep olduğu gibi halkın okumak mecburiyetinde bulunduğu din tefsirlerinden, ahlâk ve sâireden bahis ve İspanyolca basılmış olan kitaplar, İspanyolca'nın idamesine sebep olmuşlardır.

İktisadî Tesir

İspanya'dan Türkiye'ye gelen Museviler, memlekette kendi lisanlarını bilip Türkçe'yi bilmeyen Rumlar ve kezâlik Türkçe bilmeyen Galata'da İngiliz, Fransız, Fele-

menk, Ceneviz kolonileri bularak, münâsebât-ı ticariyyeleri için, konuştukları Türkçe'den başka, bunların lisânlarını da öğrenmeye mecbur olmuşlardır. Bu hâl, mesela İstanbul'da tekellüm edilen diğer lisanlara hükmünü kabul ettirecek bir lisanın tekvinine mâni olmuştur. Çünkü İstanbul'un fethinden evvel şehrin lisan-ı umumîsi Rumca ve Galata'nın hâkim lisânı Cenevizce yani İtalyanca ve Rumca idi.

Fetihten pek az bir müddet sonra İspanya'dan gelen Museviler, İstanbul'da konuşulan bütün lisanların muhiti haricinde kalamazlardı. Bu hâlin aksini Mısır'da görüyoruz. Mısır'da Arapça kabul edildiği zamandan itibaren Mısır İslamları, Kıbtîleri (Hıristiyanları), Yahudileri -ki kâffesi yerli idi- aynı lisan ile mütekellim olmaya başlamışlar ve el-yevm Mısır'da Arapça hâkim bir lisan hâlini almıştır.

d) İspanyolca'nın Ettiği ve Etmediği Lisânlar

Lisaniyatın garip cilveleri vardır. Bu cilveler içtimâîyyât prensiplerinin neticesinden başka bir şey değildir. Münasebatta bulunan ve lisanlar muhtelif olan iki grup, derece-i münâsebânına göre; lisânca mütekabilen müteessel olurlar. Şayet bu iki grup aynı lisan şubesine mensup iseler, kuvvetli grup zayıf grubu bel' ve temsil eder. Aynı lisan şubesine mensup olmayan iki gruptan biri harsen diğerine faik ise, bu sonuncu birincinin tesir alanında kalır. Bu esasları tespit ettikten sonra İspanyolca'nın Türkiye'de Türkçe'den gayrı tekellüm edilen lisanlar ile olan münâsebârını tetkik edelim.

İspanyolca ve Portekizce

Portekizli Museviler'in, Türkiye'de yerleşmelerinden bir asır sonra, adetleri bir nisbe az ve lisanlar İspanyolca'ya pek çok benzediği ve İspanya ve Portekiz Musevileri arasında din ve ırk ve a'dât farkı mevcut olmadığı için, tesis-i sıhriyyet ve ihtilât suretiyle İspanyolca Portekizce'yi temsil etmiştir. El-yevm Türkiye Yahudileri'nce konuşulan İspanyolca'da Portekizce'nin bazı enkazı mevcuttur.

İspanyolca ve Rabanîler'in Yunancası

Fatih, İstanbul'u fethettiği vakit İstanbul'da Rabanî, Karay, Eşkenazi namı alanda üç Musevi cemaat vardı. İspanyol ve Portekizli Yahudiler ile Rabanî Yahudiler arasında hiçbir dinî fark olmadığı ve atalarında, izdivaç suretiyle tesis-i sıhriyyete ve ihtilâta mâni' hiçbir mahzur olmadığı için, zamanla İspanyolca, adetleri az olan bu Rabanî cemaati efradının tekellüm ettikleri Yunanca'yı temsil etmiştir. El-yevm İspanyolca'da Yunanca'nın ehemmiyetsiz bazı enkazı mevcuttur.

İspanyolca ve Karaylar'ın Yunancası

İspanyol ve Portekizli Yahudiler ile Karay Yahudiler arasında dini fark olduğu ve dolayısıyla ma'bedleri ayrı ve bu sebepten aralarında izdivaç suretiyle tesis-i sıhriyyete ve ihtdlâta mâni olduğu için, İspanyolca zaman ile adetleri pek az olan bu Karay cemaati efradının tekellüm ettikleri Yunanca'yı temsil edememiştir. Karaylar bugün bile ayrı bir Musevi cemaatidir. Evde konuş-

tukları lisan sönük Rumca olduğu gibi Tevrat'ın tercümesi yine Yunanca'dır.

İspanyolca ve Yahudice-Almanca

İspanyol ve Portekizli Yahudiler ile Eşkenazi Yahudiler arasında dinî fark olmamakla beraber, İbranice'nin telaffuzu, dua metinlerine ilâveten Eşkenazi ma'bedinde okunan bazı hususî dualar, örf ve âdetin farkı ve bu sebeplerin intaç ettikleri izdivaçların ve dolayısıyla ihtilâfın nedreti (son zamanlarda izdivaç nedreti zül olmuştur) yüzünden İspanyolca, Yahudice-Almanca'yı temsil edememiştir. Bugün bile Eşkenazi cemaati evlerinde Yahudice-Almanca'yı konuşur, Tevrat'ı da aynı lehçede anlar ve hatta ma'bedde Şark musikisine benzemeyen kendi musikisini idame ettirirler.

2- İBRAHİM MÜTEFERRİKADAN TANZİMAT'A KADAR

1729'da İstanbul'da ilk Türkçe kitap basılmış, yani memleketin irfan seviyesini artıracak vasıta meydana getirilmiştir. Yahudiler bundan istifade etmişler mi? Hayır. Niçin?

İspanya'dan zengin bir malûmat hamulesiyle Türkiye'ye hicret etmiş olan Museviler, bu fecî' ve mecburi göçün indirdiği darbelerden dolayı, fena halde müteessir olmuşlar ve zamanla, rehberleri ve önderlerinin vefatıyla, eski parlak zamanlarını kaybetmişlerdir. Bu eski parlaklığı bir devr-i inhitat takip etmekte gecikmemiştir. Milletlerin hayatlarında zuhur eden vakayı, gayr-ı mun-

tazam bir hâdise yahut vakayı mezkûrenin inkişafına sebebiyet veren şahsın kıymeti yüzünden, o milletler saadet yahut felakete doğru sürüklenirler. Esasen inhitata başlamış olan Türkiye Musevileri, bir şahsı zuhuruyla süratle uçuruma doğru yürümüş ve koyu bir cehalet ve taassup örtüsüyle bürünmüş kalmıştır. Bu şahıs kendisinden evvel çıkmış pek çok kimseler gibi "mesîh"im diye ortaya çıkan (Sabetay Sevi) namında bir adamdı. 1629-1676'da yaşamış olan bu adam İzmir'de doğmuştur. Sabetay Sevi gayet yakışıklı, güzel sesli olduğundan esrarengiz hareketiyle pek çok taraftar kazanmış ve zamanında zuhur eden bazı hâdisâtda kendisine inananların âdetini tezyîd etmeye himmet etmiştir. Gariptir ki, bu 'mesîh'in sia-i faaliyeti cihan Museviliğini kaplamıştır. Mucize yapabilir iddiasıyla İstanbul'a gelmiş olan bu adam, Yahudiler'e hitaben vermiş olduğu bir vaazda artık 'mesîh'in kendisi olduğunu, Arz-ı Filistin'in günü geldiğini söylemiş ve dünya işleriyle meşgul olmamalarını tavsiye etmiştir. Zamanın Galata İngiliz tüccarı, Yahudi tüccarından alacaklarını istedikleri vakit, bu sonuncuların "mesîh" geldiği için, artık borçlarını vermeyeceklerini söylemeleri üzerine İngiliz tüccarı, İngiliz sefiri vasıtasıyla hükümete şikâyet etmiş ve 'mesîh'i hep semirmişlerdir. Diğer taraftan Sabetay Sevi'ye taraftar olmayan Museviler onu ihtilalci diye göstererek hükümetten te'dîbini istemişlerdir. Huzur-ı padişahîye çıkan Sabetay Sevi, mucize yapmaktan izhâr-ı icazet ettiği için, idama mahkum edilmiş ise de, İslamiyet'i kabul etmekle başını kurtarmıştır. Dünya Museviliği'ni alt üst etmiş olan bu adamın bırakmış olduğu izler, kolay kolay zail

olmamış ve Musevilik bâ-husus bu vak'anın oynandığı sahneyi bizzat görmüş olan Türkiye Musevileri, takriben iki asır kadar zalâl-ı cehalet ve taassup altında kalmış gitmiştir.

Gariptir ki İspanya'dan Türkiye'ye gelmiş Yahudiler, iki asır kadar mekteplerinde İbranice, gramer ve dinî tedrisattan maada hesap, hendese, tarih, coğrafya okudukları hâlde, Sabetay Sevi'nin mürteci hareketinin tesiri neticesi olarak, Tanzimat devrinin bidayetinde mekteplerinde gramersiz İbranice'den mâada hesabın yalnız a'mâl-i erbaasıru okurlardı. Yunanistan'ın meşhur ediplerinden biri olan Adamandiyos Kutay, İzmir'de kendisine İbranice gramer dersi verebilen bir Musevi hahambaşı aramış ise de bulamamış olduğunu ve bu dersi kendisine Felemenkli bir rahibin gösterdiğini, eserinin baş tarafında yazıyor.

3- TANZİMAT'TAN CUMHURİYET ZAMANINA KADAR

a) Hükümetin Türkleştirmek Sahasındaki Faaliyeti

1839'da Gülhane'de okunan Hatt-ı Hümayun, Türkiye'de yaşayan gayr-ı Müslüman cemaatler için yeni bk devit açmıştır, ikinci Sultan Mahmud'un, memleketi yeniçeri ailesinden kurtarması, Sultan Mecid'in, Hatt-ı Hümâyûn ile memleketin ittihâd-ı anâsır siyasetini takip etmesi, Türkiye'de intibah devrinin mukaddimesi addolunabilir. Memleketin bu teâlî hareketine karşı gösterdiği sa'y û gayret muvacehesinde, Museviler tamamıyla lâkayt kalmışlardır. Bunların cehaleti ve taassubu o kadar

katmerleşti ki "din"den ayıramıyorlardı. İndlerinde, ecnebi bir "dil" öğrenmek demek, ecnebi bir "din" kabul etmek demekti. Türk hükümeti Türkiye Musevileri'ni terakki yoluna doğru yürümelerine davet etmişse de bunlar, kara cehalet ve kaba taassup sâikasıyla, hükümetin davetine icabet etmemişlerdir. Atîdeki dört vesika bunu ispat eder.

1. Tıp Fakültesi (eski Tıp Mektebi) küşâdından ancak 34 sene sonra ilk Musevi genç o mektebe kaydolunmuştur. Fakültenin bir asırlık müessese olmasına nazaran oradan mezun Musevi tabiplerin adedi yüzü tecavüz etmiyor. Bu adet pek azdır.

2. 1842 senesinde küşâd edilen ebelik kurslarına Musevi ebelerin devam eylemeleri için, cânib-i hükümetten Hahamlıane'ye 20 Safer 1258 (hicrî) tarihi bir davetname gelmişse, bu davetname, rağbetsizlikten dolayı neticesiz kalmıştır.

3. Galatasaray Lisesi 1868'de açılmıştır. Lise müdürü Mösyö De Salve'nin bu mektep hakkında malûmat verirken, Museviler'e dair ber-vech-i zîr idâre-i kelâm ediyordu:

"Vaktiyle engizisyonun tard etmiş olduğu kısmen İspanya'dan gelmiş olan Museviler, bir aralık kendilerinin ma'rûz kaldıkları dinî adem-i tesâmuhu muhafaza ederek, çocuklarını Hristiyanlar'ın idaresine tevdi edilmiş olan bir İslam mektebine göndermeye bir türlü karar veremiyorlardı. Bunlardan en az mutaassıp olanlar, mezhebdâşları için İbraniler'in dini ve evâmirinc tevfikan aynı yemeklerin ihzar edilmesini talep etmişlerdir. Bu hâl esas itibarıyla mektebe idhâl edilmesi matlûb olan vahdet-i anâsır fikrini işkâl ve ihlâl edecek:"

4. Hükümet, tahsil-i âlî ve talîye verdiği ehemmiyetten mâada tahsîl-i ibtidâînin ta'mîmi hususunda tedbir almaktan geri kalmamıştır.

1273 sene-i hicrîyyesinde (1857), min-el-kadim makam-ı fetvaya merbut olan "Maârif ve Ulûm Nezâreti" bu makamdan müstakil bir Maârif-i Umumiyye Nezâreti teşkil edilmiştir.

1280 sene-i hicriyyesinde (1864) Maârif Nezâreti'nde, "Ferâiz-i Dîniyyeye Mahsus Olan Mekâüb-i Müslime-i Sıbyân İdaresi teşkil ve 1283 (1867)de "Rüşdîyyelerde Etfâl-i Gayr-ı Müslimenin Dahi Kabulü" usûl ittihâz edilmiştir. Yahudiler bundan istifade etmemişlerdir.

b) Yahudiler'in Türkleşmek Sahasındaki Faaliyetleri

Bir memlekette tahsîl-i âlî nazar-ı itibâra alınmakla beraber, tahsîl-i ibtidâînin ehemmiyeti nazar-ı itibâra alınır. Tanzimat'tan sonra Yahudiler'in seviyelerini tetkîk edelim.

1. 1854'te Pîripaşa'da ilk Musevi asrî ibtidâî mektep açılmıştır. Bu mektep Viyana Rothschild'in "sadaka memuru" olup, o zaman İstanbul'dan geçmiş olan Albert Kohn'un kşâd ve nasihatleriyle tesis edilmiş ve 1862'de meşhur banker Kamanto (sahih telaffuzuyla) Kamondo'nun himayesi altına geçmiştir. Tedrisat Türkçe, İbranice ve Fransızca idi. Zamanın hahamları, Fransızca'nın tahsilini günah addederek aleyhine dehşetli bir propaganda yapmışlar ve Kamondo'yu aforoz etmişlerdir.

1868'de ve 1870'te İstanbul'da aynı program ile kezâlik iki ehemmiyetsiz mektep açılmıştır.

1875'te Alliance İsraelite İstanbul'da ve daha sonra Türkiye'nin diğer şehirlerinde mektep açmaya başladığı

vakit, Türkiye Musevi cemaatlerinin şiddetli mukavemetlerine ma'ruz kalmıştır. Hele Kudüs hahamları Alliance aleyhine kaleme aldıkları bir afaroznâmeye dinî bir renk yermişlerdir. Alliance taassup ve cehalete karşı mücadele açmış, mürtecilere dini batırmayı istihdaf etmediğini ispat etmek için, açtığı mektepleri aynı zamanda ibadethane ittihaz etmişti. Bu sürede Alliance mekteplerine devam eden talebe sabah dersten evvel ve akşam dersten sonra muallimleriyle beraber ibadet ederlerdi.

Hasköy'de "Şu'le-i maarif (aşağıda bu mektepten bahsedeceğiz) namında bir Musevi mektebi vardı. 1895'te ayrıca haham mesleğine intisâb edecek çocuklara mahsus ve hahamların nezareti olmak üzere, bu mektebe iki sınıf ilâve edilmiştir. Hahamlar esasen asri mektep aleyhine bulunduklarından, müstakbel haham namzetlerin mektepte bulunan diğer çocuklardan gayrı bir vaziyette bulunmalarında ısrar ederek istediklerine nail olmuşlardır. Numune-i garabet olmak ve taassubun derecesini göstermek için, başlıca der-miyân ettikleri âtideki üç şartı buraya kaydediyoruz:

Evvelâ, haham sınıflarında Türkçe okunacak, fakat küfre lisânı olan Fransızca okunmayacaktır.

Saniyen, haham namzetleri astî sınıf rahlelerinde değil, kanepelerde oturacaklardır, çünkü rahle Frenk işidir.

Sâlisen, sınıf soba ile değil, mangal ile teshin edilecektir. Çünkü soba Frenk işidir.

Bu zihniyette olanların ecnebi lisânlara ne kadar hâhişkâr olduklarını anlamak müşkül değildir!!!

e) Museviler'in Türkçe'yi Ana Usâm Olarak Benimsemek Hususundaki Teşebbüsleri

1. İstanbul Hahambaşısı Moşe Fresko 1840 senesinde Yahudiler'e hitaben neşretmiş olduğu bir beyannamede Türkçe öğrenmelerini tavsiye etmiştir. Moşe Fresko 1839–1840 senelerinde cemaatin başında bulunup, 1839'da Gülhane'de kıraat olunan Hatt-ı Hümayun münâsebetiyle yapılan merasimde hazır bulunmuştur. Hahambaşı'nın bu beyannamesi, memlekette açılan yeni devirden Museviler'i müstefit kılmayı istihdaf ediyordu. İstanbul'da ecnebi bir Yahudi'nin himmetiyle, tek asri mektebin 1854 senesinde açıldığına göre, Hahambaşı'nın beyannamesinin tesiri olmamış. 1860 senesinde Yahudice-İspanyolca olarak İstanbul'da intişâr etmiş "Jurnal Israeli" gazetesi sahibi Hezkıyal Gabay Efendi, (bu zât el-yevm İstanbul'da intişâr eden "El Telegrafo" gazetesi sahibi İsak Gabay Efendi'nin pederi idi.) Çocukluğunda Türk mektebine devam ettiği için taşlanmıştır.

Hahambaşı Moşe Fresko'nun beyannamesinin metni ber-vech-i zîrdır:

"Yahudi milletinin hahambaşıları tarafından Derâliye'de ve Memâlik-i mahrûse-i mülûkâne'de müstazdl Yehûd taifesine nasihat yollu Yahudi-ül-ibâre neşt eylediği ilâniyyenin suret-i tercümesidir:

Lehu'l hamd ve'l-minhü sâye-i adâletvâye-i hazret-i tâc-dârîde işbu asr-ı adâlet-i hasrda asayiş rahatla müsterîh-ülbâl bulunduğumuz veçhile haklarında sünûh ve inayet buyurulmuş olan merhamet ve şefkât-i hazret-i şâhâne geçen sene Gülhâne'de kıraat ve tebşir buyurulmuş olan hatt-ı şerif inâyet-i redifin mefhûm-ı münîfi cümlenize malûm olmak için Yahudi-ül-ibâre tercüme ederek gerek sizlere ve gerek Memâlik~i mahrûse-i şâhâne'de bulunan

milletimize cümlesine başka başka tebşir ve ilân eyledim ve bu inayet için vâcibe-ı zimmet-i ubudiyetimiz üzerinde ibadethanemizde Tevrat-ı serîf huzurunda ed'iye-i hayriyye-i mülûkâne'de müdâvemet ve muvâzâbet üzere bulunmak farîza-yı zimmetten bulunduğu der-kâr ise de ancak beyândan maksat şu ki işbu cihanda tahsîl-i ulûm ve kemâlâta sa'y û gayret muktezâsı insaniyet-i benî âdemde bulunmuş ve işbu evân-ı muâdelet-i iktiranda bulunan eshâb-ı ulûm ve maârifin sâye-i tûyîvâye-i hazret-i mülûkâoe'de kader ve itibârları mer'i ve muteber bulunduğu meşhûd-ün-ayn olup ve bizim milletimiz tahsîl-i ulûm ve maârif ve talim-i lisân-ı sâireyi bu âna kadar daha heves ve rağbet etmemiş ise el-hâletü hâzihi miUetimizin' sıbyânı bundan böyle lisân-ı Türkî'de okuyup yazmaya sa'y û gayrette bulunduklan halde fevâid-i naâaya nail olacaklarından şüphe olmayacağı ra'na bulunduğundan binâenaleyh bundan sonra cümleniz evladannı lisân-ı Türkî'de ulûm-ı sâireyi talim etmeye teşebbüs ve heves edin ve ed'iye-i hayriyye-i rnülûkâne'ye gün-be-gün müdâvemet ve muvâzabetüzere olup hemen cenâb-ı azze ve celle hazretleri mübarek ve mes'ûd ve cûd-ı merâhim-alûd-ı şâhâne'yi ekdâr-ı gunyeden masun ve s âlim ve s erir hilâfet-masîrlerde bir karar ve dâim eyleye âmin."

5601 senesi gurre-i Huşvande Kostantiniyye'de tenbîh olunmuştur.[29]

1854 senesinden itibaren açılan Musevi asrî mekteplerin kâffesinde, 1908 senesi Meşrutiyetine kadar Türkçe tedris edilmiştir.

Atîdeki Musevi mekteplerde hemen hemen bütün eğitim Türkçe yapılmıştır.

Tâc-ı Mezheb Mektebi: (Mezheb kelimesinin "mim" harfi fethâ ve "zâl" harfi sakin)

1886-1892 senelerinde İzmir'de açılan "Keter Tora" yani 'Tâc-ı Mezheb" Mektebi'nde: Bu mektep Hahamhane sabık kapı kahyası Moiz Fresko Efendi taraûndan idare olunup, zamanın İzmir valisi Halil Rifat Paşa'nın teşvikine mazhar olmuştur. Bütün muahhar teşebbüsâta rağmen, fıkdân-r varidattan dolayı bu mekteo kapanmıştır.

Şu'le-i Maârif Mektebi

İstanbul'da Hasköy'de "Şu'le-i Maarif". Mektebi'nde: Epeyce zamandan beri hâl-i faaliyette bulunan bu mektep, sabık İzmir "Tâc-ı Mezheb" mektebi müdürü Moiz Fresko Efendi'nin himmetiyle, 1892'de canlanmış ve 1908 Meşrutiyeti'nin ilânından sonra, ûkdân-ı varidattan dolayı kapanmıştır.

Haham Mektebi

1897'de açılıp, fikdân-ı varidattan dolayı Harb-i umurrû'rün ilk senesinde kapanan Kuzguncuk Haham Mektebi'nde Türkçe, Türkiye Tarihi, Türkiye Coğrafyası'ndan mâada Tevrat, Talmud, Tefsir dersleri tercümeleri Türkçe idi.

4. Bir taraftan mektepler, Yahudi çocukları Türkleştirmeye çalışırken, diğer taraftan Yahudiler beyninde Türkçe'nin ta'mîmine çalışılıyordu. Hükümet, Yahudiler'in teşebbüslerini teşvik etmek maksadıyla, bazı Musevi mekteplerinin, Türkçe muallimlerinin maaşlarını verirdi. Bundan başka bir "Ta'mîm-i Lisân-ı Osmanî"

cemiyetinin teşkilini talep eden birkaç Musevi'nin teşebbüsleri teveccüh ile karşılanmıştır. Adliye Nezâret-i Celîiesi tarafından Hahamhâne'ye gönderilen Rûmî 11 Eylül 1316 (1900) tarihli ve 22 numaralı tezkere bunu ispat ediyor. Tezkerenin metni budur:

"Musevilerce lisân-ı millî olan İspanyolca'nın terki ile lisân-ı Osmanî'nin tedrisi ve efrâd-ı cemaat arasında neşr ve ta'mîmi zımnında "Ta'mîm-i Lisân-ı Osmanî" nâmıyla ma'lûmü'l-esâmî-i zevattan mürekkeb bir komisyon teşkö edildiğini iradesine dair vârid olan takrir-i dostâneleri bâ-tezkere-i senâ-veri makâm-ı sâmi-i sadâret-uzmâ'ya le-del-takdîm mezkûı- komisyonun ruhsat-ı resmîyyeye rabc hususunda meclis-i mahsus kararıyla bil-İsti^ân irâde-i seniyye-i hazret-i hilâfet-penâhî şeref-müteallik buyurularak Dahiliye ve Maârif Nezâret-i Celîlelerine tebligat ifa kılındığı bâ-tezkere-i sâmiye izbâr buyurulmuş beyânına ibtidâr kılındı."

Bu ruhsattan bil-isüfâde İstanbul, Selanik, Edirne, İzmir gibi mühim Musevi merkezlerinde "Ta'mîm-i Lİsân-ı Osmanî" cemiyetleri teşkil edilmiş ise de, bir müddet sonra "Cemiyet" kelimesi zamanın kelimât-ı muzırra-ı cedeüne dahil olduğu için, bu cemiyetler ta'tîl-i faaliyet etmişlerdir.

4- MEVCUT DURUM

Cumhuriyet devri demek olan bu devirde, Museviler'in Türkçe ile olan alâkalarını tedkîk etmezden evvel, 1867'den yani ilk defa olarak rüşdiye mekteplerine etfâl-i gayr-ı müslimenin kabulü usûl ittihâz edildiğinden (bâ-

lâda 33. sahîfeye müracaat) tabîr-i diğerle, hükümetin anâsır-l gayr-ı müslimeyi Türkleştirmenin lüzumunu takdîr ettiğinden itibaren Cumhuriyetin ilanının arifesine kadar, Yahudiler'in ibtidâî tahsillerinin derecesini tedkîk edelim.

1854'te Pîripaşa'da açılan ilk asrî ibtidâî Musevi mektebi, 1862'de meşhur banker Kamondo tarafından tevsi' edilmiştir. 1867 senesinde rüşdiyelerin kapıları gayr-ı müslimlere açıldığı vakit, Museviler'in asrî mektepleri vardı. Bir sene sonra yani 1868'de bir küçük mektep ve bu tarihten iki sene sonra, yani 1870'te bir küçük mektep daha ve kezâlik bu tarihten beş sene sonra, yanı 1875'te Alliance mektebi açılmıştır. Bu muhtelif tarihler tedkîk edilecek olursa, zamanın taassubu, hükümetin layığı veçhile maârif-i umumiyye meselesini ilmî bir surette kavramaması, Yahudiler'in kesif oldukları yerlerde ve mesela nefs-i Balat, Hasköy ve muâhharen Galata'da Türk mekteplerinin açılmaması, Yahudiler'in, Türkleşmenin lüzumunu takdir edememeleri ve bu Musevi mektepleriyle bilhassa Alliance mekteplerinden çıkanların, yeni müktesebâtıyla, kolay kolay iş bulmaları yüzünden Musevi mekteplerine devam rağbeti artmıştır. İstanbul'daki "Şu'le-i Maârif" mektebine (bâlâda 36. sahîfeye müracaat) devam edenler, hür mesleklere intisâb etmek isteyenlerdi. Bundan başka, asrî Musevi mektebi bulunmayan yerlerin Musevi çocukları, Türk mekteplerine devam ederlerdi. Bu sebepten dolayı, bir aralık Rodos idadisine devam eden talebenin bir-i sülüsü Musevi idi.

1908'de ilan olunan Meşrutiyeti müteakip, Musevi mekteplerinin programlarına mevcut Türkçe lisan derslerinden gayrı, Türkçe olarak Türkiye Tarihi ve Türkiye Coğrafyası dersleri ilâve olunmuştur. Bu hâl Cumhuriyetin ilânına kadar devam etmiştir. Maarif-i umumiyye siyasetini ilmî bir göz ile tedkîk eden Türkiye Cumhuriyeti, beş sene içinde Yahudi mekteplerini Türkleştirmiştir. Geçen sene-i tedrîsiyyesinin nihayetinde, Musevi mekteplerinin beş sınıfının her birinde haftada yirmi saat Türkçe, beş saat İbranice, beş saat Fransızca okunuyordu.

Mektep Dışında Türkçe'nin Ta'mîmi

a) Türkçenin ta'mîmi için mekteplerce sarf edilen bu gayretten başka, şehrimizdeki "Bene Berit" Cemiyeti reisi Hanri Suryano Efendi ahiren bu meseleye dair irâd ettiği nutkunda ber-vech-i bir idare-i kelâm etmiştir:

"Bizim gibi münevver ve zamanın ihtiyacını müdrik olanlara tereddüb eden vazife: Geri kalıp rehber bekleyen halka hakikî yolu göstermek, kendisine vatanî vazifesini izah, memlekete karşı olan merbutiyetini takviye, vatanı müterakki ve bahtiyar görmekteki menfaati tefhim etmek, hâl-i hazırda Türkçe öğrenmenin ve onu bütün muamelâtta kullanmanın bir zarûnyet-i mübrime olduğunu halka ve bunu anlamayanlara anlatmak ve bu husus hakkında mezhepdâşlarımızı yalnız ikna etmekle değil, Türk ve Musevi unsurlarının irtibatına hikmet edecek olan bu zarurî aletin istihsâl edilmesine yardım etmeye çalışmaktır.

Bene Berit cemiyeti kuvveden fiile geçerek, Türkçeye mahsus gece dersleri açmış ve bu derslere üçü erkek ve üçü kadın olmak üzere alo grup devam etmekte bulunmuştur.

b) İstanbul Eşkenazi Musevi Cemaati, "Goldschmidt" mektebinde bir gece Türkçe dersi dahi açmıştır.

c) Türkçe, muâmelât-ı mâliyye ve ticariyyenin lisânı olduğu zamandan itibaren, mâlî ve ticarî müesseselerde çalışan Museviler'in kâffesi gerek gece derslerine devam etmek, gerek suret-i hususiyede ders almak suretiyle Türkçe'yi öğrenmektedirler.

Hükümetin Türkleştirmek Sahasındaki Siyâsî Hatt-ı Hareketi - Yabancı Lisânlardan Müteessir Olan Bazı Milletler - Lisânlarını Tamir Etmek İstemiş Bazı Milletler İmparatorluk Hükümetinin Son Faaliyeti – Türkleştirmek için Ne Yapmıştır?

Hükümetin Türkleştirmek sahasında olan siyâsî hatt-ı hareketini tetkîk etmezden evvel biraz da yabancı lisânlardan oluşmuş olmuş olan milletlerin vaziyetleriyle lisânlarını tamirin etmek istemiş olan milletlerin vaziyetlerinden bahsedelim. Bunun için tarihi karıştırmak lâzımdır.

a) LİSANLARI YABANCI LİSÂNLARDAN MÜTEESSİR OLAN BAZI MİLLETLER

1. Eski Mısırlılar

Mısır'ın on dokuzuncu sülâlesinin evâsiüna doğru, (takriben on dört asır evvel) Sezostiris'in (İkinci Ramses) muharebeleri ve Hititler'in kralıyla akdetmiş olduğu sıkı

muahede neticesi olarak, Mısır'da Suriye lehçeleri taammüm etmeye başlamışlar. O zamanın Mısır ulemâsı ve kâtipleri millî lisânlarını ecnebî kelime ve tabirlerle tezyin etmeye koyulmuşlardır. Mesela Mısırca "şehk" demek olan nouit, "kapı" demek olan ro, "erganun" demek olan bonit, "selâm" demek olan aaou yerine Sâmîce mukabilleri olan qarat, tirâa, kinnor, salam kullanılırdı. Mısır'da Sâmîce o kadar yerleşmiştir ki Sâmîce mukabili bulunmayan Mısırca kelimelerin sonları tahrif edilerek yerlerine yabancı lahikalar kabul edilmiştir. Mesela Mısırca "lamba" demek olan khabsou ve "kapı" demek olan sonshou yerine khabousa ve saneshaou'nun muharref şekilleri kullanılmıştır.

2. İbraniler

İbraniler eski zamandan beri, İbranice gibi Sâmî bk lisân olan Ârâmca ve gayr-ı Sâmî bk lisân olan Yunanca'nın taht-ı teskinde kalmışlardır. Abd-ı atîk'in bazı aksamı Ârâmca olduğu gibi, el-yevm dualarının birkaç parçası da Ârâmca'dır.

Yunanca'ya gelince, İbraniler memleketlerinden nefy û ielâ' edildikten sonra bk kısmı Mısır'a giderek, Badamyuslar'ın devri zamanında Yunanca konuşurlardı. Filadafos nâmıyla ma'rûf İkinci Badamyus zamanında, (k.m. 274-285) Tevrat Yunanca'ya tercüme olunmuştur. Mürûr-ı zaman ile Yunanca'nın nüfuzu Suriye'ye de yayıldığı vakit, orada bulunan Yahudiler Yunanca'yı benimsemişlerdir. Yunanca'nın İbranice üzerine kuvvedi olan teshinden tabir-i diğerle Ibranice'nin Yunanca tarafından bel' edilmesinden endişe eden zamanın Yahudi

ulemâsı, bazı tedâbir ittihâz ederek "ulûm"un Yunan lisânında ne gündüz ne gece okunmamasını emretmişlerdi.[34] Bu emir dinî bir maksat değil, lisânın yani İbranice'nin Yunanca tarafından bel' ve temsil edilmesinin men'ini istihdaf ediyordu.

3. Eski Romalılar

Yunanlılar'ın ve bilhassa İskenderiye Yunan Mektebi'nin harsı, Cenubî İtalya üzerine icrâ-yı tesk etmekten hâlî kalmamıştır. Meşhur "Katon" zamanında (k.m. 142-237) Roma'da Yunanca taammüm ederek kendisi Yunanca bilir, fakat konuşmazdı. İmparator Augustus zamanında yaşamış meşhur Horace (k.m. 8-64) Yunanca'nın teskinden bahsederek Bilinguis Apulia yani "çifte dilli" Apulia demiştir. (Apulia'hin şimdiki ismi Pouilles'dk ki Cenubî İtalya'da kâindir.)

4. Eski Bizanslılar

Yunanca eski Cenubî İtalya'dan kovulduktan ve Şarkî Roma İmparatorluğu tesis ettikten sonra, Latince taammüm etmiştir. Bizans İmparatorluğu'nun resmî lisânı Latince idi. Justinianus (m.b.

527-565) Latince'yi memleketten atmak zamanının hulul ettiğini takdir ederek Novellai (Neapaı') nâmıyla ma'rûf olan son emirnameyi Yunanca yazmış ve Birinci Herakleios zamanında (m.b. 610-641) Yunanca yayılmıştır.

b) LİSÂNINI TAMİM ETMEK İSTEMİŞ OLAN BAZI MİLLETLER:

1-Eski Roma

Eski Roma, cesîm bir lisân ittihadı husule gelmiştir. Roma henüz küçük bir devlet iken, İtalya şibh-i cezîresinde muhtelif lisânlar tekellüm edilirdi. Yavaş yavaş Etrüsk lisanıyla Yunanca, merkezin İtalyan lehçeleriyle şimalin Seltik lehçeleri, hâkim bir vaziyet almış olan milletin lisânı önünden ric'at ederlerdi. Bu değişikliğin başlıca iki vasfı vardı: Hüsn-i rızâ ve batâet Roma hükümeti Latince'nin ta'mîmi hususunda acele ve raMb olan lisânların tedrisini men' etmemiştir. Roma bu sahada kuvve-i tabîiyyeye iş gördürmüş yani kendisine tâbi akvama Latince'nin tahsilinde "menfaat" mevcut olduğunu bil-fiil göstermiş ve bu vazifeyi yapmak için "zaman"a terk etmiştir. "Menfaat" ve "zaman"ın tesiriyle Latince, mevcut eski lisânları ve lehçeleri ber-taraf ederek bilâhare büyümüş olan imparatorluğuyla beraber Roma'nın Afrika eyâletlerine İspanya'ya, Galya'ya (Fransa), Pannonia'ya (eski Avrupa'nın eski bir mıntıkası olup şimâlen Tuna ve cenûben İlirya ile muhat) ve Balkan şibh-i cezîresine yayılmıştır, El-yevm kendisinde Latince'nin tekellüm edilen Avrupa'nın, Roma İmparatorluğu'nun ilk asırlarında Latince'nin tekellüm edildiği arazînin ancak bir kısmını temsil eder. Yukarıda söylendiği gibi Latince, muzafferiyetini, hüsn-i rızâ ve batâete medyundur.

2. Prusya'da

Eski Roma hakkında zikredilen bu lisânı hâdisenin bir numunesini bazı Avrupa devletlerinin yeni tarihlerinde görürüz. Şimdiki Prusya'nın ve bâ-husus şark ve

şimal kelimelerinin, birkaç asır evvele gelinceye kadar, Islavlar ile meskûn olduğu malûmdur. 1815 senesinde in'ikad eden Viyana Konferansı'nda Prusya, Cermen'den ziyâde bir İslav devleti addolunurdu. Lehistan'ın merkezinden uzak olan Lehli ahâlînin bir kısmı, tabii bel' ve temsil usûlü dairesinde Germanlaşmıştır. Lehistan'ın merkezine doğru yani Leh unsurun kesîf bulunduğu yerlere yaklaştıkça bel' ve temsil o kadar müessir olamamıştır. Burada Leh milleti, hüsn-i rızâ ile yapılan batî. Germanlaşmaya karşı kuvvetli bir mukavemet göstermiştir. On dokuzuncu asrın nısf-ı şalisinde, mecburî Germanlaşmaya tevessül edilmiş ise, intizâr edilen neticenin aksi elde edilmiştir. İdarî esaslara istinaden Leh lisânını kökünden koparmak için Rusya İmparatorluğu tarafından neşrolunan kavânîn ve nizâmât, böyle bir siyasetin fâidesizliğine şehâdet eder.

3. Şimdiki İtalya

1914-1918 Harb-i umumîsi'nden sonra İtalya hududu dahiline girmiş olan gayr-ı İtalyan anâsırı İtalyanlaştırmak için İtalya hükümetinin çalışmakta olduğunu gazeteler yazıyor. Mesele henüz yeni olduğu için, neticesinin ne olduğu malûm değildir.

c) İMPARATORLUK HÜKÜMETİNİN SON FAALİYETİ

Yukarıdaki malûmatı verdikten sonra, Türkiye'nin Türkleştirmek sahasındaki son siyâsî faaliyetini tetkîk edelim.

Tanzîmât-ı Hayriyye'den sonra yani 1839'dan itibaren Türkiye'de yaşayan gayr-ı müslimler, Tanzimat'ın kendilerine bahşetmiş olduğu nimetlerden istifâde etmek için Türkçe'nin lüzumunu hissetmişlerdir.

Ermeniler, esasen Türkçe konuştuklarından, Türkçe'nin tahsili lüzumunu diğer gayr-ı müslimlerden daha evvel takdîr etmişlerdir. 1832 senesinde, Alexandre Blacque'in idaresi altında intişâr etmeye başlayan "Takvim-i Vekâyf" Türkçe ifâde ve Ermenice hurûf ile çıkmıştır.

1840 senesinde İstanbul Hahambaşısı Moşe Fresko Efendi, Yahudiler'e hitaben neşrettiği beyânnamede "bundan böyle lisân-ı Türkî'de okuyup yazmaya sa'y û gayrette bulundukları halde fevâid-i nafıaya nail olacaklarında şüphe olmayacağı ra'na bulunduğundan" cümlesini ilâve ederek Türkçe'nin konuşulmasını tavsiye etmiştir. 1854 senesinde, İstanbul'da Pîripaşa'da açılan ilk Musevi mektebinde Türkçe okunmaya başlanmıştır.

Rumlar, Tanzimat'tan birkaç sene sonra, Fener Millî Büyük Rum Mektebi'ne lisân olarak Türkçe'yi ithâl etmişlerdir.

Bu üç cemaatin Türkçe öğrenmek hususundaki sa'y û gayretleri bu merkezdeyken, hükümetin faaliyetini de tetkîk etmek fâidelidir.

Hükümet takriben bir asır evvel Mekteb-i Tıbbiyye'yi, 1868'de Galatasaray Lisesi'ni tesis ettiği vakit, bu iki müessesenin kapılarını milel-i gayr-ı müslime çocuklarına açık bulundurmuştur. Hükümetin bu teşebbüsü Türkleştirmek siyasetinden ziyâde, tevhîd-i anâsır siyasetine ma'tûf idi.

1273 sene-i hicrîyyesinde (1857) mın-el-kadîm makâm-ı fetvaya merbut olan "Maârif ve Uiûrn Nezâreti" bu makamdan bir Maârif-i Umumiyye Nezâreti hâline getirildikten sonra, Türkleştirmek siyasetine biraz ehemmiyet verilmeye ve bu siyasetin tatbikine de, hicretin 1283'ünde (1867) "Rüşdîyyelerde Etfâl-i Gayr-ı Müslimenin Dahi Kabulü" ile başlanmıştır.

Bu başlangıç ya ilmî bir surette takdir edilmemiş veyahut takdir edilmiş de, muhtelif esbabdan dolayı salim bir mecraya îsâl edilmemiştir. Hicretin 1306 senesinde (1890) Yanya'da vuku' bulan bir hâdise hükümeti ikâz etmiş olsa gerektir. Bâlâda (sahîfe 14) bu hâdiseden bahis olunmuştur. Böyle bir vaziyet eski Girit vilâyetimizde de vardı. Girit adası son zamanlarda ayrı kavimlerce idare edile geldiğinden ve devâir-i resmîyyede ve mahkemelerde lisân-ı resmî hem Türkçe hem Rumca olduğundan ve bu ise Yanya'daki hâdise gibi bir hâdise zuhur etmediğinden, hükümet burada lâyıkı veçhile Türkçe'nin ta'rnîmi cihetine gitmemiştir.

Yanya hâdisesinden sonra hükümet biraz fazla Türkçe'nin kullanımına dikkat etmiştir. Zikrettiğimiz iki vesîka hükümetin bu bâbdaki teşebbüsünü gösterir.

Birinci Vesîka

14 Şubat 1310 (1894) tarih ve bilâ numara Adliye Nezâret-ı Celîlesi'nden tezkere suretidir.

"Mekâtib-i gayr-ı müslimede lisân-ı Osmanî'nin tedrisi hakkında şeref-sâdır olan iride-i serıiyye-i haztet-i hilâfet-penâhî mantûk-i münîfi veçhile sebk eden tebligat üzerine kasabalarda vâki' mektepler için Türkçe mualli-

mi tedârikine teşebbüs olunmuş ise de, kura için muallim tayinine muktedir olamayacakları bildirildiğine dair Kosova vilâyet-i âliyyesinden vuku' bulan iş'ârdan bahs ile Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nden takdim olunan tezkere Meclis-i Mahsus Vükclâ'da le-del-mütâlaa bu misüllü tedâbirin tedricen mevkii-i fil-i icraya vaz'ı icâb edeceğine nazaran şimdilik kasabalarda bulunan mekâtib-i gayrı müslimede lisân-ı Osmanî tedrisâtına mantûk-ı emi û ferman hümâyûndan mübâderede kura mekteplerinde lisân-ı Osmanî tedrisi hususunun ileriye teallîki bi't-tensîb icrayı İcâbı Maârif Nezâret-i Celîlesi'ne emr û iş'âr buyurulmuş olmakla muamele ve hareket olunmak üzere beyân-ı keyfiyete ibtidâr kılındı-"

İkinci Vesîka

18 Ağustos 1310 (1894) tarih ve 20 numaralı Adliye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkeresidir:

"Avrupa devletleri yalnız elkâlanında değil muvakkaten işgal eyledikleri mahallerde dahi kendi lisânlarını mecbûrî't-tahsîl tutmakta ve Memâlik-i Mahrûse-i Şâhâne'de dahi lisânlarını neşre çalışmakta oldukları cihetle Memâlik-i Devlet-i Aliyye'de bulunan mekâtib-i Hıristiyaniyye'de dahi talebeye Türkçe tedris ettirilmesi hususunun temini ve bu mekteplerin lisân-ı Türk imtihanlarında taraf-ı nezâretten mümeyyiz bulundurularak şâkirdânın lisân-ı Osman'daki derece-i tahsillerinin bermûcib nizâm-ı mekâtib-i mezkûrenin rı teftiş ettirilmesi ve bunlardan şâkirdâna Türkçe öğretilmeyen mekteplerin şeddi muktezâ-yı irâde-i seniyye-i şehinşâhî'ye tevfikan cemaatleri mekteplerinde itâ-yı muamele olunmak

üzere savb-ı dostânelerine tebligât-ı lâzıme icrası Maârif Nezâret-i Celîlesi'nden bâ-tezkere iş'âr olunmuş olmakla iktizâsının icrâsıyla keyfiyetin ifâdesine himmet eylemeleri siyakında tezkere-i muhibbi terkîm kılındı."

Ayrıca mevcut Türkçe lisân dersinden gayrı, Türkçe olarak Türkiye Tarihi ve Türkiye Coğrafyası dersleri ilâve olunmuştur. Bu hâl cumhuriyetin ilânına kadar devam etmiştir.

d) TÜRKLEŞTİRMEK İÇİN NE YAPMALI?

Hâl-i hâzırda, maârif-i umumiyye siyasetini ilmî bir göz ile tetkik eden Türkiye Cumhuriyeti, ekalliyetleri Türkleştirmeye azmederek "şimdiye kadar ekalliyet mekteplerinde Türkçe olarak okunan lisân, tarih ve coğrafyadan mâada Malûmât-ı Vataniyye, Ilm-i Eşya, Tabîat Tetkîki gibi derslerin aynı lisânda okunmasını emretmiştir. Bu emir infaz olunmakla beraber, tebanın Türkleşmesini talep etmek hakkı, hükümetin itiraz kabul etmez bir hakkıdır.

Yukarıda söylendiği gibi, evde Türkçe'den gayrı konuşulan bir lisânı o evden tard etmek ve yerine Türkçe'yi yerleştirmek için yegâne çare kendisinde bütün tedrisât Türkçe yapılan mekteptir. Binâenaleyh bu cihete büyük ehemmiyet verilmelidir. Bu sahada tam bir muvaffakiyet elde etmek için, atîdeki şartlara riâyet etmek lâzımdır.

Hükümet, Türkleştirmek siyasetini tevcihkâr bir teşvîk ile bizzat eline almalı.

Hükümet, Türkleştirmek istediği anâsırın Türkleşmesi için kendilerine azamî teshîlât gösterilmeli, ekalli-

yetlerin kesîf bulundukları yerlerde resmî mektep açmalı, ekalliyet mekteplerine muktedir muallim göndermeli.

Lisân, maişeti temin eden diğer "sanayii" gibi bir "san'at" olduğundan Türkleşenlere bu hususta kolaylık gösterilmeli.

Kendi lisânlarını ta'mîm etmek istemiş olan ve isteyen ecnebî memleketler ile ecnebî mektepler aynı şartları takip ederek neticeler elde etmişlerdir. Atîdeki misaller bunu te'yîd eder:

Amerika Birleşik Devletleri, oraya gelen yabancı muhacirlere mahsus meccânen İngilizce gece kursları açıyor ve Amerika'yı sevdirmek için, ilk derste Amerika bayrağını gösteriyor ve hakkında muhabbet uyandıracak sözler söylüyor.

Pek çok memleketler, lisânlarının ta'mîmi maksadına mebnî, hariçte açıklanan mekteplerin idâmesi için ayrıca tahsîsât veriyorlar.

Bazı ecnebî mektep idareleri mekteplerine talebe celb etmek için, talebeye yardım ediyor. Bu mekteplerden bazılarında ikmâl-i tahsîl edenler, mekteplerinin tavsiyesi ve yardımı ile iş bularak maîşederini temin ederler.

Yukarıda zikrolunan üç devreyi nazar-ı itibâra almakla beraber -işbu şardar dairesinde hareket edildiği yani Türkleşmek ameliyesini kuwâ-yı tabîiyyeye terk edildiği takdirde, yarım asır sonra İstanbul gibi pek çok lisân konuşulan bir muhitte- ecnebilerin aralarında konuşacakları lisândan gayrı- hâkim olacak umumun ana lisânı Türkçe olacaktır. Bu İstanbul'a mahsûs müstesna bir hâdise olmayıp belki, Türkçe lisân üzerine olan umumî kanunudur. Aynı kanun dairesinde hareket etmiş olan memle-

ketler aynı neticelere vâsıl olmuşlardır. Bulgaristan ve Sırbistan Musevileri, Bulgaristan ve Sırbistan memleketlerinin tevcihkâr teşvikleri sayesinde Yahudice-İspanyolca'ya veda etmek üzeredirler. Yeni nesil Bulgarca ve Sırpça konuşuyor.

Türkçe bu sahada ilk semeresini iktitâf etmiştir. Bundan elli altmış sene evvele gelinceye kadar Selanik Dönmeleri nâmıyla ma'rûf olanlar, hanelerinde Yahudice-İspanyolca konuşurlardı. Fakat Türk mektepleri çoğalmaya başladığı zamandan itibaren yani bunların çocukları Türk mekteplerine devam ile oraca ikmâl-i tahsîl ettikten sonra, Türkçe yavaş yavaş Yahudice-İspanyolca'yı evlerinden tard ederek yerini kendisi almıştır. Bugün Selanik Dönmeleri, çok ihtiyar olanlardan mâada, Yahudice-İspanyolca bilmezler. Ekalliyet mekteplerinde esas tedrisât Türkçe'de yapılırsa, ekalliyetlerin Türkleşmesi gayet tabii bir iş olacak ve o zaman yani yarım asır sonra "Vatandaş: Türkçe Konuş!" cümlesi, Türk lisânı tarihinde, Türkçe'nin hâl-i hâzırdaki olan vaziyetini açık bir surette ifâde etmiş, olacaktır.

Ek-2

PRİMO TÜRK ÇOCUĞU

(Türklük Ülküsü-Ömer Seyfettin)

Kendi kimliğini kaybetmiş bir çocuğun Türk kimliğine dahil edilmesini anlatan ve Türklük Ülküsü kitabında yer alan Primo Türk Çocuğu, Ömer Seyfettin'in en dikkat çekici eserlerinden birisidir.

Farklı din ve etnik kimliğe sahip bir bilincin yeniden şekillenmesine iyi bir örnek teşkil eden bu hikâye içeriği ve barındırdığı mesajlarla çok iyi analiz edilmesi gerek diye düşünüyoruz. Seyfettin'in bu çalışması Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında önce Yunan sonra Ermeni ve günümüzde de Kürtçülük hareketlerinin fikri alt yapısının nasıl oluşturulduğu konusuna farklı bir perspektiften bakan ve ilginç bir alternatif olarak ortaya çıkıyor. Aslında bu hikâye Türkçülük hareketlerinin fikri oluşumsallaşma olarak varlığını ortaya koymuştur. Kimilerine göre ise bu etnik hareketlerin meydana gelme süreci bir imparatorluğun tahtını salladığı iddialarını desteklemiştir.

Kitabın Ana Fikri

Türk milleti özünü bulmalı. Kendi benliğinden uzaklaştığı takdirde Kurtuluş Savaşı'ndan önceki duruma gelinebileceğidir.

Olayların ve Şahısların Değerlendirilmesi

Kenan Bey: Türklüğü sevmeyen, Avrupalılar'a, onların adetlerine, terbiyelerine ve cemiyetlerine hayran olan ve bunları kendine bir yaşam tarzı olarak benimseyen birisidir. Daha sonra olayları değerlendirecek ve özünü bulacaktır.

Grazia: Kenan Bey'in İtalyan eşidir. Türkiye'de yaşamasına ve eşinin Türk olmasına rağmen İtalyan adetlerini sürdürmekte ve çocuğunu da tam bir İtalyan olarak yetiştirmek istemektedir. Savaş başlayınca da onu alıp geri dönmek istemiştir.

Primo: Kenan Bey'in oğludur. Bir İtalyan gibi büyütülmüş ve Türkçe bilmemektedir. Daha sonra tanışacağı Orhan ona geçmişinin ne kadar şanlı olduğundan bahsetmiş ve onun da benliğini bulmasın da yardımcı olmuştur.

Ömer Seyfettin'in Primo Türk Çocuğu hikâyesi, Nasıl Doğdu ve Nasıl Öldü? adlarında iki bölümden oluşmaktadır. Nasıl Doğdu? Önce Genç Kalemler dergisinde yayınlanır. Hikâyenin devamı Nasıl Öldü? ise Türk Sözü dergisinde çıkmıştır. Derginin 8 Mayıs 1914 tarihli sayısında başlayan bu ikinci bölümde önce birinci kısmın çok kısa bir özeti verilmiş ve hikâye, derginin 5. sayısında devam etmiştir. Dergi kapanınca hikâye yarım kalmıştır. Hikâyenin sonu babası gibi Türklüğünü idrak eden

Primo'nun bir kahraman olarak öldüğünü anlatmaktadır. Primo Türk Çocuğu, Osmanlı Devleti'nin çöküş dönemine girdiği devirde, sınır boylarında bulunan halkın yaşantıları kısa hikâyeler şeklinde anlatılmaktadır. Hikâye de İtalyan gibi yetiştirilen bir çocuğun gerçek tarihini öğrenmesini anlatmaktadır.

Primo Türk Çocuğu Nasıl Doğdu?

"Vatan ne Türkiye'dir Türkler'e, ne Türkistan, Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan"

Bu serin ve karanlık Eylül gecesinin yıldızsız göğü altında ümitsiz ve üzüntülü Selanik, sanki gündüz ki nümayişlerden, heyecanlardan, gürültülerden yorulmuş gibi, baygın ve sakin uyuyordu, pıhtım tenhâ idi... Olimpos Palas'm, Kristaî'in, Splandit Palas'in, diğer küçük gazinolarla lâmbaları çoktan sönmüştü. Katolik kilisesinin egemen ve istilacı çanı saat üçü vuruyor, hiddetli bir ahenkle bazen yavaşlayarak, bazen coşarak devam eden hırslı tınlaması karanlıklara yayılıyor, altınlı iktisat ve menfaat rüyaları gören kaygısız Yahudi mahallelerinin üzerinde dalgalanıyor, sonra da yukarılara, mert ve sessiz Türk mahallesinin sık ve geniş çatılarına doğru yükseliyordu. Kenara çarpan siyah köpüklü deniz, hava gazlarının donuk ışıklarında saçılan ölüm renginde aydınlıkların içinde, keder ve acı-sesleri çıkararak ağlıyor, sanki bu sonu görünmeyen, bu, sabahın açık ve mavi ufkunu, beyaz ve mor sisli Olimpos dağlarını, o mâzî ve masal vatanını yutan, yok eden geçici yokluğun...

Bu siyah ve fırsatçı gecenin gizli kinlerini açıklamak istiyordu... Biraz ötede, tramvay yolunu tamir için yığılmış parke taşlarının ilerisinde denize inen, küçük

merdivenin başında, hareketsiz ve şekilli bir gölge dimdik duruyor, önündeki korkunç karanlığın derinliklerinde bilimin bir hayat ve cesaret ışığı gibi dolaşan, görünmez düşmanları arayan büyük gözünü, Karaburun'un projektörünü seyrediyordu. O kadar dalgındım ki; bekçinin ikinci caddedeki yaya kaldırımına belirsiz aralıklarla inen sopasını, geç vakit yeşil masadan dönen zengin ve yabancı kumarcıların aceleci arabalarını duymuyor, lâstik tekerlekli faytonlar için de geniş ve yüksek şapkalarının altına üşümüş gibi büzülen yarım gecelik sarhoş âşıklarıyla dudak dudağa öpüşerek geçen artistlerin, medenî ve soylu Batı'nın vahşî Türkiye'ye bir hediyesi olan bu kibar ve seçkin orospuların arsız kahkahalarını işitmiyordum.

Adeta bir kısmı eriyerek deniz halinde, ayaklarının dibinde fısıldayan bu koyu ve genel karanlık gözlerinden ruhuna giriyor, bütün damarlarına yayılıyor, kalbine doluyor, duygularını belirsiz bir yokluğa döndürüyordu. Bu yokluk içinde bir an, sersem, duygusuz, kaybolurken Karaburun projektörünün birden ortaya çıkışı uyuşuk beyninde yeni ve beklenilmez parıltılar alevlendiriyor, onu düşünmeye yöneltiyordu. Bu zavallı düşünür gölge, gayet saygıdeğer bir genç, mühendis Kenan Bey'di...

Yabancı ve Levanten çevrelerinde gerilik ve hayvanlık sayılan Türklük'ten nefretiyle, Türklüğe yâni medeniyetsizliğe karşı olan düşmanlığı ile, Avrupa görgü kurallarını çok iyi bilmesi ve uygulaması ile nazikliğiyle, şen ve şuhluğu ile ünlü idi. Öğretimini Paris'te bitirmişti. On bir yıl önce memleketine dönünce her Paris'ten gelen

gibi o da dolgun bir maaşla İzmir'e gitmiş, orada âşık olduğu güzel bir İtalyan kızıyla evlenmişti.

- ... İşte bu gece ne yapacağını bilemiyordu! Kırk sekiz saatin korkunç ve inanılmaz târihi sinirlerine dokunmuştu. İki defa depodaki yalısının önüne kadar gitti. Fakat içeri giremedi, tekrar arabaya atladı. Döndü. Beddualardan kaçan bir hâin, arkasından koşulan bir suçlu gibi karanlık sokaklarda kaybolmak istedi. Dolaştı, dolaştı. Tekrar rıhtıma çıktı. Hırsız adımlarla deniz kenarına geldi. Uykuda gezen bir adam davranışı ile:

- Bu nasıl olur? Bu nasıl olur? diye sayıklıyor, işittiklerinin, gördüklerinin, gazetelerde, ilâvelerde okuduklarının sahih olmasına akıl erdiremiyordu. Acaba bunlar bir rüyâ bir kâbus muydu? Fakat uyanıktı. Bunu duyuyordu. Şişen kalbi göğsünü acıtıyor, rutubetli bir ateş şakaklarını yakıyor, ateşli bir sıtma insafsız ve görünmez zehirli kelepçeler gibi bileklerini sıkıyordu. Yirminci asrın orta yerinde, fertlerin, cemiyetlerin, devletlerin ve milletlerin hakları tümüyle belirlenmiş diye ümit edilirken bu korsan saldırısı beklenilir miydi?

Bu ne kadar utanılacak bir cinayetti... Düşüncelerini daha fazla ilerletemiyor, beyni uyuşuyor, dizleri kesiliyor, görmek için bir şey arıyormuş gibi, karanlıklara bakıyordu. O hiç savaşı sevmezdi. 'Savaş, hayattır!' diyen filozofun kırmızı bir canavardan başka bir yaratık olamayacağını iddia eder, canlılardaki 'evrim halini' toplumda, insanlıkta da gerekli zorunlu bulunduğunu bilimle, tecrübe ile gösteren Darvin'den nefret ederdi. Gerçeğe dokunmayarak, dâima hayâl içinde yaşıyor o tembel, korkak ve başta düşünürlerin ortak şiiri, insaniyet

rüyası onun mezhebi idi. Asıllarını köklerini, ikinci sebeplerini bilmediği bir sürü iyi huylar, hayalindeki seraptan taptığı, dumandan yontulmuş büyük ve vücutsuz putlar gibi, yükselir; bu ismi var, cismi yok tanrıların karşısında o dâima ruhuyla secde ederdi. Dokuz senedir Masondu...

Aşırıya kaçan tenkiti kabul etmez üyesi olduğu Fran-Masonluktan başka dünyada bir gerçeğin olamayacağına bütün vicdanıyla inanırdı. Ne gelenek, ne tarih, ne vatan, ne soy-sop tanırdı. Irk ve çevre teorisini, ruhu ve fikri hasta bütün zavallılar gibi inkâra kalkardı. Ne olduğunu açıklayabilmediği bir gaye, erdemlik ve insaniyet fikri, belli ve sabit manası olmayan bu genel ve belirsiz iki kelime bütün mantıklara, bütün akıl hakikatlerine, bütün ilimlere, bütün gerçeklere isyan eden yırtıcı ve vahşî bir din gibi, beynini durdurmuş, ruhunu öldürmüş, onu hareket eden ve yaşayan bir ceset hâlinde bırakmıştı. Evet, o dörtte üç buçuğu Yahudi ve Levanten olan sadık kardeşleri arasında önemli bir etkinlik ve saygınlığa sahip, çok tutucu bir masondu! Yakında 'granmetr' (masonlukta önemli bir mevki) bile olacaktı.

Birden: 'Oh...' dedi.

Sanki bu karanlıklardan çıkan görünmez bir el kalbine ateşten bir hançer saplamıştı; Selanik'teki İtalyan Mason Locasına üye idi... Bunu hatırlamak bütün varlığını sarstı. Sonra yine düşünmemeye başladı. Ölüyorum sandı. Yalnız kalbinin yeniden sıcak bir zehirle dolduğunu, göğsünün parçalanacak gibi acıdığını duyuyordu. Hal ve târih birbirine karışarak sayıklama hâlinde beynine hücum ediyor, belirsiz bir ağız tarafından kulaklarına

fısıldıyormuş gibi birbirine bağlı olan ye olmayan birçok olaylar aklından geçiyor, birden ruhu, hissi, fikri, vicdanı, anlayışı değişiyor, tutuşturucu bir sıtma nöbeti varlığını eritiyor:

- 'Ah, insanlığa hizmet eden Avrupalılar!' diye söyleniyordu.

Avrupalılar'ın önceleri önem vermediği, hattâ ara sıra pek tabiî bulduğu hareketleri ansızın aklına geliyordu.- İlk defa Fransa'yı hatırladı. Sürekli erdeme, insanlığa hizmet ettiğini haykıran bu millet, yüz yıldır Afrika'yı kana boyuyor, sahranın silâhsız, saf, günahsız, iyi huylu, sevimli ve soylu evlâtlarını mitralyözlerle öldürüyor, rahat şehirleri, sessiz yuvaları seri ateşli toplarla yıkıyor, hiçbir kabahati olmayan koca bir milleti esir yapıyor; vatanlarını, mallarını çalıyor; ırzlarını, hayatlarını, ruhlarını zorla esir alıyordu. Cezayir, Tunus, Büyük Sahra, Senegal, Madagaskar v.b. Son fethettikleri yerle, zavallı Fas'la Avrupa'daki kendi vatanlarının yirmi mislinden büyük bir toprağa sahip olmuş bulunuyorlardı. Bu gaddar Avrupa'nın yüzeyi ancak on milyon kilometrekareydi. Halbuki Afrika'daki Fransız sömürgeleri on milyon üç yüz bin kilometre!..

İnsanlığa Fransızlar'dan daha çok hizmet etmek tarihte bulunan İngilizler'in yalnız Afrika'daki sömürgeleri on milyon kilometrekareden biraz eksikti. Bir zamanlar... Genel barıştan en çok söz edildiği zaman, meşrutiyete, hattâ cumhuriyete sahip en düzenli idareli, küçük, fakat namuslu bir hükûmetçeğizin üzerine aç ve kudurmuş bir hayvan gibi atılmış, onu çatır çatır paralayarak yutmuşta. 'Zavallı Transval'in yalnız bir günâhı vardı:' Zenginliği,

altın madenlerinin bol bulunması!.. Almanya, İspanya, hattâ Portekiz ve Belçika'nın da büyük sömürgeleri vardı. İşte Afrika bölüşülmüştü. Bu, o kadar apaçıktı ki... Koca kıt'ada ancak Habeş ve Liberya gibi bir iki yerli ve bağımsız hükûmetceğiz kalmıştı. İtalya'ya da sömürgeleri dar gelmişti... Şimdi-beklenilmeyen, ümit ve hayal, edilemeyen bir dakikada Trablus'a saldırıyor, elli yıldır süren 'Afrika'yı lâtinleştirmek' faciasının son perdesini açıyor... Yahut kapıyordu. Bu nasıl insanlıktı? Bu insanlığın vahşîlikten, barbarlıktan, yamyamlıktan ne farkı vardı!.. Silâhsız Afrika'yı tamamıyla ele geçiren bu yırtıcı, insafsız, müthiş Avrupalılar Asya'yı da paylaşıyorlar, bu saldırılarına soğukkanla: 'Doğu Meselesi!' diyorlardı.

Milyonlarca adamı insan yerine saymıyorlar, onlara hayvanlardan daha aşağı davranıyorlardı. Kendi ülkelerinde yalancıktan gülünç insanlıklar gösteren, şefkat pazarları, şefkat kurumları, hattâ hayvanları koruma cemiyetleri kuran bu dolandırıcı, alçak Avrupalılar; zavallı Çin, halkının sağlık ve esenliğini, neslinin geleceğini korumak için afyonu yasaklayınca, birden kuduruyorlar, bütün, alacalarını meydana çıkarıyor: 'Ticâretimize zarar gelir!!!' diye bu şanssız hükümeti sıkıştırıyor, korkutuyorlar, tekrar afyona izin verdirtiyorlardı. Ticâretlerini üç yüz milyon insanın sağlık ve esenliğinden, geleceğinden daha değerli görüyorlar, üç yüz milyon Çinli'ye, kendi ülkelerindeki köpekler kadar önem vermiyorlardı. İngiltere, Hindistan'ın kanını emiyor, bütün hazinelerini Avrupa'ya taşıyor, iki yüz doksan beş milyon insanı hizmetçi hayvanlar, yâni at ve eşek gibi, her haktan yoksun, kendi hesabına çalıştırıyor; Rusya, Türk yurdunu akla

gelmez gaddarlıklarla çiğniyor; İngiltere ile üç bin yıldır yaşayan eski bir milleti, yıkılan İran'ı haritadan silmek, yer yüzünden kaldırmak için birlik oluyordu... Türkiye'nin bölüşülmesi de kesindi! Çünkü Asya yağmasına onu engel görüyorlardı. Önce onu zayıf bırakmak, yok etmek gerekti... Hemen bir asır önce Avrupalılar aleyhimize kalkmışlar, Navarin'de donanmamızı yakarak Yunanistan'ı ortaya çıkarmışlardı. Romanya, Sırbistan, Karadağ, Bulgaristan, Doğu Rumeli, Cezayir, Tunus, Kıbrıs, Mısır, Sudan yağmaları birbirlerini izlemiş, sonuçta idam kararımız Reval görüşmesinde verilmişti. Meşrûtiyet ilân edilince sözde bu karar tehir edildi. Oysa bu tehir bütünüyle yalandı... Bizi dünyâ yüzünden kaldırmak için çizilen plân duruyordu. Bosna-Hersek zorla alındı.

Meseleler (Problemler, sorunlar) yine yürürlükte idi: Makedonya Meselesi, Arnavutluk Meselesi, Girid Meselesi, Boğazlar Meselesi, Doğu Anadolu Meselesi, Mezopotamya Meselesi, Irak Meselesi, Suriye'nin Bağımsızlığı Meselesi, Arabistan Meselesi v.b. Bu meseleleri Avrupalılar birer birer çözeceklerdi... Yalnız hepsinin uygun zamanlarını bekliyorlardı... Bunları sür'atle düşünmek beynini döndürüyor, onu, asılmak için ipe doğru yürüyen, cellâdın satırı altına başını uzatan günahsızın duyduğu o kadere boyun eğmiş, fakat soylu korku ile titretiyordu. Vücudunda hiç kuvvet kalmadığını hissediyor, sebepsiz gözyaşlarıyla ağlamak, denize, bu erimiş yokluk gecesine atılmak, yok olmak istiyordu. İşte Trablus meselesinin çözümü zamanı gelmişti. O da herkes gibi bunun farkında olmamış, uyurken hançerlenen bir adamın uyanarak, ama ne olduğunu anlamayarak ölmesi

gibi, duygularını ve yargılarını birden kaybetmişti. Başı fena halde ağrıyor, şakaklarından kanlarının uğuldayarak geçtiğini işitiyor, karşısındaki simsiyah ve sonsuz karanlığa bakıyordu. Karaburun'un projektörü tekrar doğdu. Bu, uzun ve aşıklı bir çizgi idi. Hızla bir dâire çizdi. Önünde dikildi. Şimdi gözleri bu yatay ışığa dalıyor, bu ışığın içinde mavi deniziyle, açık göğü ile, sevimli kalesiyle, beyaz minâreleriyle, hoş ve sâde evleriyle, yüksek hükümet sarayı ile, Mensiye mahallesinin sağındaki yeşil hurma ormanıyla Trablus'un hayâlini görüyordu.

Alçak düşman bu güzel ülkeyi topa tutmuş, ele geçirmeye kalkmıştı ve ortada hiçbir; sebep yoktu. Bu derece kaba ve aşağılık bir tecâvüze kimler cesaret ediyorlardı? Bu milletin içinde namuslu insan yok muydu? Bu millet baştan aşağıya kadar korsan mıydı? Hükümetleri bir ahlâka, bir vicdana sahip insanlardan meydana gelmiş değil miydi?.. Düşünüyordu... Projektörün ışığı tekrar söndü. Yatay ve beyaz Trablus hayalî kayboldu. Gözleri yine karanlıklarda kaldı. İtalya Başbakanı Gioletti, Dışişleri Bakanı San Julianos da, Avrupa'da hükümet adamlarının çoğu gibi, mason değil midirler?.. Ünlü granmetrleri, mason hükümdarları, mason prensleri, mason lordları, mason milyonerleriyle 'Yalnız insanlık, başka bir şey yok!' diyen fran-masonluk şimdi neredeydi?.. Başı dönüyordu. Düşeceğim sandı. Biraz geri çekildi. Yukarı doğru yürümeğe başladı. Yanından geçen devriyenin polisi 'Kimdir bu?' gibi yüzüne bakıyordu. Bütün hayatında ne kadar yanlış ve çürük fikirlerle aldandığını; milliyetsizliğin, 'Beynelmileliyetçilik ve Ma-

sonluk' hayalinin, biraz düşünebilen bir adamı hüngür hüngür ağlatacak derecede gülünç bir budalalık olduğunu anlıyor, istemeyerek içinden:

— Ben neyini?..

diye kendi kendine soruyor, fakat:

— Türküm!..

Demeğe cesaret edemiyor, şimdiye kadar ruhu e-sir alınmış değersiz bir cesetten başka bir şey olmadığını algılıyor, hiddetinden ve utanmasından ağlamak istiyordu. O da Türkler'i dünya yüzünden kaldırmak için birbirleriyle tam birlik olmuş Avrupalılar'ın değersiz bir kulu, boyun eğmiş bir hizmetçisi, kulu kölesi değil miydi? Avrupalılar'a, Avrupalılar'ın âdetlerine, geleneklerine, terbiyelerine, görgülerine, çevrelerine, cemiyetlerine tapmıyor muydu? Yabancılardan aldığı önemsiz bir nişan, bir madalya onu nasıl deli gibi sevincinden çıldırtır ve iftihar ettirirdi?..

Türkler'i, Türkler'in vatanını mesele mesele bölüp taksit ile maddî olarak parçalamaya çalışan bu yağmacı ve doymaz Avrupalılar manevî saldırılarını da ihmal etmiyorlardı. Dillerini, eğitimlerini, ahlâklarını, terbiyelerini, âdetlerini yayarak, bir asırdan beri içimizde yalnız isimleri 'Türk ve Doğulu' kalmış müthiş bir 'renksiz-ordusu' teşkil ediyorlar, bu 'renksiz'lerle dayanma gücümüze saldırıyorlar, bizi zayıflatıyorlar, milliyet ve Türklük fikrini fran-masonluk efsânesiyle boğuyorlardı. Düne gelinceye kadar kendisi bile:

- Türküm!

demeye sıkılmıyor muydu? Ve bu memlekette kendisi gibi târihinin büyüklüğünü, geçmişin şerefini, dede-

lerinin sânını bilmeyen, inkâr eden, -milliyetinden utanan ne kadar Avrupalılaşmış renksiz vardı? Düşünüyor ve hızlı hızlı gidiyordu. Gümrüğün arkasına, yeni apartmanların karşısına gelmişti.

— Nereye gidiyorum?

Dedi. Sabaha ancak birkaç saat vardı. Bu gece yatmayacak mıydı? Fakat nerede yatacaktı? Evini, yalısını hatırlayınca soğuk bir titreme duydu. Oraya nasıl gidecekti? Artık o eve girerse nefretinden ve öfkesinden, üzüntü ve pişmanlığından ölmeyecek miydi? Tekrar döndü. Beyni sulanmış da kafasını duvarına çarpıyormuş gibi, her adımda başında dayanılmaz bir acı duyuyordu. Yürüdü. Yürüdü ve şuursuz bir hareketle Spîandit Palas'ın önüne geldi. Camlı kapıdan görünen aydınlık ve taş koridorun sonunda, bir sandalye üzerinde garson uyukluyordu. Çan düğmesine bastı. Garson birden uyandı ve çabuk adımlarla kapıya geldi. Açtı. Bu, kır bıyıklı, kırk yaşında tahmin edilebilen bir Rum'du.

— Oda var mı? diye sordu.

Garson anlamamış gibi yüzüne baktı... Sözde Türkçe bilmiyordu... Biraz tereddütten sonra:

— Malista... dedi. Fakat karşısındakinin Rumca bilmediğini anlayınca tekrar iğrenç bir Yahudi Fransızcasıyla ilâve etti:

— II ya, il ya, veuillez entrer! Mermer basamaklı merdivenin başına gelince garson geride kaldı. Yine o yalnız Selânik'e özgü olan bozuk ve yanlış Yahudi Fransızcasıyla, 'Siz çıkınız mösyö, yukarıda odanız gösterilecek...' dedi. Bir düğmeye bastı. Yukarıda bir zilin çalındığı işitilir gibi oldu. Merdiveni yavaş yavaş çıkıyor, ba-

şının ağrısından gözleri kapanıyordu. Kendisini ortadaki salonun açık kapısı önünde buldu. İçeride sapsarı saçlı, beyaz giysili bir Avrupalı kadınla başı açık ve esmer bir delikanlı konuşuyor ve gülüşüyorlardı. Gözlerini ovuşturarak gelen kuvvetli, çirkin ve biçimsiz garson onu sağ tarafta tek-yataklı odalardan birine götürdü. Çiy ye beyaz aydınlığı söndürüp yalnız kalınca arkası üstü. Karyolaya uzandı, soyunmaya, hattâ potinlerini çıkarmaya gücü yoktu. Gözlerini kapadı. Kollarını başının üstüne çaprazlama koydu.

Uyuyamıyor, başının zonkladığını duyuyor, evini düşünüyordu! Herhalde eşi bu akşam onu beklemiş ve kim bilir ne kadar merak etmişti. Ama nasıl gidecekti? Kırk sekiz saattir birbirini takip eden olaylar, haberler, onu şaşırtmış, varlığını, ruhunu değiştirmiş, yargılarını perişan etmişti. Şimdi ne kadar güç bir durumda kalınıştı... Hakaretin, saldırının, yolsuzlukların şiddetinden ansızın uyanan millet, İtalyan Okulu'nun, acentesinin, hastanesinin, hattâ konsoloshanesinin armalarını parçalamış, bayrak direklerini kırmış, sancaklarını yırtmış, heyecanlı gösteriler yapmıştı. Ne kadar İtalyan varsa şüphesiz hepsi kovulacaktı. İtalyan, dostu görünecek bir Türk şüphesiz lanetler, nefretler, içinde aşağılanacak, memleketten dışarı çıkarılacaktı...

Başının ağrısından gözleri yaşarıyor ve akacak gibi oluyordu. Yüzükoyun döndü. Gözlerinin önüne eşi, çocuğu, evi geliyordu. O hiç böyle bir günü düşünmemiş, bu ana kadar mutlu yaşamıştı. Bir Batılı ile, bir İtalyan'la evlenmek, hayâtını birleştirmek ona pek tabiî görünmüş, hattâ övünülecek bir üstünlük gibi gelmişti. Avrupa'dan

geldiği seneyi, gençlik ve bekârlık günlerini hatırlıyor, geçmişini sesli bir sinematograf süratiyle hayalînden geçiriyordu. Grazya'yı ilk defa İzmir'de bir baloda görmüş ve hayret etmişti. Bu kız eski Roma tarzında fantezi giysiler giyiyor ve tıpkı İmparator Adriya'nın metresi Antinous'a benziyordu. Avrupa'da sırasında sanat târihini ayrıntılı olarak öğrenirken hep Luvr Müzesi'ne gider, saatlerce bu hoş gözdenin heykeline bakardı. İzmir'de bu heykelin canlısını görmek onu deli ediyordu. Grazya'ya hemen âşık olmuştu. Önce babasına kendisini takdim ettirdi. Bu mösyö Vitalis isminde bir İtalyan mühendisti. Mesleklerinin bir olması ahbaplıklarının çabuk ilerlemesine sebep oldu. Mösyö "Vitalis'in hükümette görülecek işleri; memlekette çevrilecek birçok dalavereleri vardı. Bu Genç Türk'e mal bulmuş mağribi gibi sarıldı. Evine kabul etti. Onu âdeta kendisine fahrî bir tercüman, fahrî bir komisyoncu yaptı. Fahrî ve bedava olmakla beraber çok terbiyeli olan bu hizmetçi, ona istediği kadar iş buluyor, hilelerine, stokçuluklarına, vurgunlarına yardım ediyor, hükümetteki güçlüklerini bir dakikada çözümlüyordu. Hem bu Türk zengindi. Kızına çok değerli hediyeler veriyordu... Fakat bedava ve sâdık tercümanının kızına âşık olduğunu onunla evlenmek istediğini öğrendiğinde çok kığdı. Bir Türk'e kızımı vermek... Bu mümkün müydü? Bir barbara, bir vahşîye, bir medeniyet düşmanına, kısacası bir Türk'e nasıl kız verilirdi? Şiddetle reddetti. Aradan birkaç ay geçti. Ama ne var ki, kızı da bu Türk'ü istiyordu. Mösyö Vitalis, gençliğinden beri İspanya'da kurduğu şatoların, temellerini birden kazılmış gördü. Büyük bir menfaat onu bekliyordu... Biraz

filozoflaştı, biraz bilginleşti. İtalya'da, aç ve sefil günlerde bütün ruhuyla, inandığı sosyalizm doktrinleri tekrar kafasının içine doluştu, bir gün kızına dedi ki:

— Sanıyor musun ki; bu Kenan bir Türk'tür?

Grazya canı yürekten:

— Asla, asla! Kenan asla bir Türk değildir ve bir Türk olamaz...

diye cevap vermişti.

Sonra uzun uzadıya sohbet ettiler. Mösyö Vitalis, kızına târihten, ırklardan söz açtı; Bizans. İmparatorluğu'nu zapt eden Türkler ancak bir avuçtu... Bugün görülen Rumeli ve Anadolu halkı hep Rum'du. Fakat zorla dinleri değiştirilmişti. Evet, Kenan da bir Rum çocuğuydu. Türkiye, Avrupalılar tarafından bölüşüldükten sonra, hiç şüphesiz, Rumeli ve Anadolu'da Türk adı altında yaşayan on yedi milyon Rum, eski dinlerine dönecek, Hristiyan olacaklardı... Mösyö Vitalis böyle anlatıyor, bütün Türkiye'de sultanın ailesinden başka Türk bir aile olmadığını ve hatta bunu, aklı eren bilgili Türkler'in de itiraf ettiklerini ilâve ediyor, Grazya şaşıyor ve seviniyordu. Kenan tekrar davet edildi. Bu sohbet konusu yanında açıldı. Tarihleriyle, eserleriyle, gelenekleriyle, kahramanlıklarıyla şöhret kazanan, daha Abbasîler zamanında Batı'ya üşüşmeye başlayan milyonlarca Türk'ü, Karamanlılar'ı, Selçuklular'ı, Akkoyunlular'ı, Karakeçililer'i unutarak Osmanlı hanedanının ortaya çıkışından birkaç yıl önce Rumeli'ye, Vardar vadisine geçen bahadır Türkler'in varlığını inkâr ederek, o da Türkiye'de hiç Türk bulunmadığını onayladı.

Baba kız, hayallerinde, Kenan'ı Rum olarak kabul ettikten sonra, evliliği o kadar imkânsız görmediler. Mösyö Vitalis iki yıl önce ölen babasından Kenan'a on beş bin liralık bir miras kaldığını öğrenmişti. Bu önemli bir para idi, özellikle Türkiye'de... Sonra Doğu sofunu çözümlenince, yani Türkiye, Avrupalılar tarafından parça parça bölüşülünce, en büyük makamlara böyle Kenan gibi bilgili, Avrupa'da eğitim görmüş, yerlilerin ruhunu bilen yetenekli adamlar gelecekti. Evet Grazya'nın talihi iyiydi... Mösyö Vitalis evliliğe olumlu göründü. Ancak birkaç önemsiz şartı vardı: Kenan, evlenmeden önce mallarını satacak, kızına beş bin lira verecek, Türk âdetlerine sadık kalmış tutucu akrabalarıyla asla ilişki ve dostlukta bulunamayacak, doğacak çocukları İtalyan terbiyesi görecek ve İtalyan olacak... Grazya her konuda serbest bulunacak...

Kendisine de bâzı teşebbüslerinde kullanılmak için, borç gibi, beş bin lira verilecek!.. Kenan, hemen İstanbul'a gitmiş, satılacak şeyleri satınış, bütün şartları kabul ederek Grazya ile birleşmişti. İki yıl içinde birbiri üstüne iki erkek çocuğu olmuştu; Çok mesuttu. İtalyan âdetini benimseyerek çocuklarını numara ile çağırıyorlar; 'Primb! (birinci) Sekunclo! (İkinci)' diyorlardı. Sekundo iki sene evvel hastalanmış ve ölmüştü. Şimdi yalnız Primo ile kalmışlardı... Mösyö Vitalis, Meşrûtiyetin ilânından sonra Türkiye'de işlerin iyi gitmeyeceği kuruntusuyla binlerce lira, ile, on parasız geldiği İtalya'ya gitmişti. Orada bir "çiftlik almış, işten el çekmişti. Kızına ve damadına her hafta bir kartpostal ve her ay uzun bir mektup gönderiyordu...

Acaba bu saldırganlıklar üzerine neler yazacak, İtalyan armadasının galibiyetini, İtalyan askerinin kahramanlıklarını nasıl övecekti. Kenan bilmediği bir yerinden yaralanmış gibi yüzünü buruşturdu, uyuyamıyordu...

Şimdi babası, Grazya'yı ve kendisini İtalya'ya çağırmayacak mıydı? Ne yapacaktı?.. Gidecek miydi?.. Hayır... O halde?..

Acaba Grazya uyruğunu değiştirmeye razı olacak mıydı? Çocukları vardı. İşte on seneye yakın birbirlerini o kadar seviyorlardı... Şakaklarından soğuk terler akıyordu. Cebinden mendilini çıkardı. Yüzünü sildi. Saçlarını parmaklarıyla karıştırdı. Gözlerini açtığı zaman pencereden, dışarısının aydınlanmakta olduğunu gördü. Sabah oluyordu.

Ömründe ilk defa olarak bütün geceyi uykusuz geçiriyordu. Ayağa kalktı. Gerindi. Başı ağrıdan uyuşmuş gibiydi. Pencereye yaklaştı. Sokağa baktı. Karşıki binanın ikinci katındaki balkonuna yaşlıca bir kadın birtakım örtüler asıyor ve rıhtımda koyu lâcivert bir deniz, koyu lâcivert bir gökyüzü altında uzanıp gidiyordu. Sokağın içinde birkaç Yahudi kavga eder gibi konuşuyorlar, yirmi otuz kişilik bir gürültü-meydana getiriyorlardı. Döndü. Tekrar yatağa uzandı. Gözlerini kapadı. Uyuyamıyor, içinden:

— Ne yapacağım? Ne yapacağım? diyor, hiçbir karar veremiyor, acıdan, kederden kıvranıyordu...

... Otelin kapısından çıkınca gözleri kamaştı. Büyük bir güneş batma noktasına yaklaşmış, ortalığı çiy şiddetli ve beyaz bir ışık içinde bırakmıştı. Deniz sakin ve mavi

idi. Arabalar, tramvaylar, yine eskisi gibi geçiyor, herkes sanki eskisinden biraz daha hızlı yürüyordu.

Tramvaya binmedi. Beyazkule'ye kadar yayan gitmek istedi. Önce deniz kenarını izledi. Bu tarafı çok tenhâ idi. Tek tük birkaç kişi geçiyordu.

Sonra yine binalar yönüne saptı. Üzüntülü bir yüze rastlanmıyordu. Aksine şapkalıları daha şen, daha mutlu görüyordu. Tüccar kâtipleri, mağaza memurları, kendi kendilerine hayalî bir önem veren tatlı su frerikleri, kısacası bütün bu renksiz ve Türklüğe düşman yığın, seviniyordu. İyice dikkat etti. Biri gelse, kesinlikle bugün bir bayram var sanırdı. Kızıyor, dişlerini sıkıyor, dudaklarını ısırıyor:

— Sevininiz hainler, sevininiz! Bizim felâketimiz sizin için mutluluktur! diyordu.

Beyazkule'ye geldi. Duvarları yıkmak işi ertelenmişti. İttihat Bahçesi'nin önünde durdu. Asker Kulübü'nün karşısında boş bir araba duruyordu. 'Binsem mi?' diye düşündü. Vazgeçti. Ne oldukları belirsiz, irili ufaklı çocuklar, Frânsızca ilâveleri birbirlerine okuyorlar, katılacak derecede gülüyorlar ve itişiyorlardı. Güneş yüzünü yakıyordu. Havagazı direğinin dibinde, birkaç yabancı kadınla birkaç şapkalı duruyor ve tramvayı bekliyordu. Erkekler şüphesiz yeni başlayan savaşı, düşman filosunun zaferlerini anlatıyorlar ve kadınlar ısrarcı bir merakla dinliyorlardı. Sonunda uzaktan yaklaştığı görülen tramvay geldi. Ağzı ağzına dolu idi. Yalılarda oturanlar öğle yemeğine dönüyorlardı. Yer yoktu. Arkadaki arabaya atladı. Kondüktörün bölmesinde ayakta durdu.

Herkes birbiriyle konuşuyordu. Türkçe bir kelime geçmiyordu. Dikkat etti. Tramvayın içine baktı:

Kadın erkek hepsi şapkalı idi. İğne atılsa yere düşmeyecek olan bu koca taşıtın içinde kendisiyle birlikte ancak üç fesli vardı. Diğer iki fesli de tramvayı yöneten adamla biletçi idi.

— Tramvay yürürken bu vicdan ezici yenilgi ve perişanlık manzarasını görmemek için artık dışarısını seyrediyordu. Yalısına yaklaşmıştı. Neden sonra tekrar dikkat etti. İşte aksi gibi tek bir fesli geçmiyordu. Hep şapkalı, şapkalı, şapkalı... Kendi kendini teselli etmek, bütün keder ve ümitsizliğe bırakmamak istedi:

— Garip rastlantı? dedi, bu kadar yolda bir feslinin geçmemesi pek garip.

Küçük, zarif yalısı ölmüş gibi sessizdi. Bütün panjurlar kapalıydı. Bahçeden geçti. Taş merdiveni çıktı, çana bastı. Hizmetçi kız geldi. Kapıyı açtı. Sinirli bir acelecilikle sordu:

— Madam nerede?

— Sabahleyin araba getirtti. Dışarı çıktı.

— Primo?

— O da madamla beraber gitti.

— Madam bir şey söylemedi mi?

—Hayır...

İçeri girdi. İki yol sandığı hazırlanmıştı. Demek Grazya yolculuğu düşünüyordu. Burasını ilk defa görüyormuş gibi duvarlara, perdelere, möblelere, eşyalara bakıyor, hayret ediyordu. Bütün bu çevrede Türk hayatına, Türk ruhuna ait bir bölge, bir çizgi bile yoktu. Birden Bursa'daki çocukluğunun geçtiği baba evini hatırla-

dı; sofada rahat ve beyaz örtülü divanlar vardı. Odalar gayet temiz ve halı dolu idi. Kubbe biçiminde yapılmış nakışlı tavanda asılı yaldızlı kafesinin içinde bir kanarya daima öter, merdiven başındaki ceviz ağacından eski ve guguklu saat, alaturka saat başlarını haykırarak onun gürültüsünü keserdi. Babasının odası gözünün önüne geliyordu. Buraya selâmlık da derlerdi. Alçak sedirleri ve kaim halılarla döşeli olan bu geniş oda ağır vişne rengindeki perdeleriyle biraz karanlıkça idi. Duvarlarda iğri ve altın kakmalı kılıçlar, kamalar, piştovlar asılı idi. Hattâ bir gün babası bu kılıçlardan birini indirmiş, kınından çıkararak ona birtakım siyah lekeler göstermiş:

— Bunlar ne? Biliyor musun?

diye sormuştu. O, ne olduğunu anlamayarak:

Çok kirlenmiş, temizletelim...

cevabını vermişti.

Hâlâ duyuyor gibi oluyordu; o zaman, babası gülümsemiş ve büyük eliyle mini mini sırtını okşayarak:

— Hayır oğlum demişti, bunlar kir değil... Bunlar düşman kanı... Bu kılıç bize dedelerimizden kaldı. Babam da, ben de onunla harbe gittik. Bu kılıç yedi çarpışma gördü. Üzerindeki düşman kanı en büyük kıymetidir, temizlenmez...

Sonra bir gün yalnızken, hizmetçiye diğer kamaları ve irili ufaklı kılıçları indirtmiş, kınlarından çıkararak bakmıştı. Hepsi, hepsi kanlıydı ve bu kanlar düşman kanıydı... Yine bu odadaki baş sedirin üstünde etrafı ipekten ve sırmalı çevrelerle süslenmiş büyük bir levha vardı. İki sütun üzerine, kırmızı ve ince çiçekler içine yazılmış olan bu satırları devamlı okur, hattâ ezberlerdi.

Bu sert ve temiz, sanki altın ve çelikten yapılmış bir kaside idi. Mertlik öğütleri veriyor, mert bir Türk ruhundan saçılıyor, temizlik, namus, dayanıklılık, tokgözlülük tavsiye ediyordu. Bazı mısraları işte aklına geliyordu:

'Geçme nâimerd (alçak) köprüsünden...'

* * *

'Korkma düşmandır ki, ateş olsa yandırmaz seni!'

* * *

'Müstakim (doğru) ol, Hazret Allah utandırmaz seni!'

Son mısra bir nakarat gibi tekrar edilirdi.

Babası ne kadar genç dururdu. Gelen misafirler, ağalar da ona benzerlerdi. Bu levha güya kalplerinin, ahlâklarının tercümesiydi... Harem tarafı da hayalinde dalgalanıyor, başı yeşil örtülü annesiyle, dâima yere bakan, omzunda ışıklı bir kuşak gibi pembe bir atla taşıyan çok değerli kız kardeşini görüyordu. Şimdi, bu saygı değer varlıklardan, kendi aslından, esaslarından ne kadar uzaktı... Öğrenimde iken babası ve annesi ölmüşlerdi. Amcasının yanına giden kız kardeşi, orada yerlilerden birine varmıştı. Kendisi on senedir ne Bursa'ya gitmiş, ne akrabalarını görmüş, hattâ mallarını bile İstanbul'dan gönderdiği bir temsilci aracılığı ile sattırmıştı.

Hayâlinden uyanıyor, çevresine bakıyordu. Duvarlarda mitolojik resimler, eski Roma ve Yunan manzaraları vardı. Askıda Primo'nun okula giderken giydiği geniş hasır şapkası, ortadaki yuvarlak masanın üzerinde

Proges ye Journal de Sal'onique gazeteleri duruyordu... Buradan kaçmak istedi. Ama hangi odaya gidecekti... Yukarı çıksa Mösyö Vitalis ile Madam Vitalis'in büyük boy resimleriyle karşılaşacaktı. Salona girdi. Bir pencere açtı, panjuru itti. İçeriye aydınlık doldu. Oh... İstemeyerek duvarlara göz gezdirdi. Garibaldi'nin, Victor Emmanuel'in resimleri, rahat ve galip iki egemen gibi ona bakıyorlardı. Onların karşısındaki yüzeylerde. Vatikan'ın, Napoli'nin yağlı boya manzaraları asılmış duruyordu. Ve bu ev kendisinin idi... Düşünüyor, düşünüyor, düşündükçe iki gündür farkına vardığı varlığının aşağılığını, sefaletini, adîliğini, ülküsüzlüğünü anlıyor; kaybettiği soyu-sopu, unuttuğu milliyeti, değeri, değerini bilemediği varlıklar için acı bir matem duyuyordu.

— Ah ne kadar zavallı imişim!

diyordu. Bu vicdan azapları içinde, geçen yarım saat ona bir gün gibi göründü. Kapının zili çalınınca bütün vücûdu titredi. İşte Grazya geliyordu. Parmaklarının uçları üşüdü. Boynu hareket içinde kaldı. Başında dayanılmaz bir acı duydu. 'Keşke fikrimi mektupla yazaydım!' diye düşündü. Fakat işte artık zaman yoktu. Grazya dışarıda şapkasını çıkarıyor ve hizmetçi kıza kendisini soruyordu. Şimdi kapıyı açacak, içeri girecekti... O ne yapacaktı? Ne söyleyecekti? Nasıl konuşacak, sabahleyin verdiği kararı ona nasıl anlatacaktı? Bu kararsızlık işkencesi çok sürmedi. Grazya kapıdan girdi... Solgun bir gülümseme ile:

— Bonjur dostum, niçin burada oturuyorsun? dedi. Yüzü sararmış ve güzel burnu biraz daha büyümüş ve uzamış gibiydi. Arkasında ince kahverengi bir manto

vardı. Sol elinin eldivenini çıkarmaya çalışıyordu. Kenan şuursuz bir cevap verdi:

— Hiç...

Dün gece neye gelmedin?

İşim vardı.

Nerede idin?

Otelde.

— Oh, ne kadar merak ettim.

Ve yanıma oturarak merakının acılarını anlattı.

Bir kolunu aşk ve zevk dakikalarında olduğu gibi Kenan'ın omzuna atmıştı. Cümlelerin sonunda bu koluyla onun başına dokunuyor, hafif bir sallantı yapıyor, sanki karşısındakini böyle büyülüyor ve uyutuyor, varlığını benimsiyordu. Kerion on yıldır içine yuvarlandığı esirlik uçurumunun hâlâ dibinde bulunduğunu ve buradan kurtulmanın pek güç olduğunu görüyordu. Seviyorum sandığı bu siyah gözlü hoş kadın, gerçekte, özü, esasları soyu-sopu ile kendisine ne kadar yabancı, ne kadar uzaktı. Ve hatta bir düşmandı... İlân edilen savaştan söz ediyordu. 'Kenan dinliyor' ve sessizliğini bozmuyordu. Grazya bu sabah tercüman ile konuşmuştu. Hiç kimsenin bilmediği, gazetelerin yazmadığı havadisleri öğrenmişti. Yabancı siyasî memurlar her şeyi biliyorlardı. Yalnız Türkler'in bir şeyden haberleri yoktu. Tercüman sır olarak söylemişti; bu sene içinde Doğu meselesinin en önemli noktaları çözümlenecekti. İngiltere, Almanya, Fransa, kısaca bütün Avrupalılar birbirleriyle tamamen anlaşmışlardı. Faş Fransa'nın oluyor. Almanya'ya Afrika'dan başka bir sömürge verilmekle beraber Anadolu'da serbest bırakılıyor, İngiltere İtalya'ya

Trablus'un, acele işgal edilmesini tavsiye e-diyordu. Trablus İtalya'nın olurken Acemistan da Rusya ve İngiltere tarafından bölüşülecekti. Birkaç ay sonra Rumeli'nin her tarafında bombalar patlamaya başlayacak, Girit, Yunanistan'a bağışlanacak, Arnavutluk'a, Makedonya'ya, Suriye'ye, Arabistan'a bağımsızlık verilecek, Sultanlık Avrupalılar'ın korumasına alınarak Türkiye'de 'Beynelmilel bir idare' kurulacaktı. Avrupa'nın programı bu idi!..

Grazya, bunları ayrıntılı ve çabuk anlatıyor, tercümanın korkularını tekrar ediyordu: Şimdi hükümet Genç Türkler'in elinde idi. Ve bu gençler halkı heyecana getirmek, sert bir ruh yaratmak becerisine sahiptirler. Doğu meselesinin çözümüne teşebbüs edildiği sırada, hükümet ellerinde bulunursa, büyük felâketlerin ortaya çıkması kesindi. Çünkü ihtiyar Türkler'le birleşecekler, Rumeli'de ve Anadolu'da savaşmaya kalkacaklardı. Birçok toplu öldürmeleri beklemek gerekiyordu. Bir iki hafta içinde Trablus'un heyecanıyla mebuslar hükümeti devireceklerdi. Bütün konsoloslar, yeni kabinenin Avrupa fikirli, Avrupa'da eğitim görmüş, ademi merkeziyet, yani muhtariyet yanlısı, gerçek hürriyeti, yani Avrupa korumacılığını ister, tutkusundan uzak, yaratıcı, yetenekli mebuslardan meydana geleceğine emindiler. Bu kabine askerleri öldürtmeden Trablus'ta İtalya'nın hakkını ve egemenliğini tanıyacak, Girit, için manasız ve tehlikeli ısrarlarla büyük devletleri ve Yunanistan'ı üzmeyecek, Arnavutluk'a, Makedonya'ya, Suriye'ye istedikleri muhtariyeti verecek, maliyesini Avrupalılar'a teslim ile 'toprak bütünlüğünü' son defa bir kez daha tasdik ettirecek,

özetle, Doğu meselesini mutlu siyâsetle kan dökülmeden bitirecekti... Bütün limanlar açılacaktı. Mezopotamya işletilecek, Avrupa'nın büyük sermayeleri hep koşacak, her tarafa tren hatları yapılacak, buraları Mısır gibi ticaret ve zenginlik memleketi olacak, Türkiye de artık bütün gelirini yahşi ordusu ile donanmasına harcamaktan vazgeçerek, gerçek gelişme yolunu tutacaktı. O zaman ne körü körüne din tutkusu, ne cahillik kalacaktı. Avrupa medeniyeti galip gelecek, sert ve savaşçı, milyonlarca yarım vahşîler, uysal ve yumuşak ameleler haline gelecekti. Ama tercüman korkuyordu... Korkuyordu ki, hükümet yine Genç Türkler'in elinde kalmasın! Bunlar çok gururlu, cahil ve söven idiler. Avrupalılar'ı hiç sevmiyorlardı. İhtilâlden, kan dökmek-ten, boş yere savunma ve inattan çekinmezlerdi. Barbarca cesur idiler. Hatta on iki saat içinde İtalyanlar'ı, Türkiye'den kovmaya kalkışmışlar, boykotaj ilân ederek İtalyan ticâretini zarara uğratmak serseriliğini (!) göstermişlerdi...

Grazya, şuh ve heyecanlı kadınlara özgü, ayrıntılı ve akıcı biçimde uzatarak anlatıyor, Kenan, kesmeden dinliyor, ölmüş gibi hareketsiz duruyordu. Tercüman herhalde iki üç ay içinde Selânik'i terk etmenin pek yerinde olacağını da söylemişti. İstanbul oldukça güvenli idi ama İtalya'ya yahut yabancı bir memlekete gitmeliydi... Grazya pasaportlarını bile hazırlatmıştı. Sordu:

— Ne zaman hareket edeceğiz; Kenan? Yarın mı?..

— Nereye?

— Mısır'a, İstanbul'a yahut İtalya'ya.'

Kenan cevap vermedi. Bize dâima büyük ve sarsıcı heyecanlardan, büyük kederlerden, büyük ümitsiz üzün-

tülerden sonra gelen o derin- durgunluk, o cesur soğukkanlılık, huyunu birden değiştirmiş, ağırlatmıştı. Şimdiye kadar soyunun düşmanı olan bu yabancı kadınla, vatanının işgal ve iflâsını hoş ve uygun gören bir Batılı ile nasıl yaşamıştı. Şaşıyordu.

Grazya ilâve etti:

— Yüzüme ne tuhaf bakıyorsun... Hem söylemeyi unutmuştum, dün babamdan da bir telgraf aldım. Kesinlikle Selanik'ten çıkmamızı yazıyor.

Kenan başını çevirip pencereden dışarıya bakarak:

Ben buradan bir yere gitmem dedi. Grazya inanamadı:

Nasıl, Selanik'te mi kalacaksın?

— Tabiî.

— E ben?

— Sen de...

Bu sırada Primo içeri girdi. Yavaş yavaş yürüyordu. Düşünceli ve solgundu. Gözleri uzaklara bakıyor gibi küçülmüş ve derinleşmişti. Annesi onun yanında münakaşayı uygunsuz gördü. Sinirli ve sert bir tavırla:

— Haydi, dışarı bakayım Primo dedi, gizli bir şey konuşuyoruz...

- Çocuk itiraz etmedi. Sararmış babasıyla, dudakları titreyen ve parmaklarıyla eldivenlerini çıkaran annesine bir şey söylemeden çıktı. Evet böyle olacaktı. Primo sanki bilmiyor muydu?.. Dünü düşünmeye başladı. Okula gitmemişti. Sabahleyin İttihat Bahçesi'nde buluştuğu Rum çocuklarıyla rıhtımdan balık tutmağa çalışıyordu. Okul arkadaşlarından Orhan'ı yazlık tiyatronun önünde gördü. Gazete okuyordu, yanında biraz büyücek bir

Türk çocuğu daha vardı. Kendisini çağırmıştı. Bu bir Türk paşasının oğlu idi. Okulda bütün arkadaşlarına, üstünlük gösterir, yabancılardan hiç korkmazdı. Acaba niçin çağırıyordu? Yanına gitti. Orhan onun elinden tuttu, sordu:

— Senin baban Türk değil mi?

Primo kızardı:

— Niçin soruyorsun?

— Soruyorum, neye inkâr ediyorsun? Senin baban Türk mühendisi değil mi?

— Evet...

— O halde; sen de Türksün!..

Primo Türkçe bilmiyordu. Orhan Fransızca söylüyordu. Ona elindeki' Genç Türkler'in beyannamesini tercüme etti. Şimdi Türkler'le İtalyanlar'ın savaştığını anlattı. Anlatırken coşuyordu; Türkler dünyanın en cesur, en soylu, en kuvvetli bir milleti idi. Krallar, hükümdarlar, hakanlar, beyler, emirler soyu idi... Asırlarca bütün Asya'ya egemen olmuşlar, Atilla Avrupa'yı ezmiş, köpek gibi inletmişti. Türkler medeniyet yollarını açmış, her yere kahramanlık, temiz kan, saf ahlâk, yenilik ve seçkinlik götürmüşlerdi. Dünyanın en büyük hükümetini Cengiz kurmuş, bu büyük Cengiz soyundan ayrılan küçük bir kısım, Doğu Roma'yı Bizans İmparatorluğu'nu yıkmış, Anadolu'yu ele geçirmiş, oradaki dağınık Türkler'i birleştirerek tâ Viyana'ya kadar gitmişti. Birkaç asır önce Avrupa'yı terbiye eden bu nesle, Osmanlı Türkleri'ne şimdi tümü birden, bütün Avrupalılar saldırıyorlar, yok etmek için uğraşıyorlar fakat başarılı olamıyorlardı! Şimdi de hepsi onları Afrika'daki sömürgeler-

den çıkarmak istiyorlardı. Ama çıkaramayacaklardı. Türkler'in ne kadar kuvvetli olduklarını, ne kadar yenilmez bir kuvvet olduklarını tekrar anlayacaklar ve düşünmeye başlayacaklardı. Bütün Avrupa'nın teşvikiyle İtalya ortaya atılmıştı. Onun zırhlıları çoktu!.. Orhan:

- Ah, bizim de olsaydı... diyor, fakat karada bir şey yapamayacaklarını, denizden içerleri İtalyanlar için mezar olacağını söylüyor, Türkler'in eski deniz savaşlarını, eskiden Akdeniz'i bir Türk gölü yaptıklarını, bütün paşa babasından; teğmen ağabeysinden duyduğu şeyleri çocukça büyülterek, mübalâğalaştırârak, uzun uzadıya hikâye ediyordu. Primo hoşlanarak dinliyordu. O an, kendi babası da bir Türk olduğu için derin bir gurur duydu... Rıhtımdaki Rum çocukları önün bir Türk çocuğu ile saatlerce konuşmasını kıskandılar. Çağırdılar. Aldırmadı, yine çağırdılar. Tekrar çağırıyorlardı. Orhan:

— Oh bu sinekler! dedi, bir şey yapamazlar, yalnız rahatsız etmesini bilirler..

Ve ilâve etti:

— Bunlar bizi rahat bırakmayacaklar; haydi dışarı çıkalım, yine sonra gireriz.

Primo hiç itiraz etmedi. Orhan'la beraber bulunmaktan o kadar hoşlanıyordu ki... İşte Türk olmayan arkadaşları içinde onun kadar güzeli ve sevimlisi, özellikle kuvvetlisi yoktu. Kırmızı fesinin altındaki siyah saçları, esmer çehresi, al yanakları daima ileri ve yüksekten bakan parlak gözleri, hemen bir şeyin üzerine saldıracakmış gibi dik ve çevik duran tavrı, ona küçük ve karşı konulmaz bir kahraman hâli veriyordu.

Bahçeden çıktılar. İleride, İttihat ve Terakki Kulübü önünde dehşetli bir kalabalık gördüler. Primo bu kalabalığı dört beş yüz bin kişi tahmin etti. Orhan durdu. Baktı.

— Bir şey var galiba, haydi oraya gidelim!

dedi Primo, tereddüt ediyordu. Orhan ona cesaret verdi:

— Korkma, sen Türksün! Türkler hiçbir zaman, hiçbir yerde, hiçbir şeyden korkmazlar...

— Fakat başımda şapka var!

— Zarar yok!

— Kenarında İtalyan renklerinden kordelâ var, bak...

Orhan, yine buna da bir çare buldu. Primo'nun şapkasını yarım saat için bahçenin tütüncüsüne bıraktılar. Tam kulübe doğru giderlerken bu kalabalık dalgalandı, karıştı, ortalarında uzun bir sırıkta sallanan kırmızı bayrak, beyaz ay ve yıldız göründü. Bahçeye doğru geliyorlardı. Bu şanlı gelişi nefes almadan seyrettiler. Önlerinden geçerken onlar da takıldılar. Primo dikkat etti. Birçok çocuk yardı. Ellerinde yırtılmış bayrak parçaları tutuyorlardı. Ama kendisinden başka fessiz ve başı açık yoktu. İhtihat Bulvarı'nda yürümeğe başladılar. Sol tarafta bir binanın önünde durdular. Primo hemen tanıdı. Annesiyle birkaç defa gelmişti. Burası İtalya Konsoloshanesi idi. Kapının üzerine bir adam çıktı. İtalyan armasını indirdi. Aşağıda bekleyenler hücum ederek ayaklarıyla parçaladılar. Bir balta ile büyük bayrak direğini kırıyorlardı. Kapının yanındaki parmaklık setine, siyah giysili, sarı bıyıklı, küçük fesli bir adam çıktı.

Yumruklarını sıkarak bir şeyler söylüyor, bütün kalabalık alkışlarla ona cevap veriyordu. En sonunda avazı çıktığı kadar bir şeyler haykırdı. Dinleyenler bağırarak

karşılık veriyorlar ve anlayamadığı birtakım kelimelerle bağırtıyorlardı. Merak etti. Ne söyleniyordu? Yavaşça sordu:

— Ne diyor?

Orhan Fransızca tercüme etti.

— Diyor ki namussuz, alçak, korsan İtalyanlar, bizim haberimiz yokken, aramız kendileriyle iyi iken, bizim dostlarımız iken birdenbire vatanımıza saldırdılar. Oradaki silâhsız adamları, ihtiyarları, kadınları, kızları, çocukları top gülleleriyle öldürdüler. Vatandaşlar! Onlar büyük ve kuvvetli zırhlılarına güveniyorlar. Fakat onların zırhlıları varsa bizim de kutsal bir hakkımız vardır. Ve bu, onların zırhlılarından daha kuvvetlidir.

Sonra bir telgraf okundu. Orhan onu da tercüme etti. Trablus'ta İtalyanlar'ın iki savaş gemisi kayalıklara çarparak batmıştı. Daha sonra bu göstericiler yukarılara doğru çekilmişlerdi. Arkalarından, kırılmış ve ezilmiş İtalyan armasına küçük çocuklar bir ip takmışlar, sürüklüyorlar ve üzerine tükürüyorlardı.

.... Primo kapının dibinde, elleri kısa pantolonun küçük ceplerinde, büyük ve elâ gözlerini yere dikmiş, bunları düşünüyor, dünün hâtırasını noktası noktasına hayâlinden geçiriyor ve göğsünün kabardığını duyuyordu. Sabahleyin annesi tercümanla konuşurken de onu dışarı çıkarmıştı:Şimdi babasıyla konuşurken de kovmuştu... Niçin kovuyordu? O rahatsız etmekten başka bir şey bilmeyen pis sineklerden miydi? Hayır, o pis bir sinek değil, Avrupa'yı, Asya'yı işgal eden, Orhan'ın anlattığı mert ve cesur Türkler'den biriydi... Devamlı egemen olan bu krallar, beyler, hakanlar, emirler soyundan gelen Türk

asla kovulamazdı! Annesi buna nasıl cesaret etmişti? Yoksa kendisinin bir Türk olduğunu bilmiyor muydu? Yüzüne kan hücum ediyor, elleri titriyordu. İçeri girmek ve annesinden niçin kovulduğunu sormak istedi. Kapıya döndü. Fakat durdu. İçeride şiddetle ve heyecanla konuşuluyordu. Âdeta bir kavga sanılacaktı! Anahtar deliğine baktı. İyice dinlemek, ne konuştuklarını işitmek ihtiyacını duyuyordu. Fakat bu bir ahlâksızlık değil miydi?.. Ama böyle önemli dakikalarda ahlâksızlık var mıydı?.. Kulağını anahtar deliğine koydu. Şimdi odanın içinde imiş gibi işitiyordu. Annesi ince ye çok sinirli zamanlarındaki titrek sesiyle: .

— Burada ben kalamam! diyordu, istiyorsun ki ihtiyar Türkler, vahşî tutucular yatağanlarla sokaklara dağıldıkları zaman, beni de öldürsünler. Parça parça etsinler! Yarın büyük devletlerin donanması Selanik'i topa tuttuğu zaman gülleler altında ezilelim!

Babasının sesi pek sert çıkıyordu:

Bunlar hep hayal, hep kuruntu! Türkler kadınlara el kaldırmazlar. Avrupa'nın donanması da buraya gelemez. Hem sen kalırsan artık İtalyan olmayacaksın...

Ya ne olacağım?

Türk...

Ben, mi Türk?

Evet, sen...

Mümkün değil. Ölürüm de Türk olmam. Vahşîliği kabul etmem.

Türkler vahşî değildir. Asıl vahşî, hırsız ve korsan olan İtalyanlar'dır.

Hayır Türkler'dir!..

Babasının sesi bir yıldırım gibi gürlemeğe başladı:

— Sus! diyorum... İşte sana teklifim; buradan, gider ve İtalyan kalırsan, bil ki artık aramızda hiçbir ilgi yoktur. Benimle yaşamak, evimizi bozmamak istersen tamâmıyla Türk olacaksın! Babanı, memleketini, âdetlerini, dostlarını unutacaksın! İsmin değişecek! Çarşaf giyecek, Türkçe öğrenecek, bir harf İtalyanca söylemeyeceksin... İşine geliyorsa razı ol... Yok, gelmiyorsa serbestsin! Bugün istediğin yere gidebilirsin. Seni boşarım. Bir daha birbirimizi görmemek üzere ayrılırız!

Annesinin sesi yumuşuyordu:

— Oh Kenan, on senelik hayatımızı birden nasıl unutuyorsun? Birleşirken şartlarımız ne idi? Sen tümüyle bir Avrupalı idin. Niçin böyle birdenbire değiştin? Vahşî oldun? Ah Madam Rapi Zardi... Şimdi neredesin? Sen bana hep bugünleri söylemiştin...

— Ne söylemişti?

— Seninle nişanlandığımız zaman o kadar engel olmağa çalıştı: 'Bunlar koyun derisine saklanmış kurtlardır. İnanmaya gelmez. Ne kadar Avrupa'da okusalar, terbiye görseler, yine bir gün dişlerini çıkarır, insanı parçalarlar' derdi. Ben dinlemedim. Ah ben dinlemedim. Sana inandım. Hiç böyle vahşîleceğine; medenîlere, Batılılar'a hakaret edeceğine, beni Türk yapmaya, çarşaflara hapsetmeğe, hayvanlaştırmaya kalkacağına ihtimal vermezdim. Ah Kenan, sen ne kadar nâzik ve medenî idin...

— Kısa cevap isterim! Ya evet, ya hayır... Ben seni zorlamıyorum. Serbestsin! diyorum. Ama İtalyan ve Batılı kalırsan şimdiden sonra seninle yaşayamayacağımı açıkça söylüyorum...

Annesi cevap vermedi. Yüz yıl uzunluğunda bir dakika geçti; Primo başını çevirdi. Anahtar deliğinden baktı. Ortadaki masa ile üstündeki çiçek vazosunun bir kısmını görüyordu. Annesi lâfa başlayınca yine kulağını deliğe koydu:

Mademki öyle... İşte cevabım hayır... Beraber geçirdiğimiz seneleri, sadâkatimi sen düşünmezsen, ben hiç düşünmem. Babamın yanına giderim, orada rahibe olur, kalırım. Fakat...

E, fakat...

Primo'nun şiddetle kalbi çarpmaya başladı:

— Çocuğumu da beraber götürürüm, burada bırakmam...

— Primo yalnız senin çocuğun değildir! Senin onda ne kadar hakkın varsa, benim de o kadar, belki daha çok hakkım var. Ama ben sana karşı doğru yoldan ayrılmak istemem. Çocuğumuzu çağırır, sorarız. Hangimizi isterse onun olur. Ya benimle kalır, Türk olur. Yahut seninle İtalya'ya gider. Orada ya papaz olur ya korsan...

Ya papaz olmak, ya korsan... Primo asla İtalyan olmayacaktı. Mademki babası Türk'tü! O da Türk'tü... Geri çekildi. Eliyle alnını tuttu, Annesi Türk olmaya tenezzül etmezdi de o İtalyan olmaya sanki tenezzül mü ederdi? Jimnastik hanede idman yapıyormuş gibi göğsünü ileri fırlattı. Ellerini kalçalarına koydu. Kafasını salladı. Kaşlarını çattı. Dudaklarını uzattı. Kollarında gizli ve karşı konulmaz bir kuvvetin taşmak istediğini, kalbinin içine sığmadığını duyuyordu. Sert adımlarla salon kapısının önünde gezinmeye başladı. O söyleyeceği ve yapacağı

şeyi biliyordu! Kendisi bir Türk, yâni bir kahraman değil miydi? Bunu gösterecekti...

Birden annesinin bağırdığını işitti:

— Primo, buraya gel...

Kapıya doğru yürüdü. Kuvvetinden iyice emin olmak için yumruklarını sıktı. Ve yine prova yapar gibi kollarını ileri uzattı. Evet, çok kuvvetli idi; Kapıyı açtı. Annesi ayakta, masanın yanında duruyordu. Babası, oturduğu koltukta hiç kımıldamamıştı. İkisinin de yüzleri sapsarı idi. Annesi onu kucaklamak istedi. Primo kesin bir ciddîlikle reddetti:

—Yavaş... Küçük bir dram oyucusu gibi elini kaldırmıştı. Grazya birdenbire değişen yavrusunun bu hareketi karşısında buz gibi dondu, Sanki nefesi kesildi. Primo büyük bir adam görünümü içinde babasının yanındaki koltuğa oturdu. Başını eline dayadı. Ve çok acayip bir şive ile Fransızca olarak!

— Ne var? Beni neye çağırdınız?

dedi. İtalyanca söylemiyordu. Grazya'nın çenesi tutulmuştu. Bu bir kâbus muydu? Primo yoksa önceden ders mi almıştı? Kocasına baktı. O da şaşırmıştı. Primo'nun garip hâli onu da şaşırtmıştı.

Uzadıkça ağırlaşan sessizliği, yine Kenan bozmaya cesaret etti. Önüne bakarak:

— Yavrum, biliyorsun ya dedi, şimdi savaş var. Annenle biz artık bütün bütüne ayrılıyoruz. Sen benimle beraber burada kalmak, Türk olmak mı istersin? Yoksa annenle İtalya'ya gidip İtalyan olmak mı?

Primo oturduğu yerden şiddetle fırladı. Grazya ve Kenan ne yapıyor diye birbirlerine bakıştılar. Ellerini

kalçalarına dayamış, acı ve heyecanlı tavrı ile bir annesini, bir babasını süzdü ve çok bozuk bir Türkçe ile:

— Ben Turko çocuk... Ben, yok İtalyano... Ben burada... Ben çocuk Türk...

diye haykırdı. Grazya hayret ve üzüntüden masanın yanındaki sandalyeye yığılmıştı, Kenan gözlerine, kulaklarına inanamıyordu. Primo sonra seri bir hareketle kenardaki hasır sandalyeyi kaptı. Kanepeye fırlattı. İnce kollarının asla tahmin olunamayan sinirli kuvvetiyle bu sandalyeyi kaldırdı ve şiddetle Victor Emmanüel'in resmine vurdu.

Tablo parçalanmış ve camlar şangur şungur çevreye saçılmıştı... Grazya bir gülle patlamış da sakınmak için başını saklıyormuş gibi büzülmüş ve sinmişti. Primo öbür kanepeye sıçradı. Aynı sandalye darbesini Garibaldi'nin kafasına indirdi. Camlar odanın her köşesine düşüyordu. Kenan şaşırıp kalmıştı. Sevinçli ve şuursuz bir atılışla kalktı. Kanepenin üzerinde, yükseklerden, pek çok yükseklerden kendine bakan bu Türk çocuğunu kucakladı. Mini mini bir tanrı gibi onu göğsüne bastı. Alnından öptü, öptü, sonra yüzüne baktı. Bu ela gözlerin sonsuz derinliklerinde şimdiye kadar ham bir hayal, asılsız bir serap sandığı şeyin büyük ve yüce bir gerçek olduğunu görüyor, nesillerin uyuklayan anlaşılmazlıkları ile kaybolan, Doğu'nun uğursuz manevî afyonuyla zehirlenen bu muhteşem ve şanlı gerçeğin büyük Türk ruhunun yeni nesilde, yeni hayatta tekrar doğduğunu anlıyordu. İşte iki günde kendisi bile ne kadar değişmişti? Ve büyük saldırılar, büyük felâketler daima büyük inkı-

lâplara başlangıç olmaz mıydı? Bunu düşünüyor; kolları arasında tuttuğu ve hâlâ

— Ben Turko, ben Turko... Ben yok İtalyano...

diyerek varlığını anlayıp ilân eden küçük tanrısını, tekrar tekrar öpüyor, öpüyor;. Grazya galip, genç kuvvetli ve uyanık Turan'ın kesin zaferi altında ezilecek olan zayrî, hasta ve miskin Batı'nın korkak ve kadından bir sembolü gibi hıçkıra hıçkıra ağlıyordu...

Primo Türk Çocuğu Nasıl Öldü?

Annesi Türk ve İslâm olmayı istemeyerek babasından boşandı. İtalya'ya gitti. Primo, evde yalnız kalmıştı. Bu yalnızlık hoşuna gidiyordu. Zâten o yabancı kadının, o düşmanın aralarında ne gereği vardı? Şimdi Fransız okulundan da çıkmış, bulvarın sonundaki büyük okula, bu Türk ocağına girmişti. Bir ay içinde Türkçe'yi öğrendi. Bu ne güzel bir dildi. Yavaş yavaş gazeteleri bile okumaya başladı. Bir gün babası:

Primo, sana bir Türk ismi koyalım! demişti. Hemen sevinerek razı oldu:

Koyalım, Enver meselâ...

Türkçe değil.

Öyleyse Niyazi...

O da değil

— Tuhaf, şaka ediyorsun baba... Türkler'in kullandıkları bu adlar nasıl Türkçe olmaz?

diye güldü. Ve babası kendisi ile eğleniyor sanıp ciddileşti. Kaşlarını çattı. Kollarını göğsünün üzerinde çaprazladı. Dik dik baktı. Babası onun sertliğini bozmak istiyor gibi kucağına çekti:

— Şaka etmiyorum yavrum, bu adlar Türkçe değil.

Ya nece?

— Arapça.

Türkçeler başka mıdır?

Başkadır.

Ne gibi?

— Meselâ Oğuz, Turhan, Orhan, Cengiz, Turgut, Alp vb.

- Oh Oğuz, Oğuz... Oğuz koyalım.

diye ellerini çırptı ve babasının boynuna sarılarak sordu:

—Bu, büyük bir adamın adı mıdır?

— En büyük Türk'ün adı.

Bu bir paşa mı?

Hayır, Türkler'in ilk hakanı... İlk Türk hakanı... Her milletin olduğu gibi Türkler'in de mitolojisi vardır. Oğuz Han gökten inmiş ve sülâlesi Türklere egemen olmuş. .

.— Oğuz... Oğuz... Beni bir kere çağırınız bakayım.

— Oğuz...

— Buradayım...

Mini mini vücudu dik dik oldu. Göğsünü ileri çıkardı ve bir kahraman hâli aldı. Babası tekrar onu kucakladı. Öptü:

— Sen bir arşlarısın yavrum, arşları bir Türk. Adın tarihe geçecek. ...

Dedi. Primo bir dakika düşündü. Adını tarihe geçirmek.. bu nasıl olurdu?

— Bir adamın âdı târihe nasıl geçer?

Babası onun kumral ve kıvırcık saçlarını okşayarak cevap verdi:

Gayet büyük ve yüce bir şey yapmakla... Herkesi hayretten şaşırtacak bir kahramanlık göstermekle...

Pekâlâ, pekâlâ...

dedi. Ve o andan sonra büyük şeyler düşünmeye, takındığı; Oğuz adına lâyık hayallerle uğraşmağa başladı, Fransızca'yı anadili olarak biliyordu. Babası, ona sarı kaplı ve 'Gök Bayrak' adlı bir kitap getirdi. Küçük Oğuz, hep onu okuyor, rüyâları Cebe'nin orduları ile, Cengiz'in sarayları ile doluyordu. Derslerini bitirdikten sonra 'Gök Bayrak' adalar, saatlerce okurdu. Sabahleyin ilk işi gazeteleri gözden geçirmekti. Trablus'ta alçak İtalyanlar'a öyle darbe vuruluyordu ki!..

Bir gün babasına sordu:

— Biz Türk müyüz?

— Şüphesiz yavrum.

— O halde evdeki uşak, aşçı, hizmetçi niye Rum? Babası düşündü. Oğlunun bu milliyetseverliği hoşuna gitti. Öyle ya, insan Türk olduktan sonra, hiç olmazsa kendi yuvasını olsun Türkleştiremez miydi?

— Doğru söylüyorsun Oğuz.

dedi. Ve ertesi gün bir Türk uşak buldurdu. Aşçı ile hizmetçi de arıyordu. Zorluk çekmedi. Emine Hanım isminde bir dul bulundu, güzel yemek yapmasını da biliyordu. Alaturka yemeklere hasret kalmıştı. Hele Oğuz ömründe yememişti. Bu kadın göçmendi. Bir de oğlu vardı. Askerdi. Komşu bir subayın evinde emir erliği ediyordu. Bir hafta içinde artık evde Türk'ten başka kimse yoktu. Artık Oğuz, bol bol Türkçe konuşuyordu; babasının getirdiği Türkoloji'ye ait kitapları iyice anlamadan okur, okuduklarını herkese anlatırdı. Bonmarşe-

den aldığı bir tâlim tabancası ile hep nişan atmaya çalışırdı. İtalya kralının resmini hedef yapmıştı. Her gün bu Türk düşmanının bazı başına, bazı göğsüne bir iki yerleştirirdi.

İtalya savaşı uzadıkça uzuyor, hâlâ Trablus alınamıyordu. Nerede ise bir sene olacaktı. Ajanslar ve gazeteler iyi yazıyordu. Fakat babasını çok üzüntülü ve ümitsiz görüyordu. Acaba kederi niçindi? Sordu.

Babası başını salladı:

— Oğuzcuğum, dedi artık son günlerimizi yaşıyoruz. Biz de Acemistan gibi olacağız. Hem bu çok sürmeyecek.

Primo şaşırdı:

— Nasıl, ama nasıl? Babacığım, Trablus'ta pek güzel savaşıyoruz. Ordularımız hazır. Babası tekrar bir âh çekti:

—Dinle beni yavrum diye başladı, sana Türkiye'yi ve Batı Türkleri'nin hâlini anlatayım. Bizim devletimizi kuran Ertuğrul ve Osman Oğulları, Turan'dan, Horasan'dan, 'Altundağı'ndan kalkarak Anadolu'ya gitmişler. Anadolu'da ne kadar Türk varsa, Selçuklu ve başkaları...' hepsini, kılıç kuvvetiyle birleştirmişler. Sonra Avrupa'ya geçmişler. Orada Rum, Arnavut, Bulgar, Sırp gibi milletleri esir etmişler. Memleketlerini almışlar. Daha sonra çok kuvvetlenince Suriye ve Arabistan'ı alarak oralarda başıbozukluk ve düzensizliklere son vermişler. Fakat aldıkları yerlerin halkını Türkleştiremediklerinden, bu büyüklük onların zayıf düşmesine sebep olmuş. Hani bir bardak limonatanın içine fazla su koyup çoğaltıkça nasıl şekerinin kuvveti azalırsa ve tadı kaçarsa öyle... Eskiden

bu milletleri ayrı ayrı, oldukça iyi idare etmişler. Sonra Tanzimat işi bozmuş. Ah bu Tanzimat... Bu, işte asıl felâketimizin başlangıcıdır.

Primo:

— Acayip, bu Tanzimat ne?

diye sordu. Babası daha ayrıntılı anlatmaya başladı:

— Türklüğümüzü tümüyle unuttuğumuz târih... Bu Tanzimat, Avrupa türü kanunların bizim memleketimizde uygulanmaya başlamasıdır. Bu yabancı ve zararlı kanunlar, eski esirlerimiz olan azınlıkların çok işine yaramış. Çünkü bu kanunlar Avrupa medeniyetinden, yani Hristiyanlık ruhundan doğuyordu. Esirlerimizin çoğu da Hristiyan olduklarından hayatlarına biçilmiş kaftan gibi uyuyor, onları geliştiriyordu. Biz Türkler'e gelince, dinîmiz Müslümanlık olduğundan Hristiyanlık'tan çıkan bir kurum mümkün değil bize gelmiyor, ters tepkiler meydana getiriyordu. Seneler geçti. Esirlerimiz fikirce, ruhça, medeniyetçe bizi fersah fersah geride bıraktılar. Bizim büyüklerimiz, hâlâ gafil ve budalaca 'eşitlik' ilân ediyorlardı. Esirlerimizin elinde yeni ve mükemmel bir silâh vardı. Bizde kırık bir ok... Memleketimizde bütün zenginlik, az zaman içinde esirlerimizin, yani o eski ve barışmaz düşmanlarımızın eline geçti. Biz âdeta bir bekçi, bir uşak gibi kaldık. Askerlik ve memurluktan başka kaynağımız yoktu. Ve sırf devlete ait ve siyasal bir tabirden başka bir şey olmayan 'Osmanlı' adı altında bütün düşmanlarımızı kardeş sayıyor, en büyük Türkler'i, meselâ. Cengiz ve Hülâgü gibi en yüce savaş dâhilerini çocuklarımıza en fena adamlar olarak gösteriyorduk. Ne yeni ve Müslümanlığa karşı olmayan

bir Türk medeniyeti kurulabiliyor ne de Avrupa'dan gelen Hristiyan medeniyetini kabul edebiliyorduk. Felâket gecikmedi. Rumlar donanmamızı Navarin'de dindaşları olan Avrupalılar'a yaktırdıktan sonra bağımsızlıklarını ilân ettiler. Romanya, Sırp, Karadağ, Bulgaristan da rahat durmuyorlardı. Ayaklandılar. Asırlarca karış karış kan dökerek aldığımız yerleri bir hamlede kapıştılar. Sonunda elimizde bugünkü Rumeli ile Anadolu kaldı. Rumeli gitmek üzere idi. Doğunun uyanılmaz uykusundan Genç Türkler uyanmışlardı. Meşrutiyeti ilân ettiler. İşte dört senedir hükümeti, Osmanlı egemenliğini tutuyorlar. Yalnız bu 'Genç Türk' kuvveti idi ki, en gizli yollardan devletimizin temeline saldıran, devletimizi yıkmaya çalışan Rumlar'a, Bulgarlar'a, Sırplar'a, Arnavutlar'a karşı geliyor, onlarla uğraşıyorlardı. Bugün bu kuvvet yıkıldı. Yere serildi. Artık Türklüğün düşmanları serbest kaldılar. Rahat rahat çalışacaklar. Mezarımızı bir an içinde kazacaklar...

Primo'nun gözleri bulanmış, canlı bakışları kaybolmuştu. Babasının yavaş yavaş anlattığı şeyleri dinliyor ve küçük kalbinin rahatsız olduğunu duyuyordu. Demek kendisinin milleti o kadar talihsizdi. Ama yine ümidini kesemiyordu:

— Ya ordumuzvbabacığım, ya ordumuz?

diye haykırdı. Babası başını salladı:

— Heyhat yavrum, heyhat... Artık o bir efsâne... Topla, tüfekle savaş olmaz. Rûh ister, maneviyât ister. Artık orduda ortak bir rûh olmadığı, mâneviyâtın iflâs ettiği anlaşıldı. Türk subayları kendi milliyetlerini inkâr ediyorlar. Devletimizin en korkunç, en sıkıcı, en yorulmaz

düşmanları olan Arnavutlar'la birleşerek Türk kuvvetini, yâni kendi varlıklarını öldürüyorlar.

Primo anlamadı:

Aman babacığım, Arnavutlar, Türkler'in kardeşi değil mi?

Hayır, yavrum, eski esirlerimiz içinde bizi asla affetmeyen Arnavutlar'dır. Hattâ Yunan hükümetinin bağımsızlığına onlar sebep olmuşlar, Rumlar'ın bir hükümet kurmalarına kanlarıyla çalışacak Türkler'le çarpıştılar. Eskiyi bırakalım. Meşrutiyet'in ilânından beri dört sene geçti. Devletin en dertli zamanını gözeterek fırsat buldular; dört defa isyan ettiler... İşte şimdi birtakım Türk subaylar Çingene gibi asıllarını inkâr ve reddederek Türk düşmanları ile çalışıyorlar. Türk düşmanlarının yani Rumlar'ın, Bulgarlar'ın, Sırplar'ın, Arnavutlar'ın kurdukları kuvvete yardımcı oluyorlar.

Primo hâlâ anlayamıyordu:

— Tuhaf şey! Babacığım, bu Türk subayları Türk olduklarını bilmiyorlar ha?..

— Bilmiyorlar. Düşmanları kardeş sanıyorlar. Türk'ten başka olan düşman milletlerin, Türk'ü yok etmeğe çalıştığını onların kör gözleri göremiyor.

— Peki... Subaylar öyle... Ya askerlerimiz? Anadolulu Türk askerlerimiz?

— Onlar bir vücuttur. Kafa olmayınca ne yaparlar? Subayları Türklüklerine düşman olduktan sonra, subayları kendilerini yok etmeye çalıştıktan sonra onlar ne yapacaklar?..

Primo daldı. Kara talihli milletini, kendi varlığına düşman, kendi Türk kuvvetini, Türk hükümeti içinde

öldürüp düşman kuvvetine dayanak olan zavallı, kafasız subayların ne kadar budala ve sersem olmaları gerektiğini düşünmeye başladı. Bahçede kiraz ağacının içindeki serçeler bile diğer kuşlara karışmıyorlar, bir cins, bir millet olarak geçinmiyorlar mıydı? Bir serçe var mıydı ki, kendi kümesini bıraksın da, gitsin kargalara, güvercinlere karışsın? Demek kendi milletlerinden, kendi sürülerinden ayrılan, yabancı ve düşman milletlerin kuvvetlerine karışan Türk subaylarında şu serçecikler kadar anlayış, seziş ve soyluluk yoktu... Ağlamak istiyordu. Türk kuvvetine, Türkler'in düşman olması onun pek gücüne gitmişti. Göğsünden bir sancı kalktı. Boğazına doğru çıktı. Hıçkıracaktı. Yutkundu. Babası hâlâ kederini anlatıyor;

— Artık ordu bir efsanedir diye ilâve ediyordu. Türk olmayan Osmanlılar'ın sınırları dışındaki kardeşleri yani Balkan hükümetleri; yirmi dört saat içinde bizi mağlûp edecekler. Rumeli'de bir Türk bırakmayacaklar. Ateş ve kanla boğacaklar.

* * *

Artık Primo eski neşesini kaybetmişti. Hasta bir şahin gibi hep karanlık köşeler arıyor, düşünüyor, babasının yaklaştığını haber verdiği felâketi bekliyordu. Demek bütün Türkler'i Rumeli'den kovacaklardı ha... Bu güzel Selanik'i de alacaklar, büyük okullar düşmanlara kalacak, geçen yıl hakanın gelip namaz kıldığı Ayasofya Camii yeniden kilise olacaktı. Ah Beyazkule... Onun çevresine bahçe yapılacaktı. Artık bu bahçe yapılamayacak, Primo orada oynayamayacaktı. Akşamları büyük bir

adam gibi ellerini arkasına bağlayıp gezdiği İttihat Bahçesi şapkalı düşman subaylar ile dolacaktı, her Cuma akşamı dinlediği bando onlar için çalacak, lezzetli dondurmaları, limonataları onlar içecekler ve Türkler'i püskürttükleri için göğüslerini kabartacaklar ve kim bilir daha nasıl eğleneceklerdi.

O zaman bütün bu garsonların, bu tramvaycıların, bütün kondüktörlerin, bu terzilerin, bu bakkalların, bütün bu Türk düşmanı Osmanlılar'ın hakaretine nasıl dayanılacaktı? Gözlerini kapıyor, sınırlı bir kâbus içinde, Selanik'in, Türkler'in Rumeli'den kovulduktan sonraki manzarasını görür gibi oluyordu. Kalbi atmaya başlıyordu. Bu kadar rezil ve perişan olduktan sonra yaşamak mümkün müydü? Ayağa kalkar, yumruğunu sıkar, karşısındaki hayalî bir düşmana söyler gibi:

— Hayır, hayır alçaklar, alamayacaksınız. Beş yüz yıl önce bahâdır babalarımızın sizi dize getirerek elde ettikleri bu yerleri alamayacaksınız. Bütün Türkler karşımıza çıkacak, vatanlarının her karışını kanlarınızla ıslatacaklar. Şayet onların hepsini öldürüp başarılı olsanız bile bir mezardan, bir yıkıntıdan başka bir şey bulamayacaksınız.

diye haykırırdı.

Günler geçiyor, babasının üzüntüsü daha çok artıyordu. Primo:

Hani baba, savaş olacaktı diye sordu, hâlbuki bir şey olmadı...

Mutlaka yavrum, mutlaka olacak.

Nihayet Primo, bir cuma günü gezinirken biraz fazla faaliyet gördü... Kışlanın yanından geçiyordu. Bir askere sordu:

— Ne o hemşeri bu kalabalık?

Bu, kara bıyıklı bir jurnal neferi idi. Yakasındaki sarı pirinçten levhacıklarda 'jurnal' yazıyordu.

Seferberlik ilân olundu diye cevap verdi.

— Seferberlik ne demek?

Savaşa hazırlık emri demek...

Savaş mı olacak?

Öyle diyorlar.

Hangi devletle?

Bulgar'la.

Primo içinde garip bir sevinç duydu. Tramvaya atladı. Eve geldi. Aşçı Emine Hanım'a savaş olacağını ve Türkler'in nasıl yine yeniden memleketler zapt edeceğini anlatmaya başladı. Fakat bu kadın kendisi gibi sevinmiyordu.

— Ah, inşallah olmaz...

diyordu. Primo kızdı. Garip, bu bir Türk kadını değil miydi? Niçin savaş istemiyordu. Bir Türk kadını, birçok Türk oğullarının yeniden şan ve şöhret kazanmasını, yeniden dünyaya Türkler'in kim olduklarını göstermelerini istemez miydi? Sordu:

Niçin savaş istemiyorsun?

Ah yavrum, o kadar 'Ümmet-i-Muhammedi'e yazık değil mi?

Ne demek?

Yine o kadar göçmenlik olacak, çoluk çocuk meydanda kalacak...

Primo anlamıyor:

— Canım, Emine Hanım diyordu, niçin göçmenlik olsun? Bizim ordularımız düşmanın memleketine gire-

cek, onların şehirlerini zapt edecek. Göç olacaksa onlardan olacak.

İhtiyar kadın başını yukarı kaldırıyordu:

— Abe yavrum, biz gâvurla savaş yapamayız.

Primo kızıyordu:

—Niçin yapamayız? Bizim topumuz, tüfeğimiz yok mu? Bizim askerimiz yok mu?

— Ne olursa olsun, eğer savaş olursa yine göçebelik olur.

Primo daha da çok kızıyordu:

— Ne biliyorsun canım?..

— Biliyorum. 'Evveli Şam, sonrası Şam' bunu büyük bilgin efendilerimiz söylemiş...

Ne demek, 'Evveli Şam, sonrası Şam?'

Yani mutlaka bir gün gâvur gelecek, İstanbul'dan Anadolu'dan bizi sürecek. Bütün Müslümanlar Şam'a toplanacak.

— Yuha... Amma boş fikir ha...

Sus yavrum, öyle söyleme, çarpılırsın...

Niçin çarpılırım.

—Bunu büyük din bilgini efendilerimiz buyurmuşlar...

— Onlar ne biliyorlarmış?

Onlar her şeyi biliyorlar.

Son Söz

MİLLİYETÇİLİK: 1789 Fransız İhtilali ile dünyaya yayılmıştır. Türkiye'de her siyasal çevrenin kendi milliyetçilik tanımı olsa da, terminolojik anlamı aslında nettir: "Kendi ulusal pazarını/piyasanı korumak." Bu aşırılığa götürülüp kendi ulusunu bütün başka ırklara üstün görüp onları egemenliği altına almayı istemeye kadar vardırılırsa faşizm olgusu ortaya çıkar.

OSMANLI, TÜRK MÜYDÜ?: Osmanlı'nın en büyük tebaası Türk'tü. 19. yüzyılın son çeyreğinde Osmanlı'da Türkçülük akımı doğdu.

OSMANLI'DA TÜRKÇÜLÜK: Bu siyasal teorinin Osmanlı topraklarında doğmasına yol açanlar, 1848 devrimlerinden sonra ülkelerinden kaçıp İstanbul'a gelen Macar ve Polonyalı sürgünler ile Rusya'dan gelen Türk kökenli aydınlardır.

TÜRK DERNEĞİ: Dünyada ilk Türk Derneği, Macaristan-Budapeşte'de 1908 yılında açıldı. Onursal Başkanı Yahudi Armin Hermann Vambery'dir. Üniversitelerde ilk Türkoloji kürsüsünü de 1870 yılında Budapeşte'de Vambery kurmuştur. Vambery aynı zamanda 1910 yılında kurulan Turan Cemiyeti'nin de onursal başkanıdır.

TÜRKÇÜ KİTAP: Nazım Hikmet'in dedesi Mustafa Celaleddin Paşa (Kont Constantin Borzecki), 1869 yılında,

Türkler'in ve Avrupalılar'ın "Türo-Arienne" adını taşıyan aynı ırktan geldiğini yazan ilk kişiydi. (Les Turcs Anciens et Modernes -Eski ve Yeni Türkler-) İkinci kitabı, Sultan Abdülaziz'i devirenlerden Harp Okulu Komutanı Süleyman Paşa yazdı. Türkler'in İslamiyet öncesi çağlarını inceleyen kitabın adı "Tarih-i Alem" idi. Her iki kitap da, Türkler'i, Moğollar, Hunlar, Tatarlar ve Bulgarlar'ın atası olarak gösteren Fransız Joseph de Guignes'in 1758'de kaleme aldığı kitaptan alıntılarla doluydu. Kemalist "Güneş Dil Teorileri"nin dayanakları bu kitaplardır.

VATAN ŞİİRİ: İlk milli şiiri Mehmet Emin Yurdakul, 1897'de yazdı. Fakat en bilineni Ziya Gökalp'ın bu şiiri oldu: "Vatan ne Türkiye'dir Türkler'e, ne Türkistan Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan". Ziya Gökalp'ın Yahudi ve mason olduğu iddiaları hep tartışma konusu olmuştur.

TÜRKÇÜLER'İN İLK AYRILIĞI: Türkçü hareket içinde yer alan Rusya göçmeni Türkçüler ile Osmanlı Türkçüleri arasında bazı farklılıklar vardı. Rus göçmeni Türkçüler'in ana gayesi, Rusya'daki Türkler'in bağımsızlıklarını sağlamaktı. Osmanlı Türkçüleri'nin amacı ise Osmanlı Devleti'ni batmaktan kurtarmaktı. Bir diğer fark ise İslam dinine yaklaşımdır.

İSLAMİYET: Türkçüler'in hemen tamamı İslamiyet'i benimsemiştir. Ancak Nihal Atsız gibi bir iki isim ihtiyatlı yaklaşmışlardır. Atsız, "Çanakkale'ye Yürüyüş"te, Hz. Muhammed'den "Arap Muhammed" diye bahsetmektedir.

KOMÜNİZM: Turancı Türkçü düşünüşe damgasını vuran özelliklerden biri de keskin bir komünizm karşıtlığıdır. İkinci bir karşıtlık ise Yahudi düşmanlığıdır!

Kaynakça

Yayınlanmış Çalışmalar

- Kamusu'l-A'lam Şemseddin SAMİ, 1331 İstanbul.
- Kur'an-ı Kerim'de Adı Geçen Dinler, Doktora Tezi Halil HAYIT, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bursa 1980.
- Kur'an Açısından Yahudi, Afif Abdü'l-Fettah TABBARA, Çeviren: Mehmet Aydın, Konya 1978.
- İbrani Tarihi, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul 1964.
- İslam ve Yahudi Mezhepleri, Dr. Yaşar KUTLUAY, A.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara,1968.
- İsariloğulları Peygamberleri Hz. Musa ve Hz. İsa, Şeref MERCAN, Nokta Kitap İstanbul 2006.
- Türkiye'de Yahudilik, Masonluk, Dönmelik ve Siyonist. Cereyanlar, Cemal KUTAY, "Tarih Konuşuyor Dergisi" 1975.
- Hazar ve Karay Türkleri, Şaban Kuzgun Se-Da, Ankara 1985.
- Filistin ve Şark-ül-Ürdün, Celal Tevfik KARASAPAN, Ahmet İhsan Matbaası Ltd., İstanbul 1942.
- Türkler ve Yahudiler (Tarihi Siyasi Tetkik), Avram Galanti, Tan Matbaası-İstanbul 1947.
- Eski Ahid'e Göre Yahudi Tarihi, Lisans Tezi, Hazırlayan: Erol TUĞ, Yöneten Prof. Dr. Harun GÜNGÖR, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Kayseri 1989.
- Yahudi Meselesi, Hilmi Ziya ÜLKEN, Üniversite Kitabevi, İstanbul 1944.

- *Tevrat'a Göre Siyonizm'in Ana Prensipleri, Ziya UYGUR, Türkiye Basımevi, İstanbul, 1963.
- Cumhuriyetten Günümüze İstanbul Yahudileri, Tez, Adem ÖZEN-Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul 1993.
- Ortadoğu Çıkmazı, Cengiz ÇANDAR, Hil Yayınları, İstanbul.
- Bizans'ın Altınları, Michel Kaplan, Yapı Kredi Yayınları.
- İsrail Toprağı ve Halkı, Bugünkü İsrail Yayınları, Ankara 1967.
- Karahanlılar Tarihi, Doç. Dr. H. Yakup ANAT-Ahmet ALMAZ, Oku Yayınları, İstanbul 2003.
- Konstantinopolis Düştü/ 29 Mayıs 1453, Steven RUNCİMAN Çeviren: Derin TÜRÖMER, Doğan Kitap, İstanbul 1999.
- Türkiye İstiklal ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi, Cemal KUTAY, Alioğlu Kitabevi, İstanbul.
- Tarihin Başladığı Nokta Ortadoğu, Ömer TURAN, Step Ajans, İstanbul 2002.
- Peygamberler Tarihi, Enver Behan ŞAPOLYO (İkinci Baskı) İstanbul 1963.
- Ahmed Vefik Paşa, Sevim GÜRAY, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1996.
- Ahmet Vefik Paşa/Hayatı, Şahsiyeti ve Eserlerinden Seçme Parçalar, Murat URAZ, Tefeyyüz Kitabevi, İstanbul 1944.
- Türk Yahudileri Tarihi, Naim GÜLERYÜZ, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş, İstanbul.
- Ahmed Vefik Paşa, Mehmed Zeki PAKALIN, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul 1942.
- Dönmeler Tarihi, A. KÜÇÜK, Hamle Basın Yayın, İstanbul 1997.
- Ziya Gökalp'ın Hayatı ve Eserleri, Uriel Heyd'den Cemil MERİÇ, Sebil Yayınevi, İstanbul.

- *Türkiye Yahudileri, Moshe Sevilla-SHARON, Küdüs İbrani Üniversitesi Yayınları, Jerusalem 1982.
- Bizans İmparatoriçeleri, Ahmed REFİK, Muhtar Halid Kütüphanesi, İstanbul 1913.
- *Kürdistanlı Yahudiler, A. MEDYALI, Berham Yayınları, Ankara 1992.
- İstanbul'da İsyan ve Veba, Prokopius, Çev: Adil CALAP, Lir Yayınevi, İstanbul 2002.
- Evet Ben Selanikliyim, Ilgaz ZORLU, Zwi-Geyik Yayınları, İstanbul 2004.
- Yakın Tarihimizde Dönmelik ve Dönmeler, M. Ertuğrul DÜZDAĞ, Zwi-Geyik Yayınları, İstanbul 2004.
- Yahudi Sorunu, Jean Paul SARTRE, Çeviren: Emin Türk ELİÇİN, Ataç Kitabevi Yayınları, İstanbul 1965.
- Yahudi Tarihi, Paul JOHNSON, Çeviren Filiz ORMAN, İSAM NO: 296 JOH. Y.
- Yahudilik, Prof. Dr. Ahmet ÇELEBİ, Çevirenler A. M. BÜYÜKÇINAR, Ö. F. HARMAN, İSAM NO: 296 ÇEL. M.
- *Tarih Boyunca Yahudilik Meselesi, Theodor FRİTSCH, Çeviren Münir ABDURRAHMAN, İSAM NO: 296 PRI.T.
- Musa ve Yahudilik, Hayrullah ÖRS, Remzi Kitabevi, İSAM NO: 296 ÖRS.M.
- *Yahudi Tarihi, Yusuf BESALEL, Universal Dil Hizmetleri ve Yayınları A.Ş., İstanbul.
- Yahudileri Tanıyalım, M. Şahap TAN, Toker Yayınları, İstanbul 1963.
- Terakki Vakfı, Özel Şişli Terakki Lisesi Yıllığı, 1982 İstanbul.
- *Terakki Vakfı, Özel Şişli Terakki Lisesi Yıllığı, 1993 İstanbul.
- Cihan Tarihinin Umumi Hatları, H.C. DELON, Maarif Vekaleti Devlet Matbaası, İstanbul 1927.

- Türk Dünyası ve Cihan Tarihi, Zuhuri DANIŞMAN, Sühulet Kitabevi, İstanbul 1938.
- Dünyanızı Değiştiren 100 Büyük Olay, E. R. PIKE, R. SETH, D. COLLER, R. KENT, I. FELLOWES, T. PARKER, D. KENNEDY, F. USHER, E. ASHCROFT, L. WILSON, K. YARICI, Türkçesi: F. GÜLEN, Ö. ARIT, Milliyet Yayınları, İSAM NO: 909 DÜN.D.
- Yüzyılların Gerçeği ve Mirası, Server TANİNLİ, İSAM NO: 105379.
- Tarihte ve Günümüzde Siyonizm ve Yahudilik, E. MONTET, A. LODS, R. GARAUDY, A. S. RAPPOPORT, Örgün Yayınevi, İstanbul 2006.
- A Hundred Year Old Synaugue in Yüksekkaldırım, Erdal FRAYMAN, Moşe GROSMAN, Tobert SCHILD, Galata Ashkenazi Culturel Association, Tiryaki Yayınları, İstanbul 2000.
- Işık Lisesi-1985-1986 100. Kuruluş Yılı, Afa Matbaacılık İstanbul.
- Işık Lisesi Yıllığı-1964-1965, Yenilik Basımevi İstanbul 1965.
- Işık Lisesi Yıllığı-1965-1966, Yenilik Basımevi İstanbul 1966.
- Işık Yıllığı-1967-1968, Yenilik Basımevi İstanbul 1966.
- Jewish Costumes in The Ottaman Empire, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş.
- Appendice A Mes Ouvrages Turcs Et Juifs, Avram Galanti, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1954.
- İki Uydurma Eser, Avram Galanti, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1948.
- Les Juifs D'Istanbul Sous Le Sultan Mehmed Le Conquerant, Avram Galanti, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1953.
- Türk Harsı ve Türk Yahudisi, Prof. Avram Galanti, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1953.

- Osmanlı ve Türk Yahudileri, Yusuf BASALEL, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., İstanbul 1999.
- Yahudilikte Kavram ve Değerler, Hazırlayanlar: Suzan ALALU, Klara ARDİTİ, Eda ASAYAS, Teri BASMACI, Fani ENDER, Beki HALEVA, Dalya MAYA, Ninet PARDO, Sara YANAROCAK, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., İstanbul 1986.
- Türkiye'de Yahudi Toplumları, Yakup BAROKAS, Ocak 1987 (Baskı Yeri ve Yayınevi Yok).
- Emeviler Döneminde Yahudiler, Nuh ARSLANTAŞ, Gökkubbe, İstanbul.
- Tarih-i Raşid.
- Tarih-i Siyasi-i Devlet-i Aliye, KAMİL PAŞA
- Gökkubbe altında birlikte yaşamak : belgelerin diliyle Osmanlı hoşgörüsü = living together under the same sky : the land of tolerance Ottoman/ proje yöneticisi Yusuf Sarınay ; proje sorumluları Mustafa Budak, Önder Bayır, İlhan Ovalıoğlu. - Ankara : T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 2006. XV, 367 s. -- (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı ; yayın nu : 77) ISBN 975-19-3842-2
- **Selanik Vilayeti Salnamesi** - Selanik : Selanik Vilayeti, 1287/1871-1325/1907.
- **Yadigar-ı Selanik : kartpostallarda evvel zaman /** Editör Seyfettin Ünlü. -- Ankara : Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006.
- http://www.turksolu.org/222/ataov222.htm
- http://www.myhayal.com/forum/
- www.radikal.com.tr
- http://www.salom.com.tr
- www.zaman.com.tr/yazar.do?yazino=817851

MUSA' NIN BOZKURTLARI

"MUSA'NIN ÇOCUKLARI"NDAN "MUSA'NIN BOZKURTLARI"NA..!

Türkler ve Yahudiler tarih boyunca hiç karşı karşıya gelmemiş, asırlar boyunca alenen bir düşmanlıkları olmamıştır. Bu yüzden tarih boyunca Türk ve Yahudi ilişkilerinin iyi analiz edilmesi gerekir. Çünkü dünya Yahudiliğinin %92'sini sonradan Musevi olan Hazar Türkleri'nin oluşturduğunu, Katolikliğe dönen Yahudi Benjamin Harrison Freedman ilk kez Ortadoğu ve Doğu Avrupa sorunlarının tartışıldığı konferansta ABD'nin Genelkurmay Başkanlığı binası Pentagon'da alenen dile getirmiştir.

Peki Yahudilerin 19.y.y.'da ortaya çıkan Türkçülük sevdasının asıl sebebi neydi? Osmanlı İmparatorluğu döneminde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu öncesi ve sonrasında bir milliyetçi akım oluşturmak isteyenler Musa'nın Bozkurtları olmayı niçin seçmişlerdi?

İşte bu kitap söz konusu noktada bir çok sorunun cevabını arıyor...

Osmanlı İmparatorluğu'nda Türkçülük akımının doğuşunu en çok tetikleyen eser 1896 yılında Leon Cahun tarafından yazılan 'Asya Tarihine Giriş Türkler ve Moğollar' olmuştu. Türkçülük ve Turancılık hareketine büyük ilham veren bu kitap ile ne amaçlanmıştı?

Serez'li bir hahamın oğlu olan Moiz Kohen Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde hızla büyüyen Türkçülük fikrinin neredeyse bayraktarlığını yapan Tekin Alp miydi?

Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarında Türkçü çalışmaları ile öne çıkmış olan Armin Vambery, Yahudi kökenli bir Macar mıydı?

MHP eski genel başkanı merhum Alparslan Türkeş Ahrida Sinagog'unda ki Yahudi gençlere niçin Musa'nın Bozkurtları dedi?

Görünüşte Müslüman, gerçekte Musevi olduğu savunulan Ahmet Vefik Paşa ve 'Türk Milliyetçiliği'nin bayraktarlığını üstlenen aynı zamanda 'Kürt Yahudi Dönmesi' olduğu iddia edilen Ziya Gökalp gerçek birer Türkçü müydü?

Ziya Gökalp'in 'Kürtçülüğün Esasları' isimli bir kitabı var mıydı?

'Eski ve Yeni Türkler' eserinin yazarı olan ve düşünceleriyle Atatürk'ü de etkileyen Mustafa Celaleddin Paşa Polanya Yahudisi miydi?

Türk milliyetçisi olması ile övünen Avram Galanti 'Üç Türkiye Başkanı ve Yahudiler' çalışmasında neleri açığa çıkarıyordu?

'Vatandaş Türkçe Konuş' kampanyasını başlatan Yahudi Türkçü kimdi?

İsrail Devleti'ni kuranlar ve yönetenlerin kökenleri 'Hazar Türkleri'ne mi dayanıyordu?

Musa'nın Bozkurtları Yahudi Türk ilişkilerini masaya yatırırken tarihin satır aralarına gizlenmiş ve bu topraklardaki milliyetçilik kavramını tetiklemiş 'Yahudi asıllı Türkçüleri' ve çalışmalarını gün yüzüne çıkarıyor.

9 786051 200002

KİTAP SKB 0434376 YUA

FİYATI 17 TL

www.karakutuyayinlari.com